SIBIIU

ANUL IX. — No. 422

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 6 Ianuarie 1929

Adevěrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Cărți de toamnă

Anotimpurile modific ritmul lecturilor. Sânt cărți pe care le lași odată cu căd rea frunzelor ca să le reiei primăvara. Cutare capitol dtr'o carte îți place să-l revezi de obicei în April, odată cu primele primblări pe jos în afară de oraș, și guști irariabil cu mai mare voluptate într'o sară de iarnă cutar poem pe care nu ți-l mai spuseseși de anul trecut. Nu ste nici-o corelație logică între anotimp și carte. Dar faptul există, tot așa cum e adevărat că fiecare stil își are culoarea lui dominantă, corespunde unei tonalități anumte de culori. Flaubert pretindea că atmosfera fiecăruia di romanele lui sugerează o anumită culoare. Lucrul est exact și în ce privește totalitatea unei opere, și fenoenul se observă cu mai multă ușurință la unii poeți.

In Verhaeren domin roșul și galbenul, după cum albul și albastrul persis în Mallarmé, sau gris-ul în Verlaine și Rilke. Tot asel, fiecare stil, își are un anotimp care îi corespunde fiecare scriitor. Fiecare carte. Impresiile pot diferi dela cititor la cititor — dar pentru asta fenomenul nu-și piele valabilitatea generală.

Mă gândeam la ast răsfoind zilele trecute „Niels Lyhne” al lui Iacobsen. carte de toamnă. Din toamnă are toate culorile, de la iratecul bolnav al lui Septembrie până la cenușa cerilor de Noembrie. Din toamnă are toate elanurile, toate ostalgiile, toate tristețile.

Sânt cărți despre cae nu poți vorbi rece, obiectiv și măsurat. In fața lor lepzi orice reticență, orice critică. Le iubești cu toate impeectiunile, cu toate lipsurile pe care le-ar avea. Cu ele ei îngăduitor și timid. Să le rezumi ți se pare o impieta. Materialul lor îți scapă printre degete, mereu. Ai vre să le fi scris pentru a nu mai fi obligat să le comentez Cărți privilegiate și rare, deobicei izolate și retrase l marginea marilor drumuri ale gloriei și succesului. Cărdespre care întârzii mereu să scrii, pentru care ai remcări și neliniște chiar când nu le mai iubești decât în aintire...

Din aceste cărți une cartea danezului Iacobsen „Niels Lyhne”.

Ibsen și Strindberg a monopolizat multă vreme geniul scandinav și au acaprat admirația Europei. S'a dovedit încetul cu încetul cădeși mereu pe primul plan, situația lor era în literatur scandinavă alta decât în optica literară europeană. D vre-o două decenii incoace și mai ales de la războiu ducerile au revelat lumii de pretutindeni o literatură andinavă surprinză... de ...gată. In această literatur Jens Peter Iacobsen (mort în 1885) ocupă un loc de frue. Georg Brandes îl consideră ca pe cel mai mare scriit danez, iar Rainer Maria Rilke mărturisește că influea lui Iacobsen asupra lui a fost covârșitoare.

„Niels Lyhne” e un oman de viață interioară, sărac în evenimente exteriore. Nimic mai obișnuit, în adevăr, ca istoria acestui Nls Lyhne, descendent al unei vechi familii de proprieti, care, dealungul unei existențe șovăitoare și neisbute, solicită de la viață partea lui de fericire. O copilărie etrecută la un conac singuratic, pe malul mării, legănă de vuetul valurilor și freamătul pădurilor de fagi, rănită cu basmele pe care i le spune o mamă visătoa și romantică. O adolescență în care basmele au devet visuri, doruri și nostalgii. Ani de studiu în Copenha, fără scop. Elanuri, proecte literare, dorinți de plecare O călătorie cu mama lui bolnavă în Elveția. Moartea amei. O dragoste fără rezultat pentru o femeie pe carnehotărârea lui Niels o îndepărtează, suflet bogat și sâitor ca și al lui, dar obosit, care îl respinge pentru a refugia definitiv în cotidian. Iarăș proecte de realizare literatură, fără efect. O altă dragoste neîmplinită, de adată abătută din calea ei de un accident. Călătorii în Sl, în Italia — Italia din închipuirile romantice ale mam lui. (Acest miraj al Sudului e frequent în literaturile ordice). Decepții, nehotărîri, întoarcerea în țară și încrcări de activitate la moșia părintească. Căsătoria. Fcirea — banala și modesta fericire a tuturora — curmă brusc de moartea soției și a primului copil. Desagrege. Răsboiul se declară între Danemarca și Prusia: Niel Lyhne se înrolează și moare pe câmpul de luptă.

O existență pasivă — n suflet pe care viața îl solicită și îl respinge în acela timp. Toate încercările de realizare dau greș. E poet ră a fi. Deși încearcă să fie, Niels nu e nici măcar poet propriei lui existențe. Fatalitatea care îl urmărește și sfarmă idealurile pornește din el. E o neputință și e m mult decât atât. E o intoxicare cu vis. O frică de acvitate și de realizare, în același timp cu o arzătoare crință de a-și împlini visurile, imediat diminuată de volutatea renunțării. „Lui Niels Lyhne oamenii care întruau deopotrivă și gândul și acțiunea îi apăreau ca nișt centauri, totodată cai și călăreți, gând și faptă laolalt pe când el era despărțit în călăreț și cal, pentru el gâlul era una și fapta cu totul altceva”.

Din basmele copilăriei el cu Aladin și lampa fermecată îi este lui Niels Lyne cel mai drag. Basmul acesta îl urmărește toată ața și lampa fermecată n'o găsește niciodată sau o prde înainte de-a o căpăta. Niels e Aladin fără lampă nagică. Și după cum își iubea în copilărie basmele Nels își iubește visurile. Și mereu șovăiala în fața reazării și dorința de a realiza „Era obosit de el însuș, de gândurile sterpe, de visuri. Viața o poezie! Nu, nu e pezie când nu faci decât să alergi în jurul tău, să te obrvi mereu în loc să trăești. Ce lucru van! Să te vânezmereu, să-ți observi cu șiretenie urmele — totul în rc, bine înțeles. O, cum ar fi vrut să năvălească pest el viața, dragostea, pasiunea!... La drept vorbind îi ra frică de ceea ce se numește pasiune... Nu-i plăcea lacăra care arde cu putere, care se topește în propriul fum — nu — el prefera să ardă pe încetul... Și totuș era așa de mizerabilă viața asta împlinită pe jumătate...“

Niels Lyhne e socialmente un ratat și un om de prisos. Posibil. Niels Lyhne e înainte de toate un suflet frumos, și e destul pentru a-l iubi. Dealtfel nu e un izolat. Aladini fără lampă fermecată sânt mulți. Își poartă lampa magică în suflet și nu în mână. Ea îi luminează în existența lor obscură. Le lipsește doar un biograf, un Jacobsen. Rasa lui Niels Lyhne va trăi întotdeauna, indiferent de epocă și de școli literare. Pentrucă Niels Lyhne nu e numai o sinteză a psihozei romantice. Esența lui e mult mai adânc omenească. Căutarea fericirii umple toată activitatea lumii, iar visul e o boală veche a omului.

Deaceea cartea lui Jacobsen e bine s'o răsfoești un ceas sau două, câteodată, toamna...

AL. A. PHILIPPIDE

Unui critic...

Nu sunt — știu bine — prea original
Asemănând iubirea mea cu-o floare,
Dar chiar cu riscul de a fi banal,
Uzez de comparații mai ușoare.

Eu nu scriu pentru domnii critici care
Analizează toate și complică...
Eu scriu aicea pentru cea mai mică
Și cea mai neatentă cititoare

Eu nu doresc elogiile acre
Aduse greu de strălucite pene;
Ci stropul cald ce picură din gene
Pe chipul fraged, — vreau să mă consacre.

Și nici nu țin — sonor — să mă recite
O veche și dramatică... vedetă
Aceste versuri eu le vreau, șoptite
De-o dulce și obscură interpretă.

Iubirea ? O, dar nici nu sunt cuvinte
In care s'o mai vezi azi, cărturare!
Cu praful cărții vecinic înainte
Tu nu mai știi de mult ce este-o floare.

TUDOR MAINESCU

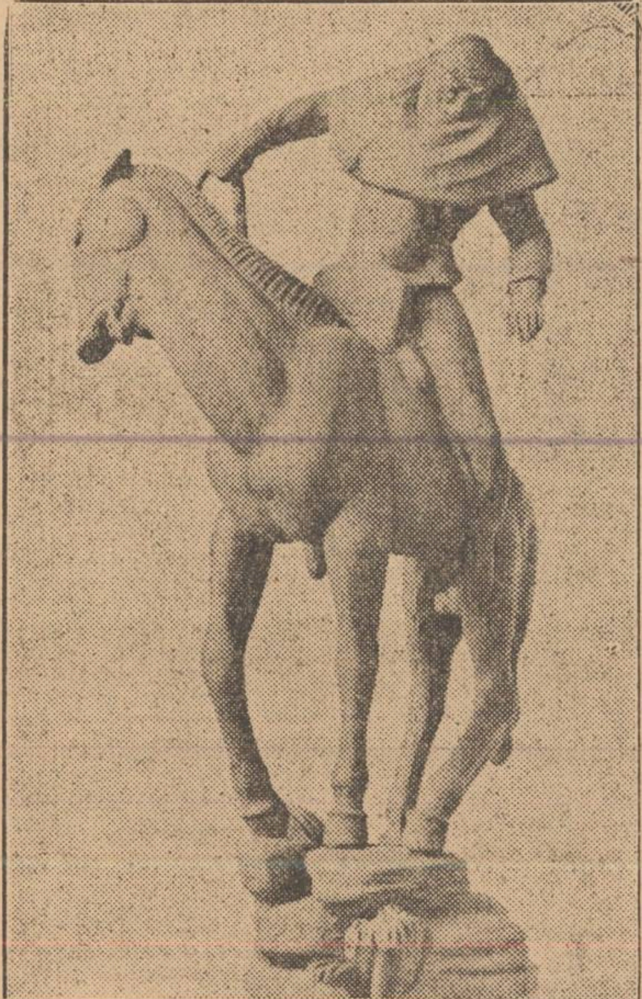
CUGETĂRI

Dumnezeu e primul redactor al evenimentelor; omul nu e decât paginatorul lor.

Victor Hugo

Nu putem pătrunde complect un obiect decât dacă suntem în stare să grupăm în jurul lui toate fanteziile noastre, întocmind o ghirlandă de gânduri, astfel ca fiecare gând separat să fie subordonat și transformat în așa chip încât să se armonizeze cu toate celelalte, iar intensitatea plăcerii să depindă de frumusețea și de bogăția ghirlandei mai mult decât de frumusețea și de bogăția obiectului.

John Ruskin



Carl Miles — **Proect pentru o fântână monumentală**



VALUL

(Amintirile Caterinei State)

de CONSTANȚA MARINO-MOSCU

— Da, daaa; aici, în singurătatea dela țară, afară de cetit, muzică și primblări pe câmp, i-ar mai trebui Tincuței alte distracții, — zise doamna Russo, privind pe mama drept în ochi și, fără a-i lăsa timp să răspundă, adaugă : In tot ce-i aici și'n cadrul vieții dumneavoastră, lipsește ființa aceia care parcă pune un fel de pecete pe casa unui om avut ; vă lipsește profesoara, ori doamna de companie, străină, cu care fata ar vorbi, s'ar primbla și s'ar distra mai bine și mai mult.

— Să-mi ajute la gospodărie, dacă s'a săturat de cetit.

— Nu-i vorbă de asta. Mă gândesc și la ce-ar zice acei ce vă invidiază și aerul care-l respirați și cât ași vrea să-i aud...

Mama tăcu o clipă, aprinse încet o țigară, se sui în fundul canapelei și, lăsându-se pe spătar, zise înecată de fum:

— Imi vorbise Macovei de o profesoară elvețiană: dacă n'ar fi prea scumpă... Aceia-i la Deleni.

— La asta te gândești ? Cuconu Costache ar da cât ar cere, numai să-i facă plăcere fetei.

— Și'n ciuda dușmanilor care ar vrea să ne punem ce...

Adouazi, de dimineață, pornirăm la Deleni.

Pe câmpul, întins și verde, ce mărginea Moldova în ale cărei unde se străvedea, ici și colo, cerul — ca niște fâșii albastre mânate de val, șoseaua — sub soarele la amiază — părea a fi o pânză întinsă, pe care o mână rea vărsase pata de umbră ce alătura trăsura și întuneca mai mult sufletu-mi mohorît.

Ca să treacă timpul, închideam ochii și spuneam, în gând, *Jocelyn*. Ori făcând rămăsag, cu mine, în norocul hotărârii ce aveam de luat, îmi fixam un loc la oare-care distanță, până unde copacii de pe marginea drumului sau movilele de prundiș trebuiau să fie cu soț.

In starea aceia de spirit, poezia încunjurului mă'ntrista până la lacrămi, pe care le ascundeam sub streșina unei florentine și numai când, după cinci ore de drum, trăsura coti pe strada mare spre hotelul central, tresării auzind glasul mamei:

„N'am să-i dau cât cere și să te ferească Dumnezeu să insisti!“

Hotărârea ei mă îngheță și nu-i putui răspunde cu nici un cuvânt.

Trecurăm, tăcând, câteva ceasuri în odaia rece și inospitalieră a hotelului Central și, după masă, după ce mama îmi repetă recomandația făcută în trăsură, pornirăm spre locuința profesoarei, care ne aștepta.

Din drum suirăm trei trepte înguste și de pe cerdacul, proaspăt lustruit și acoperit cu läicere noui, văzurăm ridicându-se perdeaua dela o fereastră și auzirăm pași moi, prin sala a cărei ușă se deschise încet.

„Domnișoara Leontina Steininger“, — ni se prezintă profesoara, făcându-ne loc să trecem într'o încăpere, mică și întunecoasă, ce-mi amintea chiliile mânăstirești.

Domnișoara Steininger, scundă și grasă, cu fața mare și ochii expresivi și tineri — ochi din acei ce-i pune natura pe fața unor oameni pentru a nu fi blestemată de alte uitări — părea a fi trecută de cinci zeci de ani. Știind ce ne adusese, mă întrebă de-mi va fi plăcut s'o am lângă mine mai multă vreme, „et si de ma personne, telle qu'elle est“ mi-ași putea închipui vre-odată o prietină.

Fața ei deschisă, vorba limpede și timbrul simpatic odată cu mișcarea, comică, ce-o făcu privindu-se, îmi plăcură; și atunci, în lumina mică din odaia cu storurile lăsate, îi observai îmbrăcămintea la modă în 1860 și claia de păr, falș, pieptănătura directoire, ce-i încadra, armonic, chipul și haina din alt timp.

Domnișoara Steininger surprinse impresia mea și-mi spuse în limba ei:

„Văd domnișoară, că te deprinzi ușor cu gândul să stai câtva timp în apropierea unei băbuțe; și, dacă nu mă 'nșel, mi se pare că ești mulțumită chiar; în ce mă privește, trebuie să te asigur că nu vei regreta de a fi făcut cinci poște, ca să vii până aici; mai mult încă: îți mărturisesc că mutra dumitale, vie și cercetătoare, mă impresionează plăcut.“

Mama pierdu răbdarea ascultând-o și o întrerupse ca s'o întrebe care-i erau condițiile. Profesoara îi repetă pe acele spuse lui Macovei, cu un calm și o hotărâre care, surprinzând-o, îi impuse și, fără altă discuție, le primi.

De abia reîntoarsă dela Deleni, repetai cele câteva Sonate de Haydn și de Mozart și recitii, din istoria literaturii franceze secolul al XVIII-lea.

Așteptarea profesoarei care-și hotărîse sosirea „după o săptămână“ mă îmbolnăvea de nerăbdare și ziua când veni la Vascani, mi-o amintesc și astăzi în toate amănuntele ei.

Trecui, în ziua aceia, multe ceasuri așezând odaia ce i se destinase. Mama, indiferentă ca ori când, îmi lăsase toată grija și nu fu mai mulțumită de tot ce închipuisem ca să dau încăperii o înfățișare plăcută, ca de faptul că nu mă ajutase madama Roza, care făcea în ziua aceia șerbete de nufăr. Ca să termin lucrul pe care eu singură mi-l admiram, pusei pe masă un buchet de flori de câmp și, ca să ies la gară în întâmpinarea profesoarei, mă gătii cu rochia „cea nouă“ prefăcută ca ori când din rochiile mamei cele vechi.

Ca și la întâia noastră întrevedere, Leontina Steininger îmi prinse ca într'un clește privirea și mă fascină inundându-mă apoi cu o ploaie de laude și desmierdări.

„Cum să-ți mulțumesc că ai venit să m'aștepți? Doamne! câtă frăgezime și câtă seninătate ai în chip... Asta-i a vârstei. Ființa dumitale mă interesează deosebit“, o auzii, în urmă, pe când eu, făcându-i loc printre călători, trecusem de mult înainte.

Vascanii, cu căsuțele ce se iveau printre copaci, se vedea din vale ca un spalier de frunziș prin care se zăreau, ici și colo, casele ca niște flori albe și trandafirii.

In mersul liniștit al trăsurii, Leontina Steininger se uita când la deal spre târg, când spre valea întinsă a Siretului cu lanurile galbene și vrâstate, ca niște minunate covoare, de tot verdele în luminile și umbrele lui.

„Cât e de frumos! Ce poetic loc e Vascanii!“

— Are să vă placă oare viața la țară?

— O! desigur. Pretutindeni unde am fost, fără a mai vorbi de ființele între care trăiam — peisagiul, dacă era la țară; ori casa de era la oraș, prin împărțeala și așezarea ei... mă reținea sau mă 'ndemna să plec mai iute de cum hotărâsem.

Gândul că ființa aceia avea și ea ceva din gusturile și simțirea mea, mă mulțumi și mă dispuse bine.

La noi, în seara aceia, se adunaseră cele câteva cunoștinți cu care ne vedeam zilnic. Veniseră toate să vadă „profesoara“, dar aceasta nu se arătă decât la masă, mulțumi mamei pentru „confortabila și simpatica instalație“, mâncă și bău, ca un cunoscător, vin de Cotnar și după masă, fără a-mi cere să tălmăcesc câtorva dintre musafiri vre-un epizod din viața ei, Leontina se retrase în odaie unde, sub ochii curioși ai Madamei Roza, mută în dulapuri tot ce avea în lăzi.

Scriam, adouazi, dictat de profesoară, programul de studii și îmi părea că fiece obiect, înscris pe foaia de hârtie era o învoire spre alt orizont. (Transcriu după vechiul meu „caet de impresii“ cea dintâi lecție de literatură).

„Ia să văd cum se învață Literatura franceză în școlile românești“, — zise profesoara foiletând fără interes, un volum în care, afară de fragmentele scrierilor și romanelor ce citisem, erau aproape toate cunoștințele mele în materie.

„Bun, dar insuficient. Ai cetit, cred, multe din operele autorilor pe care cred că nu i-ai învățat numai din biografii și din aceste câteva fragmente“.

Ii spusei ce cetisem și-i mărturisii dragostea mea pentru literatura rusă, arătându-i, pe raftul unei biblioteci, câteva din operele lui Turghenev, Tolstoi și Dostoievschi, scriitorul rus, pe care-l preferam.

„E frumos. Alegerea și gustul, deosebit, pentru literatura rusă, spun înțelegere și suflet adânc. Literatura rusă e ca un câmp plin de flori care răsar și cresc din inima naturii și de aceia ea răspunde mai ales sensibilității și sentimentelor omenești pe când literatura franceză — cu excepția celor câțiva analiști — a fost și cred că va fi și de aici înainte o grădină în care fiece floare e semănată, plantată și replantată de mâna artistului grădinar.

Literatura franceză se adresează intelectului nostru, pe când acea rusă ne'mbie, ne chiamă, ne reține și ne spune, cu arta ce se desprinde din adevăr, visarea slavă ori clocotu-i sufletesc.“

Profesoara, îmi vorbi la lecția aceia, de opera lui Ronsard și, pierzându-se apoi în digresii, se pomeni spunându-mi de criticii poetului încheind acea *causerie* cu critica lui Sainte-Beuve.

Vorbia Leontina Steininger, cu o ușurință și o dicțiune care mă încântau chiar și prin armonia glasului ei cu poezia lui Ronsard.

Imi pare că o aud și astăzi recitând:

Comme on voit sur la branche
Au mois de Mai la rose
En sa belle jeunesse, en sa première fleur.

(Continuarea în pag. II-a)

31506

Biblioteca Judeteana ASTRA
P31506

Şi, tot astfel, în ordine reîncepui literatura germană fără *Nibelungen* şi *Walter von der Vogelweide*...

Compoziţiile îmi luau cea mai mare parte din timp pentru că, pe cele mai multe, trebuiam să le fac sub ochii profesoarei („pour vous habituer a vite concentrer vos idées").

Dar corespondenţa, doamne! Nu ştiu cui nu m'am adresat din lumea noastră începând cu mitropolitul şi încheind, după un an şi jumătate de comunicare cu o lume imaginară luată din ori ce strat social.

Scriam, ceteam şi mă corectam singură în faţa profesoarei care, ridicându-şi din când în când ochii de pe rufăria ce şi-o cârpea neîncetat, surâdea şi mă ajuta ades în rotunjirea unei fraze sau în căutarea unui cuvânt „mai potrivit".

— De ce cârpiţi batiste? Sunt ieftine... îi zisei într'o zi.

— Da, sunt ieftine, dar tot costă ceva, nu-i aşa?

— Aşa-i, dar munca dumneavoastră şi timpul nu sunt mai preţioase?

— Asta-i acum cea mai bună întrebuinţare: mijlocul să economisesc, aici, pentru a trăi bine în ţara mea.

— Intotdeauna aţi fost atât de econoamă?

— Sigur. Altfel cum aşi fi strâns capitalul ce-l am tot în aur?

Ochii Leontinei Steinniger sticleau de plăcere şi'n glas percepui inflexiunea aceia ce-o dă mulţumirea deplină.

Curiozitatea mă 'ndemnă s'o rog, într'o zi, ca în ceasul de conversaţie să-mi spună ceva din viaţa ei. Socotind că voiam să-i aflu studiile de care o întrebasem adeseori, îşi scoase în grabă ochelarii şi, lăsându-şi batista ciuruită de cârpituri, deschise cufărul „cel mare" şi, dintr'un porte-feuille de piele rusească legat în aur, răsturnă, pe masă, un vraf de hârtii.

Ce recomandaţii avea, Doamne! Şi ce lecţie, unică am făcut ascultând-o istorisindu-mi din trecutul ei.

Toaca trăsurii se auzi în faţa casei. Era ceasul la care de obiceiu, mergeam să ne plimbăm pe câmp.

— Trăsura ? — mă întrebă Leontina, depunând în cufăr vraful de recomandaţii şi, înghiţind în grabă felia de *pain d'Espagne* şi paharul de Cotnar, în timp ce eu mă frigeam cu o cafea cu lapte, îşi aruncă pe umeri o haină care n'avusese nici timp nici modă şi căreia eu îi ziceam „vampirul" pentrucă mânecile semănau cu aripile acestui animal.

— Da', haina asta în ce epocă aţi făcut-o?

— Epocă! Da, ai dreptate — răspunse Leontina surâzând. O am de vre-o treizeci de ani; e un dar, de anul nou, dela mama unei eleve — o Ruscă din Kiew.

— Nu-i de iarnă.

— Ba da. Blana, de samur, o păstrez în gazete şi iarna căptuşesc faţa asta care, după cum vezi, vara e *pardessus.*

— Sunteţi foarte păstrătoare...

— Da, economia mea are un scop şi chiar atunci când la altă faţă... vârsta mi-o poate ierta.

Intr'o seară, intrând în odaia ei, o găsii aplecată pe o planşetă pe care stau, alăturate, două forme, strâmbe, care îmi aminteau, puţin, ciubotele spălătoresei noastre.

— Ce faceţi? O întrebai, nedumerită, ferindu-mă să mă uit, mai de aproape, la scrambele de care se ocupa.

— Imi ung ghetele.

— Ghetele? Sunt ale dumneavoastră?

— Te miri? Incălţămintea asta are un merit mare: e cu doi ani mai în vârstă ca dumneata. Sunt bune de pus sub sticlă, nu-i aşa?

— Le ţineţi, desigur, ca o amintire: vi s'o fi întâmplat ceva plăcut pe când le purtaţi.

— Ce să-mi amintească? Doar drumurile, în pusta ungurească. Când ieşeam la primblare cu eleva mea, care ştia că nu-mi place să merg pe jos şi-mi făcea farsa să trimită trăsura la doi kilometri; ghetele astea erau noui; le aveam, în 77, numai de patru ani.

— Şi de atunci nu le-aţi mai purtat ?

— Ba da. N'am altele şi numai în casă port pantofii aceştia, pe care mi-i împletesc singură cu lână căpătată dela eleve.

Şi, spunându-mi, îmi arătă o pereche de papuci cenuşii, ce semănau mult, ca formă şi lucru, cu încălţările împletite ale copiilor mici.

— E o minune cum aţi putut păstra ghetele nouăsprezece ani.

— Cu unsoare... acesta-i secretul, — îmi spuse ea, cu convingere, îngrăşând, cu grăsime de gâscă încreţiturile adânci, ce semănau cu dârele roţilor dintr'un glod uscat.

— Şi... te miră atât de mult viaţa lucrurilor mele?

— Vă mărturisesc că întrece orice închipuiri.

— Aşa? Ia ascultă: „Vampirul" e de treizeci de ani; nu l'am făcut după moda de atunci; l'am prefăcut din haina donatoarei şi am imaginat o formă care să nu piardă nimic trecând prin timp. Rochia cea tabac „a panneaux" e de când a fost moda. In 65 mi-a dat-o bunica Soniei Gropow şi, pe lângă că ar fi fost o impietate s'o prefac, m'ar fi costat destul... Batistele pe care vezi că le cârpesc, sunt de optsprezece ani şi pălăria e mai modernă; mi-a dat-o mama unei eleve, acum cincisprezece ani.

— Ce cheltuiţi atunci?

— E oare necesar să cheltuesc?

— Aveţi poate tot ce vă trebuie sau... vă mulţumiţi cu puţin.

— Da, am ajuns la filosofia asta înainte de timp; şi, mie, nu-mi trebuesc multe lucruri. Cumpăr hârtie de scrisori numai atunci când nu-mi dau elevele — dar de obiceiu — capăt acest material indispensabil şi mai cumpăr o soluţie cu care spăl timbrele.

— Spălaţi timbre ? Nu vi-i frică ? Frustraţi Statul.

— Daaa ? Şi Statul mă frustrează când se pierd scrisorile. Vezi? îmi zise ea arătându-mi un bastonaş care, dacă n'ar fi fost pestriţ, ca un mozaic rău lucrat, ar fi semănat cu frântura piciorului unui scaun de mahon.

— Aici e ceară de sigilat şi-i foarte interesant să ştii că-i luată de pe o corespondenţă ai cărei autori nu se vor întâlni în viaţă decât în acest baston ; şi, dacă-ţi face plăcere să te prenumeri între donatori, să-mi aduci toate plicurile sigilate, dela cancelarie; toate să mi le aduci, ca să înlocuesc ceara întrebuinţată şi neînlocuită de câteva luni.

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

A apărut în

Editura Librăriei „Universala" Alcalay Co.

şi se află de vânzare la toate librăriile

V. DEMETRIUS

Monahul Damian

ROMAN

Lei 80.-

Ivette Guilbert

Un trup, ce nu mai e svelt dar nici greoiu ci majestos — poartă un cap semeţ, bizar de palid — împodobit de-o masivă cunună de aramă — părul. Ochii vii cu dese sclipiri de maliţiozitate, nasul drept şi scurt — eminamente parisian — gură cu buze subţiri şi zâmbet cochet, mărturisesc bucuros cu un refren de Béranger — poetul la modă în tinereţea ei:

Grisette de quinze ans —
Ah, que j'étais jolie!...

Yvette de-acum nu mai păstrează decât urmele acelei frumuseţi, care era desigur în bună parte farmec — farmecul însă, ea îl păstrează pe de-a'ntregul.

Yvette are şaizeci de ani de viaţă sbuciumată. Viaţă de artist în luptă cu mizeria, — tovarăşa-i credincioasă, în luptă cu mizeria morală de mii de ori mai pustietoare de suflet. In anii ei tineri a fost doar o... cupletistă — dar ce femee cuminte — dornică de muncă şi răuşită şi de-o bucată de pâine mai curând decât de un colier.

Artista nu mai are asupra anilor nici avantajul amăgitor al siluetei. Ea cutează totuşi să apară în faţa celui mai rafinat public şi înfăşurată în superbe ţesături aurite — să cânte un vechiu refren de cochetărie.

Dites, dites, dites-moy,
Suis-je, suis-je, suis-je
Suis-je belle

fără să fie penibilă — suscitând dimpotrivă o admiraţie de calitatea aceea — care aducând artistului omagii — înalţă pe admirator.

Artista cu asemenea posibilităţi e fără'ndoială dublată de o femee inteligentă.

Inteligenţa Yvettei Guilbert face cât talentul şi puterea ei de muncă.

Incetul cu încetul şi'n tăcere — ani şi zeci de ani dearândul — cum ar fi cules flori rare — Yvette a adunat comori de poezie şi cântec popular francez.

Cântece de zece veacuri — din toate colţurile Franţei iubite sunt mulţumită ei la'ndemâna oricui doreşte s'asculte inima ţării însăş. Şi când o asculţi din svonul neîntrecut al buzelor Yvettei, ce sărbătoare!

Azi nu mai are decât o voce foarte mică dar vibrantă şi pură — din care inteligenţa ei face ce vrea.

Mi se pare cu totul edificatoare amănuntirea ciclului „Viciile" care forma obiectul unui recital al Yvettei. Intâi *lenea: De son métier, y faisait rien.* Cu adormitoare lene Yvette îşi înnăbuşe căscatul. O haimana îşi plimbă pe cheiuri, în soare, toropeala — ocolind prilejurile de lucru, cum ocoleşti vara cazanele în care clocoteşte asfaltul. Fotoliile îţi par mai moi, lumina te supără, somnul stă gata să te cuprindă — dar leneşul a dispărut dimpreună cu molipsitorul lui păcat şi vioaie ţi se'nfăţişază *Dame Gertrude* Revoltătorul ei păcat este *luxura.* Unde e inconştienta haimana însorită de adineauri? Ochii Yvettei scânteiază — nările i se dilată, gura subţiată şueră rău-sfătuitoare :

Prenez un vieux,
Prenez un vieux,
Vous vous en trouverez bien mieux.

Eşti fericită că nu ai de hotărît, presimţi că altminteri şi spre nenorocirea ta ai face desigur tot ce-ţi şop[illegible] [illegible]nuant această diabolică dame Gertrude cu păr roşu.

Dar *lăcomia* — cine e vesela amfitrioană ? Şi-a răsfrânt largile mâneci aurii şi îţi întinde semeaţă cupa. Vocea e caldă şi poruncitoare.

Plus on est d'amis
Plus on boit

Furia e ilustrată cu o capodoperă :

Marianson (sec. XVI-lea) Marianson, dulcea castelană aşteaptă arsă de dor să vie din război soţu-i. Un prieten o urmăreşte cu dragostea lui. Senină şi hotărîtă Marianson îl respinge. El ca să se răzbune, îşi face un inel ca al Marianson-ei. Cu această armă ese înaintea lui Renaud acuzându-i soţia. Renaud, orbit de furie, sdrobeşte de dalele castelului copilul lui abia născut iar pe Marianson „necredincioasa" „franche putain" o târeşte 'n urma calului drum lung. Aproape de moartea-i o întreabă ce a făcut inelul, gajul dragostei lor — „Inelul? Este în ladă", şopteşte ea. — „Vai, cum de nu mi-ai spus'o, Marianson dame gentille; — şi ce pot să mai fac acum?" — „Iubitul meu, dar tu nu m'ai întrebat nimc iar acum este prea târziu".

Adânca înţelepciune, ce se desprinde din balada franceză nu este egalată decât de comorile de simţire ce pune Yvette în nuanţarea tuturor rolurilor acestei drame înfiorătoare în simplicitatea ei. Iţi spune vocea Yvettei desnădejdea lui Renaud şi auzi regretul sterp sfărâmându-i inima pe vecie.

Cu virtuozitate fără seamăn trece de la atmosfera de lacrimi şi sânge a Marianson-ei — la ultimele părţi ale ciclului „Viciilor". *Orgoliul* stupid, care predomină pretutindeni: J'suis dans le bottin" cum ar zice: „Sunt trecut în cartea de telefon" sau *Vanitatea,* acel dites-moy — despre care am pomenit la 'nceputul acestor rânduri — şi în fine *Avariţia* sgârcită până şi la vorbă. In faţa unei mese de socotit Yvette pufneşte arareori câte-o notă indignată.

— „Să dau bani? Am eu de dat bani? — Orice — numai asta — nu — nu pot — nu-mi aduc aminte" — E-aşa de respingătoare avariţia — în cât ne-am hotărât — să nu ne mai amintim niciodată de existenţa ei numai de sluţenia ei.

Mai are Yvette Guilbert nenumărate alte cicluri de cântece în colecţia ei: Ciclul cântecelor cerului şi ale pământului". „Cântece din toate timpurile". „Dragostea în Franţa". „Legendele aurite". „Ciclul Noel-urilor". Refrenurile tineretului", etc. etc. Cel puţin jumătate din aceste balade, legende şi poezii au muzică originală de Yvette Guilbert. Pentru reuşita unora a lucrat ani dearândul. Ani dearândul ca să ne putem bucura de puritatea unui cântec.

Să fii la Paris fără să poţi asculta adevăratul cântec francez e caşi când ai făcut un drum lung şi greu să vezi o fiinţă iubită, ai găsit toate luminile aprinse şi casa în sărbătoare — dar ochi cu gazda n'ai dat.

MARGARETA STERIAN

Cine o fi Cuza Vodă?

Cine o fi Cuza-Vodă, şa m'am întrebat cam nedumerit, când am luat în mână volumul dat la iveală de scriitorul Vasile Pop, î editura „Adevĕrul".

Auzisem pe părinţii mei vorbind cu evlavie de un domnitor român cu acest nume. Eu nu-l cunoscusem. Murise cu câteva luni înainte de a fi născut eu. Aşa că era logic să nu-l cunosc. Dar am luat în mână romanul popular „Cuza-Vodă" şi l'am citit.

Şi... am găsit şi deslegarea unui mare număr de probleme cari au conlucrat la alcătuirea României Mari, şi am mai şi aflat o serie de amănunte politice şi de intrigi sentimentale e pe acele vremuri.

Romanul **„Cuza-Vodă"** scris într'un stil accesibil oricăror clase sociale, este de un netăgăduit interes..

G. B.

Au apărut următoare volume de **G. TOPÎRCEANU:**

BALADE VESELE ŞI TRISTE, ediţia III-a, revăzută şi complectată cu poezii inedite. Editura „Cartea Românească". Preţul 4 lei.

PARODII ORIGINALE ediţia III-a, complectată cu numeroase bucăţi inedite. Editura „Viaţa Românească". Preţul 70 lei. (Pe hârtie velină).

(Din ambele volume s'a scos şi câte o ediţie de lux, într'un număr foarte restrâns de exemplare, pentru bibliofili).

In curând se va pune în vânzare şi volumul **MIGDALE AMARE,** de acelaş autor.

Aceste volume, ale unuia dintre cei mai iubiţi poeţi români, laureat al marelui Premiu Naţional pentru poezie, nu trebue să lipsească din biblioteca nici unui iubitor de literatură românească.

Va apărea în curând

In Editura „CARTA ROMANEASCA"

Bulev Academiei No. 3 Bucureşti, I

LUCIAN BLAGA : Lauda Somnului
Poezii
IGNOTUS : Suflet de artist
— Roman — Premiat de CARTEA ROMÂNEASCĂ
LIVIU REBREANU : Crăişorul
Roman
Trei Metropole : Berlin, Roma, Paris
M. SADOVEANU Impărăţia apelor
G. TOPIRCEANU Migdale amare
Versuri inteziste umoristice

Librăria Editoare SOCEC & Co. S. A.

Bucureşti

şi la sucursalele sale din Iaşi, Craiova, Galaţi, Constanţa, Ploeşti, R.-Sărat, Oradea, Târgovişte, Călăraşi şi Slobozia

Cereţi pentru Sfintele Sărbători ultimele noutăţi literare apărute :

Delavrancea	Apus de Soare
Delavrancea	Viforul
Delavrancea	Intre Vis şi Viaţa
Delavrancea	Patria şi patriotismul
Eminescu	Povestind copiilor
Negrutzi	Povestind copiilor
Creanga	Povestind copiilor
Carageale	Povestind copiilor
Odobescu	Povestind copiilor

Mare asortiment de cărţi noi ilustrate pentru copii

Cereţi Catalogul librăriei Editoare gratis

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Noile premii ale ziarului „RADIO"

Faţă de succesul înregistrat ziarul „RADIO" acordă noui premii, între cari 15 APARATE şi nenumărate piese a căror valoare trece de

100.000 Lei

toate aparatele şi piesele oferite sunt furnizate de uzinele „Nora-Radio" Berlin-Charlottenburg, reprezentate în Bucureşti de firma Jacques Pauker, din str. Smârdan No. 27.

CITIŢI ANUNTE
IN ZIARUL „RADIO" No. 14
apărut în 32 pagini mari
în care a apărut primul cupon

Librăria „Universala" Alcalay & Co.

— : — Calea Victoriei 27 — : —

oferă Abonamente la ziare şi Reviste streine

Cu ocaziunea reînoirii abonamentelor, oferim a servi clientela noastră din provincie cu jurnalele şi revistele notate aci, şi franco la adresele date cu următoarele preţuri :

Preţurile se înţeleg lunar franco de transport

Reviste zilnice
Echo de Paris lei 105
Excelsior lei 135
Figaro lei 120
Le Journal lei 105
Le Matin, lei 105
Oeuvre lei 105
Petit Parisien lei 105
şi Le Temps lei 150

Reviste săpt.,
Journal Amusant lei 71
Candide lei 34
Gringoire lei 34
Fantasio lei 79
L'Illustration lei 196
Le Sourire lei 73
La vie Parisienne lei 104
Science et Voyage lei 43

Reviste bilunare
Les Annales lei 49
L'art vivant lei 76
Conferencia lei 28
Mercure de France lei 82
Nouvele Revue Francaise lei 104
Revue des deux Mondes lei 108
Revue Scientifique lei 58
Journal de Voyage lei 26
Modes et travaux feminins lei 62.

Reviste lunare
Femina lei 73
Jardin des Modes lei 52
Je sais tout lei 47
Lecture pour tous lei 47
Nos loisirs lei 40
Omnia lei 75
Vogue lei 71
Science et la vie lei 41
Vie a la campagne lei 50
(numere excepţionale lei 7.)
Maison pour tous la două luni lei 17

Toate jurnalele şi revistele notate mai sus, abonate pe timp de 6 sau 12 luni pot fi servite direct din Paris la adresa dată şi cu preţuri mai reduse.

Relaţiuni se vor da la cerere.

Reviste germane săptămânale:
Die Woche Lei 80 lunar
Jugend „ 90 „
Lustige Blätter „ 84 „
Gartenlaube „ 80 „
Wiener Bilder „ 74 „
Die Bühne „ 158 „
Münchener Ill Presse „ 54 „
I. Z. „ 42 „
Welt Spiegel „ 23 „
Radio Woche „ 64 „
Radio-Welt „ 96 „

Reviste germane lunare:
Velhagen Klassings Monatsheft Lei 99
Das Leben „ 43
Das Magazin „ 43
Revue des Monats „ 43
Scherl's Magazin „ 42
Uhu „ 48

Reviste engleze săptămânale:
Sketch Lei 320 lunar
Tatler „ 320 „
Graphic „ 320 „
London News „ 320 „
Tit-Bits „ 64 „
London Opinion „ 64 „
Times Weekley „ 54 „
Times littérairye „ 54 „
Observer „ 64
Saturday Evening Post „ 282

Reviste engleze lunare:
Golden West Lei 42
Happy Magazine „ 42
Women „ 81
Nash „ 81
Hommes & Garden „ 81
Strand Magazine „ 79
Grand Magazine „ 79

In Capitală jurnalele şi revistele de mai sus se servesc în librărie cu preţurile normale.

BIBLIOTECA DIMINEAŢA

NOU! **No. 104**

A apărut

Cine-i vinovat?

Povestire fantastică de F. DOSTOIEVSKI

85 pagini. **Preţul 8 lei**

SERGIU VORONOFF

Cucerirea Vieţii

traducere de AA CANARACHE

No. 105—106. **Preţul 20 lei**

Proteza „Dentară"

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentara modernă

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
R, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase

ABONAMENTE INLESNIRI DE PLATA (Rate) Tel. 338|21

La ţărmul metafizicei[1]

Omul, contemplând natura înconjurătoare, a năzuit aproape de la început, s'o constitue, în opoziţie cu sine, cu *eul* său personal, într'un mare „*tu*". Tendinţa de unificare a existenţei, într'un tot organic, nici nu decurge şi nici n'ar fi soluţionată, raportând pur şi simplu totalitatea obiectelor percepute, la acelaş „eu" percepător, — ci mai de grabă alcătuind din ele un „tu". tot aşa de închegat şi de unitar, ca şi eul în faţa căruia se proectează. In acest *tu* imens, urma ulterior să se absoarbă şi eul-subiect, care prin legătura sa cu un trup limitat şi individual, se încorpora de la sine, în acea lume materială, care în alte privinţe, se constitue *în opoziţie* cu conştiinţa percepătoare. Mai ales când se trece de la contemplaţie la *acţiune*, înglobarea eului, în vasta ţesătură a naturii-obiect, se produce categoric şi neapărat.

Tendinţa către o concepţie unitară despre lume, are baze structurale adânci, în sufletul nostru. Cu dânsa se asociază şi convingerea că cu cât ne apropiem de-o unitate mai perfectă, cu-atât suntem mai aproape de *adevăr*. Este drept că noţiunea „adevărului" a suferit în ultimele decade sguduiri şi avarii profunde, fiind în ochii multora înlocuită cu noţiunea de „comod", — rămânând astfel să se explice tendinţa de unificare a cunoştinţelor printr'o necesitate „economică" a spiritului. Se poate constata totuş că şi subt această înlocuire, concepţia „adevărului" dăinueşte latent mai departe, — fiind singura în stare să încălzească, să inspire devotamente şi să împingă până la sacrificiu. Ar fi acceptat oare Giordano Bruno moartea pe rug, pentru o ideie pe care ar fi socotit-o, nu adevărată, ci pur şi simplu mai *comodă?!* Şi se pot concepe martiri ai ştiinţei, cu astfel de surogate ale ideii de adevăr?

Drumul spre unitate este drumul spre adevăr, — unitatea perfectă, coincidând probabil cu adevărul absolut. Fireşte, cunoştinţa noastră e relativă şi pentru motive astăzi banale în filosofie, absolutul nu ne este accesibil. Ar fi însă temerar să susţinem de aici că între „relativ" şi „absolut" există o prăpastie insurmontabilă. In fond, acest relativ — manifestat printr'o nesfârşită ţesătură de raporturi între fenomene, printr'o imensă corelaţiune — este un *reflect* al absolutului însuşi, al acelei unităţi profunde, insezisabile. Raporturile dintre fenomene nu pot fi deduse raţional din fenomenele înseîe — lucru pus în lumină definitiv de către Hume; legăturile acestea ar fi să se fundamenteze de unitatea absolută, din care ar purcede ca ecouri depărtate, nu de fenomenele individuale, care sunt exterioare unul altuia şi plutesc la suprafaţa existenţei. Numai totalitatea infinită a fenomenelor ar fi poate în măsură — substituindu-se absolutului — să devie raţional legile cosmice. Dar această infinitate sensibilă, fiind numai potenţială, va fi pururea nerealizabilă. Conexiunea fenomenelor, ce nu se poate explica din ele însele, ar fi un mister sau un miracol, — dacă nu le-am atribui o unitate, efectivă, într'o regiune invizibilă. De-asemeni tendinţa de unificare a spiritului nostru, este şi dânsa tot glasul absolutului, care ne poartă şi pe noi, — ba încă un răsunet mai adânc, de cât reflectul aceluiaşi absolut în natura fizică. Căci legile naturii nu sunt niciodată percepute ca o *necesitate* a fenomenelor externe, pe când sunt însă simţite — măcar în fundamentele lor — ca necesităţi ale spiritului nostru, deşi nici aicea nu sunt desluşite în geneza lor ultimă. De aceia manifestările şi aspiraţiile spiritului sunt destăinuiri mai intime ale absolutului, fără a-i fi perfect adequate, după cum nici materialul perceput de simţuri, cu toată docilitatea lui faţă de operaţiile intelectului, nu este perfect adequat principiilor noastre raţionale.

Necesitatea logică a sintezei totale — care conduce la concepţie metafizică — deşi legată de structura spiritului omenesc, poate în desfăşurarea istorică a epocilor, să rămână uneori în umbră şi atunci avem perioade de stagnaţie filosofică, chiar dacă *extensiv* se lucrează în toate domeniile cercetării. După aceasta spiritul iar se reculege, se regăseşte pe sine, şi iarăşi discontinuitatea cunoştinţelor ştiinţifice apare ca un provizorat, ca un material împrăştiat, în care să se sculpteze o nouă statue a gândirii filosofice. Epoca actuală nu pare a fi tot aşa de ostilă sintezei filosofice, precum era cu câţi-va ani în urmă. Pe lângă ritmul alternant al atitudinilor sufleteşti în decursul timpului — ceeace este în definitiv o formulă vagă — am putea spune că ziua de astăzi este prielnică renaşterii filosofice din cauza condiţiilor speciale în care ne găsim. Conduita omului este sau determinată în mod mecanic de moravuri înrădăcinate sau cârmuită de-o concepţie ideală. Insă în urma marilor evenimente din ultimii ani, mecanismul regulilor tradiţionale s'a sfărâmat, de aci confuziunea şi desorientarea actuală precum şi necesitatea imperioasă ca o vastă concepţie nouă să stabilească alte norme de viaţă.

Şi aşi putea zice că epoca actuală mai este favorabilă construcţiei filosofice încă pentru un motiv. Spre deosebire de alte epoci, în care cercetările ştiinţifice nu aduc înnoiri esenţiale, vremea noastră a adus în lumină fapte cu fizionomie nouă şi teorii radical deosebite, Tot aşa cum concepţia astronomică a lui Copernic, a avut odinioară repercusiuni fundamentale în domeniul filosofic, pe care l'a înoit şi dominat, tot aşa astăzi teoriile de fizică ale lui Einstein aşteaptă să producă consecinţe filosofice, iar pe de altă parte fenomenele metapsihice, (numite impropriu spiritiste) din ce în ce mai neîndoelnic constante, deschid posibilităţi şi luminişuri nouei speculaţiuni filosofice.

Desigur, atât desvoltarea spiritului critic cât şi studiul istoric al sistemelor trecutului, sunt de natură să tempereze avântul constructiv. Critica ne aminteşte necontenit de *limitele* noastre intelectuale, de subiectivitatea elaborărilor noastre filosofice, — fiindcă chiar dacă n'am subscrie concepţiei Kantiane care face din formele intelectului nostru ceva cu totul aparte şi un fel de stat în stat, în mijlocul naturii, tot trebue să recunoaştem că inteligenţa unei făpturi limitate nu poate istovi şi cuprinde conţinutul nemărginit al realităţii, pe care îl restrânge şi îl colorează cu gradul ei de lumină. Pe lângă relativismul introdus de individualitatea care oglindeşte universul, se mai adaugă şi un alt relativism: acel al nivelului ştiinţific al epocii, motiv pentru care sistemele filosofice, fie dânsele oricât de geniale, sunt continuu depăşite de progresele timpului. Şi de aci ar putea decurge pentru unii o concluziune: anume că viziunile individuale, legate toate de cunoştinţe imperfecte, nu sunt icoane adequate ale adevărului, ci sărmane construcţii efemere, — prin urmare ne-am mistui într'o muncă zădarnică, destinată prăbuşirii.

Este adevărat că sistemele filosofice care s'au produs în decursul timpului sunt unilaterale şi nu reprezintă nici unul o formulă definitivă şi integrală a adevărului. Totuş istoria filosofiei nu ne înfăţişează un haos, ci un ansamblu. Fără să exprime — aşa cum voia Hegel — o succesiune de momente strict logice, o filiaţiune perfect raţională (căci în apariţia individualităţilor filosofice se găseşte totdeauna un factor imprevizibil şi neraţional) totuş privind spectacolul mai de la distanţă, fiecare sistem apare aproximativ ca un instrument muzical, care cântă o partitură deosebită, însă nu disparat, ci în armonie. Armonia aceasta — desigur nu perfectă, dar efectivă — dovedeşte că fiecare desvoltă aceiaşi temă, însă în felul său propriu, concurând la un rezultat final pe care nu-l redă în forma lui integrală, nici un instrument în parte, însă îl vor da toate împreună. Din această cauză, nici un sistem filosofic, întrucât reprezintă un accent propriu şi adânc, nu este inutil, sau pieritor, fiindcă adevărul filosofic în deplinătatea lui nu-l va reda un sistem unic, care ar veni să le înlocuiască pe toate, ci numai un ansamblu de sisteme care se întregesc.

La prima vedere poate părea o contrazicere între spiritul metafizic, care caută o icoană *adevărată* despre lume şi spiritul relativist al istoricului care face din diversele sisteme viziuni efemere, — încât a putut un gânditor de talia lui Dilthey să se întrebe dacă nu va dispărea imboldul metafizic, faţă de acea constatare relativistă.

Insă ajunge — pentru ca lucrul acesta să nu se întâmple — ca filosoful să se considere autor de adevăr *parţial*, şi mai ales să aibă credinţa că nuanţa de adevăr pe care o poate răsfrânge personalitatea lui unică, nu va mai putea s'o destăinuiască în felul acesta o altă individualitate! Omul de ştiinţă pozitivă n'are şi dânsul conştiinţa că descopere adevăruri foarte limitate, şi fără să-şi închipuiască că acele adevăruri n'ar putea să le destăinuiască decât numai el, nu lucrează cu entuziasm şi sacrificii în câmpul cercetărilor sale? Pentruce n'ar lucra şi filosoful, gândind că viziunea sa, cu toate lipsurile sale inevitabile, în cazul când e veridică măcar subt un singur raport, va fi o parte integrantă în orhestra generală a sistemelor?

Chiar acele sisteme filosofice, care ar fi fost complect înlocuite, de altele superioare, ce exprimă acelaş punct de vedere, dar mai pregnant şi mai adânc, — chiar acelea nu sunt complect eliminate din ansamblul despre care am vorbit, dacă se poate constata că ele au fecundat sau au inspirat alte minţi mai puternice şi mai norocoase decât au fost acele ale creatorilor lor.

Neapărat acum că cele spuse mai înainte, nu reprezintă o încurajare pentru subiectivismul filosofic, care pornind de la o constatare exactă, s'ar transforma într'o atitudine voită şi excesivă, punând drepturile individualităţii şi a viziunilor sale proprii, deasupra oricărei sforţări de comprehensiune *obiectivă*. Relativismul filosofic, care arată ştampila individuală a fiecărui sistem (tot aşa s'ar putea vorbi şi de coloritul naţional al filosofiilor) nu trebue să ducă la exagerarea ideii de individual şi la alunecarea conştientă pe panta dorinţelor individuale, atunci când se construeşte o concepţie despre lume.

O concepţie filosofică de valoare, oricât nu se poate degaja din vălurile subiectivităţii, trebuie să fie însă în orice caz *imaginea individuală a unui spirit care se sileşte să explice lumea în chipul cel mai obiectiv cu putinţă*. Altfel nu va putea conta în orhestra sistemelor, care nu se poate complica la infinit, fără a periclita armonizarea finală...

Să atingem — pentru a încheia — şi celalt motiv care ar deprima avânturile metafizice: limitele structurale ale creerului nostru, care nu poate cuprinde absolutul şi nici descifra enigmele de bază ale existenţii. Aicea trebuie să spunem că filosofia omenească a fost de la început împăcată cu această insuficienţă, fiindcă în însăşi componenţa ei fundamentală, pe lângă râvna cunoaşterii adevărului, aşa cum este, se adaugă în umbră, credinţa că ne lipsesc mijloacele necesare şi ne vom consuma în sforţări dibuitoare, în alcătuiri dealtfel meritorii, dar care vor rămâne pururea dincoace de ţintă. Dacă ar apare o fiinţă cu înfăţişare omenească, al cărui spirit ar sfărâma toate barierele noastre şi ar ceti limpede în ascunzişurile existenţei — metagnomul de care vorbeşte Driesch 2) — ei bine, noi nu ne-am simţi solidari cu dânsul, nu l-am revendica pentru omenire şi filosofie omenească, şi nici n'am trece spusele sale în istoria filosofiei. Nota de limită, de suferinţă a limitelor, şi de sforţare veşnică e indisolubil legată de speculaţia filosofică umană. Asta n'a împiedicat-o să se nască, să se desvolte şi să prospereze în numeroase epoci de creaţie şi avânt.

Ştim că niciodată realitatea nu se va oglindi *întreagă* pe ecranul conştiinţelor noastre, şi raţiunea nu va putea să arunce lumină până în regiunea rădăcinilor existenţei. Dar dacă nu tot ce există, ne apare. însă tot e ceva că tot ce apare ne pune pe drumul unui lucru care este, aşa după cum spune vechea formulă lapidară a lui Herbart — cam pe nedrept criticată şi depreciată —: „So viel Schein, so viel Hindentung auf das Sein" 3).

I. PETROVICI

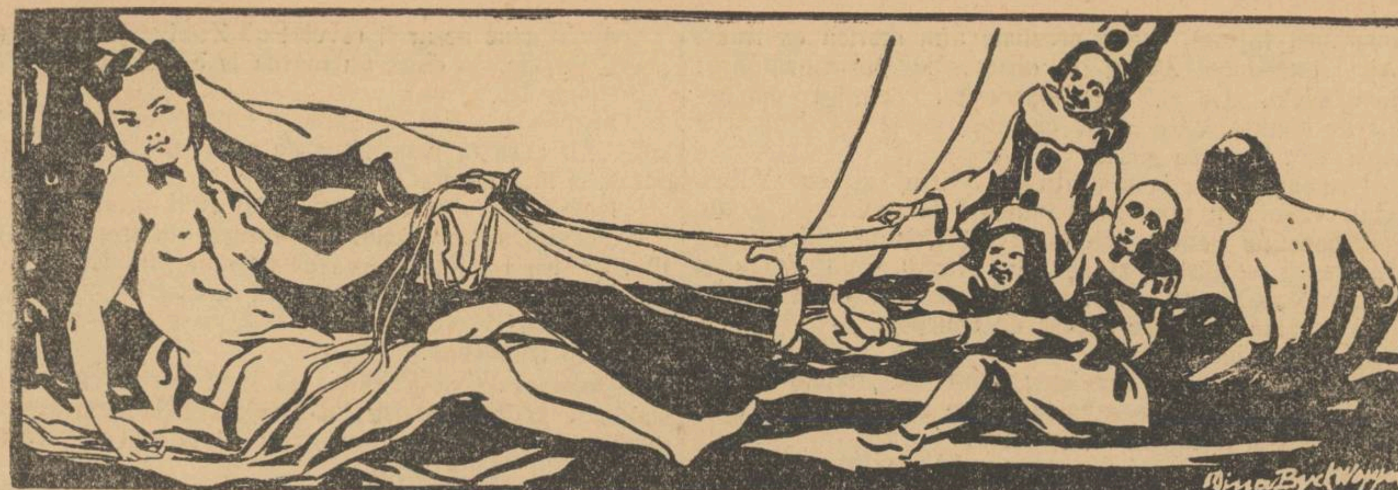
1) Acest articol se publică simultan în nemţeşte într'o revistă care apare în Bremen.

2) *Der mensch und die Welt*, p. 68.

3) Această formulă care ar suna pe româneşte: *Câtă aparenţă este, tot atâta realitate indică, sau tot atâtea referinţe la realitate cuprinde*, a fost atacată, sub cuvânt că ar conţine un cerc vicios: nu se poate lua *aparenţa* spune Külpe (vezi *Realisierung*, Vol. II, p. 73). ca un punct de plecare, graţie căruia deducem existenţa unei realităţi, fiindcă în momentul când ai declarat-o aparenţă, ai presupus deja o realitate la spatele ei.

Noi credem că tocmai această corelaţie face de regulă dintr'o aparenţă un indicatoriu al unei realităţi invizibile. Cât despre cercul vicios care ar părea să existe, din punct de vedere epistemologic, — ar fi să observăm în primul rând, că Herbart polemiza poate cu acei filosofi care susţineau că există aparenţe, fără o realitate-substrat. Pe urmă, în mod istoric, lumea care se vede, n'a declarat-o nimeni, dintr'odată, aparenţă, ci a fost întâiu şi întâiu luată drept realitate. Experienţa treptată a făcut să se stabilească o distincţie, — în urma constatării fenomenelor de iluziune — între realităţi şi aparenţe, pentruca la sfârşit, omul să-şi pue întrebarea: oare tot ce se vede nu este în întregime o aparenţă, o iluziune?

Faţă de această etapă, complicată cu posibilitatea de-a-ţi închipui că lumea văzută e simplu vis fără nici o realitate (un vis al nefiinţii) sau că ar fi o prăpastie insurmontabilă între pânza percepţiilor noastre, şi ceiace există aevea, formula înţeleaptă a lui Herbart vine să pue lucrurile la punct.



O recenzie fără patos

de PAUL ZARIFOPOL

Publică Ştefan Zweig o carte despre Dostoievski. 218 pagini de Ştefan Zweig, care începe să rivalizeze în celebritate cu cine vreţi dintre actuali, în librărie! Să luăm şi să citim. E obligaţie.

Materia e tăiată în zece bucăţi inttitulate: Preludiu — Faţa *(le Visage,* adică faţa lui Dostoievski) — tragedia vieţii sale — Simţul destinului său — Omul în Dostoievski — Partea realismului şi partea fantasticului — Arta compunerii şi pasiunea — Nimicitorul de graniţe — Problema chimuitoaret a lui Dumnezeu — Viaţa triumfătoare.

Atragem atenţia cititorului asupra titlurilor: unele sunt simplu informative, altele sunt poetice sau eloquente.

Ne întâmpină dar, chiar dela suprafaţă, o frumoasă variaţie, plină de forţă suggestivă.

„La prima atingere, te credeai în faţa unei opere limitate, în faţa unui scriitor, şi descoperi nemărginirea, o lume de astri în mişcare, a căror sfere răsună înr'o stranie. armonie. Descurajarea te cuprinde: nici când nu vei pătunde această lume în întregimea ei".

Superbe vorbe. Mai ales: astrii şi celebra muzică a sferelor (aplicaţie poetică rămasă din fizica pitagoreilor — foarte venerabilă). Dar cât de descurajatoare sunt aceste vorbe superbe! In adevăr: dacă e aşa, cum să facem pentru a scrie o carte despre Dostoievski? — Iată cum. Dostoievski e nimic, „dacă nu-l retrăeşti în tine însuţi". Asta e: trebue să retrăim. Inţelegere, în domeniul spiritului, nu se poate, dacă nu — retrăim. E un adevăr vechiu acum; dar preţios. Prin urmare, să-l subliniem oricând, cât de vizibil. Şi trebue să săpăm mult în adâncul nostru, spre a-l găsi pe Dostoievski.

Am în faţă un peisaj rusesc, ceva ce pare că nu-i făcut pentru ochiul nostru trupesc: stepă fără drumuri — crepuscul mistic al simţirii, încărcat de fulgere, dar şi luciditate gheţoasă — nu-i soare, ci auroră boreală.

Insă (!): pătrunzând în lumea lui Dostoievski, descoperi un peisaj antideluvian, primitiv şi virgin — şi, spre ruşinea noastră constatăm, că acest peisaj de aramă este prea vast pentru privirile noastre.

„Respirăm greu; sufletul ar fugi de această măreaţă spaimă, dacă n'ar fi, tot acolo, şi un cer curat, de nesfârşită bunătate".

Astfel, situaţia nu-i mai pare autorului desperată. Se întrevede posibilitatea volumului de pagini două sute şi mai bine.

Dostoievski atinge, prin vocaţie, „toate misterele fiinţei". — Materie, cum vedem, imensă, cât nu se mai poate alta. „El ne dă sentimentul eternităţii, şi numai entuziasmul singur are drept să se apropie de dânsul — — cu sfială şi umilinţă". — Adică: un entuziasm discret şi conţinut — problemă vrednică să ispitească virtuozitatea cea mai aleasă a literatului.

Dostoievski nu-i uşor abordabil, ca Wagner sau Tolstoi, care s'au explicat abundent. Altă greutate, dar care face subiectul cu deosebire meritos. „Crepuscul făcut din adevăr şi presimţire care estompează vieţile sublime (minunat titlu pentru o serie de biografii; neexploatat încă, mi se pare) ca a lui Homer, a lui Dante, a lui Shakespeare.

Noţiunea de crepuscul îl urmăreşte pe Zweig cu exagerare. Biografia lui Homer nu există de loc. A lui Dante şi al lui Shakespeare, se alcătuesc din o sumă de amănunte precise; mai puţine decât am dori, — dar asta nu le face să apară numai decât crepusculare... Pentru Dostoievski, urmează Zweig, trebuie firul Arianei.

Acesta-i *Preludiul*.

Mai sunt doar câteva ornamente: purgatoriul pasiunilor, infernul viciilor, suferinţa omului, suferinţa omenirii, suferinţa artistului, şi cea din urmă şi cea mai crudă: abisul setei de Dumnezeu. Dar staţi! Zice la urmă de tot autorul: „Singură experienţa ne va duce spre dânsul" — spre *Eul* lui Dostoievski, adică. Aşa dar experienţa, ca să zicem astfel.

Şi experienţa începe cu figura lui Dostoievski.

Dostoievski seamănă la faţă cu un ţăran. Zweig explică această generalitate prin concretizări impresionante: seamănă a pământ, a stânci, a pădure, a peisaj tragic şi primitiv. Dar mai e şi fruntea: „cupolă de o albeaţă marmoreană deasupra lutului moale al cărnii. Te cuprinde admiraţia, mai întâi, iar mai apoi pasiune şi entuziasm".

Dostoievski n'a avut nici odată atât de expresivă faţă ca atunci când închisese ochii pe veci. Printr'o veche şi pioasă convenţie literară, lucrul acesta se spune despre toţi morţii, independent de celebritate. Dostoievski a fost, dar, în acest punct măcar, un subiect normal. Merita consemnat amănuntul.

Aşa se prezintă lucrurile în ce priveşte experienţa relativă la fizionomia eroului.

Urmează acum ceva mai vast: însăşi tragedia vieţii sale. Se constată mai întâi, că Dostoievski înspăimântă. După aceasta vine impresia de măreţie. Seamănă cu Iacob luptându-se cu îngerul, şi cu Iov. Dostoievski se simte prigonit de soartă, cu adevărat. Era de ce să se simtă aşa: graţiat în ultimele minute înainte de execuţie, Siberia, creditori, mizerie rătăcitoare prin Rusia şi ţări străine. Biografia lui este o „tragede", încheie Zweig cu perspicacitate. In adevăr,...

Vine apoi gloria literară, eruptiv. Gloria, „acest diadem scânteietor" se preface în lanţ de robie: munca silnică de literat nevoiaş începe.

Zweig aproape nu îndrăzneşte să-şi închipue această viaţă tragică. Ţi se strânge inima". — Vorbeşte înţelept Zweig: ce să ne mai amărâm şi noi zădarnic, cercetând vieţile tragice!

Lipsă de bani — şi „demonul epilepsiei". Şi iar Iov şi Profeţii. In sfârşit, Dumnezeu îşi întoarce faţa către dânsul.

Succesul de librărie dămoleşte pe creditori. Chinuitul scriitor se întoarce în Rusia. La o comemorare a lui Puşkin. Dostoievski ia cuvântul. „Intr'o demonică îmbătare, cu fulgerul în mâini" (zice Zweig), el anunţă misiunea sfântă a Rusiei de a împăca lumea toată.

Entuziasm nemai pomenit: „o aureolă de flacări încunună acest cap de răstignit" (tot Zweig zice):

Dar mai este: trei săptămâni după moartea lui Dostoievski, Ţarul Alexandru II piere asasinat de o bombă nihilistă.

Deci altă apropiere sublimă se impune: „Dostoievski moare în plină furtună, ca Beethoven, în mijlocul elementelor deslănţuite. Superb tablou.

Imi pare greu de caracterizat acest capitol.

Caracterizarea se impune: douăzeci şi şase de pagini — şi despre „viaţa tragică!"

Fiind stăpânit de vocabularul lui Zweig, aş zice că desfăşurarea capitolului este sclipitoare"; substanţa intelectuală îmi pare însă „crepusculară". Probabil, tocmai aşa a vrut autorul să fie.

Foarte bine, aşa dar, vine, în continuare, bucata despre „sensul soartei lui Dostoievski".

„Robul lui Dumnezeu" Dostoievski caută cu buze înfrigurate crucea, şi „se pleacă în faţa nemărginirii". „Robul soartei" — din loviturile ei se naşte puterea lui, „lovituri de ciocan pe nicovala vieţii lui făuresc forţă interioară". De aceea, Dostoievski îşi iubeşte soarta. *Amor fati*, cum zice Nietzsche. E un ales; caşi la Balaam cel din Scriptură, orice blestem asupra lui se preface în binecuvântare — caşi Lazăr ce din sicriu ridicându-se blagoslovea frumuseţea vieţii — caşi Goethe care zicea naturii: tu m'ai adus, tu ai să mă iei de aici — nu ca Oscar Wilde care s'a lăsat sdrobit, nici ca Beethoven care se tânguia de surzenie, ori ca Byron de un picior prea scurt, ori ca Rousseau de slăbiciune la băşică — nu, Dostoievski nu se plânge; — caşi Odyseus, când se întoarce din lumea cealaltă, Dostoievski reinviat din somnul bolii grozave ne povesteşte amănunţit ţara umbrelor şi a flăcărilor, şi cu sângele lui, cu buzele lui înfrigurate ne dovedeşte existenţa unor stări nebănuite între moarte şi viaţă.....

Sensualitatea lui e un labirint... N,u desigur, Dostoievski n'a fost un depravat, un adorator al cărnii, un viveur", ci el iubea plăcerea cum iubea tortura.

După toate aceste, Zweig se vede nevoit să revie la acelaş punct: „*amor fati* este taina unică a lui Dostoievski".

Asta e.

Mărturisesc că pentru acest capitol, n'am făcut decât să traduc textual frumuseţi alese, — adică nu alese, ci luate la întâmplare, fiindcă nu se poate alege. Bogăţia era aici, excesivă.

„Din craterul pieptului său rupt, lava se coboară până în măruntaiele lumii noastre", — şi, fiind vulcanic însuşi, eroii săi sunt, neapărat, vulcanici şi ei.

Nu sunt figuri simple, scheme de pasiuni, ca la Balzac. Hugo, Walter Scott, Dickens, nici nu tind măcar la unitate, ca personajele lui Goethe şi a romanticilor nemţi. Oamenii lui Dostoievski sunt, înainte de toate, Ruşi. Umblă pe zece cărări şi, la urmă, se topesc în infinit.

„La sfârşitul fiecărui din romanele sale este *Katharsis*, ca în tragediile greceşti, „aureolă de curcubeu după furtună, aer răcoros, simbol suprem al reconcilierii ruseşti". La dânsul nu-i iad, ca în *Divina Comedie*, ci numai purgatoriu — omul viu şi gol, misterul împăcării generale în cunoaştere frăţească, cântec orfic al sufletului.

Cu nepătruns meşteşug aceste plăpânde generalităţi sunt întinse pe treizeci — adică treizeci — de pagini. Aceasta, putem zice noi, la rândul nostru, este taina lui Zweig.

Capitol despre realism şi fantastic. — „Metoda de observare „a lui Dostoievski are ceva demonic", arta lui e „necromanţie", aşa cum a realiştilor francezi era ştiinţă. El porneşte din adâncurile Eului şi din esenţa naturii sale demonice — are intuiţia mistică a lucrurilor. Vigurosul Dostoievski aşteaptă până ce eroii sunt înfierbântaţi la roşu pentru ca să-i făurească — ca în Rembrandt, fluidul spiritual luminează întunericurile — ca în caricaturile lui Leonardo da Vinci, figurile lui sunt prinse în clipa exaltării. Insă (!): realismul acesta pasionat se împerechează cu visele cele mai generoase şi mai suglime, atinge fantasticul, e suprarealism.

Şi acum explicaţia: „Această formă artistică, zice Zweig, AVAND IZVORUL SAU IN SUFLET, această artă, cea mai adâncă şi cea mai umană dintre toate, este fără precedent în literatură".

Doar Michel Angelo, dar mai ales Rembrandt, — frate drept al lui Dostoievski!....

Se poate zice că e tot aşa de frumos ca Orestia lui Eshil, ca Homer, ca Goethe. Insă Dostoievski are un cusur: este nesimţitor la muzică şi pictură. Peisajul nu-l interesează, indiferenţă nemai pomenită faţă cu arta şi cu natura.

Capitolul acesta este, cum vedeţi, critic, — în esenţă. „Despre arta compunerii. — „Dostoievski, zice Zweig, lucrează în friguri"; şi dezvoltă această afirmaţie astfel: „el nu elaborează calm, (fireşte: friguri!), ordonat, calculând rece efectele: are scrisul unui temperament aprins (fireşte: friguri!). Totul e scris în focul (desigur!) pasiunii".

Zweig revine aici la constatarea preţioasă de mai sus: „opera lui e rezultanta unei erupţii vulcanice, e deslăn-

(Continuare în pagina IV-a)

ţuirea unei furtuni, sub o presiune atmosferică enormă".

Aici introduce Zweig o observaţie surprinzătoare: „Dostoievski, zice el, este inaccesibil clienţilor cabinetelor de lectură, care citesc ca amatori, şi bat drumurile cunoscute". Se prea poate.

Urmează nişte comparaţii cu Nistru şi cu Volga. Trebue văzute în text. Sunt tablouri de natură, — poate o compensaţie pentru ariditatea lui Dostoievski, dspere care Zweig vorbise mai sus. In primul rând Volga şi Niprul servesc pentru a ilustra subtil, cum adică Dostoievski îşi scria romanele între accese de epilepsie.

Şi care e încheierea?

Cum zice Zweig, excelent: „într'un roman al lui Dostoievski avem sensaţiunea că ne aflăm în faţa unui om profund şi pasionat" (pag. 157).

Despre Dostoievski distrugător de granițe. — Ce este tradiţia? „Tradiţia este zidul trecutului care împrejmuie prezentul şi peste care trebue să treci pentru a pătrunde în viitor" (pag. 163), răspunde Zweig; şi nu cred că s'ar putea răspunde mai clar, şi nici mult mai frumos decât aşa: zidul trecutului este o figură de o discreţie perfectă. Dar de ce să trecem peste zidul acesta? Fiindcă natura nu admite oprire.

Insă e ciudată natura: vrea bună rânduială, şi tot ea vrea răsturnare, spre a ajunge la o nouă ordine. Şi astfel face, de exemplu, natura oameni care, din prisos de forţe, pornesc, cum am zice, ca nişte conquistadori, pe oceanul întunecos al necunoscutului, spre tărâmuri nouă ale sufletului. Aici s'ar putea ca cititorii să nu simtă pe dată încotro merge gândul autorului împreună cu aceşti conquistadori.

Insă numai decât se arată că suntem chiar în inima subiectului. Iată Dostoievski: el a fost unul din aceşti conquistadori (repet figura, fiindcă e superbă): nimeni n'a descoperit ca dânsul atâtea ţări necunoscute ale suflefletului. Cu neputinţă să le numeri.

De unde urmează, cum foarte judicios termină Zweig, că, fără Dostoievski, „omenirea ar fi mai puţin conştientă de misterul ei originar",

Asta e clar.

După ce a făcut aceste descoperiri, Dostoievski ne-a revelat Rusia.

Altfel, cine ne-ar fi revelat-o? Zweig riscă o ipoteză: poate Puşkin, — dacă nu murea la 37 de ani.

Poate. De ce nu?

„Dostoievski, este psihologul între psihologi" (pag. 167). Ei, aceasta pare greu de tăgăduit; şi merită spus odată, şi încă odată.

Dela Shakespeare n'a mai fost altul ca el.

„Caşi Odyseus, când s'a întors din împărăţia morţilor". — Nu credeţi cumva că eu repet, fiindcă aş fi uitat că v'am mai referat despre eroul omeric.

Stephan Zweig singur repetă. Şi bine face. Comparaţia e o frumuseţe.

Dostoievski ne-a ajutat să descoperim cât de puţin simplu e sufletul nostru; şi Zweig conchide strâns: „Nimeni nu a avut despre om o cunoştinţă mai adâncă decât Dostoievski" (pag. 183).

Problema chinuitoare a lui Dumnezeu — penultima bucată — se rezolvă cu bine: fiindcă Dostoievski a suferit ca martir şi apostol, pentru a lăsa oamenilor viitorului credinţa asigurată. Ceeace pentru dânsul a fost chin, se va preface în voioşie pentru cei ce vor să vie. Aceştia vor iubi pe Dumnezeu, iubind viaţa.

Finalul cărţii este un imn către viaţă.

Nu se cade referentului a se atinge de asemene culme poetică. Aici e loc numai pentru adoraţie simplă. De altfel se poate ca cititorii să adore simplu şi restul cărţii.

Datoria referentului este să rezume şi să interpreteze. Volumul lui Zweig mă nelinişteşte. Socotind bine nu pot spune că am REZUMAT.

Se rezumă doar, înlocuind idei mai puţin generale cu idei mai generale; şi, în drept cuget, eu trebue să spun că am notat întocmai elementele de gândire real cuprinse în carte. — Recenzia mea ar ocupa, cel mult zece pagini din volumul lui Zweig. Cum a umplut omul acesta cele 208 pagini care întrec?

Taina aceasta o trec cititorilor cu mintea „necrepusculară şi care iubind pe Dostoievski, sunt totodată curioşi să înţeleagă cum se confecţionează eseistica patetică.

PAUL ZARIFOPOL

MINISTRUL

Era prin 1926... După câteva luni dela instalarea unui nou guvern, ne-am întâlnit cu unul din miniştri. Ministrul era pe jos, deprins de altfel din lungă experienţă să nu se suie decât în trăsura altuia. Era seară. Becurile electrice luminau îndeajuns ca să se poată vedea totala transformare a personagiului. Fiu al unei provincii care nu produce de regulă nici miniştri nici aristocraţi, el intrase în totalitatea costumului admis şi purta în acelaş timp, piese disparate dela mai multe îmbrăcăminţi contradictorii. Cumpărându-şi cele de cuviinţă, după patru liste deosebite şi pentru patru ceremonii diverse, noul ministru, care nu era călăuzit nici de un gust personal al costumului, apăru sub felinar ca analogul luxos al unui actor de cinematograf, specializat în a se prezinta publicului amuzat, compus anapoda ca un afiş.

Ministrul călca jenat de noua lui corectitudine profesională şi cu toate că-şi studiase, probabil, atitudinea la hotel, izbutea destul de greu să nu pară că soseşte gătit din Sighetul Marmaţiei sau din Cârlibaba. Ne-au izbit îndată pingelele lui de mare cauciuc, pe care le-a cumpărat, desigur, ca să umble comod, cum se povesteşte. Picioarele fiindu-i foarte lungi, alura genunchilor, care permitea unui câine de vânătoare să treacă uşor printre călcâiele lor, ne au atras atenţia în primul rând. I-am contemplat încălţămintea care purta tot soiul de încovoieri şi nervuri decorative, copci ca nişte cârlige, găurici ca de vărsat, simetric aşezate, piei dublate, ca să contrasteze prin culoare în scopul unei eleganţe de scafandru, şireturi groase cu vârfuri de metal. Nu ştim cum se făcea, că tocul se găsea cu un nivel mai jos decât pingeaua, ceeace da impresia că la fiece pas personajul eşea dintr'o groapă, încălţat cu piftii.

Pe deasupra acestor picioare, încălţămintea era îmbrăcată în ghetre culoarea cafelei cu lapte, încheiate în afară cu catarămi nichelate. Picioarele ministrului se înfăţişau ca o pereche de căţei galbeni cu coada retezată, friguroşi, şi îmbrăcaţi în câte un pardesiu. Nu am înţeles repede la ce slujeşte această podoabă superioară, foarte agreeată de tâmplari şi şoferi, şi mi-am zis mai târziu că desigur marile demnităţi o impun. Singurul accesoriu ce lipsea, era preţul atârnat pe carton, de urechile ghetei.

Un baston cu totul nou mergea alături de ghete, cu un vârf de os, mai lung decât se simţea nevoia. Urcam pe bastonul lustruit până la gămălia lui sferică şi dădurăm, acolo, de mâna ministrului, înmânuşată. O cochetărie curioasă a făcut ca mănuşile de mare gust să pară întoarse pe dos, cu cusăturile vizibile în mari pungăliturí roşii pe pielea palidă bolnavă. Ministrul le alesese pe acelea, ca să fie în linia ultimului jurnal — şi ni se pare că greşise, cumpărând nişte mânuşi de sport. Dela mânuşi lipseau patinele sau eventual o rachetă de tennis. Patria locală a ministrului a izbutit să facă un ministru însă nu a adoptat încă tennisul şi mingea catifelată.

Intre mănuşă şi încălţăminte evolua prin urmare bastonul, a căruia poemă împiedicată şi rectificată continuu, constituia un nou echilibru mobil, adaos la instabilitatea picoarelor. Pantalonii erau strict englezeşti, copiind în desenul lor, fundurile scaunelor de pae, cu trei nuanţe ale aceloraş culori, cafea cu lapte neagră, cafea cu lapte normală şi cafea cu lapte spălăcită. Printre poligoane şi romburi circula, suplimentar, un ton de cornuri şi franzele, care în Bucureşti nu sunt aşa de bune... Le-am distins pe toate la becul electric.

Ministrul înainta descheiat, pentru punerea în valoare a întregului geamantan pe care-l purta pe sine. Paltonul cenuşiu, avea o căptuşală gălbue şi nasturi exteriori, cât nişte ceasornice. De subt palton cu poalele la jumătatea distanţei dela ghete la genunchii pantalonilor, ieşia un colţ de haină neagră şi juca un monoclu cu ramă de chihlimbar. Ministrul îl pusese de câteva ori, venind încoace, la câte un ochi, dar lucrul franţuzesc cădea pe sfoara lui, neputându-se fixa între gingia ochiului şi sprânceană, deşi mişcările nasului se sileau să-i dea un sprijin potrivit. Ministrul simţea că monoclul nu o să-i stea la locul lui niciodată şi ar fi preferat ca acest obiect să fie purtat în gură, de unde nu ar fi căzut decât la înoptat, când şi alegătorul şi omul politic cască. Odată, ni s'a părut că monoclul a stătut o secundă pe loc, dar nu putem şti ce a văzut atunci ministrul prin sticlă, că s'a înspăimântat şi a sărit înapoi pe pingele. Trecea un cal la o trăsură şi cum s'a sucit monoclul, care luat pe nealese mărea de opt ori universul, că ministrului trebuia să i se fi părut că vine calul şi sare pe el.

O privire nesupravegheată îndeajuns ne-a scăpat atunci către figura, proaspăt rasă, a ministrului. Pălăria lui era cenuşie alburie şi avea o formă uzitată numai cu turul pantalonilor strâns la minimum şi cu umerii lăţiţi de două ori, la echer. Avurăm atunci sensaţia ciudată că figura ministrului a dispărut şi că avem de-aface cu un domn pe care nu-l cunoaştem. Pălăria cu fundul mare, era înconjurată de o margine mică şi de o panglică neagră. Ne mai uitarăm odată. Era el, ministrul, însă culoarea şi forma pălăriei împrumutau purtătorului un calapod de cap turtit pe nas şi dat pe spate, făcându-l să pară acoperit cu o farfurie cu gura în jos şi prins dedesubt.

Dar ştiindu-se ministru, d. minstru trebuia să dea cumva să se înţeleagă că nu e altceva şi îşi alesese stilul de a se lăsa salutat, ca prin răspunsul lui la salut să devie evident că este ministru, cu toate că fără portofoliu. El se uita niţel cu coada ochiului şi nu consimţea să se uite cu ochiul întreg, ca să nu fie nevoit să-şi întoarcă profilul. Un ministru se uită fără să vadă. Observarăm că purta şi un guler scrobit de toată frumuseţea, cu două colţuri frânte pe o cravată cu perlă, de unde se numărau pe piept nasturii de sidef ai unei jiletce albe... In gulerul lui, ministrul se înţepenise ca un taur în coarne şi nu primea să se mişte.

Obişnuiţi să salutăm pe miniştri înainte de a fi devenit şi după ce au căzut, am trecut. Ochiul ministrului surprins se rânji într'o deschizătură mai ca lumea. Treceam. Trecurăm. Ministrul se opri şi începu o frază cu voce, către domnul care-l însoţea, şi care râdea fără motiv, din necesitatea de a dovedi publicului că el poate râde mereu cu ministrul.

— Când am depus jurământul de ministru... zise ministrul cu accentul lui cel mai încredinţat.

Şi se uită puţin în dreapta şi puţin în stânga şi puţin îndărăt.

Fiind în apropiere de un W. C. publicul, împărţit în două tabere, una grăbită şi alta satisfăcută, intra căutându-se febril subt pulpane sau eşea încheindu-şi paltonul şi tuşind.

T. ARGHEZI

„Biblioteca pentru Toţi"

este cea mai veche, mai cunoscută, mai răspândită şi mai folositoare publicaţie de: Literatură, de Artă, Ştiinţă, etc.,
cuprinde scrieri din clasicii români şi străini precum şi opere străine, traduse de scriitori români cunoscuţi.
Un volum cuprinzând circa 100 pagini costă Lei 7.—
Au apărut până în prezent aproape 1200 numere.
Catalogul general se trimite la cerere gratis de către

Edit. Libr. „Universala" Alcalay & Co.
Bucureşti, Calea Victoriei, No. 27
De vânzare la toate librăriile din ţară

ENRICO PEA

POTOPUL

Intr'acest chip îmi povestiră potopul.

Fusese o zi călduroasă, de-o căldură nesuferită, cum e câte-odată zăpuşeala verii.

N'ai fi zis că iarna bătea la uşă.

Chiar şi răbufnelile vântului care împingea norii când şi când pe cerul îngust al Seravezzei, erau calde ca şi vântul mării, vara.

La scăpătatul soarelui se văzu că se arătau semne de ploaie: cerul roşu, greoiu, încropit.

Şi, repede-repede, începu a fulgera des, iar tunetele bubuiau ca praful de puşcă în carierele de piatră; atât de aproape cădeau săgeţile.

Incepu o ploaie rară, înceată, groasă; cum picură streşinele caselor când e zăpadă pe acoperiş şi se zbiceşte la soare.

La început părea a fi unul din acei nori ce trec, vara. Dar, pe urmă, cerul se înnegri, mai înainte să se aprindă felinarele pe la colţurile caselor.

Iar ploaia se înteţi, cădea învăluitoare, de parcă vântul ar fi repezit'o într'adins din cer, ca s'o îngroape mai adânc în ţărână.

Ropotul era acoperit doar de tunetele ce se rostogoleau acum din munte 'n munte, fugărindu-se, pe urma fulgerelor ce horboteau copacii, peşterile, pe muntele Crucii, străfulgerau muntele din potrivă.

Pe coama celor trei munţi din Seravezza cădeau săgeţi, se fugăreau uraganele, se revărsau apele cu vuet asurzitor, ameninţător.

In răstimpuri, negură ca într'o căldare subpământeană în care curgea apa în neştire, gata să dea afară.

Fulgerele, de-odată, nu se mai frânseră 'n scuturile celor trei piscuri: ascultând cine mai ştie de ce ţării, prinseră a se strecura şi a se face nevăzute prin văile celor două pâraie, umflate de prisosul roşu, des şi spumos: apă şi moloz de la carierele de piatră.

Parcă sângerau munţii.

Parcă s'ar fi întâmplat pe culmi cine ştie ce măcel, iar bubuiturile şi fulgerele ar fi fost înteţirea uneia din acele bătălii de nimicire ce se chiamă: — Fier şi foc. —

Toate brăzdăturile de pe munţi se schimbaseră 'n jghiaburi şi toate aceste jghiaburi duceau în cele trei pâraie ofranda lor de moarte.

Păsări prinse 'n somn, raţe, câini, trunchiuri de copaci, pluteau pe uliţe.

Podurile surpate şi prăbuşite.

Apa revărsată peste zăgazurile pâraelor, cerceta grajdurile.

Oile şi vitele mărunte fură cea mai uşoară pradă.

Se auzeau nechezăturile cailor, mugetele boilor ce nu se dădeau răpuşi.

Nu era cu putinţă să se dea ajutor vitelor.

Oamenii părăsiseră casele, în vreme ce apa intra prin odăile de jos: fugarii se vedeau, luminaţi de fulgere: bărbaţi, copii, moşnegi, căţărându-se în brânci pe munţi, să scape de potop.

Pârâul ce curge către mare nu-şi mai încăpea în maluri: apa urca, de parcă satul ar fi fost să se schimbe în gârlă.

Regele de piatră din mijlocul pieţii, umbla pe apă; iar în preajma lui pluteau coşuri cu zarzavat, lăzi cu rom, damigiane destupate, sticle de ale băcanilor Elveţieni şi stofele Evreilor.

Amvonul de lemn şi stranele din biserica Bunei Vestiri păreau ţăndările unei bărci spintecate de furtună.

Biserica Bunei Vestiri se nărui cea dintâi.

Lângă podul surpat de grinzi, de porţile de ferestrae smulse din ţâţâni, de roţi şi unelte de pe la cariere.

Şuvoaele smulseseră până şi crucile cimitirului din deal târîndu-le 'n vâltoare.

Cristos pe cruce fu văzut plutind spre mare, în vreme ce mi se prăbuşea în apă casa zidită deasupra ferestrăului.

Maica Domnului cu inima sfâşiată:

Mama pruncului Isus rămăsese neatinsă, pe tron; iar a doua zi părea a plânge, contemplând în juru-i prăpădul acela.

(Trad. de ALEX. MARCU)

Cartea cu imagini

Cutia gândurilor

Fata cu ochi albaştri a adus o jucărie nouă.

A găsit-o pe câmp, unde se dusese după ghiocei.

Mânile albe şi fragede prin care pătrunde lumina, mângâie capacul rotund al osului.

Ca să se apere de mustrare, spune îndată.

— Nu a fost a nimănui, şi am luat-o. Am găsit-o subt râpe...

— Dar ştii ce e? Nu ţi-a fost frică?

— O jucărie; cum să nu ştiu!

Buzele fetii se deschid uşor ca floarea de răsură.

— Nu înţelegi? ai luat o hârcă! Peste oase a fost cândva carne ca a noastră, zâmbet ca al tău. Şi în ghiocile scobite a strălucit privire, şi pe rotunjimea pleşuvă au fost plete. Cutia asta gândea!

Inţelegi?

— Atunci a fost un om rău pe care l-a mâncat scorpia de mult de tot! săracul! Dar de ce nu l-a pus într'un vârf de par că aşa se cuvenea...

Şi cum fata a lăsat în iarbă hârca mucedă, falca ştirbă s'a desfăcut în jos şi a început să râdă .

Podul fermecat

Podul e vechi de când lumea — deschis peste râul năvalnic.

Odinioară se ascundeau subt el zmeii şi aţineau calea trecătorilor, acum încă mai geme de amintirea grozăviilor, când vin apele mari. Iar corbii cei mai bătrâni, amintindu-şi de alte vremuri, ocolesc deasupra cerul, ca să vadă nu cumva, voinic, le cere ajutor să-şi moaie aripele în apă, şi în schimb să dea trei leşuri de cai.

Drept-credincioşii, când trec, aruncă cel mai mic ban pentru sufletele morţilor care întotdeauna se îmbogăţesc nepreţuit din asemenea daruri — iar oamenii mai mari la suflet îşi fac repede cruce, pentru ca să crape duhurile necurate câte se adăpostesc dedesubt.

La miezul nopţii se mai adună uneori, în nopţi de lună, când vin apele mari, tot felul de minunăţii.

De cu ziua apele vuiau altfel — tocmai ca să vestească pe cei ce trebue să înţeleagă.

Intâi trec trunchiuri mari de brad, cu care puteri ascunse în adâncuri izbesc în picioarele podului, pe urmă trunchiurile saltă şi scăpate spre vâltoare, merg.

Iar când răsare luna, încep să curgă tronurile cu bogăţiile dăruite de Sfânta Vineri: Aurul se varsă pe de lături, mărgăritarele se amestecă cu spuma; argint e cât vezi cu ochi — şi bănetul trece zornăind.

Dacă mai stai, vin lăzile cu lighioane: năpârci, strige, jivine cleioase, — mieunând, guiţând, behăind, chiţăind.

Bâjbâie şi plescăie prin unde, încercând zădarnic să suie malul — că sunt trimise fără zăbavă să poarte mai departe pedeapsa.

Iar în zori, când înaintea răsăritului lumina începe din râu să se reverse pe lume, atunci un cerb falnic îşi culcă ramurile pe umeri, bate din copită şi se avântă să străbată spre zăvoaiele celuilalt mal, în pădurea pe care toamna o face să fie chiar de aur, despre care şi basmul pomeneşte că era întotdeauna lângă pod.

ADRIAN MANIU

HRĂNIŢI COPII CU ALIMENTELE
„ALLENBURYS"
BANDA FLĂMÂNDĂ
PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE:
„ALLENBURYS"
BANDA VESELĂ
CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT
„ALLENBURYS"
Cereţi broşura: ALIMENTAREA COPIILOR CU ALIMENTELE ENGLEZEŞTI „ALLENBURYS"
Se trimite gratis
DE VÂNZARE LA FARMRMACII ŞI DROGHERII
Se trimite mamelor, nurselor şi moaşelor mostre gratuite:
A se indica vârsta copilului
DOMNILOR MEDICI ŞI CLINICELOR DE COPII SE TRIMITE LA CERERE MOSTRE ŞI LITERATURA ST"NŢIFICĂ
Reprezentant: S. N. Iancovici Bucureşti I Str. Academiei 6



MAX et ALEX. FISCHER

Opinia lui Prosper Mariolle

I

Pentru prima oară, eri dimineaţă, *Zorile* inserau un articol de Jehan Fardot.

De la nouă ceasuri până la unsprezece tânărul publicist îşi reciti fără odihnă, în pagina V-a, *Interviewul cu preşedintele Consiliului municipal*.

La ceasul unsprezece şi un minut, îşi ştia cronica pe de rost. Chiar de ar fi fost să ajungă vârsta lui Matusalem, el simţea acum că va fi în stare să-şi spună pe dinafară cronica, fără greş, chiar pe patul morţii. Inchise jurnalul şi bătu cu pumnul în masa de lucru:

— Fardot, tată, îşi zise el, ai dreptul să fii mândru... E o capodoperă! Chiar aşa, — o capodoperă!... Şi e trist când te gândeşti că imbecilii de la *Zorile* nici nu-şi dau măcar seama, poate... Dar ce dracu! nu pot să mă duc eu, autorul, să le spun asta chiar eu!..."

Indată după aceea, lui Fardot îi veni în minte că lucrurile pe care nu le poţi spune din gură, câteodată le poţi spune în scris.

Luă o foaie de hârtie.

Şi schimbându-şi cu îngrijire scrisul, compuse următoarea scrisoare:

„Domnule director,

„Bravo! De o sută de ori bravo! De o mie de ori bravo!

„Cumpăr cotidian interesantul d-v ziar. Permiteţi să vă mărturisesc: nu l-am citit niciodată cu o mai vie plăcere ca azi dimineaţă. Ah, domnule director! Ah! acest articol intitulat *Interview cu Preşedintele Consiliului municipal*, şi iscălit Jehan Fardot! Ce juvaer! Ce drăguţă capodoperă..."

Fardot puse condeiul jos. Perplex, se scărpină la ceafă.

— Ia să vedem, îşi zise el, cum dracu l-aş putea boteza pe semnatarul scrisorii ăştia?... Dupont? Mathieu?... Şi unde dracu aş putea să-l domiciliez?... Strada Martirilor 332? Pasagiul Prinţilor 550?..."

De douăzeci de ori, înainte de a-şi fi trimis *Interview-ul* la *Zorile*, Fardot îl supusese aprecierii vechiului său prieten Prosper Mariolle. De douăzeci de ori Prosper Mariolle îi făcuse cele mai mari complimente: „E epatant, mon cher, epatant! Niciodată n'ai scris ceva mai bun! — Fardot nu se mai scărpină la ceafă. Fără a mai sta la îndoială, îşi muie peniţa în cerneală şi adăogă la scrisoare următoarele rânduri:

„In speranţa că în curând veţi însărcina pe d. Fardot să intervieweze pe preşedintele Camerei, pe preşedintele Senatului, pe preşedintele Consiliului de miniştri, pe preşedintele Republicii, etc., etc., vă rog să primiţi, domnule director, expresia celei mai distinse consideraţiuni.

„Unul dintre cei mai fideli cititori,

Prosper Mariolle

127, str. Saints Pères, 127"

II

Jehan Fardot îşi sunase servitoarea, pe Josefina. Şi-i zisese:

— Josefino, îmbracă-te, să te duci în oraş. Uite, îţi dau un franc: pentru omnibus şi pentru o marcă poştală. Ia scrisoarea asta. Vezi să n'o pierzi. Du-o la biuroul poştal din strada Saints-Pères... ştii, biuroul care e aproape alături de casa unde stă domnu' Mariolle".

Imobilizată pe marginea trotoarului, în strada Notre-Dame-de-Lorette, Josefina aştepta trecerea autobusului. Privirea ei căzu din întâmplare pe plicul pe care i-l dăduse Fardot. Citi:

Domnului Pouche, Director al ziarului „Zorile".
17, strada Faubourg Montmartre (E. V.)

— Nu se poate!.... Domnul şi-a pierdut capul, pe semne! — se gândi ea. Ziarul *Zorile* e la trei minute de aici! Doar m'a trimis acolo de nu ştiu de câte ori în aste două luni, cu scrisori... chiar şi alaltăeri am dus una. Dece-o fi vrând acum să colind jumătate Parisul, ca să duc scrisoarea asta la poştă?..."

Autobusul întârzia. Ca să-şi mai treacă timpul, Josefina se apropie de vitrina unui cofetar. Bomboane mari de ciocolată, învelite în hârtie de argint şi tarifate zece centime bucata, îi atraseră atenţia.

„Au aerul că-s tare bune, îşi zise fata. Păcat că francul pe care-l am în mână, nu-i al meu".

Două minute după aceea, Iosefina se îndrepta pe jos spre strada Faubourg-Montmartre No. 17. In mâna dreaptă, unde fusese francul, avea acum vre-o şapte bomboane mari de ciocolată.

In anticamera *Zorilor*, ea dădu băiatului de serviciu scrisoarea: „S'o predai domnului Pouche, te rog". Domnul Pouche intra tocmai atunci.

— Ce-i? O scrisoare pentru mine?... Din partea cui?

— Este din partea Domnului, murmură Josefina... din partea d-lui Fardot".

Domnul Pouche desfăcu plicul. Figura lui arătă îndată o mare surpriză. Ce dracu! Cu toate astea nu visa... Fata zisese că e trimisă de domnul Fardot, iar semnătura pe care o descifra foarte bine în josul scrisorii nu era „Jehan Fardot". De când oare „Jehan Fardot" ajunsese să se ortografieze „Prosper Mariolle"?....

Domnul Pouche se întoarse spre Josefina:

— Zici că e de la domnul Fardot, Jehan Fardot, scrisoarea asta?

Josefina înghiţi bucăţica de ciocolată pe care o avea în gură. Puţin cam tulburată, îngăimă:

— Da, domnule... adică da şi nu. Domnul mi-a spus să duc scrisoarea asta la poştă în strada Saints-Pères... M'am gândit că-i tot una, nu-i aşa?... Şi într'o goană, am adus-o aici de-a dreptul. Pot să vă jur, domnule, că n'am stat de loc să-mi pierd vremea cu fleacuri în drum".

III

A doua-zi dimineaţă, Jehan Fardot găsi în cutia lui de scrisori un plic albastru. In colţul de sus, din stânga, era tipărit cuvântul: *Zorile*.

Fardot sări în sus de bucurie.

— Gata! S'a făcut! Cu siguranţă că-mi cere un nou articol... Scrisoarea mea, săraca!".

Plicul conţinea două foi de hârtie. Cu febrilitate, Fardot desfăcu pe cea dintâiu şi recunoscu scrisul d-lui Pouche:

Scumpe domn,

„Vă mulţumesc că aţi avut amabilitatea să ne comunicaţi opiniunea unui oarecare domn Prosper Mariolle, asupra articolului Dv. *Interview cu preşedintele Consiliului municipal*.

„Totul ne face să credem că acest domn Prosper Mariolle este unul dintre prietenii Dv. De aceea cu destul regret ne vedem siliţi să formulăm în privinţa lui o judecată cam severă. Căci se vede cât de colo, că acest domn nu prea are şir în idei. Scrisoarea alăturată, pe care am primit'o aseară la ziar, o să vă lămurească..."

Cu o febrilitate şi mai mare, Fardot desfăcu a doua foaie de hârtie. Recunoscu imediat scrisul lui Mariolle. Şi citi:

„Domnule director,

„Articolul pe care l-aţi publicat azi-dimineaţă în ziarul D-voastră este o ruşine!... Vreau să vorbesc, cred că m'aţi înţeles, de articolul *Interview cu preşedintele Consiliului comunal*, iscălit Jehan Fardot.

„In ce limbă e scris articolul ăsta? In africană? In eschimosă? In esperanto?...

„Un sfat, domnule director: să nu mai pătaţi pe viitor interesantul Dv., ziar cu astfel de porcării, cu astfel de orori, cu asemenea monstruozităţi!

„In speranţa că nu voi mai găsi niciodată în coloanele ziarului Dv., un al doilea interview iscălit Fardot, vă rog să primiţi, domnule director, distinsele salutări ale unuia dintre cei mai credincioşi cititori ai Dv.

Prosper Mariolle
127, str. Saints-Pères".

In româneşte, de G. TOPIRCEANU

„Album zoologic"

Stanţe

In parfumeria florilor, albine
Iau esenţă, pudră, rouge de trandafir,
Când un grangur, plastic, taie zări senine
In costum excentric şi luxos de fir...

...Soarele e mort, iar silueta sură
A'nserării trece pe cărări, timid...
Şi lucesc în noaptea magică de sgură
Licuricii blonzi cu tolbă de carbid...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Ultima noutate literară

VIAŢA cu haz şi fără a Numitului Stan

Roman de I. PELTZ

Lei 65.—

De vânzare la toate librăriile din ţară şi la Editura „Ancora" Bucureşti strada Emigrantului No. 4.

Ce s'ar fi putut crede...

de I. C. VISSARION

Aveam ceva de vorbit cu domnul Bibliotecar al palatului regal, şi nu-l puteam găsi decât în cancelaria bibliotecii, deci în palatul regal.

Eu, de când un beţiv de notar m'a oprit în drum şi m'a jefuit de câteva mii de lei, am început să port la mine un mic pistol automat... Aşa că atunci când am intrat în palat, pistolul era la mine.

Văzusem steagul fâlfâind deasupra, întrebasem şi mi se spusese că bunul rege Ferdinand e în palat, iar câţiva ofiţeri îl aşteptau să coboare jos în cancelarie.

Ca om cunoscut de portar că sunt prieten al domnului Bibliotecar, am intrat în palat fără să-mi facă cineva o întrebare.

In sala cam întunecoasă din care se intră în bibliotecă, se plimba neliniştit un tânăr, cu mustaţă şi bărbuţă neagră, care avea sub braţ o servietă cu hârtii.

Domnul Bibliotecar nu venise încă la cancelarie. M'am aşezat să-l aştept, stând pe canapeaua de lângă uşa de intrare.

Domnul cel cu bărbuţă şi cu geanta sub braţ, veni în faţa mea, se opri şi începu să mă întrebe:

— Domnule, aici e ţara românească?

Il privii, zâmbii şi-i răspunsei:

— Da Domnule, aici!...

— Păi unde e, Domnule — urmă el ceva mai tare, — că eu tot n'o găsesc?...

Ii luai seama să înţeleg dacă nu cumva e nebun, ori vrea să-şi râdă de mine şi nu-i mai răspunsei.

El începu să vorbească însă şi mai tare.

— Caut Domnule, ţara românească de două luni de zile şi n'o aflu de loc! Spun toţi că acum e România Mare! Păi bine, Domnule, unde este România asta Mare, că eu n'o găsesc!... Se vede că toţi oamenii din ea sunt prea mici şi d'aia!... Reclam eu, Domnule, la toţi, şi reclam până şi la Vodă!... dar nimenea nu mă ia în seamă, nici pe mine şi nici reclamaţiile mele!.. Nimenea nu mă crede sdravăn, fie ofiţeri, fie slujbaşi, fie dracu să-i ia!... Şi uite nici pe Vodă nu pot să-l văd ca să-i spui!... Păi sunt nebun eu, Domnule? Asta e România Mare, asta e!?...

Inţelesei că e vr'un biet amărât, ori un nebun format aşa la repezeală de niscaiva împrejurări tot aşa de repezi şi de ciudate.

Incepui să-l întreb încet:

— Şi ce aveţi, Domnule, să-i spuneţi lui Vodă?

— Mai întâiu să-mi daţi voe: Georgescu dela Câmpina!

Localitatea mă făcu să surâd...

— Eu sunt, Domnule, un inventator! Am inventat un motor de aeroplan de opt sute de cai putere!

— Se poate aşa monstru? întrebai eu înciudat, fiindcă mă văzui coleg cu Câmpineanul ăsta, deoarece şi eu am susţinut multă vreme că am născocit un aeroplan care să zboare fără sgomot, să se ridice şi să se coboare vertical, să nu poată fi văzut dela o înălţime de cinci sute de metri, şi să sboare cu o iuţeală de trei sute kilometri pe oră. Dar necrezându-mă nimeni şi simţind că mulţi mă socotesc nebun, am lăsat lucrurile baltă.

— Se poate, Domnule! — vorbi el tare — se poate! Are douăzeci şi patru de cilindri, câte şease în rând, în patru raze! Iată-l!..

Şi desfăcu geanta şi-mi arătă un plan heliografiat.

— Sunteţi inginer?

— Nu! Sunt autodidact! Dar ştiu carte, domnule!

— Hait!... tot coleg îmi este şi aici — gândii eu — căci nici eu n'am vre-un titlu şi tocmai lipsa asta de cultură oficială mi-o asvârl toţi în nas cu surâsuri şi ironie.

— Şi motorul meu, Domnule, mi l-au furat Francezii...

— Cum s'a putut?!

— Da, Domnule! Si ca să dovedesc furtul, am fost şi la Preşedintele Republicei Franceze de i-am reclamat cazul. Dar ştii cum sunt Francezii, Domnule? politicoşi, foarte politicoşi, dar te despoaie mângâindu-te!... Şi de ce asta? Pentru că n'avem convenţii, pentrucă noi n'avem legi de proprietate industrială, pentru că n'avem nici o garanţie!...

Au zis că-mi dau două milioane de franci şi eu m'am făcut niţel că-i refuz, iar ei în urmă nu mi-au dat nici douăzeci de mii!...

Şi după ce l'au făcut şi acum îl încearcă, se fac că de mine nici n'au auzit şi nici nu m'au văzut. Iar unul din ei mi-a şoptit chiar că şi la ei sunt case pentru nebuni! Inţelegi? un român nebun la Caiene!...

Am venit în ţară şi am reclamat până şi lui Vodă! Dar crezi Dumneata că am ajuns eu să dau jalba în mâna lui Vodă? Ferească Dumnezeu!

Aştia după aici nu m'au lăsat nici să văd pe Vodă!... Parcă eu aşi fi mâncat pe Vodă şi-ar fi rămas ei aşa! Am dat jalba în mâna lor s'o dea lui Vodă şi am aşteptat o lună să vie ceva după urma ei! N'a venit însă nimic.

Am venit aici din nou, am întrebat iar... Nu ştia nici unul de jalba mea! Şi atunci am lăsat altă jalbă, tot în mâna ăstora după aici!

— Du-te, du-te — c'o să vie!... Vine rezultatul acolo la Câmpina!... aşa mi-au spus.

Şi-am plecat acasă şi iar am aşteptat o lună. Insă tot nimic!

Dac'am văzut, am trimes pe nevastă — c'o fi ea mai norocoasă!!

Ei i-au zis însă: „Să vie soţul Dumitale cu jalba, nu Dumneata!"

Şi iată-mă de ieri am venit iar, cerând cu jalbă audienţă la Vodă. Dar iar nimeni nu vrea, nimeni nu ştie, se vede că n'au dat nici jalba asta şi, uite, pe Vodă tot nu pot să-l văz!..

Şi d'asta zic: unde e, Domnule, ţara românească, România Mare s'o... de România-Mare!... Şi-i trase o înjurătură, care făcu pe un ofiter să scoată capul pe o uşă şi să asculte mirat, cine îndrăzneşte de înjură astfel chiar în palatul regal.

Alţi câţiva ofiţeri porniră încet înspre noi.

Eu, care aveam pistolul la mine, mă gândii: dacă-l arestează pe ăsta şi cu el şi pe mine, socotindu-ne c'am fi tovarăşi, iar arestaţi ne-o face percheziţie şi o găsi la mine pistolul, apoi să vezi belea!...

Mă dădui pe canapea la celălalt capăt lăsându-l pe el mai departe de mine.

Ofiţerii se opriră în loc, se făcură că vorbesc între ei şi că nouă nu ne dau nici o atenţie. Ei însă ne spionau.

„Dacă mă arestează şi găseşte pistolul, poate chiar vre-unul bănueşte că am venit la palat cu gândul de a ucide pe Vodă! Doamne! Doamne, scapă-mă! Ce cercetări, ce bătăi, ce scandal prin presă, că am venit înarmat să ucid pe Vodă!

Şi Domnul Bibliotecar nu sosea deloc!

Mă sculai în sus, şoptindu-i:

— Vorbeşte mai încet, că se uită lumea la noi.

— Ce să vorbesc încet, Domnule, ce să vorbesc? Păi o să zbier şi zbier! Caut ţara românească, România Mare, cu oameni mari, cu oameni înţelepţi, cu oameni cinstiţi, şi n'o găsesc deloc!

Unde e, Domnule, România Mare? Unde e? Că eu nu găsesc aici decât oameni fără credinţă, fără ideal, fără entusiasm, fără cap!...

— Domnule, taci, taci! — începui eu îngrozit. — Suntem în inima ţării, suntem în chiar palatul regal, — vorbii eu ceva mai tare, ca să înţeleagă ascultătorii că nu sunt tovarăş cu el.

— Nu, Domnule, aici nu poate fi ţara românească cea adevărată!... Aici e cuibul răilor, e sabatul...

Un ofiţer veni repede şi încruntat spre noi. Eu mă sculai în sus.

Ofiţerul era galben şi cu mâna pe mânerul săbiei. El întrebă repede.

— Ce vrei dumneata? Cine eşti dumneata? Ce vreţi voi?....

— Vreau ţara românească, domnule, asta vreau! Sunt român şi am dat jalbă regelui, dar dumneavoastră îmi pitiţi jălbile!

— Şi aţi venit aici să înjuraţi ca la grajd, să insultaţi ţara?

— Mă iertaţi, domnule — începui eu — eu n'am înjurat şi nici pe domnul nu-l cunosc.

— Urmaţi-mă repede!...

— Domnule Colonel, — mai vrusei eu să vorbesc, — eu nu-l cunosc!....

— Cum?! Urmaţi-mă!.... La Prefectura Poliţiei!.... Dumneata te vei lămuri acolo cine eşti şi de unde-l cunoşti... Dumnealui va suferi consecinţele ultragiului făcut!

M'am dus pe copcă, gândii eu, să vezi bătaie, pentru pistol acum, maică, maică!....

Dar Câmpineanul meu nu se lăsă.

— Aha! Vreţi să mă luaţi să mă arestaţi, să nu mă vadă Vodă?.... V'am dat trei jălbi, Domnule, trei pe care le-aţi pitit dumneavoastră!...

Ofiterul se înroşi, se îngălbeni, iar se opri o clipă, dar apoi tăcu.

Patru soldaţi cu armele în mâini, intrară gâfâind pe coridor.

— La Prefectura Poliţiei cu ăştia. Să nu scape!... Se vor da relaţii telefonice... Cu ei, marş!

Incepui să tremur. Soldaţii ne ocoliră şi cu armele în mâini, ne scoaseră prin dosul palatului, pe strada Câmpineanu, Brezoianu şi prin dosul poliţiei ajunserăm şi la Prefectură.

Avuserăm noroc că pe drum nu mă întâlnii cu nici un cunoscut să mă vadă dus de patru santinele.

Acolo, străbătând nişte săli întunecoase, ne vârâră într'o cameră, unde un comisar, sau aşa ceva, ne primi ţinând mâinile în buzunar şi plimbându-se prin cameră:

— De unde aduceţi indivizii ăştia?

— Dela palatul regal... I-a arestat un domn Colonel!...

— Dela palatul regal? se miră comisarul.

— Domnule comisar.... — vrusei eu să încep vorba.

— Nu vorbi! Când te-oi întreba, atunci! Şi văzându-l cu pumnii ridicaţi îndreptându-se spre mine, trecui la spatele colegului meu Câmpineanul, inventatorul şi al acestei arestări.

— Hmîîîî, bine că-mi încăpuraţi în ghiare!

Şi fără nici o altă vorbă, începu să mă dibue pe la cingătoare, spunându-mi apoi:

— Scoate tot ce ai!

Dete de pistol, îl scoase şi rămase cu gura căscată de mirare.

— Ce-ai vrut să faci cu ăsta, nenorocitule? Sinucidere de rege?!

— Domnule comisar, am voie să vorbesc acum?

— Nuu, Paştele şi grijania! încă nu! E încărcat?

— Da, este...

Colegul meu Câmpineanul interveni:

— Eu, Domnule, nu m'am dus la palat să ucid pe Vodă, ca Dumnealui! Eu sunt inventator! Am inventat un motor de opt sute de cai putere! Poftim de-l vezi!... Şi el căută în geantă, desfăcu desenul heliografiat şi vru să-l arate comisarului.

— Stai, Domnule, stai... că ăstălalt e importantul! Asta cu atentatul de sinucidere contra regelui!

— Domnule comisar, începui eu să mă rog. In numele sfântului comisar, care păzeşte pe Dumnezeu de atentate, dă-mi voe să mă explic!...

— Ce-ai căutat cu arma încărcată în palatul regelui, nenorocitule? Te-a plătit Bulgarii, Ungurii, Bolşevicii? cât ţi-a dat?

— Domnule, eu sunt scriitor...

— La ce primărie, la ce percepţie, ori la ce judecătorie?

— Eu fac cărţi...

— Cărţi de joc? Ai tu autorizaţie dela regie ca să faci cărţi de joc?!

— Domnule, eu fac cărţi de cetit.

— Aşa? eşti dar de meserie tipograf? Comunist adică! Şi pentru care motiv ai vrut să ucizi regele?...

— Domnule, eu sunt prieten cu domnul Bibliotecar...

— Bun, să-l umflăm şi p'ăla!... Unde-l putem găsi?

— E Bibliotecarul palatului.

— Complot cu bibliotecarul palatului!... Teribil! Auzi, domnule, auzi!?...

— Nu domnule, eu port arma, fiindcă dela gară şi până la satul meu sunt zece kilometri şi fac drumul ăsta noaptea... Iar noaptea, mă pot întâlni cu hoţi, cu lupi, cu câini turbaţi... Cu arma pot să mă apăr!... N'am avut intenţia niciodată să ucid eu pe bunul nostru rege Ferdinand!

— Oho!, stai, stai, cu tine e lată băete, e lată!... Şi spuseşi că eşti scriitor, dar nu-mi spuseşi la ce primărie;... ba adică da, mi-ai spus că eşti tipograf, adică comunist!.. Uite, uite, domnule, ce i-a trecut prin cap! Să facă el sinucidere de rege!...

Tocmai atunci uşa se deschise şi un vardist întrebă:

— Domnule agent, n'a sosit dela palat doi indivizi? întreabă domnul prefect de ei.

— Ba da, uite-i, ăştia sunt!...

— Haideţi sus cu ei.

Mă gândii la Dumnezeu să mă scape şi pornirăm după vardist în sus pe scări, urmaţi şi de cei patru soldaţi. Ajunserăm în cabinetul prefectului.

Prefectul mă cunoscu.

— Ce-i cu dumneata, domnule V.?

— Mulţumesc lui Dumnezeu, Domnule Prefect, că vă

(Continuare în pagina VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIȚIE DIN ȚARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" EMANOIL ȘI MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI 33 CAROL (PIAȚA DE FLORI) MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIȚII IN TOATĂ ȚARA

brodirăți dumnezvoastră aci, că dacă mai făcea instrucție cu mine domnul agent, se ducea dracului spinarea !

— Am găsit arma asta încărcată la dânsul! — și sfios puse arma pe masa prefectului.

— E tipograf care a vrut să omoare pe rege!

Prefectul cam făcu ochii mari, dar îmi spuse liniștit:

— Ia explică dumneata pentru ce te găsești aici?

Eu începui liniștit și rar să-i spui pentru ce vream să vorbesc cu domnul Bibliotecar, cum m'am întâlnit cu domnul, care mi-a spus că e dela Câmpina și cum Dumnealui spuindu-mi mie și făcând gălăgie, a atras atenția ofițerilor, care văzându-ne împreună, ne-au socotit de prieteni și ne-au arestat pe amândoi. Că aci, găsindu-mi arma ași fi pățit-o strașnic, dacă cercetările le-ar fi făcut domnul agent...

Prefectul întrebă apoi și pe Câmpineanul meu, colegul de invenții neluate în seamă.

Acesta nu se desminți deloc. Ca și la palat spuse Prefectului, cum îmi spusese și mie, că el este inventatorul unui motor de opt sute de cai putere: că nu l-a luat nimeni în seamă aici în țară ; că s'a dus la Francezi și că i-au furat motorul și celelalte.

— Dar cu înjurăturile ce e? De ce ai înjurat?

— M'am văitat!... Că ce e asta Domnule, Românie Mare e asta?... Ori pentru a-mi face rău sunteți toți gata, iar pentru a mă asculta n'aveți nimeni urechi?

— Taci, domnule!... Vom vorbi mai pe urmă.

Intorcând capul spre mine începu iar:

— Așa dar nu e nimic, Domnule V.? N'ai avut nici o intenție rea ? Și te mai plimbară soldații și pe aici !...

— De la palat numai regii pornesc însoțiți de escortă, domnule prefect.

Imi întinse arma și mâna, zâmbind. Salutai și pornii pe ușă.

In stradă mă așezai să aștept să văz : o să mai iasă Câmpineanul meu !

Așteptai puțin și ieși și el, cu geanta tot sub braț și când dădu cu ochii de mine, iar începu să-mi spuie tare:

— Iacă Domnule, România Mare, cu oameni mari, cu oameni întreprinzători, cu oameni conștienți!... Păi să n'o... de Românie Mare!...

Nu-l ascultai, ci o rupsei la fugă d'a curmezișul străzii, intrai în pasagiul din fața Prefecturei și m'ascunsei repede într'o lăpt[illegible]rie...

D'atunci nici n'am mai văz[illegible] pe Câmpineanul meu și nici n'am mai auzit de el!...

I. C. VISSARION

O crimă de lèse-Majestate

Un oraș de provincie, capitală de județ.

Mare fierbere. Prefectul a săvârșit un act de rebeliune față de suveranii țării. Un document oficial, onorat cu semnătura a doi membri din familia regală, a fost asvârlit din cabinetul prefectului, unde stătea atârnat pe perete la loc de cinste.

Dece?

Fapta se comentează cu aprindere în oraș și gestul domnului prefect este interpretat ca un act anarhic împotriva dinastiei.

Dar domnul prefect, dacă are adversari, are și prieteni; și ei îi iau apărarea în aceste grele împrejurări. In adevăr, iată ce scrie într'un ziar local:

CE-I CU PERGAMENTUL DE LA PREFECTURA IN LEGATURA CU INAUGURAREA MONUMENTULUI DE LA STRAMBENI ?

„Glasul României", organ de publicitate al fostului guvern, își continuă cu atât mai mult azi opera de intrigă de mahala, urmărind compromiterea partidului de la putere și oamenilor cinstiți și corecți care-l conduc.

Sforăria trasă la centru nemai producând nici un efect asupra publicului, și-a schimbat obiectivul, trecând la provincie, probabil pentru a-și menține și modestul tiraj ce-l mai are.

Astfel acest ziar care-și joacă ultima carte, în ale intrigăriilor și sforăriilor politice, în No. 6235 din 26 Noembrie dă publicității niște cazuri de natura fanteziei, intre care și grăbita și necugetata acuzație adusă actualului prefect ca fiind... antidinastic, etc., „cu darea jos din perete a unui pergament scris cu ocazia dezvelirii monumentului eroilor din Strâmbenii-de-sus, cu semnătura M. S. Regina Maria, A. S. R. Principesa Ileana, etc."

Cum se prezintă cazul?

La venirea d-lui Honoriu Ionescu ca prefect, a găsit în biroul său un portret al fostului prefect, Iorgu Panaitescu și un pergament scris cu ocazia inaugurării monumentului din Strâmbeni. Neexistând o galerie cu toți prefecții de după război cel puțin, a dispus să fie dat jos din perete. Cu pergamentul, găsind că-i mai firesc ca să fie păstrat la Primăria orașului Strâmbeni, a dat ordin intendentului prefecturii, Guței Simeon, să-l inainteze cu formă, sus zisei primării.

Cu adresa 13.538 din 14 Noembrie — semnată de d. Honoriu, s'a comunicat la Strâmbeni că i se trimete un pergament. A ajuns adresa, pergamentul însă nu. S'a aflat că acest pergament a ajuns în mâna fostului prefect. D-l prefect a dat ordin d-lui I. Georgescu, polițaiul orașului, să facă o anchetă. La interogatorul luat intendentului, acesta a făcut mărturisiri că a fost chemat de fostul său șef, I. Panaitescu și i-a pus în vedere ca să il dea D-sale, întrucât primăria Strâmbeni mai are un pergament la fel. A recunoscut c'a primit ordin să-l trimită la Strâmbeni și că a luat măsuri numai pentru expedierea adresei.

D. avocat Virgiliu Niculescu, fost deputat, a dat declarația prin care afirmă că a fost și D-sa față la darea ordinului pentru trimiterea pergamentului la Strâmbeni.

In acest sens a dat declarație și d. dr. Mărgărint, medicul spitalului.

După cum se vede atât din declarația intendentului cât și a celor 2 persoane marcante de aci, nu e nici vorbă „de dat jos din perete" un asemenea act istoric, având și semnătura M. S. Reginei Maria, ci răutate, înscenare, așa cum a procedat tot timpul dela război până acuma, pentru a împiedica dela cârma țării un partid în care nația întreagă are o deplină încredere în stârpirea moravurilor orientale, creiate printr'o politică dăunătoare țării.

Prefectul dorind să aducă deplină lumină în această afacere, însărcinează pe polițaiul orașului să facă o anchetă ca să stabilească cum a ajuns pergamentul, în mâna fostului prefect.

Polițaiul se adresează în primul rând secretarului prefecturii, Ioan Gherman, care a expediat o adresă primăriei din Strâmbeni, în legătură cu pergamentul.

Iată textul adresei :

Domnule Primar,

Am onoare a vă înainta odată cu aceasta, un exemplar de pergament al monumentului eroilor din acel oraș și vă rog să binevoiți a dispune a fi păstrat în biblioteca acelei onor Primării, confirmându-se primirea lui.

Un domn avocat a fost de față când intendentul a primit ordin să trimeată pergamentul la Strâmbeni. Iată declarația făcută de acest martor.

D E C L A R A Ț I E

Primind din partea Prefecturei adresa cu No. 13224 din 7 Noembrie 1928 prin care ni se cereau niște lămuriri relativ la un act de vânzare, m'am prezentat la Prefectură în ziua de 13 Noembrie 1928 la d-l Prefect Honoriu Ionescu căruia i-am dat explicațiunile necesare.

In acest timp a intrat în cabinetul d-lui Prefect d-l Intendent al Prefecturei și d. Prefect i-a încredințat un pergament relativ la inaugurarea Monumentului eroilor din Strâmbenii-de-sus, punându-i în vedere să-l înainteze cu adresă în regulă Primăriei orașului Strâmbenii-de-sus.

Când domnul prefect Honoriu Ionescu a aflat că pergamentul comemorativ n'a ajuns la destinație, a somat pe intendentul Guței Simeon să se explice. Scena petrecută între domnul prefect și subalternul domniei-sale a avut deasemenea un martor, pe dr. Mărgărint. Iată și declarația acestuia :

D E C L A R A Ț I E

Subsemnatul, declar că zilele trecute aflându-mă în cabinetul d-lui Prefect al Județului a fost chemat intendentul Prefecturei și fiind întrebat de d-l Prefect dacă a trimis la Primăria Strâmbeni un pergament, a răspuns că a fost luat din camera Intendenței de d-l Iorgu Panaitescu.

Odată stabilit că d. Honoriu Ionescu a dat ordine pentru trimiterea pergamentului la Strâmbeni, rămânea de văzut cine este vinovat de neexecutare. Deaceea polițaiul s'a adresat din nou secretarului prefecturii, d. Ioan Gherman, care recunoaște că a trimes primăriei din Strâmbenii-de-sus numai adresa, fără pergament:

D E C L A R A Ț I E

In seara zilei de 13 Noembrie 1928, a venit la subsemnatul d-l Simeon Guței, intendentul acestei Prefecturi, spunându-mi că din ordinul d-lui Prefect Honoriu Ionescu, să fac o adresă către Primăria Orașului Strâmbenii-de-sus, pentru înaintarea pergamentului monumentului eroilor din acel oraș, care se afla la Prefectură.

Chiar în acea seară am făcut adresa de trimitere către Primăria Strâmbenii-de-sus, pe care am dat-o și a semnat-o d-l Prefect și s'a contrasemnat de mine, dând-o în primirea d-lui Teodor Tugulschi, registratorul acestei Prefecturi, spre a fi înaintată la destinație împreună cu pergamentul, însă d-sa în ziua de 14 Noembrie a. c., a înaintat adresa fără pergament și nici nu a cerut d-lui S. Guței intendentul Prefecturei, acel pergament după cum se arăta și se menționa în acea adresă și nici d-l S. Guței nu l-a adus la registratură d-lui T. Tugulschi a-l trimite la destinație.

Aceasta îmi este declarația mea pe care o semnez propriu.

Așa dar întreaga vină o poartă intendentul. Interogat de polițai, Simeon Guței a dat următoarea declarație :

D E C L A R A Ț I E

Subsemnatul Simeon Guței, Intendentul Prefecturei Județului, asupra faptului ce mi se impută declar următoarele:

La 2 sau la 3 zile dela instalarea d-lui Honoriu Ionescu ca Prefect al Județului s'au dat jos din Biroul d-sale, portretul d-lui Iorgu Panaitescu fost Prefect și un tablou pergamentul Inaugurărei Monumentului eroilor de la Strâmbenii-de-sus pe care mi la trimis la biroul Intendenței cu arătare ca pergamentul să-l trimit primăriei Strâmbenii-de-sus cu adresă că trebue să stea acolo iar cu fotografia să fac ce vreau, pentru aceasta m'am și dus la d-l Secretar al Prefecturei și i-am spus ca să facă adresă către Primăria Strâmbeni, între timp m'am întâlnit întâmplător în poarta Prefecturei (Duminică 18 Noembrie 1928) cu D-l Iorgu Panaitescu fost Prefect care aflase despre aceasta și atunci m'a rugat ca să i le dau d-sale căci în primăria orașului este la fel un Pergament că ăsta, atunci am venit în biroul meu și l'am luat și dat D-sale cu care sunt informat că le-a luat la București.

De și am avut ordinul d-lui Honoriu Ionescu Prefectul Județului ca Pergamentul să-l trimit la Primăria Strâmbeni, totuși convins de cuvintele d-lui Iorgu Panaitescu cum că la primăria Strâmbenii-de-sus se mai află un asemenea pergament, i l'am încredințat d-sale fiindcă mi l'a cerut.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau și semnez propriu.

Guței a pus la dispoziția autorităților anchetatoare și o scrisoare prin care fostul prefect își explică punctul de vedere în chestia proprietății pergamentului. Si această scrisoare a fost atașată procesului-verbal dresat de polițai:

Guței,

Nu am putut să te mai aștept căci am treabă în oraș.

Iți comunic că tabloul cu pergamentul e proprietatea mea pe care îl donam Prefecturei în cazul când domnul Prefect înțelegea să-l lase în perete unde eu îl pusesem cu toată cinstea, ce i se cuvenea, pentru semnăturile ce purta. Cum l-a dat jos, înțeleg să mi-l iau înapoi.

Pe baza acestor declarații polițaiul a încheiat un proces-verbal care se va păstra în arhiva prefecturii, iar o copie va fi înaintată primăriei comunei Strâmbenii-de-sus.

PROCES-VERBAL

Având în vedere ordinul verbal al d-lui Honoriu Ionescu, Prefectul Județului, prin care ne deleagă a cerceta cazul, — cum de a ajuns în mâinile d-lui I. Panaitescu, fost Prefect, pergamentul-tablou al Enaugurărei Monumentului Eroilor din orașul Strâmbenii-de-sus care se afla la Prefectura Județului și d-sa l-a predat, în ziua de 14 Noembrie cor. d-lui Guței Simion, Intendentul Prefecturei, pentru a-l trimite cu formă înscris primăriei Orașului Strâmbenii-de-sus, întrucât privește pe acel oraș și a aflat că acest pergament-tablou în loc să meargă la Primăria Strâmbenii-de-sus, după cum d-sa dăduse ordin, este informat că s'ar afla în mâinile d-lui Iorgu Panaitescu, fost Prefect al Județului.

Despre faptul că d-sa dăduse ordin intendentului Guței pentru a trimite pergamentul în chestiune, Primăriei Strâmbenii-de-sus are cunoștiință d-nii Virgil Niculescu avocat, fost deputat și d-l dr. Mărgărint medicul primar al spitalului care întâmplător se aflau în cabinetul d-lui Prefect, fiind chemați a da oarecare lămuriri.

In consecință chemând înaintea noastră pe d-l Guței Simeon, intendentul Prefecturei căruia cerându-i relațiuni și a ne explica cum a ajuns pergamentul-tablou în chestiune în mâinile d-lui Iorgu Panaitescu ci, nu unde a primit ordinul d-lui Prefect al Județului d-sa ne-a dat aparte o declarațiune scrisă și semnată propriu care vizată de noi se anexează la prezentul proces-verbal din care reese că în adevăr a primit ordinul d-lui Prefect pentru a trimite pergamentul la Primăria Strâmbenii-de-sus, însă fiindu-i cerut de d-l Iorgu Panaitescu fostul Prefect i l-a dat, — deși chiar dânsul a transmis ordinul d-lui Ioan Gherman pentru a face un ordin înscris către Primăria Strâmbenii-de-sus.

D-l Virgil Niculescu, avocat, fost deputat, domiciliat în acest oraș ne dă aparte o declarație scrisă și semnată propriu, care vizată de noi, se anexează la prezentul și din care reese că, d-sa fiind chemat la Prefectură pentru a da oarecare relațiuni asupra unor chestiuni din timpul Prefectoratului d-sale și întâmplător aflându-se în cabinetul d-lui Prefect a auzit pe d-l Honoriu Ionescu, Prefectul Județului când a dat ordin intendentului Guței pentru a trimite pergamentul în chestiune, cu ordin în regulă, Primăriei orașului Strâmbenii-de-sus întrucât privește acel oraș.

Bazat pe declarațiunile de mai sus am făcut cercetări și la arhiva Prefecturei unde, am constatat că, în condica de expediție se găsește predat, la poșta din localitate, în ziua de 15 Noembrie cor. ordinul onor. Prefecturei cu No. 13538 din 14 Noembrie cor. dupe care ordin anexăm la prezentul proces-verbal copie vizată de noi.

De cele ce peced am încheiat prezentul proces-verbal.

Așa s'a terminat incidentul cu pergamentul comemorativ al comunei Strâmbenii-de-sus, din care opoziția a voit să facă o armă politică împotriva noului prefect. — *Ac.*

Cronica Șahului

Dr. Em. Lasker

Cea mai proeminentă figură a șahului din ultimii 35 de ani este fără îndoială aceea a marelui maestru dr. Emanuel Lasker, care a împlinit la 24 Decembrie 1928 vârsta de 60 de ani. Cu această ocazie toate revistele și cronicile de șah din lume i-au consacrat articole pline de elogii. Credem că va interesa și pe cititorii noștri un rezumat al manifestațiilor sale în domeniul șahului.

D-rul Lasker a studiat filosofia, obținând titlul de doctor și a dat la lumină numeroase opere de filozofie bine apreciate. Paralel cu activitatea sa filosofică s'a ocupat și cu șahul.



Primul său succes pe tărâmul șahului o fost obținerea premiului I la concursul internațional de șah din 1893 la New-York. In anul următor a învins în match pe campionul mondial de atunci Steinitz. Un match de revanșă dat la 1896 s'a terminat cu o victorie și mai strălucită a noului campion mondial. De atunci încoace a repurtat numeroase succese: Premiul I în concursul celor 4 maeștri la Petersburg 1896 (al doilea Pilsbury, al treilea Steinitz, al patrulea Cigorin). A obținut deasemenea premiul I la concursurile internaționale de maeștri din Nuernberg (1896), din Londra (1899) și din Paris (1900). A învins în match pe Marshall (1907) pe dr. S. Tarrasch (1908) și pe Ianowski (1900). A obținut apoi iar premiul I la concursul din Peterssburg (1914).

In anul 1921 a jucat la Havana un match cu Capablanca. Dela început a trebuit să jojace acest match în condiții neprielnice. Căldura copleșitoare a Havanei din acel timp (33 grade la umbră), neputându-se adapta cu clima și hrana au zdrobit nervii săi de oțel. Inbolnăvindu-se din ce în ce mai grav, a renunțat în favoarea lui Capablanca la titlul de campion, după ce a pierdut 4 partide din 14 jucate.

Dăm mai jos ca exemplu una din partidele sale cu unele note după dr. S. Tomasch.

PARTIDA No. 73

Jucată la New-York în match-ul pentru campionatul lumii la 26 Ianuarie 1907.

Alb: F. Marshall **Negru: Dr. Em. Lasker**

PARTIDĂ SPANIOLĂ

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg 1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, Cg8—f6; 4. d2—d4?, é5×d4; 5. 0—0, Nf8—é7; 6. é4—é5. Mai bine ar fi fost Té1, 0—0; C×d4, 6..., Cf6—é4; 7. Cf3×d4, 0—0; 8. Cd4—f5, d7—d5! 9. Nb5×c6?, b7×c6; 10. Cf5—é7×, Dd8×é7; 11. Tf1—é1, Dé7—h4; introducere la o foarte surprinzătoare și genială combinație departe calculată. 12. Nc1—é3, f7—f6; 13. f2—f3, f6×é5!; 14. f3×é4, d5—d4; 15. g2—g3, la Nd2, ar fi urmat: Ng4; Dc1!, Tf2 (cu amenințarea Nf3); Ng5 (Tf7, Taf8) T×g2+!; R×g2, Nh3+; Rh1, Df2, sau la Nh3+; Rf3, Dg4+ urmat de mat. 14.., Dh4—f6, mai bine ar fi fost poate Dh3, negrul neputând retrage nebunul din causa lui Tf2! 16. Né3×d4? é5×d4; 17. Té1—f1, Df6×f1+. 18. Dd1×f1, Tf8×f1+; 19. Rg1×f1. Poziția e aproape egală, alb are un pion izolat, negru are în schimb un pion dublu. Negrul își poate desvolta mai repede figurile (Nebunul cu șah!), dar în cele din urmă și alb va eși cu figurile sale, amenințând să vie în două mișcări cu calul la b3, cu atac la d4 și cu ocuparea punctului c5. 19...., Ta8—b8! Lasker crede cu drept cuvânt că nebunul stă bine și la c8, forțează tragerea ponului din b2, împiedecând venirea calului la b3. 20. b2—b3, Tb8—b5!!' 21. c2—c4, Tb5—h5; 22. Rf1—g1, c6—c5; 23. Cb1—d2, Rg8—f7; 24. Ta1—f1+??, Rf7—é7; 25. a2—a3, Th5—h6!; 26. h2—h4, Th6—a6; 27. Tf1—a1, Nc8—g4; 28. Rg1—f2, Ré7—é6; 29. a3—a4, Ré6—é5; 30. Rf2—g2, Ta6—f6; 31. Ta1—é1, d4—d3; 32. Té1—f1, Ré5—d4; 33. Tf1×f6, g7×f6; 34. Rg2—f2, c7—c6; 35. a4—a5, a7—a6; 36. Cd2—f1, Rd4×é4; 37. Rf2—é1, Ng4—é2; 38. Cf1—d2+, Ré4—é3; 39. Cd2—b1, f6—f5; 40. Cb1—d2, h7—h5; 41. Cd2—b1, Ré3—f3 și alb abandonează după câteva mutări.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozități

„Răspuns plătit"

In Ajunul Crăciunului s'a prezentat la stația de T. F. F. din Belgrad un bine cunoscut anticar — Vlaico Ignatovici, și ceru să-i se primească o telegramă cu destinația „Planeta Marte", având următorul cuprins:

„Locuitori ai lui Marte, aveți obiecte antice de vânzare? Răspuns plătit. Anticar Vlaico Ignatovici Belgrad".

Peste 30 minute telegrama lui Ignatovici s'a expediat în spațiu, direcția Marte. Anticarul a plătit pentru acest mesagiu 2.000 dinari, iar a doua zi întreaga Jugoslavie a aflat din ziare, numele întreprinzătorului negustor.

Campionatul oratorilor

Din prima zi a Crăciunului s'a instituit la New-York un „Campionat al oratorilor" care trebuia să ia sfârșit la 31 Decembrie. Inceput la orele 12, în noaptea de 24 spre 25 a lunii, ultimul cuvânt trebuia să răsune în seara Revelionului, când se vor împlini astfel 7 zile și 7 nopți de neîncetată cuvântare.

Pentru un premiu de 1.000 dolari, vre-o 800 de oratori-concurenți au început deci, să vorbească incontinuu 168 de ceasuri.

Concurentul care va tăcea 30 de secunde va pierde dreptul de a continua „lupta". Oratorii sunt liberi să vorbească despre orice subiect ar dori. Participarea la acest concurs a fost condiționată numai în două privințe. Oratorul concurent să fie major și să plătească taxa de 1 dolar — organizatorilor campionatului.

„Moș-Ajun" și „Armata salvării"

La Moș-Ajun, „Armata Salvării" secția Paris a organizat o grandioasă serbare pentru toți vagabonzii și cerșetorii din Paris.

A fost prima oară când puternica și tradiționala Asociație engleză, care este „Armata Salvării" s'a manifestat în fața poporului francez cu atâta dezinteresare, dărnicie și umanitarism.

Pe înserate s'au putut vedea mii de desmoșteniți ai soartei, îndreptându-se spre Palatul „Armatei"; și la orele 9 seara peste 3000 de oameni au stat la 60 de mese învăluiți în căldură și în lumină. Menu-ul număra următoarele mâncări servite de „soldații" Armatei: supă, pastet, friptură de vițel, brânzeturi, portocale, bișcoturi și cafea. In loc de vin ape minerale și bere.

La ora 12 noaptea palatul răsună de muzică și de coruri. La ora 2, o delegație din partea oaspeților a rugat pe Comandantul Armatei să permită acestei masse de desmoșteniți să nu părăsească palatul decât dimineața, fiindcă afară se lăsase un ger destul de puternic.

Lăsați să rămână în Palat, sărmanii oameni au izbucnit în plâns. Apoi, liniștindu-se, au stat pe locurile lor, dormitând până la ora 7 jumătate, când s'au împrăștiat din nou prin colțurile „Capitalei Lumii", căutându-și mai departe rostul în muncă, în luptă sau în indiferență.

Brombara-mezelarul

La Torino, doi negustori au anunțat Prefectura de Poliție că un mic fabricant de mezeluri le-ar fi furnizat în Ajunul Crăciunului niște cârnați umpluți cu cărnuri care dau de bănuit. Fabricantul, numit Brombara, fiind imediat percheziționat, s'a găsit în casa lui un mare depozit de piei de... pisici. „Fabricantul" a declarat că reușea câteodată să prindă câte 40 de pisici pe zi. Carnea pisicilor o amesteca cu cea de porc sau de vacă și astfel își fabrica „marfa", cu ajutorul unui argat surdo-mut. Din neglijență sau din „economie", „a greșit", lucrând pentru Crăciun, și a pus carnea de pisică într'o proporție cam „exagerată" în mezeluri; ceiace a dus la descoperirea acestei excrocherii alimentare și la apariția în ziare a interminabilelor articole și notițe de senzație.

Colțul librăriei „Hasefer"

Reviste străine

Serviciul abonamentelor: Librăria de artă „Hasefer" din București, str. Eugen Carada, 7 (Karageorgevici) amintește numeroșilor abonați din provincie că nu li se poate continua serviciul abonamentelor, decât dacă trimit până la 10 Ianuarie costu[l] r[e]spectiv. Librăria „H[a]sefer" abonează orice revis[t]e străine, în condițiile editorilor respectivi.

Ne luăm obligația de a expedia revistele repede, răspunzând de pierderi.

Recomandăm următoarele:

Reviste literare franceze

Mercure de France, *N[o]uv[e]lle Revue Française*, *Europ[e]*, Nouvelles Littéraires, Monde, Candide, Conférencia, Annales, Illustration, *Crapouillot*, Cyrano, Europe nouvelle, Revue de Paris, Revue des vivants, și toate celelalte reviste literare (cele subliniate le recomandăm îndeosebi cititorilor noștri).

Reviste de arhitectură (franceze, etc.).

Franceze: Art et Indus[t]rie — c[e]a mai f[r]um[o]asă revistă de artă franceză, — Art et décoration, Amour de l'art, Cahiers d'Art.

Germane: Deutsche Kunst und Dekoration, Die Innendekoration, Die Kunst.

Reviste de arhitectură (franceze etc.).

Franceze: L'Architecte, L'architecture, L'archit[illegible] ante.

Germane: Wasmuths Monatshefte, Moderne B[illegible], Deutsche Bauzeitung.

Italiene: Architettura e arte decorative.

Prețurile noastre

Socotim francul francez 6,50—7 lei, iar marca germană lei 38—40.

Avantagii p. abonați

Abonații noștri primesc gratuit revista lunară „Vient de paraître" precum și orice informațiuni bibliografice.

Condiții de abonament

Pentru a se abona oricare din revistele de mai sus, cititorii sunt rugați să remită un acont de 100 lei, restul va fi rambursat. Se primesc abonamente pe 3 luni, pe 6 luni și pentru un an.

Cărţi şi Reviste

H. ST. STREITMAN: Intre Da şi Nu
Edit. „Cultura Naţională", Bucureşti

E o plăcere deosebită şi variată să citească cineva cartea d-lui H. St. Streitman, o plăcere a inteligenţii asemenea plăcerii gastronomului la o masă gătită de vre-un Brillat Savarin. Nu mănânci să-ţi astâmperi foamea, ci pentru ca să degustezi arome diferite, combinaţiuni inedite care surprind şi creiază, aţâţă o gamă de nuanţe de care nu te ştiai capabil.

Toată cartea e sclipitoare, o conversaţie care te provoacă, loveşte în vechi şi înrădăcinate convingeri sau preferinţe, dar te amuză şi te antrenează. Ai toată vremea impresia unui joc, adeseaori jocul devine crud sau te pune pe neaşteptate în faţa unei consideraţii prea largă pentru cadrul ei, a unei întregi concepţii care stârneşte contradicţia şi discuţia. Adeseori laşi cartea din mână pentru că te-a supărat, o găseşti nedreaptă, revoltătoare, dar revii. Te urmăreşte şi te obsedează ca o enigmă pe care trebue să o dezlegi şi tu, dar alt-fel şi te zbaţi să scapi din reţeaua sclipitoare în care te-a prins autorul cu dialectica lui neîndurată şi cu stilul acela iute, limpede, tăios, care e stilul gazetarului de talent din zilele noastre, cu arsenalul acela de luptă, de o bogăţie variată până la fantastic. Argumentele se îmbulzesc, se aşează în linie de bătaie, te năpădesc pe neaşteptate şi te iau prin surprindere, fără a pierde nici o clipă caracterul acela de joc şi aţâţare care este farmecul acestei cărţi unice în genul ei în literatura noastră.

Is. S.

G. TOPÎRCEANU: „Parodii originale"
Ed. III-a Iaşi, Viaţa Românească.

D. Topârceanu îşi reeditează volumul care i-a prilejuit cea dintâi mare izbândă literară.

Din această a treia ediţie — care este, în intenţia autorului, ediţia definitivă — lipsesc parodiile în proză după M. Sadoveanu, Calistrat Hogaş, D. D. Patraşcanu, etc. De sigur, d. Topârceanu le-a păstrat pentru un al doilea volum de parodii în proză, căci altfel nimic nu ar putea îndreptăţi înlăturarea lor din actuala ediţie. Minunata poveste cu „primarele" d-lui Sadoveanu, păţania d-lui Melidon amicul d-lui Patraşcanu şi istorisirea prânzului copios în genul lui Hogaş — sunt trei mici perle ale genului, pe care d. Topârceanu nu are dreptul să le sustragă din opera sa completă.

In locul acestor trei parodii în proză, d. Topârceanu a pus câteva parodii în versuri, pe care ediţia primă din 1916 nu le cuprindea: Otilia Cazimir şi, cred, Demostene Botez.

Autorii, pe care-i parodiază d. Topârceanu, se împart în două categorii: autori *simpatici* d-lui Topârceanu — pe care-i parodiază pur şi simplu (A. Mirea, M. Codreanu, etc.) şi autori *antipatici* d-lui Topârceanu a căror parodiere este, în fond, o caracterizare, o critică împinsă până la limita pamfletului (să-mi daţi voe ca, din această a doua categorie, să nu citez decât pe cei morţi ca pildă — Depărăţeanu, Bolintineanu, etc., — urmând ca dv., să întregiţi înşiruirea).

Ceiace îndreptăţeşte titlul volumului — „Parodii *originale*" — şi ceiace face valoarea deosebită a acestei cărţi este tocmai acest al doilea ciclu de parodii: parodiile-pamflet, parodiile-şarje, parodiile-critică. D. Topârceanu nu se mărgineşte a fi un simplu autor de imitaţii *„a la manière de..."* Cutare sau cutare. După ce îşi arată reala virtuozitate în acest gen, d-sa trece la genul celalt: parodia-originală.

Parodiind, de pildă, *Vara la ţară* a lui Depărăţeanu, d. Topârceanu găseşte prilejul să facă o dublă şarjă: împotriva vieţii de ţară şi împotriva poeţilor care idealizează, care poetizează această viaţă...

Locuinţa mea de vară
E la ţară...
Acolo era să mor
De urât şi de 'ntristare
Beat de soare
Şi pârlit îngrozitor!
Acolo, când n'are treabă
Orice babă
Este medic comunal.
Viaţa de aci palpită
E lipsită
De confort occidental.
Nu există berărie,
Nici regie...
Doar un hoţ de cârciumar
Care are marfă proastă
Şi-o nevastă
Ce se ţine c'un jandar!
. . . .
Când se ia câte-o măsură
Lumea 'njură
Pe agentul sanitar
Şi-l întreabă fără noimă:
— Ce-ai cu noi, mă?
Pentru ce să dăm cu var?
Ale satului mari fete
Fără ghete
Ies la garduri pe 'nserat...
(Am văzut aci'ntr'o noapte
Nişte fapte
Care m'au scandalizat!)

Iată cum parodia încetează de-a fi simplă imitaţie, menită să arate dibăcia imitatorului şi devine o satiră, un pamflet... E pamfletul vieţii rustice, pamfletul poeţilor care preaslăvesc viaţa rustică...

Tot astfel, *Mihai Viteazul şi Turcii* — parodie după Dimitrie Bolintineanu — este pamfletul poeziei patriotarde, în care Mihai Viteazul:

...ia o bardă 'n mână,
Iute strânge 'n juru-i armia română
Şi cu ea de-avalma, făr'să zăbovească
Sfarmă şi respinge armia turcească.
Chiar şi Sinan Paşa, plin de umilinţi,
A căzut în apă şi-a pierdut doi dinţi.
Iar Mihai Viteazul, după două ceasuri,
Nalţă-o mănăstire şi trei parastasuri!

Tot ridicolul poeziei patriotarde, plină de goale declamaţiuni şi de penibile exagerări, este reliefat de spiritul satiric, pamfletăresc al d-lui G. Topârceanu.

Misterul nopţii, parodie după *„o domnişoară de pension"*, este pamfletul sensibilităţii dulcege şi al literaturii idem din pupitrele internatelor de fete, cum *„Apostrofele la lună"*, parodie după *„un începător de talent"* sunt pamfletul influenţei eminesciene care covârşeşte pe orice licean versificativ.

Iată cum *„Parodiile originale"* — sunt mai puţin „parodii" şi mai mult *„originale"*. Prin aceasta, ele se integrează în critica pamfletărească a zilei.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

ALEXANDRU O. TEODOREANU: Hronicul Măscăriciului Vălătuc
Editura „Cartea Românească", Bucureşti

„Mare meşter de snoave şi taclale", putem zice şi noi despre Al. O. Teodoreanu, întocmai cum zice el însuşi despre unul din eroii povestirilor sale. Povestirea sa izvorăşte cu o fragedă spontaneitate dintr'o plenitudine şi o bogăţie de inspiraţie care nu strică întru nimic perfecţiunii de artă şi stăpânirii meşteşugului său de scriitor.

Dl. Al. Teodorenu este un mânuitor de realităţi crude, dar tonul de glumă uşoară, fantezia, verva nesecată şi sclipirile unui spirit iute ca o flacără nestatornică, îi dau o strălucire radioasă de veselie tinerească. Totuşi spiritul acesta uşurel se ascute adeseaori într'o săgeată care loveşte precis şi departe, te impresionează ascuţit şi pe neaşteptate cu o trăsătură justă de un profund omenesc sau cu o psihologie într'o perspectivă strânsă până la deformare, de un comic ce are un anume înţeles, o anume filosofie.

Sub haina anticului Hronic, cu autenticitatea detaliului, cu accentul dialectal şi întorsătura archaică a frazei, şi sub întreaga atitudine de memorialist a autorului, povestirea ia alura unei splendide parade oferită cititorului de spiritul cel mai muşcător şi mai ascuţit, în tonul vremurilor de azi. Humorul izvorăşte mai ales din îmbinarea acestor două mentalităţi opuse.

Volumul d-lui Al. O. Teodoreanu este o adevărată oază de fantazie capriţioasă şi liberă până la limita ultimă a îngăduinţii bunului gust, o scriere picantă şi de o savoare ce poate răspunde exigenţelor gustului celui mai pretenţios şi impresia că autorul risipeşte fără măsură darurile fericite pe cari i le-a dat natura; un talent risipitor şi dezinteresat cu adevărat, dar un autor ce posedă **economia** scrisului. Scrisul domnului Al. O. Teodoreanu este de calitate superioară. Intr'o epocă de verbalism abundent şi violent colorat, dl. Al. O. Teodoreanu îndrăzneşte să scrie o limbă pură, dezbrăcată şi să se bizuie numai pe dinamismul interior al imaginaţiei sale pusă în serviciul realităţii. Pare a fi reînviat ca prin minune scrisul unui Caragiale.

Totuşi după ce am închis volumul am avut impresia că am asistat la un spectacol strălucitor, spiritual, fermecător, dar... fugitiv, deşi amintirea l'a păstrat cu delectare.

Domnul Al. O. Teodoreanu pare a-şi urmări prea de aproape capriciul şi a nu scrie de cât ca să se amuze, să-şi dea sie-şi şi câtorva din jurul său un fel de „gala" briliantă, spirituală şi plină de neprevăzut. Scrisul său pare a nu fi decât un joc. De sigur aceasta nu e puţin lucru. Câţi sunt care-şi pot permite un asemenea lux? Totuşi se pare că nu e de ajuns pentru a se pune în valoare un talent de calitatea celui pe care-l dovedeşte „Hronicul Măscăriciului Vălătuc".

ISABELA SADOVEANU



SELMA LAGERLOF: O călătorie în lumea basmelor

Este mare lucru să scrii o carte pentru copii, căci într'un cadru simplu, cu o acţiune puţin complicată, trebue totuşi să creezi viaţă adevărată şi tipuri vii, într'un cuvânt să faci o operă de valoare care să poată fi citită şi de oameni mari.

Tocmai de-aceea avem aşa de puţine cărţi pentru copii în literatura universală, unde rămânem încă la Grimm, Andersen, Amicis şi Foe.

In rândul acestor autori trebue să facem un loc de onoare scriitoarei suedeze Selma Lagerlof, autoarea minunatei opere **Călătoria lui Nils Holgersson cu gâştele sălbatece.**

Autoarea pune pe Nils Holgersson, transformat în pitic, să călătorească o vară întreagă cu gâştele sălbatece şi îi dă astfel prilejul să cunoască toată ţara, văzută prin prizma legendelor şi tradiţiilor specifice fiecărui ţinut.

Poate că ţările nordului sunt mai bogate în legende, dar de bună seamă că autoarea, cu imaginaţia ei, a refăcut multe din legende şi a inventat pe de-a'ntregul altele.

Suedia în legende şi tradiţii, iată conţinutul acestei opere.

Amintim legenda provinciei sărace, care se duce la cerşit cu sacul în spinare şi capătă dela fiecare provincie, o bucată de munte, o porţiune din cursul unui râu, o coastă de deal, etc.

Apoi legenda celor două fluvii care se iau la întrecere, care va ajunge întâi la mare! După o luptă uriaşă, în cursul căreia fiecare din ele este silit să-şi croiască drum prin munţi şi prăpăstii, fluviile ajung la ţel. Dar amândouă sunt bătrâne şi obosite. Rămăşagul pe care l-au pus în tinereţe li se pare o copilărie acum, când cunosc deşertăciunile vieţii.

Altă provincie a fost creată de Sf. Petre, care a vrut să dea o mână de ajutor lui Dumnezeu, crezând că nu e lucru mare să zideşti provincii. Dar Sf. Petre a creat cea mai proastă provincie din toată ţara, plină de sărăcie. Noroc că Dumnezeu a putut interveni la urmă şi a creat pe om, făcându-l cel mai harnic şi cel mai cumpătat locuitor al Suediei.

O altă latură interesantă a cărţii o formează animalele pe care ni le prezintă autoarea. Selma Lagerlof creiază tipuri nemuritoare de animale şi de păsări, care toate au viaţă şi sunt individualităţi puternice.

Desprindem din galeria aşa de bogată pe vulpoiul Smirre, care urmăreşte cu înverşunare o răzbunare împotriva gâştelor; pe înţeleapta Akka, bătrâna conducătoare a gâştelor; pe corbul savant Bataki, pe trufaşul vultur Gorgo, adevărat rege al zburătoarelor.

Minunata călătorie a lui Nils Holgersson a apărut în traducere românească datorită d-nei Ana Canarache şi se găseşte la librării, chioşcuri şi depozite de ziare.

Preţul unui volum, frumos ilustrat în culori, este 80 de lei. Cartea poate fi citită de oamenii mari tot aşa de bine ca şi de copii.

La librării
NECUNOSCUTA
de ALICE GABRIELESCU
Lei 60

Opriţi-vă la orice chioşc sau debit de ziare şi CEREŢI
REALITATEA
ilustrată
24 pagini ilustrate în culori — 8 lei



Sudermann şi Tolstoi
(Din amintirile unui jurnalist)

Cu moartea lui Hermann Sudermann a plecat din viaţă un idol al „frumoaselor" provinciale, al antreprenorilor teatrali, al domnişoarelor visătoare şi al tinerilor idealişti.

Numele lui Sudermann stă mai sus de convenţionalismul banal care ne face să vorbim numai bine despre cei răposaţi sau să nu vorbim de loc. O critică sinceră şi dreaptă nu poate să-i reducă însemnătatea în literatură.

La drept vorbind, Sudermann, ca artist şi dramaturg, a murit pentru literatura germană acum vre-o 20 de ani. In ultimul timp, literatura curentă nu-i mai pomenea numele şi numai provincia îl citea cu nesaţ.

Creaţiunile lui dramatice şi beletristice deveneau din ce în ce mai discutabile.

Ca dramaturg, Sudermann şi-a dobândit celebritatea cu ajutorul femeilor: Eleonora Duse şi Elsa Lemant; Vera Comisarjevsca şi Elena Poleviţca — în Rusia.

Dramele sale: „Cinstea", „Patria", „Luminile nopţii Sfântului Ioan" şi „Bătălia fluturilor" au obţinut mari succese prin toate teatrele lumii. „Magda" lui Sudermann trecea drept „Nora" germană. Baronul Recknitz simboliza voinţa şi puterea de caracter.

Supra-oamenii creiaţi de Sudermann reflectau slab şi popularizau concepţiile lui Nietzsche, oglindindu-l pe Zarathustra ca într'o „oglindă strâmbă"...

In anii 90 ai secolului trecut, Sudermann era pus alături de Hauptmann şi de Ibsen.

Dar, mai târziu, în faţa lui Ibsen, steaua naturalismului dramatic al lui Sudermann păleşte. In cele din urmă el a fost definitiv detronat de către Alfred Kerr, marele critic literar german.

Sub loviturile biciului sarcastic al lui Kerr n'a rămas decât foarte puţin din activitatea artistică a lui Sudermann.

Murind, el a plecat din viaţă preţuit la justa lui valoare, dar tare obidit.

Şi dacă dramele sale vor mai trăi oarecare timp în provincie, beletristica lui e condamnată să nu mai satisfacă decât prea puţin pretenţioasele gusturi ale fetelor de pastori luterani, ale funcţionarilor pensionari şi ale văduvelor sentimentale.

Cu Hermann Suderman destinul m'a pus în contact cu totul întâmplător. In 1910 „Russcoe Slovo" prepara un număr special, consacrat lui Tolstoi. Redacţia s'a hotărît să obţină în acest scop colaborarea tuturor marilor literaţi ai Europei. Am fost însărcinat să tratez cu scriitorii germani şi scandinavi.

Am vizitat atunci pe Brandes, Hauptmann, Kerr, Strindberg, Lagerlof, Hauckland, Hamsun şi alte celebrităţi. Cu Sudermann am intrat în corespondenţă...

Dela redactorul lui „Russcoe Slovo" — F. I. Blagov, om foarte generos, — am primit împuternicirea să plătese celebrităţilor străine orice onorar vor fi cerut.

Imi aduc aminte de uimirea lui George Brandes când, la întrebarea sa: cât îi va plăti ziarul? — i-am răspuns — „cât veţi dori!"

— Şi dacă „voi dori" 500 de coroane?

— Vă rog, domnule profesor...

Brandes îşi desfăcu mânile şi le întinse în lături, în semn de mare surpriză; apoi, arătându-mi spre grămezile de cărţi de pe poliţele bibliotecii, îmi zise:

— Ştiţi, domnul meu, că scriu de 40 de ani, însă un astfel de onorar pentru articole n'am primit încă niciodată? — M'am obicinuit cu resemnarea de când văd cum sunt tratat: mi se fură tot ceiace scriu. Editorii străini mă traduc fără să-mi ceară voe şi-mi plătesc extrem de rar... N'aşi avea cu ce trăi, dacă n'aşi fi pensionar al Universităţii... Aşa că cu mare plăcere vă voi scrie despre Tolstoi. Iar cu onorariul primit mă voi duce la Karlsbad...

Sudermann era foarte bogat şi nu mi-a răspuns decât cu mare întârziere. Intr'o zi mă chiamă la telefon.

— Aci Sudermann. Am venit în oraş şi aşi vrea să ne vedem.

— Sunt la dispoziţia Dvs.

— Ne întâlnim la gara Annthalt şi de acolo vom pleca la mine, la Trebbin.

In drum vom discuta asupra ofertei Dvs.

— Cu cea mai mare plăcere.

— Bine. Dar... cum aveţi să mă recunoaşteţi în gară? După barbă?

Dar cine n'a cunoscut în Germania, barba lui Sudermann — cea „de cinci acte cu prolog şi epilog"?...

La ora fixată ne întâlnim. Prima mea impresie era: Sudermann e un ţăran zdravăn cu o barbă cât o lopată mare de lemn. Zbiară de te surzeşte şi-ţi strânge mâna până te dor încheeturile.

Până la Trebbin unde se află moşia lui Sudermann cu un admirabil conac-palat, am călătorit cu clasa a treia. Mă simţii uimit. Ce de zgârcenie! Dar Sudermann îmi risipi uimirea:

— Nu-mi place să călătoresc vara în vagoane cu mobilă moale. E prea mult praf şi zăduf...

Incepui să-i expun oferta lui „Russcoe Slovo". Ii enumărai numele scriitorilor care se angajaseră a scrie despre Tolstoi. Pomenii şi de articolul dat de Hauptmann.

— Aşa-a?!.... Şi Hauptmann ia parte? Vă felicit! Atunci mai aveţi oare nevoe şi de mine? La ce bun?

Imi dădui seama că am făcut o prostie. Mă hotării să o repar.

Vorbii despre Scandinavi.

— Knut Hamsun, din nefericire, a refuzat.

— De ce?

— Nu-l iubeşte pe Tolstoi. Mi-a răspuns scurt şi s'a exprimat atât de indecent asupra marelui nostru scriitor, încât nu mă pot hotărî să-i public scrisoarea. Ar fi un mare scandal, şi nu în profitul lui Hamsun.

Sudermann deveni gânditor şi tăcu. Apropiindu-ne de Trebbin, îmi spuse scurt:

— Rău! Foarte rău!

* * *

La Trebbin fui primit cu ospitalitatea caracteristică Ruşilor. Sudermann se interesa mult cum îi apreciază operele lumea cititoare din Rusia; mă întreba despre montarea dramelor lui în teatrele ruseşti, şi căuta să pătrundă în meşteşugul literar al lui Gorki, Bunin, Merejcovschi... Numele lui Tolstoi îl evita, vădit.

Şi seara, târziu, când se plimba numai cu mine prin imensul lui parc, Sudermann reveni la propunerea mea.

— Regret, dar sunt nevoit să renunţ la măgulitoarea propunere a ziarului Dvs. Nu din motive identice cu ale lui Hamsun.

Apreciez şi admir prea mult pe Tolstoi-artistul pentruca să pot scrie despre dânsul.

Nu accept filosofia tolstoiană cu „neîmpotrivirea" ei în faţa răului.

Să scriu câteva adevăruri banalizate despre Tolstoi — ar fi o indecenţă din parte-mi.

Asupra mea a avut o influenţă mult mai mare Dostoevschi. Şi apoi e tare greu să critici şi să analizezi pe un scriitor încă viu şi sănătos. Cu aşa ceva — se ocupă criticii. Trucurile ar fi aci ruşinoase, iar adevărul până la ultima concluzie — nu se poate spune. Oricât de mare scriitor ar fi, Tolstoi, mai înainte de toate, e un om ca noi toţi, cu suferinţe şi slăbiciuni, amărăciuni şi ambiţii pur umane. Aci se mai adaogă, orice s'ar zice, şi vanitatea, ca la orice artist, cântăreţ, scriitor, pictor.

Wagner, de pildă, a fost şi vanitos şi susceptibil la obide şi insulte — până la boală.

Jignirile le ţinea minte până la moarte. Se despărţise de Nietzsche din cauza dezacordului în privinţa unor chestiuni naive şi nevinovate.

Şi noi suntem la fel, deşi nu în aceiaşi măsură. Nu ne place când alţii ne critică, ne judecă şi ne expun judecăţii massei cititoare. Mai pe scurt: nu suportăm întregul adevăr. Şi la drept vorbind, numai sfinţii au, poate, nevoie de adevăr.

Nu ştiu ce au scris despre Tolstoi, în articolele date Dvs. — Richepin, Brandes şi Hauptmann; însă cred că puţine lucruri nouă au putut să spună pe această temă.

Geniul lui Tolstoi e recunoscut de toată lumea: ce se mai poate adăuga oare aci? Să excelez în declinarea cuvântului „mare" — aşa ceva nu pot face.

Ceiace aşi putea scrie despre Tolstoi, vă spun, iată, acuma, verbal. Dacă doriţi, puteţi să uzaţi de spusele mele. Dacă cititorul rus preţueşte ceiace aşi fi scris despre Tolstoi, el se va împăca şi cu acest scurt dar sincer interview...

Şi Sudermann n'a scris, într'adevăr, nimic despre Tolstoi. L-am înţeles atunci şi n'am mai insistat.

Convorbirea noastră a apărut însă în „Russcoie Slovo" şi i-am trimis bineînţeles, acel număr al ziarului nostru.

Mai târziu, dând ochii cu mine într'o zi, Sudermann îmi zise oarecum maliţios:

— Aţi văzut? părerea mea asupra lui Tolstoi a apărut în gazeta Dvs. şi nu v'a costat nimic?

Eftin şi sănătos!...

I. TROŢKI

INSEMNĂRI

Şovinism

O carte de istorie pentru uzul şcolarilor din Franţa conţinea acest pasagiu:

„In 1914, în mod brusc, la un semn făcut de Wilhelm al II-lea, isbucni cel mai spăimântător dintre războae, şi globul fu trecut prin foc şi sânge."

Bineînţeles, corpul institutorilor, indignaţi de o asemenea nesimţire au isbutit să oblige pe autor şi pe editor să modifice pasagiul în chestiune, înlocuindu-l cu vorbele:

„Marele războiu mondial, început în 1914, a ţinut cincizeci de luni. El a ruinat Europa".

Dar curiozitatea nu-i că un pasagiu ca acela cu Wilhelm a putut să fie scris. In definitiv, există tot soiul de oameni, tot soiul de gusturi şi manii. Ce-i surprinzător însă este ca un ziar să felicite pe autorul pasagiului şi să critice mişcarea institutorilor. Iată într'adevăr ce spune „Figaro", cu indignare:

„Regăsim aci acelaş spirit care a suflat acum câteva luni asupra lui Louvain: uitarea, uitarea cu orice preţ, în ciuda adevărului, în ciuda onoarei".

Un precursor

Zilele trecute s'a pus la Paris o placă de marmoră pe locuinţa savantului **Jules Marey,** mort în 1904. Iniţiativa se datoreşte „comitetului Marey" spre a menţine vie memoria savantului care a inventat în bună parte cinematograful.

Etienne-Jules Marey s'a născut la 5 Martie 1830 la Deanne şi a murit la Paris, unde s'a stabilit de la vârsta de 19 ani. Tânărul voia să înveţe politechnica. Tatăl său l'a silit să înveţe medicina, unde a aplicat talentul său pentru ştiinţele exacte. A constatat astfel că bolnavul e cercetat de medic cu ochiul; nu se studiau fazele continue şi succesive ale boalei. De-aci i-a venit ideia să înregistreze evoluţiile boalei. A creat deci psihologia experimentală în vederea căreia a inventat şi a construit aparate de control şi înregistrare care-i îngăduiau, bunăoară, să măsoare circulaţia sângelui şi funcţiile altor organe. S'a ocupat cu zborul pasărilor, cu înnotul peştilor, cu mersul şi fuga la om şi alte animale.

De la primul său aparat **sfigmograful,** profesorul Marey a creat în 1881 — inaugurând un laborator special — **cronofotografia.** Şi-a transformat laboratorul în Institut de fiziologie. Cu **cronofotograful** culegea pe aceeaşi placă imagini succesive care reconstituiau mişcarea naturală prin rotaţia unui disc pe care aceste imagini fuseseră fixate. Această invenţie a fost aplicată şi unei jucării, de care oamenii de pe la 1885 îşi mai aduc aminte. Dar cronofotograful nu îngăduia profesorului Marey să urmărească zborul paserilor; l'a perfecţionat într'un fel de lunetă cronofotografică şi cu ajutorul căreia ochea şi urmărea zborul paserilor.

In 1888 şi 1889 aparatul e perfecţionat prin invenţia bandei de celuloid emulsionat, care se desfăşură fără întrerupere, fiind supusă unei impresionări intermitente prin jocul unui zăgaz scurt.

In 1890 Marey prezintă Academiei de Ştinţe aparatul de luat vederi, complect **(zootropul),** urmat în 1893 de aparatul de proecţiune .Cinematograful, cu alte cuvinte, aşa cum e realizat şi practicat azi.

Precursorul Marey nu trebue lăsat uitării.

O nuvelă a lui Napoleon Bonaparte

In mijlocul unui vraf de documente vechi, din biblioteca conţilor Zamoischi, s'a găsit un manuscris al lui Napoleon I: O nuvelă scrisă de însuşi marele Corsican.

Descoperirea aceasta a produs o puternică impresie. O operă beletristică inedită şi de mare valoare, al cărei autor a fost însuşi Napoleon Bonaparte — o astfel de surpriză e aruncată astăzi în lumea literelor, de profesorul Aşkenazi, fost reprezentant al Poloniei în Liga Naţiunilor.

Nuvela e intitulată „Clisson şi Eugenia" şi are un caracter autobiografic.

Napoleon povesteşte o dragoste proprie, nefericită, încercată în prima-i tinereţe.

Autorul se ascunde în această scriere sub numele unui mare general francez din evul mediu.

Aşkenazi afirmă că nuvela lui Bonaparte e o capod'operă literară, scrisă într'un stil admirabil, cu multă pasiune şi sinceritate.

Nuvela a fost găsită între numeroase alte documente din epoca lui Napoleon, alături de schiţe strategice, scrise cu mâna lui desfăşurând în cele mai mici detalii planurile campaniei napoleoniene din Italia.

Sunt dovezi strălucite, că Napoleon îşi elabora planurile bătăliilor cu mult înainte de luptă şi chiar de expediţii.

Marele învingător nu lăsa nimic în voia întâmplării sau pentru ultimul moment.

Toate aceste acte l-au însoţit pe Napoleon în cursul întregii lui vieţi.

După moartea lui, contele polonez Dzialinschi le-a cumpărat dela şeful gardienilor care păzeau pe Bonaparte în insula Sf. Elena. Dzialinschi le-a dus în Polonia, unde hârtiile s'au păstrat timp de 80 de ani în biblioteca castelului Cornica din Poznania.

Castelul trecuse apoi prin moştenire în proprietatea conţilor Zamoischi.

In 1912, profesorul Aşkenazi fiind admis să examineze vechile depozite de manuscrise ale bibliotecii din Cornica, a găsit un mare pachet de acte din epoca lui Napoleon. Departe de a crede că sunt acolo şi manuscrisele lui Bonaparte, Aşkenazi a amânat examinarea lor amănunţită pentru mai târziu.

Venind războiul european şi apoi vremea tratatelor, profesorul Aşkenazi a fost prea ocupat cu chestiunile de stat, şi numai de cât-va timp s'a întors la ocupaţiile-i literare şi ştiinţifice.

In curând se va isprăvi examinarea acestor acte şi ele vor apărea în acelaş timp în limbile franceză şi polonă.

Fachirismul

Asupra fachirismului R. d'Auxion de Ruffé face următoarele consideraţii:

Există fachirişti şi antifachirişti. Tot ceeace se apropie de supranatural e atât de greu de discutat, încât trebue să fim foarte prevăzători. Unii cad într'un scepticism negativ şi exagerat care anulează inteligenţa, alţii cad într'un entuziasm care compromite inteligenţa. Nenumăraţi farseuri, jongleuri şi negustori de iluzie s'au bizuit pe credulitatea omenească şi pe setea de miraculos, încât nu e de mirare că fenomene greu de explicat au provocat apariţia altor fenomene, caricaturale.

Cea dintâi observaţie pe care trebue s'o facem, e următoarea: adversarii fachirismului, pentru a lămuri cum, în stare de pseudo-catalepsie, reprezentantul cel mai autorizat — şi mai discutat — al acestei teorii poate să susţie pe el o greutate enormă în timp ce e întins, cu picioarele şi umerii pe ascuţişul unor coase neuzate, fac caz de vigoarea lui, întrebuinţând chiar cuvântul „atlet".

Totuş, nimc nu e mai opus teoriei fachirismului ca ideia forţei fizice. Fachirii, aşa cum au fost văzuţi de călători în India, se disting prin extrema lor slăbiciune şi cachexie aparentă. Membrele subţiri, coastele evidente, toraxul strâmt şi deprimat, numai prin respiraţie ţin de viaţă. Sunt vii prin flacăra care se vede pâlpâind în adâncul ochilor lor.

Trebue să amintim apoi că cea mai mare parte din fenomenele atribuite fachirilor, ţin de practicele acelor **lama,** preoţi budişti, de repertoriul dervişilor, vrăjitorilor eschimoşi sau piei roşii. Se întâmplă ca anumite practice făcute să impresioneze vulgul şi să menţie prestigiul acelor aşa-zişi iniţiaţi, să poată fi reproduse de iluzioniştii de profesie.

Problema suspendării totale sau parţiale a vieţii a fost discutată de curând şi rezolvată în sens negativ, în ceeace priveşte experienţa care consistă în a lăsa pe fachir înmormântat o anumită vreme. Explicaţia care arată că se poate trăi o oră sau două cu aerul din cosciug e foarte plauzibilă. E foarte probabil ca nisipul să îngădue trecerea unei cantităţi de aer până la plămânii „fachirului". Dar e greu să ne îndoim de experienţele care s'au făcut în India şi care se numesc **samahdi,** sau hibernarea omului. Experienţele au fost făcute la Calcutta, la Jaselmerre şi la Punjab, şi profesorul **Paul Joire** care a fost de faţă la una din aceste experienţe e convins că s'au realizat în cele mai perfecte condiţii de control.

Paul Joire, aminteşte că doctorul **Nobin Chander Paul,** chirurg în India, a publicat o lucrare remarcabilă asupra fenomenului **Yoga,** practicat de Yoghi (mistici indieni) şi mulţumită căruia aceştia, prin-tr'un antrenament ne'ntrerupt, ajung să nu mai mănânce şi să nu mai respire, un timp din ce în ce mai îndelungat.

După ani de pregătire, aceşti **Yoghi** ştiu să provoace o stare cataleptică, **hiarana,** apoi o stare supremă **samahdi,** în timpul căreia yoghi, spune profesorul Joire, asemenea cârtiţei, liliacului, etc. au puterea să se lipsească de aer, de hrană şi de apă. Unul din aceşti fachiri autentici a fost îngropat, în apropiere de Calcutta, în prezenţa unui mare număr de locuitori europeni şi de ofiţeri englezi şi agentul politic dela Lovdiana, căpitanul Woode, a fost delegat să supravegheze executarea acestei experienţe, controlată în acelaş timp şi de agenţii maharadjahului, Fachirul a stat zece luni sub pământ într'un sac sigilat cu sigiliul maharadjahului, iar santinelele făceau de gardă ne'ntrerupt în jurul „momântului". De două ori maharadjahul a desgropat pe fachir şi a fost găsit în aceiaşi stare în care fusese îngropat. După zece luni de îngropăciune, fachiul a fost desmormântat şi readus la viaţă cu ajutorul masagiilor.

Pilda multor animale ne îngădue să afirmăm că aceste experienţe n'au în ele nimic extraordinar şi pot fi chiar recomandate în timpul... crizei de alimente. Nu putem nega **a priori** posibilitatea unor fenomene care ne par supranaturale pentrucă nu le cunoaştem geneza.

Am văzut de nenumărate ori, în India, dansul bizar al şarpelui cobra sub vraja flautului din care cânta un Orfeu în turban. Am văzut la Allahabad fachiri umblând pe cărbuni aprinşi fără să le pese. In Mongolia am fost uimit de câţiva **lama.** Fenomenele de fachirism dela cabarete pot fi puse la îndoială, nu însă fenomenele care se petrec lângă Tadi Mahal.—**A.**

Am văzut...

Printre nenumăratele pamflete care circulau după moartea lui Ludovic al XIV, fu remarcat un mic poem întitulat: *Am văzut.*

Versurile păreau ale unui om deprins cu această artă şi obişnuit să compună. Poemul se sfârşea cu versul :

Am văzut aceste rele şi nu am nici douăzeci de ani.

Cam aceasta era vârsta lui Voltaire. Versul din urmă întări bănuiala pe care o acreditau duşmanii săi, numeroşi încă de pe atunci.

Voltaire fu arestat şi dus la Bastilia, unde stătu mai bine de un an, fără cerneală şi fără hârtie.

Dar adevăratul autor al poemei lui *Am văzut,* chinuit de remuşcări, îşi mărturisi în cele din urmă vina şi Voltaire fu pus în libertate.

A doua zi, regentul Franţei, ducele de Orleans, îi îngădui să vină la curtea lui şi îi făcu o primire distinsă.

Voltaire îi spuse :

Monseniore, găsesc foarte nimerit ca Majestatea Voastră să se îngrijească de hrana mea, dar rog pe Alteţa Voastră să nu se îngrijească şi de locuinţa mea...

In Tibet

La Phari-Jong, în Tibet, există un oficiu poştal care se găseşte la 4.000 de metri, şi care funcţionează perfect. „Capitala Tibetului, sfânta şi misterioasa Lhassa, a fost legată de India printr'o linie telegrafică la cererea lui Dalai-Lama el însuşi. Graţie acestui fir, care, dealungul masivurilor şi prăpăstiilor Himalaiei leagă fortăreţele monastice ale budismului cu civilizaţia noastră, izolarea guvernului teocratic tibetan nu mai există, cel puţin în principiu".

Statistici macabre

Statisticieni, care n'aveau altceva mai bun de numărat, ne spun că în ziua morţilor au intrat în cimitirele pariziene 74.467 de oameni. Şi anume 17.323 la Père Lachaise, la Saint Ouen 11.340, la Montparnasse 5.800, la Clichy Batignolles 3.164, la Auteuil 150, iar la Saint Pierre din Montmartre 100.

Anecdote literare

In turneu... Gara Laroche...

Lucien Guitry se coboară din vagon ca să se mai desmorţească. Un funcţionar îl îmbrânceşte din nebăgare de seamă. Guitry îi toarnă o ploae de înjurături comice. Celălalt, neînţelegând tocmai bine ce îi striga actorul, se duce la moment să se plângă şefului de gară. Acesta tocmai era la masă, în cămaşă, fără haină, dar aleargă imediat şi pretinde de la actor să-şi ceară scuze.

Lucien Guitry, fără să se emoţioneze, răspunde:

— Dumneata eşti şeful gării? Haida, de. Un şef de gară poartă redingotă cu galoane la mâneci şi o caschetă cu şireturi brodate de aur sau de argint.

— Aha! ei, lasă, ai să vezi — zice şeful de gară.

Apoi aleargă să-şi pue uniforma şi se întoarce iar, dar spre marea sa uimire, călătorul îi spune:

— Bună ziua, domnule şef de gară, te salut cu cel mai mare respect şi mă simt foarte onorat să fac cunoştinţa dumitale. Inchipueşte-ţi că adineauri un imbecil a vrut să se dea drept dumneata. Sper că ancheta pe care ai s'o faci are să-ţi descopere cine e impostorul.

Şi cum tocmai trenul fluera de plecare, Lucien Guitry se urcă în vagon, lăsând pe bietul şef de gară aiurit....

* * *

Se repetă o piesă de Pierre Veber la teatrul Antoine. In actul întâi o fată intră într'un han de ţară cu o mulţime de bagaje şi cutii mari de pălării.

Tânărul care o însoţeşte trebue să se enerveze şi să zică:

— E nemaipomenit ; cutiile astea de pălării nici nu încap pe uşă.

Dar la repetiţie cutiile actriţei încăpeau foarte bine.

Antoine se supără şi chemă pe cel însărcinat cu recuzita.

— Auzi ce spune textul? Cutii care nu încap...

— Dar bine, am luat pe cele mai mari...

— Puţin îmi pasă... vreau altele. Trebue să se ia măsura uşii şi să se comande cutiile.

După câteva zile, altă repetiţie. Fata intră fără cutii. Antoine se înfurie, dar recuzitorul vine foarte liniştit :

— Cutiile sunt aici.

— Adă-le.

— Nu încap în teatru!

Mărunte

— Noul an se deschide în pictură cu expoziţia de la Ateneu a d-lui S. Muetzner, unul din pictorii colorişti de seamă, care a repurtat frumoase succese în ţară şi în străinătate.

— Editura „Naţională" — S. Ciornei, pregăteşte apariţia unui volum de studii critice, datorit d-lui Aureliu Weiss.

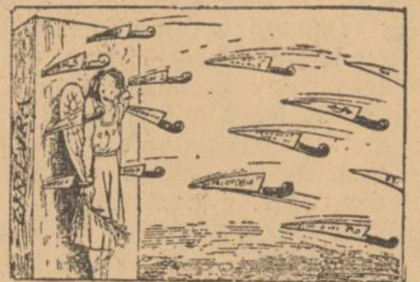
Volumul va fi intitulat *„Autori şi păreri"* şi va cuprinde studii asupra celor mai de seamă autori contimporani.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA. 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Cumpăraţi Tricotage
numai la fabrica
TONI
Pasagiul Român 17
mai eftin ca ori unde

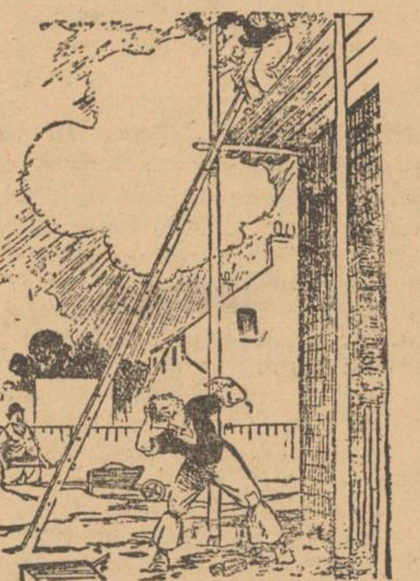
Pacea

O sumă de chestiuni se aranjează la Geneva pentru garantarea păcii: Renania, China, Moscova, Tirolul de Sud, Pactul naval, armamentele americane, Italofobia, Dolarii, etc.



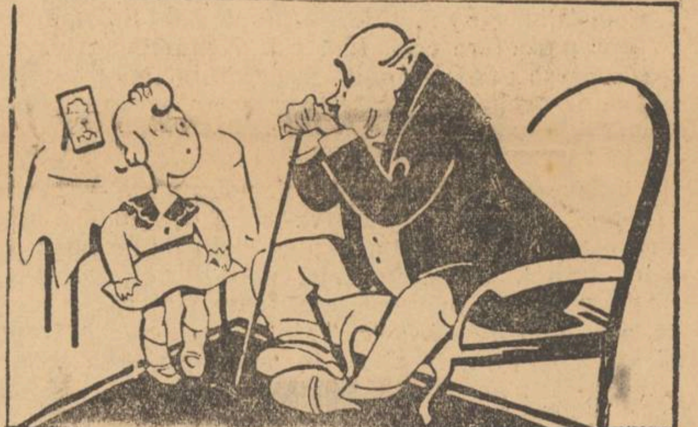
— Dacă mai ţine jocul acesta, mă tem că n'am s'o isprăvesc bine...

Accident



— Willem, bagă de seamă... M'ai lovit cu o cărămidă în cap — şi din pricina asta mi-am muşcat limba...

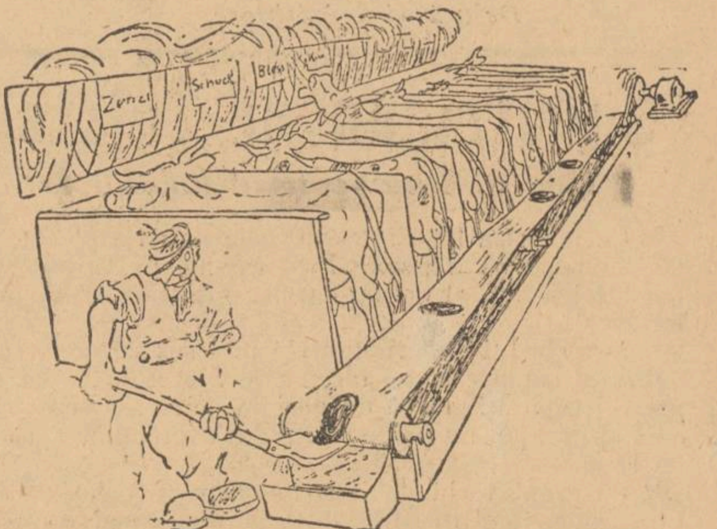
Vrâsta



— Câţi ani ai, puiule?

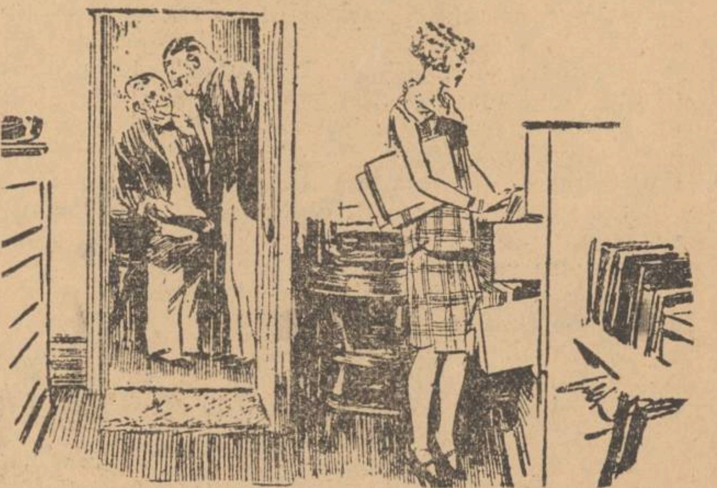
— Nu ştiu... Când m'am născut, mama avea 28 de ani, — iar acum ea are 26...

Progres



— Dacă nu s'ar fi descoperit cureaua de transmisiune, — n'aş fi putut ţinea o curăţenie atât de mare...

In serviciu



— Am un contabil care a înălbit în serviciul meu.

— Asta nu dovedeşte nimic. Uite la d-ra Dupont. A fost în serviciul meu brună, blondă, şatenă, roşie....

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ASOCIAȚIUNEA SIBIIU

ANUL IX. — No. 423

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 13 Ianuarie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888–1897
CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

Eminescu, Caragiale şi... Mihalache Dragomirescu

D. Mihalache Dragomirescu a făcut două descoperiri senzaţionale.

1) **Satira III,** a lui Eminescu, este o poemă de glorificare a partidului liberal şi, în deosebi a lui Ion Brătianu-bătrânul, pe care poetul îl zugrăveşte sub trăsăturile lui... Mircea cel Bătrân;

2) Caragiale era pe punctul de-a deveni trădător al cauzei naţionale, dacă nu-l împiedeca d. Dragomirescu...

Intr'o notiţă din **Adevărul literar** am subliniat aceste două descoperiri. Notiţa mea a pricinuit d-lui Dragomirescu un necaz, pe care — omeneşte — îl regret. D-sa îmi adresează două violente răspunsuri. Unul — sub proprie semnătură. Altul — sub pseudonimul N. I. Rusu. (Bănuesc că N. I. Rusu este un pseudonim al d-lui Dragomirescu, finndcă pe cât ştiu —în România întregită nu există nici un ins, care să poată scri tot aşa de prost cum scrie d. Dragomirescu... Altfel, ar fi desnădăjduitor să aflăm că avem doi Mihalachi Dragomireşti. Unul ne este de ajuns!)

Care este apărarea — dubla apărare — pe care şi-o face d. Dragomirescu?

D-sa spune, mai întâiu, despre învinuirea de-a fi descoperit ceva nou.... Că **Satira III** este o slăvire a partidului liberal, este un lucru pe care **„copiii il invaţă în şcoală"** şi **„lumea il aude la conferinţe"** un lucru pe care **„oricine il poate citti in orice istorie literară"**.

N'am fost la şcoala d-lui Dragomirescu, din fericire pentru mine. Nu mă duc la conferinţele d-lui Dragomirescu, din fericire pentru el. Şi nu citesc istoriile literare ale d-lui Dragomirescu, din fericire pentru amândoi... Iată de ce n'am aflat acest lucru pe care-l ştiu copiii admiratori ai d-lui Dragomirescu! Şi d-sa continuă: **„Ei bine, acest lucru il pune d. Dragomirescu in gura personagiilor din dialogul incriminat"**. Acele personagii se chiamă Eminescu, Conta, Caragiale, etc. Aşa dar, d. Dragomirescu le atribue acestor oameni cele mai banale lucruri — lucruri pe care le ştie **„toată lumea..."** Foarte prost din partea d-lui Dragomirescu, **chiar dacă ar fi aşa!**

Am socotit că d. Dragomirescu îl declară pe Eminescu membru al partidului liberal **numai** în dialogul despre care mă ocupam aci. Cu atât mai grav, dacă d-sa a pus in slujba acestei nerozii persistenţa pe care i-o cunoaştem. Cu atât mai grav, dacă o spune şi în conferinţe şi în istorii literare la îndemâna elevilor.

Căci un lucru e clar: Eminescu a fost adversarul neînduplecat al partidului liberal.

A fost, mai întâiu, în articolele politice publicate în **Timpul,** inmănunchiate în volum — articole care azi constitue o parte însemnată a operei celui mai mare poet român. Să nu ni se spună că sunt „articole de gazetă", articole plătite... Eminescu n'a fost, la **Timpul,** un simplu scrib. A susţinut acolo, nu un partid — partidul conservator — ci o doctrină, — justă sau nu, nu ne interesează acuma — dar o doctrină **a lui** în care credea cu temeinicie, pe care o afirma cu sinceritate, o apăra cu pasiune.

Această doctrină **conservator-tradiţionalistă,** pe care Eminescu a schiţat-o în articolele politice, — stă şi la temeiul unei părţi din opera lui poetică. **Scrisoarea III-a** intră în ciclul de poeme în care Eminescu opune unui prezent ignobil, tot pitorescul fascinant al trecutului. După ce zugrăveşte vitejeasca figură a lui Mircea cel Bătrân, după ce o împodobeşte cu tot ce poate născoci o imaginaţie strălucită şi cea mai caldă iubire a vremii „dela 1400", — Eminescu se întoarce la prezent — prezentul creiat de partidul liberal de atunci pe care-l desenează în sumbre trăsături de cărbune.

A spune astăzi, că această poemă este o apologie a partidu'ui liberal, îi[nsea]mnă a falsifica grosolan şi stupid istoria literară. Iar [a] pretinde că, sub chipul lui Mircea cel Bătrân, Eminescu l'a zugrăvit pe... Ion Brătianu şi în lupta dela Rovine... lupta dela Plevna, — înseamnă a face dovada unei lipse de simţ critic neîngăduită nici măcar unui învăţător de ţară, necum unui om care — spre ruşinea universităţii — ocupă cea mai înaltă catedră...

Dacă discutând pe Eminescu, d. Dragomirescu s'a dovedit un falsificator — din rea credinţă sau din nepricepere, rămâne de văzut — al istoriei literare, — vorbind despre... trădarea lui Caragiale, se dovedeşte un profanator de memorii sacre.

Cum se apără, în această a doua privinţă, d. Dragomirescu?

N'a spus că I. L. Caragiale a vrut să trădeze, ci că **„făcea politica Triplei alianţe"**.

Pardon!

Textul era clar. Caragiale nu făcea politica Triplei alianţe, ci era numit **„instrument de ţinere in loc a avântului naţional"**. Reţineţi cuvântul: **instrument,** adică unealtă, deci **in mâinile cuiva,** în slujba cuiva: In slujba cui? D. Dragomirescu o spune: în slujba Berlinului **„unde sta** (Caragiale N. Red.) **cam pe veresie"**. Adică, fără ocoluri: Caragiale **plătit** („sta cam pe veresie...") de Berlin ca să trădeze, ca să fie **„cetăţean democrat"** la Bucureşti, fiindcă aşa îi plăcea Berlinului şi ca să facă o diversiune literară în lupta politică a ardelenilor la Budapesta, fiindcă asta era misiunea pe care o primise **„pe furiş"**.

Asta se chiamă că I. L. Caragiale făcea politica triplei Alianţe — cum vrea să retracteze, **acum,** d. Dragomirescu? Ori se chiamă a fi **„instrumentul"** Berlinului, plătit de Berlin — fiindcă sta **„cam pe veresie"** acolo şi primind misiuni **„pe furiş"**, ca orice agent provocator?

Ei, dar dece n'a dus Caragiale trădarea până la sfârşit? Fiindcă s'a intâlnit **„în dreptul Ateneului"** cu d. Dragomirescu, au luat masa împreună la **„Curcan"** şi, în timpul mesei — **„a simţit în taină osânda"** (rog pe tipograf să nu culeagă **osânza)** d-lui Dragomirescu.

Absolut autentic! Oricât vi s'ar părea de fantastic, **aşa** spune d. Dragomirescu.

Deci, Caragiale nu şi-a împlinit abjecta-i misiune de **„instrument"** plătit al Berlinului numai graţie d-lui Dragomirescu!...

După ce am subliniat faptul, d. Dragomirescu revine: Caragiale **„n'a dus lucru până la capăt"** — **„fie cu intervenţia, fie chiar fără intervenţia"** d-lui Dragomirescu. Adică d. Dragomirescu n'a jucat un rol aşa de important în această chestie!

A doua retractare penibilă... Căci în primul articol, d. Dragomirescu spunea limpede: Caragiale n'a îndeplinit planul de trădare **„tocmai pentrucă simţia în taină osânda"** d-lui Dragomirescu. Adică: din pricina intervenţiei d-lui Dragomirescu! Dacă nu intervenea d. Dragomirescu, Caragiale ar fi făcut... porcăria!

Acum însă, ruşinat d. Dragomirescu retractează: Caragiale n'a mers până la capăt, **„fie cu intervenţia"** d-sale, **„fie fără intervenţia"** d-sale... D. Dragomirescu consimte să se îndoiască, o clipă, de eficacitatea intervenţiei d-sale!

Dar d. Dragomirescu aduce şi un argument de ordin sentimental: **„legăturile nezdruncinate"** dintre d-sa şi Caragiale l'ar fi împiedecat să aducă o atingere memoriei lui Caragiale. Dar **i-a adus-o** totuş! Am citat textual: l'a acuzat pe Caragiale că — stând — **„cam pe veresie"** la Berlin, adică întreţinut puţintel de Berlin. — a fost **„instrumentul"** Berlinului.

Şi criticul nostru adaugă, candid, că eu ar trebui să cunosc — ce? Ascultaţi, vă rog: **„eforturile** (d-lui Dragomirescu. N. Red.) **pentru impunerea lui Caragiale ca cel** (ah! stilul d-lui Mihalache...) **ca cel mai mare artist comic** (!) **în literatura noastră şi cea universală"**.

Vedeţi dv., ce generos a fost d. Dragomirescu cu Caragiale! Dupăce l-a oprit de-a săvârşi un infam act de trădare, iată că d. Dragomirescu a făcut **„eforturi"** — eforturi teribile! — pentru **„impunerea"** lui Caragiale... D. Dragomirescu l-a impus pe Caragiale în literatură... — Ce se făcea Caragiale săracul de el! — dacă nu-l impunea d. Dragomirescu... Ce noroc pe Caragiale că a dat peste d. Dragomirescu, care l-a impus în literatură! Altfel, Caragiale risca să rămână în afară de literatură... D. Dragomirescu este, deci, omul care a impus în literatură nu numai pe poetul Talaz, ci şi pe **„artistul comic"** Caragiale...

...Când am citit infama atingere, pe care d. Dragomirescu o aduce memoriei lui Caragiale, era să cer aducerea criticului în faţa unui juriu de onoare. Acum văd însă, că e cazul să solicit un juriu de doftori.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Artiştii români în străinătate

Ziarele au anunţat însemnatele succese pe care le repurtează artiştii români care expun lucrările lor peste hotare.

La Salonul de toamnă din Paris expun anul acesta un număr destul de mare de Români, care sunt aporape unanim elogiaţi în dările de seamă.

Pictura e reprezentată de Iser, Paul Scorţescu, Alexandru Gănescu, Emil Niculescu, A. Rozental, iar sculptura de C. Baraski — a cărui lucrare „Ingerul durerii" e cu deosebire apreciată — Ioana Basarab şi d-na Luzanovski-Marinescu.



Iser — *Pictură*

D-ra Olga Cumanski, Româncă basarabeană, expune lucrări decorative.

Măsura ministerului Artelor de a acorda recompense morale artiştilor ce se disting în străinătate e binevenită şi o socotim ca un mare act de dreptate.



S. Mützner — *Evantaiul alb*

Din istoria Moldovei romantice

Gornistul de taină

de D. V. BARNOSCHI

Coana Elencu a trăit aproape cât şi veacul al XIX, al cărui colorit l'a nuanţat — în sfera înaltei societăţi moldoveneşti — cu deosebita ei personalitate. Inteligentă, energică, activă, autoritară, cu prestigiu firesc şi cu acel al obârşiei ei domneşti, foarte frumoasă, dar mai ales un temperament de o bogăţie excepţională, coana Elencu dădea tonul şi făcea lege în toate, deşi amorurile ei scandaloase erau de toată lumea cunoscute şi i-au fost principala ocupaţie de când a ieşit din copilărie prin aventuri de minoră perversă, până când a sfârşit cu legături subalterne de bătrână libidinoasă. Dar până spre domnia lui Cuza, dragostele Elencuţii aveau farmecul tinereţii, frumuseţei, pitorescului, mărinimiei şi al originalităţii acestui exemplar omenesc de lux, aveau o notă romantică, un stil *Régence.*

Bine înţeles a fost şi măritată de vreo tre ori. Una din aventurile sale, care a dus-o la cea de a doua despărţenie şi desfăşurarea acestei formalităţi legale, erau — în credinţa bunicilor noştri — adevăr istoric...

Cam pe la sfârşitul domniei lui Mihalache Sturza, Elencuţa era nevasta Marelui-Vornic al Prinţipatului Moldaviei şi ibovnica Polcovnicului armiei moldoveneşti. (Moldovenii au avut totdeauna bun simţ: şeful câtorva sute de soldaţi nu putea fi decât cel mult colonel).

Marele Vornic nu-şi făcea iluzii asupra fidelităţii năbădăioasei lui soţii, mai cu seamă că ştiuse cu cine s'a însurat; iar acest eveniment era destul de vechiu, ca să fi avut, omul, când face şi o temeinică experienţă personală. Avea el însă, filosofia lui... Şi apoi, o femee rară, e ceva atât de rar, că nu-i preţ cu care să nu merite plătit...

Totuşi marele-Vornic ţinea — şi ţinea cu străşnicie — să vadă lumea că nevasta îl respectă, înţelegând prin respect, că-i este frică să n'o prindă. Pe atunci bărbatul înşelat era mult mai onorabil de cât acel tolerant. Feminismul nu făcuse încă un barbar din soţul care nu înţelege că şi femeia etc., etc.

Prin urmare Elencuţa şi Lascarache (nici pe ea nu o chema Elena nici pe dânsul Lascar; dar o povestire uşor de identificat ar putea jigni vreun urmaş susceptibil) trebuiau să se păzească să nu-i prindă Vornicul. Şi se păzeau, ca oameni căsătoriţi ce erau, şi ca acei cu reputaţie bună pe care însă nici unul n'o mai avea de mult. Dar cu marele Vornic nu era de glumit.

S'a întâmplat totuşi, ceia ce întotdeauna se întâmplă în asemenea împrejurări, când sunt exagerate măsurile de prudenţă. Este drept că şi mijloacele tehnice ale întâlnirilor ascunse erau, pe acele vremuri, neasemuit mai puţin variate de cât astăzi. Adulterul, de pildă, nu se putea păcătui decât aproape numai la domiciliul legal al soţiei; domiciliu de altfel prielnic, prin marele număr de odăi, dulapuri tăinuite şi roabe credincioase.

Lucrurile ar fi mers... ca să zicem aşa... bine şi în casa Vornicului dacă acest mare-boer n'ar fi avut un obiceiu arhaic, uitat de mult şi anume: Işi lua slujba în serios. Ori, spre nenorocul cucoanei Elencuţa şi-o lua în serios într'un chip cam anapoda. Ar fi putut să stea de dimineaţă până'n seară la ministerul lui; dar nu; lui cuconu Alecu îi plăcea să-şi surprindă diacii şi de aceia se ducea şi pleca când îi trăznea dumisale. Şi cum toate se leagă între ele pe lumea asta, voind să-şi surprindă grămăticii, putea, la cellalt capăt al drumului, să-şi surprindă şi nevasta... Insă, fiindcă, după cum spuneam, toate se leagă, nu se leagă numai prost; Marele-Vornic mai avea un obiceiu; acesta modern, ultra-modern pe atunci: Umbla pe jos.

Primejdia pentru îndrăgostiţii noştri nu era mică. Dar amorul e meşter şi Conu Lascarache era mai marele întregei armii a prinţipatului Moldaviei... Şi atunci, în toate zilele de frupt ale săptămânii (trei la număr), dela casa Marelui Vornic până la ministerul său şi de acolo până la casa generalismului, stăteau înşiraţi toţi gorniştii armiei prinţipatului Moldaviei, destul de departe unul de altul, că nu prea erau mulţi, şi destul de aproape, că goarnele nu prea erau bune... Aţi înţeles ?...

Când ministrul pleca de-acasă, câteva note zglobii şi virile, din goarnă 'n goarnă — ca focurile indiene din deal în deal — mai repede decât telefoanele poştei bucureştene, dădeau fericita veste. Colonelului îi sărea inima şi el sărea de pe divan, aruncând ciubucul în capul vreunui perdigiu; harmăsarii înhămaţi la butcă din zorii zilei încă, nechezau (ajunseră şi ei să cunoască semnul că Duduca aşteaptă); ţiganul de pe capră strângea hăţurile şi punea mâna pe biciu; porţile se deschideau... şi telegarii zburau mai iute decât dorul.

Când Conu Alecu pleca dela slujbă, câteva note triste, funebre, scoteau — mai mult sau mai puţin iute, după împrejurări — scoteau pe colonel din patul Elencuţii, îi aruncau hainele pe umeri şi, val vârtej, îl asvârleau istovit între pernele trăsurii, care aştepta la doi paşi de o portiţă dosnică...

Veţi zice că ştia tot târgul, şi că anecdota nu-i tocmai verosimilă. Lasă că istoria are acest avantaj asupra romanului că nu-i pasă de verosimil, dar nici nu-i aşa de sigur, că numai decât trebuia să înţeleagă tot târgul. Pentru a vedea un munte este nevoie de perspectivă; pentru a pricepe o enormitate este nevoie de imaginaţie... Să nu uităm că pe atunci străzile nu erau încă salon: acei care ar fi putut avea imaginaţie nu căscau gura pe trotuare (adică pe marginea drumurilor desfundate); iar necăjitul norod era deprins, din generaţie în generaţie, de pe vremea vitregiei fanariote, să nu se mai mire de nimic. Subt vorbe ca acestea: „gusturi boereşti!", sau „huzur de evghenist!", sau „ian nacafale ciocoeşti!", sărmanul credea orice năzdrăvănie, şi nu căuta să-şi mai explice.

Când tambur-majorul lămurea vreunui trecător că muştru trebue făcut şi pe uliţă, deoarece recruţii sunt aşa de proşti încât ce ştiu în cazarmă nu mai ţin minte să facă şi pe drum, trecătorul strângea din umeri şi se mulţămea cu acest răspuns, mai ales că erau de pomină ideile năstruşnice ale polcovnicului.

Dacă, prin urmare, telefonul lui Conu Lascarache nu era o absurditate din punct de vedere al discreţiei, recunoaştem că, totuşi, nu putea păstra o taină nici cât firele noastre electrice, pe care nu totdeauna se intercalează receptorul telefonistei curioase, sau al autorităţilor abuzive.

Aşa dar, după câteva luni, multă lume din Iaşi ştia exact ceasul la care Duduca Elencuţa...

Şi fiindcă ordinea implacabilă a lucrurilor acestora cere să vie un moment când şi bărbatul să afle, a aflat şi Marele Vornic...

Gornistul din postul cel mai avansat, mâncase odată o palmă zdravănă dela polcovnic pentru că nu observase ieşirea Vornicului, şi astfel coana Elencuţa aşteptase zadarnic. De atunci gornistul se aşeza prea în vederea casei, încât l-a băgat de seamă şi Ministrul spionat.

— Ce faci aicia măi băete?

— Săru 'mâna, Măria Ta, sânt gornist de taină.

— Ce-i aiasta flăcăule?

— Nu ştiu, să trăiţi!, aşa ne cheamă don Vagmistru când facem muştru pe uliţă.

Continuare în pagina II-a

Conu Alecu plecă zâmbind: Multe mai născocesc şi bonjuriştii iştia... Iar vreo trăznae de-a lui Lascarache (colonelul era „bonjurist", iar Vornicul „ruginit")...

In van Marele-Vornic depăna în minte însărcinările slujbaşului numit logofătul de taină, doar va găsi vreo analoghie... Dacă ar fi vorba, îşi zicea el, de căprarul dela cănţelarie, poate tot s'ar mai nimeri... Dar trompeţii?... trompeţi de taină?!... N'avea, fireşte, de unde să prindă firul glumelor lui don Vagmistru...

Toate însă, până într'o zi... Un prieten, ori vreo slugă... Ei!... Şi s'a făcut foc Conu Alecu... Să fim drepţi, era şi dece... Ca să nu-l pălească damblaua, s'a năpustit asupra Elencuţei şi fără să mai ţie seamă că-i os domnesc, i-a muiat oasele rupându-i un ciubuc pe spinare. Apoi, mai domolit oleacă, a ponit să dea jalbă de despărţenie.

Prin anii aceia, la dicasterie, tăia şi spânzura Sărdarul Andrei, după cum i se năzărea dumisale, căci era boer cinstit, aprig şi-i avea pe toţi la mână, şi pe mitropolit chiar. Glasul lui era hotărâtor. Iar împricinaţii îi luaseră frica, fiindcă era abras, hursuz şi sucit. Cu el nimănui nu putea să-i iasă socotelile cum şi le făcuse de-acasă... Avea omul logica lui, din care nu-l scotea nici Han-tatar...

Vornicul s'a dus cu hârtia deadreptul la dânsul, ca să-l măgulească.

După ce boerii noştri s'au sărutat pe bărbi după cuviinţa rangului, şi după ce li s'au adus câte un ciubuc... Tabietul înainte de toate... Vornicul şi-a spus păsul din două vorbe:

— Am venit să mă desparţi de Elencu...

— Şi de ce, mă rog? Este pricină cuviincioasă?

— Ba-i scârbavnică; dar cuviincioasă după paragrafuri, cred că prea ieste — apăsă înciudat Vornicul şi mai adăugi: Ii o celetnică! Ştie tot Ieşul de mult. Acuma se ţâne cu berbantu cela de Lascarache Muşat.

— Şi de când s'a ticăloşit aşa?

— De când a făcut-o mă-sa... Mneata n'o ştii ce poamă-i... Când avea vreo 16 ani atâta s'a tot vârît în sufletul unui ţigan... până când baragladina si-a pierdut mintile..., ca a doua zi să-şi piardă şi zilele. Ţi-aduci aminte? Cărvunarii mai să facă rezmeriţă 'n ţară pentru uciderea acelui ţigan...

— Ei, dar cu vremea s'a mai fi potolit şi dânsa... D-ta însuţi n'ai fi luat-o...

— Aşi!... Nu's aşa de nătărău; dar mă vrăjise diavoliţa... Ii nurlie tare... O îndrăgisem... Are lipici ca nici una alta.

— Hm! Hm!... Şi de când te înşeală?

— Păi socot că chiar de adouazi de cununie şi nu cu unul, cu zece pe an şi sunt zece ani de-atunci...

— Arhon Vornice, să nu te mânii, dar n'ai pricină cuviincioasă pentru despărţenie...

Că Vornicul s'a mâniat, şi încă tare, că s'a rugat, că a ameninţat, că a răscolit toată protipendada, că s'a dus la Vodă, e lucru tare de 'nţeles. Ceeace însă nimenea nu vroia să înţeleagă, era încăpăţânarea bătrânului judecător. El o ţinea morţiş că „nu-i pricină cuviincioasă după paragrafuri". Şi de... în felul lui, cam avea dreptate....

„Unde scrie, mă rog, Măria Ta, se desvinovăţea bătrânul în faţa lui Vodă care clătina îndoelnic şi blând din cap (era doar cimotie cu Coana Elencu), unde scrie că cel care a luat o celetnică, ştiind că-i celetnică, şi că va rămâne toată viaţa ei celetnică, după zece ani s'o lase pentru că-i celetnică! După socoteala Prea-cinstitului Mare-Vornic soaţa d-sale a avut o sută de ibovnici, numai de când s'a cununat cu dumnealui. Dece n'a lăsat-o la al nouăzeci şi noulea? De ce nu asteaptă pe al o sută unulea? Spusu-i-a măcar cinstit de la început că nu va răbda de cât până la sută? Ea nu s'a schimbat; avea dreptul să se aştepte că nici dumnealui n'are să se schimbe... Intâmplatu-s'a ceva nou şi neprevăzut?... Ce s'a întâmplat a fost prevăzut şi răsprevăzut, că se putea trece şi 'n izvodul de zestre!"

Un văr al Marelui-Vornic avea în casă pentru instrucţia copiilor un francez, care făcuse oarecari studii de drept şi avea ambiţiunea să contribuiască la „reformăluirea" legiuirilor noastre... Acesta, adeseaori, în numele unor volume despărechiate şi reviste vechi, ce i se rătăciseră prin lăzi, smulgea judecătorilor hotăriri neaşteptate. Astfel Musiu Boncar poate fi socotit drept acela care a introdus la noi atotputernicia jurisprudenţei franceze.

Marele-Vornic, nemaiştiind ce să facă, ceru şi părerea francezului, deşi nu-l preţuia mult, socotindu-l din calea-afară de palavragiu. Mr. Boncar, entuziast ca întotdeauna, se oferi să-l pledeze cauza, jurând pe toţi sfinţii din calendar că o va câştiga, în temeiul unui „caz analog" din analele tribunalelor franceze. Fluturând triumfător o cărticică, Mr. Boncar şi plecă la Dicasterie...

Conu Alecu se uită cu milă după dânsul şi zise cu adâncă convingere către vărul Ionică: Franţuz zărghit! Caz analog... Poftim... Mare scofală dacă are să-i dovedească catârului de Andrei că şi în Franţa sânt mueri de teapa Vornicesei mele...

Sorocul pricinei se apropia, şi cauza Vornicului părea pierdută. „Dacă Elencuţa nu vra — zicea lumea — degeaba se mai zbate bărbatu-său. Nu ştie el că şi Dumnezeu şi dracu îi intră în voe? Are ea miloace de tot soiul cu care să răpue şi pe cei mai hapsâni din Divan... Le vine ea de hac, mai cu seamă că are de partea ei şi pe zmintitul de Andrei, care, cică după paragrafe nu-i pricină cuviincioasă ca să-i despartă."

In sfârşit, veni şi ziua înfăţişării. Desbaterile au fost furtunoase şi ar merita să fie povestite pe larg. La urmă se dădu cuvântul şi lui Boncar, care înecă Divanul sub valurile elocinţei sale, într'o moldovenească destul de bunicică. Era de mult în ţară. Boerii nu mai aveau răbdare; până când unul îi tae şirul:

— „Musiu Boncar, ne-ai ameţit de tot. Eşti mai degrabă o moară stricată decât un bun car..." (Calambururi proaste se făceau şi pe atunci).

Andrei, care, spre mirarea tuturor, dela o vreme dădea din cap aprobativ, interveni şi el:

— „Ii drept că ne-ai făcut capul călindar, însă ai spus ceva care s'ar putea să-mi schimbe părerea".

Toţi ciuliră urechile: coana Elencuţa se îngălbeni...

„Lasă palavrele şi lămureşte-ne pe scurt, dacă poţi, analoghia cu proţesul dela Marsilia, că parcă ar fi ceva cu şart într'asta...

Franţuzul, care nu era prost, simţi că este cazul unui atac bruscat; şi lăsând frazele, deschise solemn cărticica cu care mereu ameninţase în cursul cuvântării (un număr din Pandectele franceze), şi rezumând, tălmăci cu glas respicat:

Având în vedere că Durand cere divorţ pentru că i-a născut nevasta abea şase luni după cununie. Având însă în vedere că d-na Durand dovedeşte că soţul ştia de pata dumisale, şi că acceptase situaţia în schimbul unei măriri de zăstre, ar urma să se respingă cererea de divorţ. Cu toate acestea având în vedere că pruncul este un pui de harap, şi că dacă logodnicul luase asupra lui pata fetei, nu se ştie de-ar mai fi luat-o dacă i se spunea că pata îi atât de neagră. Acest fapt nou şi neprevăzut îndreptăţeşte cererea de despărţenie...

O clipă de tăcere adâncă: apoi Boncar, cu arătătorul proiectat spre bărbile boerilor uluiţi:

Iată analoghia, cinstiţi boeri! Zici domnia ta, Arhon Sărdare, că Marele-Vornic ştia năravurile cucoanei Elencu şi că dacă nu s'a plâns de nouăzeci şi nouă de ori, n'are pricină cuviincioasă să se plângă abea la a suta pată. Dar bine, prea cinstit boer, această a suta pată este ca şi una singură, ca şi cum ar fi cea dintâi, fiind, în felul ei, ceva nou şi neprevăzut. Această pată este pata neagră a lui Durand. Nu se poate cere Marelui-Vornic să rabde şi de data asta, ceiace a răbdat de nouăzeci şi nouă de ori!... Este doar întâia dată când coana Elencuţa vesteşte târgului întreg, prin fanfară de trâmbiţi, clipa anume în care îşi încornorează bărbatul.

Dixi.

Consternare şi priviri aţintite spre boerul Andrei, care se rosteşte apăsat:

„Palavragiul are dreptate!..."

D. V. BARNOSCHI

HRĂNIŢI COPII CU ALIMENTELE
„ALLENBURYS"
BANDA FLĂMÂNDĂ
PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE:
„ALLENBURYS"
BANDA VESELĂ
CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT
„ALLENBURYS"
Cereţi broşura: ALIMENTAREA COPIILOR CU ALIMENTELE ENGLEZEŞTI „ALLENBURYS"
Se trimite gratis
DE VÂNZARE LA FARMRMACII ŞI DROGHERII
Se trimite mamelor, nurselor şi moaşelor mostre gratuite.
A se indica vârsta copilului
DOMNILOR MEDICI ŞI CLINICELOR DE COPII SE TRIMITE LA CERERE MOSTRE ŞI LITERATURA ŞTIINŢIFICĂ
Reprezentant: S. N. Iancovici Bucureşti I Str. Academiei 6

Cum scriem româneşte

Ne-a căzut în mână un memoriu întocmit de un procuror de tribunal spre a fi înaintat ministrului, şi ni s'a părut destul de interesant pentru a-l transcrie aici, ştiind că cel ce-l semnează este cel puţin posesorul unei diplome de bacalaureat şi al uneia de licenţă.

Raportul primului procuror al Trib. T. către Ministerul de Interne.

Domnule Ministru,

Satisfacţia mare simţită de către majoritatea cetăţenilor acestei ţări am împărtăşit-o şi noi altă categorie de şefii de servicii, când s'a luat dispoziţia pentru desfiinţarea automobilelor destinate diferitelor servicii, a căror întrebuinţare n'a adus nici un folos real serviciului respectiv, din contră, producând multă risipă în banul public cu întrebuinţarea lor căci acestora li s'au schimbat de multe ori destinaţia motive care poate au dus la desfiinţarea acestor maşini.

Inspiraţi de desfiinţarea acestor maşini de la serviciile din judeţ care nu le-ar simţi lipsa lor, cunoscând şi părerile altor colegi membrii ai parchetelor, judecători de instrucţie precum şi a-i Comandanţilor Companiilor de jandarmi, ne-am gândit a vă expune o părere a noastră cu această ocaziune, pe care, în cazul că Domnia Voastră o veţi găsi întemeiată, vă rugăm să binevoiţi a dispoza în consecinţă, aducând prin aceste măsuri mai jos solicitate, cele mai mari servicii parchetelor, cabinetelor de instrucţie şi Comandanţilor Companiilor de jandarmi.

La nici un serviciu din judeţ nu se resimte nevoia unui automobil, mai mult ca la parchete, cabinete de instrucţie şi companii de jandarmi, căci acestea şi-ar îndeplini mult mai bine misiunea lor, dacă ar avea un mijloc de transport rapid la îndemână căci sunt obligaţi în interesul unei cercetări mai importante care de multe ori sunt numeroase, să se transporte la faţa locului pentru: crime, falşuri, diferite fraude reconstituiri de crime, perchezitiuni, etc., ce le-ar face reprezentanţi acestor servicii personal decât să le lase pe mâna auxiliarilor inferiori ca jandarmi, ale căror cercetări nu-şi ajung scopul dorit fie din lipsa cunoştinţelor juridice, fie din alte cauze, care ar influenţa asupra cercetărilor ce le fac.

In afară de cercetări, comandantul companiei de jandarmi l-ar folosi şi la inspecţiile ce sunt obligaţi ale face cât de des asupra subalternilor săi din judeţ.

Acest mijloc de transport rapid până în prezent nu l-am putut avea la îndemână, căci la serviciile înzestrate cu aceste maşini la care ne adresam, ca Prefectura de judeţ, serviciul tehnic, camere agricole, serviciul sanitar, revizorat scolar, consilierat agricol găseau diferite pretexte de a fi refuzaţi, exemplu: că maşina nu e în localitate, că e stricată sau că şoferul e bolnav, etc., etc., aşa că de cele mai multe ori, ne găsind nici cu plată acest fel de maşini în oraş trebuiam să renunţăm a ne transporta noi personal, mărginindu-ne a da delegaţiuni agenţilor noştri auxiliari cari în cele mai multe cazuri autoritatea lor nu putea înlocui pe a noastră.

Această idee la care poate nimeni nu s'a gândit până în prezent a veni în ajutorul organelor superioare de cercetări spre a îndrepta multe neajunsuri constatate de lumea juridică, şi-ar găsi aplicarea foarte uşor în practică: din maşinile ce sunt ataşate diferitelor servicii din Capitalele judeţului şi care sunt numeroase, desfiinţându-se parte din ele, urmând ca aceşti şefi de serviciu administrativii să se folosească de o singură maşină a prefecturii sau două câte posedă unele, fie însoţind pe Prefect în judeţ cu care ocaziune s'ar putea face inspecţiile obligatorii, fie că li s'ar putea stabili un program lunar pentru a li se pune la dispoziţie maşina prefecturii, şi astfel s'ar economisi o mulţime de cheltueli, ce fiecare serviciu il suportă cu maşina.

Din maşinile desfiinţate s'ar putea pune una la dispoziţia şefului parchetului, judecătorului de instrucţie şi Comandantului companiei de jandarmi, pe care s'o utilizeze la cazuri imperioase. Maşina s'ar da în păstrare Comandantului companiei de jandarmi, care are posibilitatea să o ţie în garaj, soldaţi la dispoziţie pentru curăţenia ei şi mai ales şoferul gratis, cum de altfel se practică de toţi ofiţerii ce au maşini, căci aceştia sunt recrutaţi dintre soldaţi ce cunosc această meserie şi care se găsesc la orice companie de jandarmi.

Procedându-se astfel n'ar costa pe stat decât benzina şi reparaţiunile maşinii, cheltueli ce s'ar face sub controlul strict al şefului parchetului care fiind şeful superior al ofiţerilor de poliţie judiciară din judeţ adică chiar al Comandantului companiei de jandarmi.

Punându-se o singură maşină la dispoziţia acestor trei organe superioare de cercetări, pentru infracţiunile comise în judeţ care prezintă importanţă, s'ar rezolva o importantă problemă a deplasărilor rapide în orice moment când nevoia va cere; iar anchetele făcute de către membrii parchetelor, judecătorii de instrucţie şi Comandantul companiei de jandarmi ar inspira toată încrederea justiţiabililor, nemai putând fi contestate sau puse la îndoială, ca azi când se fac majoritate de auxiliarii noştri din judeţ.

Această inovaţie va contribui mult la rapiditatea cercetărilor, conştiinciozitatea lor, pentru descoperirea infractorilor, ca apoi pedeapsa să fie aplicată lor cât mai curând spre a-şi produce efectul; iar nu amânate cât mai târziu când acest efect al sancţiunii va fi pierdut şi pentru infractor şi pentru societate.

(ss) Primul procuror al Tribunalului T.
X. Y.

Menţionăm că n'am făcut nici o modificare în text, nici o ştersătură şi nici o corectură.

A. C.

Citiţi azi
LECTURA No. 205
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
JEAN LORRAIN
AVENTURI PRINCIARE
Desfăinuiri revoltate ale unei complice şi victime
Lei 5 Scrierea completă la chioscari şi librari

Cereţi ultimele noutăţi apărute în vitrina
Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.
Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

V. Demetrius, Monahul Damian. (Roman de dragoste) Lei 80.—
Delavrancea, Patria şi patriotismul. Discursuri politice „ 40.—
I. Minulescu, Corigent la limba română „ 125.—
H. Streitman, Intre da şi nu. „ 90.—
G. Galaction, Caligraful Terţius „ 90.—
Perpessicius, Menţiuni critice „ 84.—
Pompiliu Constantinescu, Opere şi autori „ 60.—
Căpitanii Gheorghe şi Alex. Cristescu, Cum trăeşte populaţia rusă în paradisul bolşevic „ 20.—
Ştefan Tătărescu, Sovietele în faţa războiului de mâine. „ 100.—
Eugen Relgis, Internaţionala pacifistă „ 25.—
Ilie Diaconescu, Chestiunea Ţărănească în România „ 300.—
Delavrancea, Apus de soare „ 50.—
„ Viforul „ 60.—
„ Intre vis şi viaţă „ 60.—
„Colecţia Clasicilor Români şi Străini pentru copii şi tineret".
Caragiale, Povestind copiilor „ 40.—
Creangă, „ „ „ 40.—
Eminescu, „ „ „ 40.—
Negruzii, „ „ „ 40.—
Odobescu, „ „ „ 40.—
F. Corcos. — L'art de parler en public 105.—
Jean Lefas. — L'art de connaître le caractère par la physionomie 210.—
Bernard Shaw. — La profession de M-me Warren comédie 65.—
René Schwob. — Moi juif 120.—
L. Lehuraux. — Sur les pistes du désert 90.—
Comtesse Riguidi. — Savoir vivre, savoir s'habiller, savoir plaire 78.—
Grand Almanach Vermot de 1929, foarte complet 88.—
C. Pandele. — La repartition de l'or dans le monde après l'assainissement des monnaies Européenes 225.—
Hausen. — Au prises avec le Spitzberg 78.—
Zangwill. — Comédies du ghetto 78.—
E. Rohde. — Psychè, le culte de l'âme chez les grecs 630.—
Dr. Freud. — Ma vie et la psychanalyse 78.—
R. Lewinsohn. — A la conquête de la richesse 175.—
T. Gomperz. — Penseurs de la grèce, histoire de la philosophie antique 280.—
A. Aftalion. — Monnaie et Industrie, les grands problèmes de l'heure présente 140.—
A. Kerenski. — Révolution Russe 175.—
G. Dwelshauvres. — Traité de psychologie 280.—
G. Tabonis. — Le Pharaon Tout An Kamon 175.—
C. Simonin. — L'Etat d'ivresse, son importance judiciaire 49.—
Pariganné. — Le Krassine au service de l'Italie 97.—
H. Matton. — Traité de science financière et du capitaliste publique 560.—
Agenda Agricole et Viticole Verry pe 1928 70.—
Abel Hermant. — Le nouvel Anacharsis, promenade au jardin des lettres grecques 78.—
Julien Benda. — Mon premier testament 59.—
In provincie se expediează contra ramburs

CUZA VODĂ

roman istoric de Vasile Pop

Poate să pară ciudat că viaţa unui Domnitor a cărui amintire a fost parcă ostracizată în tot timpul domniei Regelui Carol, să provoace azi un atât de mare interes în publicul cult, adică cititor.

Mai ciudat însă poate fi socotit faptul că din atâţia mari scriitori, nu s'a gândit vre-unul să relieieze fie şi sub formă de roman viaţa atât de zbuciumată şi plină de aventuri a lui Cuza Vodă.

Scriitorul Vasile Pop a îndrăznit să cerceteze scrierile şi pamfletele apărute pe vremea acestui Domnitor, şi a închegat din documentele adunate, un roman, cu un substrat politic foarte instructiv.

Ca roman este aproape un roman „de mare senzaţie".

Dar are şi o laturе pe care nu o poate nega nici unul din cei cari il citesc.... Este pasionant în cel mai înalt grad.

Se poate ca scrierea lui Vasile Pop intitulată „Inconjurul lumii fără voe", să fie mai bună, fiindcă este trăită. Dar nu am citit ceva mai interesant decât acest roman brodat pe evenimentele din viaţa Domnitorului „Cuza" în care făuritorul „Unirei" să apară intr'o mai frumoasă lumină.

A. B.

Biblioteca clasicilor români

In această admirabilă colecţie pusă sub îngrijirea d-lui E. LOVINESCU a apărut:
„MOMENTE"
de
I. L. CARAGIALE
în două volume prezintate cu mare acurateţă tipografică şi precedate de un studiu al d-lui E. Lovinescu asupra operei esenţiale a marelui prozator. Preţul fiecărui volum e lei 35.
De vânzare la toate librăriile din ţară şi la Editura „ANCORA". Bucureşti strada Emigratului 4.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Prietenia

Trafat de morală practică

Puțini sunt oamenii care au învățat să prețuiască prietenia. Unii nu știu că ea e discretă ca dragostea, nu știu să-i dea nimic și îi cer peste puterile ei. In deobște, te împrietenești și te deslegi de fiecare; întâi, prin absență din tine însuți și de urît; al doilea, prin necesitate. De ce te-ai împrietenit? De ce te-ai desprietenit? așa, peregrinând.

Noțiunea prieteniei acoperă cu o nuanță toate sentimentele care pornesc de la politețe și bună creștere și se înșiră până la milă și dincolo de ea, până la idee și jertfă. Ea participă la toate actele noastre sau nu ia parte la niciunul.

Prietenia curentă e o prostituție neîncetată, cu coruperea sentimentului preferinței în indiferentism. Devotamentul devine profesional și e colportat continuu de la om la om, de la partid la partid, de la program la program; calul e viu și trăsura e goală. Politica a dat un tip de politician birjar. O cursă duce la Parlament și a doua și a treia cursă tot la Parlament va trebui să ducă.

De obicei, partizanii trec prin toate partidele care vin la guvern. După ce publicul s'a deprins și cu această activitate de glorioasă lichelie, ceeace pare mai ciudat este că transfugii și voiajorii sunt primiți; ba uneori, reprimiți. Exemplul e profund demoralizator și haimanalâcul politic a contribuit, ca o școală vie, de fiece zi, la descreșterea nivelului sufletesc al publicului nostru, altădată mai tenace și mai constant. Sunt oameni politici care au ajuns la câte a cincea și a șasea formă politică, fără să se simtă mai rău. Transfugerea se face nu numai după o ședere lungă în opoziție dar mai ales instantaneu, trecând într'o gară mică dintr'un tren într'altul, la o încrucișare. Cazurile care mai atrag atenție sunt ale partizanilor credincioși, care după o lungă stabilitate, părăsesc terenul de-a fuga și trec la numărul de alături: ei pretind că genialitatea lor înăscută nu se poate învoi până la urmă cu inactivitatea; și geniul lor consistă într'un frac purtat cu nasul drept și în eleganța cu care știu să se scoboare din automobil la scara unui tripou.

E adevărat și contrariul, că o fidelitate corectă și totală este recompensată de cele mai multe ori cu o strângere de mâni însoțită de un surâs. Numeroși ministeriabili, cu care un guvern nu are totdeauna ce face, văd trecându-le toate răsăriturile pe dinainte, cu berze noi, recrutate dintre transfugi în orizont. Ei se desgustă dar rămân: în necrolog, șeful partidului în persoană, va recunoaște că a închis ochii un soldat devotat. Drept vorbind, un pergament așezat la catafalcul unui asemenea om politic, echivalează cu o decorație pe mormântului soldatului Necunoscut, excelentă pentru reportajul fotografic dar fără consecințe. Slova fidelității nu aduce urmașilor nimic și cu pergamentul obținut familia nu poate să capete nici un bilet de cinematograf.

Cunoaștem în literatură diverse calibre de prieteni. Prietenul care te conservă intact și îți recunoaște merite excepționale, un an, doi ani, trei ani, cinci ani, până ce a căpătat credința că speranța de a colabora cu el, cum au colaborat și alții, e zadarnică. El zice atunci, „Mon șer, m'am înșelat: știi că amicul nostru are oarecare talent, dar nu un talent așa de însemnat cum mi-aș fi închipuit". Apoi, prietenul care tot recunoscându-ți însușiri și trâmbițându-le, și-a dat seama că atitudinea lui nu rentează o atitudine analogă și te lasă. Puțin îi lipsește să nu te înjure cu aceeaș grabă, pe neașteptate, și caută și găsește. Dar prietenul omenesc, care falsificat de literatură în personalitatea lui sentimentală, preferă dragostei de camarad, cuvintele bombastice goale, trimise unei sterpe și întristătoare infatuări? El te părăsește din pricina cailor verzi pe pereți: inferiorul orgoliu bubează sufletul lui cu un furuncul literar veninos.

In prietenie, ca în căsătorie, omul e monogam. Prietenii lui nu se recoltează în toate zilele și nopțile vieții. Pleci cu cinci prieteni la drum; dacă ți-au rămas doi, e, poate, mult — și facultatea împrietenirii nu se reproduce la infinit. Prieteniile condiționate de suferințe comune sunt cele mai gingașe și mai rezistente, prieteniile de bucurie și succes fiind, probabil, de felul foalelor îndopate după un prânz porcesc satisfăcător.

Un scriitor țăran, care era să fie împușcat în 1907, pe motivul exagerat că răsculase țăranii, prieten cu șeful unui partid cu afinități, care fusese odată la guvern, s'ar fi așteptat ca prietenul să-și aducă aminte de sărăcia lui, să-l cheme și să-l întrebe de se simte în stare de vre-o ispravă sprijinită de guvern. Nevăzându-se chemat, s'a dus de la sine. Prietenul lui, Ministrul, i-a dat mâna prietenește dar l-a ținut de rău că este prieten și cu un fost ministru adversar, pe care îl vedea adesori și care îl ținea de rău mai înainte că este prieten și cu un șef democrat. Bietul om, bietul scriitor, era într'adevăr un păcătos. Făcuse anticameră câți-va ani la fostul ministru adversar, extrem de sufletesc și de surâzător, și fusese amânat pentru o infimă nevoie personală de câteva mii de ori și duioasele relații de la guvern, continuau și în opoziție, neștirbite. In vreme ce-și sufleca pantalonii noroioși, de la țară, în cabinetul ministrului, todeauna dispus să facă literatură verbală, ochiul lui scăpa pe câte o listă de gazetari plătiți pentru marile rațiuni de Stat, cu sute de mii de lei, însumate în milioane. Scriitorul sătean îngălbenea: nu mai era svon, era dovadă. „Când te mai văd?" întreba Ministrul... Prietenia primului fost ministru, fusese neutră, prietenia celui de-al doilea fost ministru era inoperantă. In schimb, listele s'au menținut.

Omul, se pare, cel mai greu încercat e acela, pe care o lăcomie fioroasă și un egoism abject, l-au împins să-și indispue rând pe rând și prietenii pe care a crezut că-i are și prietenii pe care i-a avut. Aparent triumfător, el uită esențialul și în ziua amenințărilor constată ireparabilul faliment moral. Gemetele nu le aude nimeni, nu are cui să îngenunche și lacrimile și le bea în singurătate, ca un sfinx cu obrajii de lut, pornit să plângă în cimitirul piramidelor din pustietate.

T. ARGHEZI

A apărut
SCHIȚE MARINE
de JEAN BART
In Editura „Cartea Românească"

PLASTICA

Manifestările artistice din vremea din urmă au îndreptățit îngrijorări și nedumeriri. Vehemențele stilistice care tulburaseră ritmul vieții noastre, dar au însemnat câtva timp făgădueli și expediții spre o lume nouă de resurse și izbânzi, — nu s'au fixat nici în realizări definitive și nici n'au statornicit un curent viabil.



S. Mützner — Țărancă cu porumbel

Simțul estetic a cedat simțului practic. In artă ca și în morala curentă, idealul cântărește mai puțin decât satisfacerea imediată a unei nevoi actuale.

Nu s'ar putea vorbi de reveniri, dar înregistrăm tendința spre lâncezeală și pulverizarea avânturilor.

O expoziție Vermont într'o astfel de atmosferă este menită, firește, prin succesul ei intemeiat, să dea semnificațiile cele mai elocvente preferințelor și gustului așezat al publicului nostru.

Nicolae Vermont, a moștenit dela Theodor Aman și dela Nicolae Grigorescu tainele unui meșteșug căruia i-a păstrat credință. A rămas la arta lor „învechită", dar curată și rezistentă.

Moda nu l-a putut influența. N'a încercat niciodată ispita adesea primejdioasă, a răzvrătirii.



I. Anestin — Desen

In expoziția dela Ateneu, Nicolae Vermont aduce astăzi o mare compoziție biblică („Invierea lui Lazăr"), rigidă și inactuală ca execuție, dar originală în concepție.

Zugrăvind parcă rosturile mai adânci ale aspectelor firii, plasticizând substraturi sufletești, lucrările celelalte (peisagii, naturi moarte, țigănci, portrete, aquarele, desene, gravuri) sunt tratate minuțios și caracteristic.

In tablourile de culoare, pasta e deasă, nu îndeajuns șlefuită, dar acordurile sunt parcă, astfel, mai vibrante și mai personale.

* * *

Pictorul S. Muetzner aduce, din ultimele-i peregrinări, proaspete imagini venețiene și câteva peisagii expresive din Tunisia.

Preocupat cu deosebire de problemele coloristice, Muetzner, care a învățat dela Claude Monet arta minunată a variațiunii intensive a nuanțelor și jocul celor mai sensibile armonii cromatice, încadrează o serie de subiecte în care compoziția nu rămâne numai vibrație tehnică, ci exprimă totdeodată și un larg răsunet sufletesc.



Lucian Grigorescu — Pictură

Maturitatea tehnică a artistului impune izbânzi definitive.

In expoziția acestui înzestrat pictor colorist, totul e ritm de culoare și de lumină.

* * *

In sala Academiei Artelor Decorative, pictorul Lucian Grigorescu expune o serie de lucrări care aduc o viziune proprie, îndrăzneli stilistice care sunt totuși bine echilibrate, fără violențe coloristice sau caricaturale.

Materia nu e chinuită pentru a-și striga prin deformări o expresie dureroasă și inutilă.

Pictura lui, ca și a Letiției Nichifor, (cu care se învecinează și se înrudește prin temele tratate și prin factură) evidențiază o mare putere de unitate și de ritm.

Lucrările pictorului Lucian Grigorescu au o linie atât de pură, un desen atât de expresiv, un colorit atât de sugestiv orchestrat — în special în gamele mate de verde — încât îndreptățesc cele mai frumoase nădejdi.

* * *

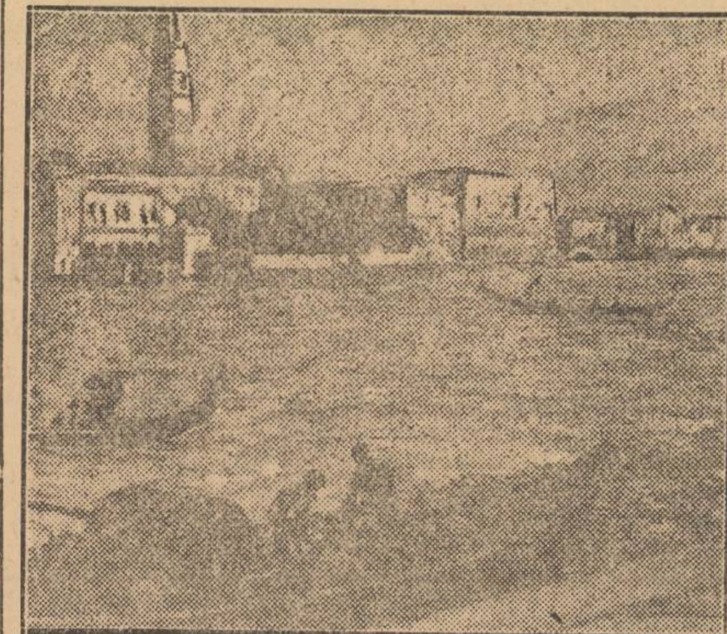
Pictorița jucăriilor cromatice, Lucia Demetriade-Bălăcescu, diversifică, încercuind totuși aceiași formulă



Nicolae Vermont — Țigancă

originală, înfățișări ce dovedesc o mare bogăție de invenție, atât în alegerea subiectului cât și în compunerea lui din ulei, aquarelă sau pastel.

Anul acesta, artista expune lucrări noui, într'o manieră oarecum deosebită de cea în care se familiarizase, dar păstrează aceiași însuflețire, aceleași vibrații străine de convențional, care concentrau și până acuma strădeniile-i pline de grație, de tinerețe și de originalitate.



S. Mützner — Peisaj

Temperamentul artistei pune emoție și inteligență vie în amănuntele naive pe care le surprinde cu o atât de spirituală îndemânare.

E drumul ce trebue străbătut până la capăt.

* * *

Caricaturistul Anestin — care a publicat de curând o sugestivă mapă de gravuri („Casa cu perdelele lăsate") asupra căreia atragem atențiunea — a strâns la Ateneu lucrări ce ilustrează tehnici variate: conté, aquarelă, gravură, pastel, gips și ulei.

Talent tânăr, neprecizat încă, dar făgăduitor, Anestin a ținut să dovedească o bogăție de resurse pealocurea supărătoare.

O activitate multilaterală nu se poate justifica decât prin vigoarea susținută a realizărilor.

Ne pare rău că recunoaștem în expoziția lui Anestin, în câteva din cele mai personale eforturi, o suficiență care contrazice intențiile.

Sobrietatea proectelor murale, siguranța liniei expresive în bucățile de alb și cenușiu, capetele și mai ales tot ceiace tinde spre decorație, mărturisesc o sinteză de ușoare exagerări plastice ce se vor înrudite cu un expresionism destul de timid.

Rămânând însă neinfluențat, în bucățile sale caracteristice, Anestin se îndreaptă, cu această expoziție, spre punctul său de fixare.

H. BLAZIAN

IOSEF OPATOȘU

Barbara

Barbara este o fată cu fața speriată, cu ochii mari, copilăroși; are părul des și negru. Acolo unde se opresc razele soarelui, părul se acoperă cu un strat argintiu de praf.

Imbrăcămintea, în neorânduială, îi alunecă de pe umeri. Trupul tânăr și mlădios îi încetinează parcă fiecare mișcare; iar opririle și întreaga-i ființă stârnesc pasiuni, aprind flacări în priviri

Șade într'un colț al atelierului, brodează danteluțe la cămășile de noapte și tace. Când vrea să spună ceva, vorbește din ochi și din mâini, iar puținele cuvinte englezești, le rostește atât de sucit, încât sună italienește.

Pe mașinist și pe cei doi lucrători, cu care lucrează toată ziua, nici nu-i ia în seamă. La complimentele lor, ea răspunde cu un zâmbet șters, saltă umerii albi și rotunzi, semn că nu pricepe, și convorbirea se întrerupe. Cu șeful, e ceva mai greu. El o lasă întotdeauna la sfârșit, preia lucrul dela toți ceilalți și notează în registru. Când rămâne singură cu dânsul, începe să-i zâmbească leneș; înregistrează lucrul ei fără să mai numere și, respectuos, ca în fața unei femei — îi ia mașinal mâna într'a lui. Fața-i lăbărțată se luminează atunci de bucurie și el e gata să facă orice pentru dânsa. Cu cât se arată mai reținută, Barbara, se sucește mai sfioasă și se îmbujorează la față, cu atât mai strălucitori devin ochii șefului și el nu încetează a se învârti în jurul ei, ca în jurul unui copil răsfățat.

In atelier, zilele greoaie, umede, se distramă agale în ritmul nouilor mașini, nu te lasă să-ți întinzi oasele închircite, iar bucățile de mătase răvășite, strâng în faldurile lor șoapte, povestesc de mirese, de femei ce-și înfășoară goliciunea siluetei în cămăși de noapte...

Barbarei îi plac cămășile negre.

Mătasea neagră ascunde albeața, se contopește cu noaptea și în foșnetul ei, albul trupului se svârcolește, se agită...

Șeful nu-i numără pachetele, notează cât îi spune ea. Și dacă și-ar lua o cămașe neagră, cu dantelă, ca s'o îmbrace în noaptea nunței, n'are să știe nimeni. A doua zi o va aduce înapoi. Ar putea să și-o ia de tot, dar nu vrea.

O cămașe de mătase se poate împacheta într'un petec de hârtie. Se poate ascunde ușor în sân, sau să pleci cu ea, așa, liber, fără să observe cineva.

Noaptea, Gabriel are s'o caute, n'are să știe unde a dispărut, are s'alerge din bucătărie în sufragerie și de acolo în dormitor, strigând: Barbara, Barbara, unde ești? Și dânsa se va înveli în cămașa lungă, neagră, nu va răspunde, și când el va trece fără s'o observe, atunci ea va bufni în râs...

Astfel își depăna Barbara visul în cele trei săptămâni dinaintea nunții; iar când isprăvea se pleca mai tare deasupra lucrului, asupra bucăților de mătase, îl relua apoi dela capăt, cosând în mătasea colorată, în danteluțe, visurile ei de fată, tremurul sufletului, dorurile copilăriei, pe care timpul le-a ferecat cu șapte lacăte.

Sâmbătă, în ajunul nunții, liniștită, cu sânge rece ea își împachetă o cămașă de mătase neagră, în hârtia în care își aduse de-ale mâncării, și eși, ca de obiceiu.

Luni dimineață, când veni la lucru și-l întâlni pe șef mai rece ca oricând, cămașa pe care o avea în pachețelul cu mâncare începu s'o înțepe. Ocoli pe șef și-și îngropă fața în mătasea cu danteluțe, de pe masa de lucru.

Un necaz stăpânit îi mișca degetele și n'o lăsa în pace — nouăsprezece ani erau închiși în cămașa de mătase neagră.

Lucrul nu sporea, îi cădea din mâini și inima nu credea că tremurul, agitația, fiorii când calzi, când reci, toate au fost un vis, iar acum acest vis zace, străin, împachetat într'un petec de ziar. Indată, ea are să desfacă pachețelul, are să scoată cămașa pe care o va pune într'un teanc și din visul ei nu va rămânea nici o urmă...

Ieri a fost nunta ei și azi a revenit la atelier; Gabriel e frizer, lucrează pe la alții, strânge bani, vrea, cu timpul, să-și deschidă singur o frizerie și atunci ea n'are să se mai simtă atât de sfioasă...

Ea își lasă capul pe spate, se scutură parcă de pornirile, în care zac dorinți ascunse și caută o amăgire...

Aceasta a fost cea mai lungă zi de lucru. La ora cinci ea își strânse cămășile și împreună cu celelalte fete intră la șef.

Ca deobiceiu, rămase cea din urmă.

— Știi, Barbara, într'unul din pachetele tale era lipsă o cămașe de mătase neagră! i se adresă șeful cam aspru.

Barbara roși toată:

— Nu se poate!

— Pachetul cu cămăși e încă aci. Il poți număra, zise mai îmbunat șeful. Barbara înțelese îndată, că întotdeauna după toate complimentele ce i le făcea, șeful număra cămășile din pachet, totuși voi să spună că poate a pus în alt pachet mai mult una, să se desvinovățească, dar stătea ca pierdută și tăcea.

— Am s'o trec în contul tău, Barbara!

El așteptă o clipă și văzând că ea tace, începu să controleze pachetele aduse acum.

— Aci sunt treisprezece. Stai, încăodată: una, două, trei... da, treisprezece. Nu cumva lipsește din alt pachet?

Șeful controlă toate pachetele. Văzând că nu lipsește, răvăși pachetul de treisprezece, scoase o cămașe boțită, o privi și, lămurindu-se, probabil, o puse la loc, luându-și un aer de nepăsare.

Barbara a observat însă. Se făcu galbenă. Pe urmă se înroși, iar sub pielea mată a obrajilor, sângele se aprinse și începu să-i ardă fața. Ochii speriați prinseră a juca în orbite, ca la un epuraș și, de emoție, ea nu nimeri ușa.

Trad. de G. S. GAL

Opriți-vă la orice chioșc sau debit de ziare și CEREȚI

REALITATEA ilustrată

24 pagini ilustrate în culori — 8 lei

Aldămaşul

Tanti Zanfira Coltofeanu — Coltofeanu după urma măritişului cu Guţoi Coltofeanu, agent la tutunurile statului în Ghionea — născută Păducel, este cea mai abraşă nevastă din toată Ghionea.

Ce-i drept, tanti Zanfira nu prea e rea de inimă.

Gura însă o dă de gol!

N'a rămas vecin în Ghionea cu care să nu fie în proces, nu e trecător în sat care să nu fie luat ca martor de ţaţa Zanfira în toate *contravenţiunile*, nu este gospodar în toată întinderea comunei faţă de care ţaţa Zanfira să nu fie când reclamantă, când pârâşe — după împrejurări — dacă nu de două ori dintr'odată, chiar pârâşe într'un proces în care s'a plâns de o trânteală sor cu moartea şi pe care ar fi mâncat-o pe nepusă masă şi din care în urma desbaterilor din faţa judecăţii, a eşit ea dintâi bătăuşa!

Tanti Zanfira s'a deprins cu înfăţişările la fel cu sarea în bucate.

Tanti Zanfira Coltofeanu a devenit în ochii lumii edecul judecăţilor şi clienta permanentă a ocolului *„Prisaca-de-Câmp"* de care ţine Ghionea.

Inimă neagră însă, tanti Zanfira Coltofeanu, nu are nici urmă.

Procesele cad sbornă pe capul ei, fie mai mult din manie, fie mai mult din gură rea, din ponos, sau din invidie!

Nu le caută, dar nici nu le evită.

Cum îi pică în răzor un boboc omenesc rătăcit după sămânţă cum îl fişcue cu băţul.

Bobocul cade lat în iarbă şi stăpânul lui scormonit de ţipetele păsării ese în poartă şi înjură în vânt!

Tanti Zanfira se simte ofensată. Injurăturile svârlite la întâmplare de păgubaş le socoteşte, ca omul cu musca pe căciulă, drept ei adresate, iar îndârjirea găinarului păgubit, o ia drept provocare.

— „Săriţi martori că mă omoară tâlharu!

La o săptămână dela... omor, păgubaşul cu bobocul, se trezeşte citat la Prisaca-de-Câmp, ca pârâş pentru injurii şi ameninţări.

Dacă în timpul judecăţii, dreptatea tinde, aparent, spre defendor, omorîtoarea de boboci trimite rumânului un boboc în loc, cu un rând de temenele pentru împăcăciune, prin vecinul care cade în mijlocul bătăturilor în vrajbă.

Dacă, însă din contră, toate probabilităţile de reuşită în proces par a reveni părţii *ultragiate*, tanti Zanfira ese în linia drumului, aţâţă din nou pe stăpânul bobocului mort, doar doar să iasă în prag şi să-i strige în nas că tot ea e mai filotimă şi nu ţine mai mult la un proces pe câştigate, decât la o împăcăciune cu un rumân.

Şi aşa şi aşa, tanti Zanfira Coltofeanu, când ai sta să vorbeşti, nu prea ţine mult ranchiunul la inimă.

Pe deasupra, tanti Zanfira Coltofeanu e vrednică foc şi despre asta i s'a dus vestea ca de popă tuns — vrednică şi rea.

Rea pentru că e vrednică şi vrednică pentru că e rea — zic gospodarii Ghionii.

Omul bun e puturos şi tot puturosul e om bun — filosofează la fel din nou aceiaşi toţi gospodari ai aceleaşi Ghione.

Şi de aceia murăturile lui tanti Zanfira Coltofeanu se brodesc bune, varza spirtoasă şi cozonacii crescuţi până dincolo de mărginile copăii, pentrucă tanti Zanfira Coltofeanu e abraşă, vrednică şi iureşă.

La omul tont, murătura iese mânată, varza bosumflată şi cozonacii chisăliţă — toate după inima fiecăruia, vorba aceloraşi gospodari din Ghionea.

In afară de *talentul ăsta*, tanti Zanfira Coltofeanu e de o economie proverbială,

Din toată firimitura casei dibăcia ei alege ceva.

In bătătura lui tanti Zanfira Coltofeanu, ...*nimic nu se pierde şi totul se creiază!*

La o vizită de etichetă, cât ai clipi din ochi, tava cu plocoane s'a şi ivit, ca din pământ, pe mescioara săpată în tulpina unei plute din mijlocul bătăturii, sădită în ziua nunţii Zanfirii Păducel cu Guţoi Coltofeanu.

Dintr'o nimica toată, tanti Zanfira umple casa.

In casă, zidurile zâmbesc în smântâna curăţeniei.

Pridvorul e plin de hârdae cu lămâi *naturale*... din ţara lămâilor.

Ferestrele se deschid în tufe aprinse de rodioare.

Cămara e plină de gogoşi de mătase şi scrinul de mireasă geme de bobine de borangic.

Rozeta îmbată grădiniţa toată şi în fundul curţii asurzeşti de zumzetul uleiurilor ticsite de lucrătoare.

In firida de deasupra geamlâcului, fulgeră în limpezimea sticlei, chihlibarele fagurilor.

In bucătăria de *vară* o melisă toacă cât e ziulica de mare stoguri blonde de cânepă şi în cea de *iarnă*, clocesc melancolic, douăsprezece cloşti pe câte 24 de ouă de toate neamurile de lighioane cu aripi.

Putineiul stă veşnic cu făcăleţul la subsioară şi alambicul cu căciula dată pe ceafă, aşteaptă cu gura căscată şi cu mâinile în şolduri, borhotul fabricant de arome.

Găvanele cu magiun îşi rotunjesc pântecul la soare şi pe acoperişul coteţelor, tomate învolburate îşi cern sămânţa în streşini, oprind pentru tanti Zanfira Coltofeanu vâsca bulionului.

Şi toate bunătăţile astea ale pământului, trec, se prefiră şi apoi se împlinesc, fiecare la rostul lor, numai şi numai prin mâna blagoslovită a lui Tanti Zanfira Coltofeanu—o mână de femee puţină, slabă şi uscăţivă, cu buzele vinete, de o răutate aparentă, seci şi teşite pe linia fanată a cărnurilor care se subţiază pe lopeţile albe ale dinţilor lătăreţi, întorşi şi strungăreţi, frecaţi cu mămăligi pripite.

O leturghie, o ţuică rece, o măslină şi o ocară din senin cu cel mai bun dintre vecini aduc toată îndeletnicirea, preocupările şi amuzamentul cotidian a lui Tanti Zanfira Coltofeanu, başca hangaralele de toate zilele ale curţii.

Tanti Zanfira Coltofeanu a ţinut în căsătorie un cârciumar din Tântava.

După ce cârciumarul din Tântava i-a făcut toată averea pe numele ei, tanti Zanfira Coltofeanu a fugit cu Costea Tejghetaru.

Tejghetaru a bătut-o, i-a mâncat paralele de furat şi a trimis-o pachet la părinţi, în munţii Buzăului, răzbunând astfel indirect pe patron.

Părinţii au gonit-o şi ei ca şi Costea şi Zanfira s'a apucat de... *iubit*.

In iubit s'a cunoscut cu Guţoi Coltofeanu, mai întâi cantaragiu şi apoi agent la tutunuri.

Din colindele iubitului, tanti Zanfira Coltofeanu s'a ales cu nişte... *metehne*.

Guţoi a trimis-o cu banii lui, la băi de nămol, la Amara şi femeia s'a întors zdrăvenită, încuminţită şi pusă pe roboteală în casa nouă din Ghionea.

Singuri cuc şi Zanfira şi Guţoi.

Despre rubedenii, Zanfira nu-şi mai aminteşte nici una. Foarte anevoios şi din svon, ar fi auzit că nişte neamuri uitate de Dumnezeu prin apropierea Ghionii, un fel de spălăcanie de ploscă, s'ar grozăvi acolo, în alt sat, cu vrednicia ei.

Cu toate astea, tanti Zanfira Coltofeanu nu ţine morţiş să intre în vizită, dar nici nu s'ar gândi să le întoarcă spatele dacă la un caz neamurile ar catadicsi, ele mai întâi, să le calce pragul — de, la urma urmei sângele apă nu se face.

* * *

Şi tocmai aşa s'a şi întâmplat.

Intr'o bună dimineaţă cineva s'a oprit cu brişca în drum şi un om a bătut ticluit, cu codiriştea în poarta cu streaşina de şipcă a lui tanti Zanfira Coltofeanu şi a lui Guţoi Coltofeanu.

Tanti Zanfira Coltofeanu a legat de parmalâcul felinarului pe Bobeş, dulăul pus pe sfâşiat şi s'a repezit să deschidă:

— „Vai mă nene Ianacke, cum te-ai schimbat! Tiii la Dumnezeu încolo, gata şi eu şi Bobeş să nu te mai cunoaştem!

In bătătura cotropită de troscot a intrat un om potolit, cu un bici potolit în mână, — nenea Ianacke.

Nenea Ianacke venea un fel de frate de lapte cu Tanti Zanfira Coltofeanu.

Nenea Ianacke şi cu tanti Zanfira Coltofeanu supseseră din acelaş sân în timp ce mama adevărată a lui Tanti Zanfira Coltofeanu murea stârpită şi cu ugerul secat în spitalul lui Zerlendi de spaima pricinuită de un foc în *Tabaci* care era să cotropească Bucureştii!

Nenea Ianacke era în servici la regie şi tanti Zanfira Coltofeanu urma la Pompilian şcoala de menaj.

Părinţii steteau cu chirie în aceiaşi curte. Nenea Ianacke a eşit la pensie şi şi-a aşezat gospodăria pe o sfoară de loc la poalele Ghionii, în Gulia — Tanti Zanfira Coltofeanu a fugit ca fată, cu un ungător de la arsenal, până s'a cununat cu domnul Năvârlie, cârciumar de frunte în Ciorogârla.

— „Vai de mine nene Ianacke, puteam să mor prea bine şi eu să nu te mai văz în ochi!

Dar nenea Ianacke venise pentru alte daraveri decât pentru recunoaşterile miorţăite de rubedenie ale lui Tanti Zanfira Coltofeanu.

Printre toate minunăţiile bătăturii, Tanti Zanfira Coltofeanu mai avea şi nişte berbeci de prăsilă — capsomani, lăţoşi şi încondeiaţi.

Nenea Ianacke, pe lângă pensioara de nimic a statului, mai învârtea şi mici afaceri, de la o zi la alta.

La un ţoi cu ţuică, la masă în cârciumă la Lina lui Manta, nenea Ianacke se dase în vorbă cu Guţoi despre miei — despre doi berbeci negri, pe alese, pe preţ de opt sute lei bucata, unul peste altul şi cu obligaţia restituirii blănii în caz de tăere, sau pă preţ de 1200 lei, fără nici o obligaţie. Guţoi a invitat pe nenea Ianacke acasă la el ca să stea de vorbă pe îndelete.

Acasă s'a întâmplat că agentul Guţoi să fie în revizie pe câmp, astfel că târgul s'a angajat direct între nenea Ianacke şi Tanti Zanfira Coltofeanu care era pusă în curent cu afacerea de către bărbat-so.

— Şi aşa nene Ianacke, după cum văz eu, a trebuit să fie miei la mijloc ca să te mai abaţi şi pe la noi!

Pensionarul Ianacke care trăia cu compasul şi căruia lăcomia îi repugna, s'a simţit atins. Tonul s'a cam ridicat de o parte şi Tanti Zanfira Coltofeanu care cam de multă vreme nu prea mai avusese procese, l-a cam ridicat şi ea, la rândul ei.

— Vorba este, îmi dai ori nu-mi dai mieii?

— Care miei?

— Mieii de care am vorbit cu bărbat-to, Guţoi.

— Păi cum aşa şi pă alese şi pă nimica toată să ţi-i dau?

— Păi să mi-i dai pe parale cum a fost vorba, nu doar pe bogda-proste ai să mi-i dai, că nu am venit dupe pomană!

Deşi Tanti Zanfira Coltofeanu cunoştea *convenţia*, se străduia totuşi să-şi şicaneze clientul şi fratele de lapte, doar vor ajunge la vre-o judecată, fără de care parcă nu-şi simţea toţi boii acasă.

— Bine, dar de unde am să ştiu eu că ai să-mi aduci blănile, dacă la un caz ne învoim pă preţul de 800 lei şi pă d'asupra, dacă blănile sunt cele adevărate sau sânt false?! Taie mai bine mieii aci în bătătura mea, pune banii jos, lasă lâna la faţa locului şi pleacă cu Dumnezeu de vinde carnea!

— Nu ştiu dacă i-oi tăia, nu ştiu dacă i-oi vinde, dar ştiu că banii am să ţi-i număr într'o para, iar blănile am să ţi le aduc eu cu mâna mea, întocmai, neschimbate!

— Dar dă unde să le cunosc eu că nu sunt schimbate?

— Le însemnăm cu păcură.

Tanti Zanfira Coltofeanu încolţită de buna credinţă a cumpărătorului, propuse în cele din urmă ca târgul să se facă d'arândul, adică mieii să nu fie pe alese, ci otova, iar preţul să fie, una peste alta, 1200 lei bucata, cu blană cu tot!

— Fie şi aşa, cum zici dumneata, conveni nenea Ianacke ticnit, — numai să fie!

Tanti Zanfira Coltofeanu pentru a doua oară încolţită, strică şi târgul al doilea:

— Ştii ce? dau mieii pe kilogram şi pă d'arândul şi la mijloc nici o obligaţie — tăiaţi, netăiaţi, blană, neblană, 60 dă lei pă kilogram ca şi la oraş — şi basta!

Fratele de lapte al lui Tanti Zanfira Coltofeanu se burzului, prinse codiriştea în subsuoară, scuipă a ciudă, în iarbă şi se îndreptă, abătut de atâta ocară nemaipomenită, spre poartă.

— Şi aşa ai? te bosumflaşi frate Ianacke! Mira-m'aş să-mi fi călcat dumneata pragul numai dă dragoste, în loc dă interes!

— Nu tocmai vine că mă bosumflai, dar nici aşa mult nu mai am!

— Păi judecă şi dumneata mă nene Ianacke, cam cât să fie la Bucureşti kilu? Nu e trei poli kilu dă miel?

— !!!

O ocară scăpă din buzele înpungite de mânie ale pensionarului Ianacke şi poarta de şipcă se încuie la loc, domoală, aşa cum se descuiase la venire.

— Şi zi tot aşa ai? îţi abătu părţagu!

— !!!

— Păi dacă e aşa, la urma urmei, tu ai dat pe Dănăilă după nebuna de Lina din Oneşti, d'a prins-o la trei zile după nuntă cu frati-so, în clăi!

— !!!

Brişca afundă pe nenea Ianacke într'un părete de praf şi uşa geamlâcului din faţa caselor lui Tanti Zanfira Coltofeanu se cutremură din ţâţâni în urma precupeţului de berbeci, trântită din toţi rărunchii vânzătoarei de miei, turbată de mânie că ocările nu stropiseră în deajuns pe fratele de lapte care fugea de rupea pământul, de groaza berbecilor, cu şi fără blană, ai lui Tanti Zanfira Coltofeanu.

* * *

— Ce făcuşi cu nebuna, cu miei?

— S'a stricat târgu!

— Păi dacă este vorba de miei, miei îţi dau eu câţi pofteşti şi fără tevatură! se oferi un drumeţ adăstat la o drojdie sub şopronul Linei lui Manta unde pensionarul regiei, Nenea Ianacke, urmărea indicatorul duţumalului şi pe duşumeaua căruia se înălţau, într'o amestecătură de copite frânte şi de capete date pe spate, trupurile fierbinţi ale dobitoacelor în agonie, măcelărite pă ascuns.

— Dar cu acsizu ce faci?

— Acsizu îl băgăm aci în *aldămaş*, cu toţii!

* * *

La o săptămână după întâmplarea cu mieii, domnul Panaite Ciupleagă, notarul Ghionii, lua în bătătura pensionarului Ianacke din Gulia, adeverinţă de primirea unei citaţii prin care Tanti Zanfira Coltofeanu, sora de lapte a celui dintâi, îl chema în anchetă, la secţia mare de jandari din Găiseni, pentru negoţ fără autorizare în regulă, cu carne de vită tăiată prin contrabandă!

Zaiafetul aldămaşului de la cârciuma Linei lui Manta, venise până în urechile lui Tanti Zanfira Coltofeanu!

SARMANUL KLOPŞTOCK

Cu rapidul

Pe peronul plin de soare, într'o gară de provincie, aştept sosirea trenului rapid inaugurat de curând cu urale şi ghirlande de brad, ale căror schelete se mai văd şi acum atârnând în festoane neregulate printre stâlpi.

Un amestec de curiozitate şi de neastâmpăr îmi stăpâneşte sufletul. Călătoresc pentru prima oară cu rapidul despre care am auzit vorbindu-se atâta, încât acum stau în faţa liniei ca un copil în faţa cortinei ce-i ascunde primul spectacol.

Mi-am cumpărat biletul cu două-zeci şi patru de ore mai înainte „după regulament" şi in liniştea moleşitoare ce mă înconjoară, repet cu grijă în gând, ţinând strâns în palmă bucata verde de carton: vagonul trei, banca cincisprezece, locul patru...

Siluete răzleţe populează peronul. Lângă mine un domn gras şi-a clădit alături trei valize ca o baricadă; mai încolo o pereche tânără se plimbă în pas domol ţinându-se de mână. In fund, pe o bancă, o bătrână încovoiată, cu pălărie neagră legată sub bărbie, îşi sprijină cotul obosit pe un geamantan măsliniu, ros pe la colţuri.

Două bătăi sonore de clopot tae văzduhul lăsând în urma lor un vag ecou de muzică îndepărtată.

Mai sunt trei minute. Nerăbdători, ochii mei cercetează zările. Pe albastrul neclintit al cerului tresare de odată o zbucnire de fum albicios şi de după cotitura şinelor botul maşinii se iveşte lunecând.

Vagoanele ce îi urmează, perindă pe dinaintea mea pereţi negri cu lustru strălucitor, geamuri curate, speteze de canapele roşii şi pestriţe, busturi omeneşti în costume de voiaj.

Zmucind valiza cu un gest nervos, grăbesc pasul să mă urc în vagon. Lângă scară o mână energică îmi barează drumul.

— Biletul!

O cilpă de surprindere şi mă execut supusă, dar în graba mea, geanta îmi scapă din mână şi repezindu-mă s'o prind, dau drumul valizei care cade peste piciorul şefului ce-mi perforează biletul făcând un salt cu vioiciune de baletistă.

— Vagonul de alături. Aveţi numărul trei, îmi murmură el posomorît. Alerg într'acolo.

Pe coridor doi oameni de serviciu mă întâmpină ceremonioşi. Ii privesc în treacăt: o femee tânără şi voinică, cu şorţ şi cu bonetă albă şi un bărbat mustăcios, cu uniformă albastră, cu şapcă şi mănuşi.

Omul îmi ia valiza întrebându-mă scurt:

— Ce bancă şi ce loc?

— Banca cincisprezece, locul patru... îmi răsună în minte un gând pe care i-l repet cu voce tare.

— Mai înainte!

Pornesc în urma lui şi colind vagonul până la ultimul compartiment, unde mă aşteaptă locul însemnat cu cifre mari negre pe o tăbliţă de porţelan. Acelaş drum îl face şi tânăra pereche ce se plimba pe peron, care vine râzând şi făcând glume până la uşă, unde cu gravitate omul luând biletele pe rând, indică cu degetul locul fiecăruia:

— Banca cincisprezece. Locul doi, al dumneavoastră, trei al domnului.

Vecinii mei se aşeză cuminţi.

— Doamnă, v'aţi aşezat greşit; locul pe care staţi e al domnului. Soţii se scoală aruncându-şi o ochiadă veselă şi se aşează unul în locul celuilalt.

Bagajele sosesc pe rând purtate pe braţele viguroase ale păzitorului, care făcând cu ele gimnastică suedeză, le aşează cu aceiaşi meticuloasă ordine. Vre-un geamantan mai nesupus scoate câte un colţ deasupra capului vecin, o pălărie nu-şi găseşte echilibrul, o servietă uitată deschisă, lasă să spânzure pe după reţea o făşie de piele unsuroasă.

In mers legănat, trenul începe să se mişte.

Cu o ultimă privire de control, păzitorul se îndreaptă spre eşire recomandându-ne sever:

— Feriţi mesuţa! Poate să se sgârie.

Vagoanele aleargă acum cu o viteză ce ne face să gândim la toate deraierile de peste an. Dealungul geamurilor două făşii nesfârşite de verdeaţă se înşiră vâjiind. In compartiment încep să se lege conversaţii stângace, fragmentate. Un domn bătân respiră uşurat: „Pornirăm! Bre! ce mai forme!" Din colţul opus, o domnă cu zulufi suspină zâmbind galeş „Ca la noi la nimeni". „Bine mergem! De n'am lua vânt!" răsună de după uşă o voce răguşită.

Trenul a eşit de mult dintre copaci. Cât prinzi cu ochiul, priveliştea se întinde fără margini până la orizont. Câmpuri negricioase din care răsar fire scurte de pae, par uriaşe perii vechi, îngălbenite şi roase de vremuri. La margini de ţarină, copaci bătrâni aştern pe pământ frunze de aur şi de aramă. Pe fereastra deschisă perdeaua fâlfâe cu bătăi repezi de aripă în zbor capricios, jucându-se cu razele soarelui ce invadează vagonul.

Mustăţile omului de serviciu apar în uşă zbârlite. O tăcere greoaie le întâmpină.

— Vă rog, prindeţi perdeaua în cui. O bate vântul şi se poate rupe. Un domn inspector din tren mi-a făcut observaţie.

Apuc perdeaua pripit şi o fixez în ţinta ce străluceşte pe peretele vagonului.

— Trageţi-o până la cuiul dela fereastra cealaltă. Ar sta mai bine mai întinsă.

Ochii păzitorului sunt întunecaţi. Degetele mele execută ordinul, ca un aparat mecanic.

Perdeaua prinsă după voia „şefului" ne aduce umbră şi căldură. Peste puţin frunţile strălucesc, dar nimeni nu îndrăzneşte să ridice o mână contravenientă.

Şi trenul fuge, fuge...

După un răstimp, un domn trece pe coridor în pas cadenţat. Il privim cu ochii îngrijoraţi: „O fi inspectorul" şi instinctiv ne îndreptăm privirile spre perdeaua ce stă ţintuită la locul ei, spre mesuţa ce poate să se sgârie, spre globurile dela lumină ce pot să se spargă, spre catifeaua de pe canapele, spre clanţa dela uşă, spre semnalul de alarmă...

Cu toţii ne simţim prieteni ca sub ameninţarea unui pericol comun.

— Bagajele pentru Paşcani!

In cadrul ferestrei mustăţile „Cerberului" s'au înramat iar.

Cu un gest timid îi arăt valiza ascunsă după altele, care în mâna lui se îndreaptă spre uşa dincolo de care mă aşteaptă libertatea. Scobor ameţită şi obosită ca după o zi de necaz. Am de aşteptat un ceas. O bancă din care lipseşte jumătate de spetează, mi se oferă primitoare. Mă simt anonimă şi inertă. Un fluerat strident îmi scutură o clipă amorţeala şi din colţul meu pierdut, mai pot urmări cu o ultimă privire silueta elegantă a trenului de lux.

C. A.

Calvar

S'a prăbuşit un nor tomnatic peste
Cătunul de eri noapte adormit —
Şi prin linţoliu greu, lăsat pe creste
Străbate lung un dangăt dela schit.

S'a 'nămolit un car pe uliţi, parcă
La margine de sat un cerşetor —
Şi bieţii boi, proptiţi pe jug, se 'ncearcă
Să poarte mai departe crucea lor!

Cât uliţa e carul cu strânsură...
Ingenunchind, se lasă câteşi doi
Sub biciul crud, — şi sângele din gură
Se-aşterne 'n roş de lună prin noroiu.

Cu pocnet surd stăpânul se îndeamnă;
Un muget sparge cerul aţipit...
— Şi prin cătun, în liniştea de toamnă,
Străbate lung un dangăt dela schit!

CH. DRAGOMIR

Artiştii români în străinătate



C. Baraski *„Ingerul durerii" (fragment)*

Nouile premii ale ziarului „RADIO"

Faţă de succesul înregistrat ziarul „RADIO" acordă noui premii, între cari 15 APARATE şi nenumărate piese a căror valoare trece de

100.000 Lei

toate aparatele şi piesele oferite sunt furnizate de uzinele „Nora-Radio" Berlin-Charlottenburg, reprezentate în Bucureşti de firma Jacques Pauker, din str. Smârdan No. 27.

CITIŢI AMĂNUNTE
în ziarul „RADIO", 24 pagini mari
8 lei exemplarul

GRANADA

Intr'o zi dintre cele mai fierbinţi, cu un tren de persoane chinuit — adică mai multe trenuri chinuite, căci de două ori ne-am coborît pentru a ne muta întâi în trenul dela Cadix apoi în cel dela Malaga — am străbătut prin sudul grădinii andaluze cu pitoresc de creste golaşe încă din regiunea viilor şi livezilor de măslini. Am intrat în Granada după o zi lungă, decorată cu un întreg cortegiu de spectacole ale naturii închise între brâul de „sierras" al Mării şi cel de Nord — cale deschisă de râul Genil cu adâncuri de poieni fragede, alături de înălţimi culminând în pleşuvie albă, de lanuri, de livezi cu vile albe, de vii, pini şi stejari de plută, de cactuşi înşiruiţi dealungul liniei cu tulpina dreaptă ca lumânarea a exemplarelor ajunse în anul rodirii şi morţii... N'am prea întâlnit în drum castele, ca şi în restul Spaniei. E numai legendă — şi de bunăseamă orice ţară din Apus are mai multe decât Spania.

Cel din urmă cuib al dominaţiei arabe — azi abia cu o treime din populaţia de atunci — îşi ia, se crede, numele, încă din anticitate, dela fructul de *granata*. Palatul Alhambra, cu cetatea şi întăriturile anexe, ocupă în răsăritul oraşului de azi — dominându-l — trei coline, a căror dispoziţie aminteşte un fruct deschis de granată. Pe la capetele abrupte ale acestor coline, cu malul abia legat de un crâng de chiparoşi şi arbuşti bronzaţi, coboară în direcţia vest, prin albie de piatră, pârâiaşul *Daro*, modest până la inexistenţă vremelnică, şi desparte în două oraşul, căutând râul Genil ce trece prin miază-zi. Partea lui nord-estică e vechea aşezare arabă *Albaicin*, pe dealul cu acelaş nume, — păstrând câteva locuinţe maure, — cu două rânduri distanţate de ziduri de centură, ce şi azi se mai pot descifra prin labirintul de străzi ale cartierului.

Intrarea în Alhambra se face obişnuit, pentru vizitatori, nu direct în palatul Sultanilor, ci în parc, în parcul Alhambra, care dealungul Alhambrei-cetate, cea încinsă cu ziduri intercalate de turnuri crenelate, îmbracă depresiunea uşoară *Asabica*, cu prisos de rară vegetaţie şi alei în prielnică şoaptă de ape. Poarta parcului se deschide într'un zid lung de aproape 200 metri, care face legătură, la turnul Vela, între zidul de înconjur al Alcazarului (Alhambrei) de la stânga intrării cu turnul izolat Bermeja de pe monte Mauror dela dreapta intrării. Inchegată din blocuri de granit simetric dispuse până la reliefarea a două coloane laterale toscane, cu arcul maur deasupra intrării şi trei granate deasupra frontonului triunghiular, poarta granatelor fireşte este modernă, construită de Carol V după alungarea Africanilor. Printr'o alee largă, prin altele cotite urcând pe sub bolţi de fragedă verdeaţă, dominate de ulmi, de chiparoşi, de palmierii sudului — întovărăşiţi de murmurul apei active, ajungem la poarta Justiţiei, cu acelaş arc maur al intrării, cu zidul adânc chemând întunericul, cu cărămida-i măruntă înegrită şi măcinată, pentru ca de pe zid să nu atârne buruieni. Am intrat în Alcazar, în piaţa Plopilor. Inainte-ne palatul lui Carol V, greoiu, în stil renaştere, fără coperiş.

Luând-o la stânga am intrat în citadela aşa-numită *Alcazaba* din extremitatea apuseană a Alhambrei, având încă, întregi, suspendate deasupra oraşului, patru turnuri. Intre ele, cel mai înaintat, *Vela*, pe care, la 2 Ianuarie 1492, a fost ridicat steagul creştin, la vederea căruia Ferdinand şi Isabela îngenunchiaseră cu toată curtea lor. Incheiau fericit lunga dramă din viaţa ţării lor: cei 800 de ani de luptă cu năvălitorul din Africa, de atâtea ori biruitor, cu aşa multe şanse de a rămâne definitiv stăpânitor — de a înlocui lumea latină de aici.

Dincolo de palatul lui Carol V, până la marginea colinei de către valea pârâului Daro, se întinde palatul propriu zis al regilor mauri, cu două corpuri (două palate) mai importante, având fiecare curtea lui; sunt vestitele: *curtea Mirţilor* şi *curtea Leilor*. Dacă te-ai uita la Alhambra de afară, din cartierul *Albaicin* ori mai de sus, de pe coasta lui *Sacro-Monte*, cea cu bordeele de ţigani săpate în mal, nimic de acolo nu ţi-ar trăda interiorul fermecător al palatului. Şi azi nu mai sunt decât pereţi! Vezi de acolo abia ridicându-se peste nivelul zidului de centură acoperişe uşor înclinate, învelite cu olane obişnuite ce amintesc modestele clădiri din târgurile şi satele andaluze. Trecut însă dincolo de poarta dela care începea viaţa cu gelozie tăinuită a potentatului oriental, te pomeneşti într'o lume de farmec uluitoare. Te simţi pe altă latitudine cu cele multe veacuri în urmă: îmbinare mereu nouă de linii ale arabescurilor, de culori, de lumină orbitoare şi de misterioasă umbră, toate evocând o anume viaţă.

In primele timpuri, cel puţin, după întronarea puterii spaniole, Alhambra a fost pusă sub ocrotire şi restaurare a decoraţiilor cu concursul unor arhitecţi arabi. Dar a fost apoi lăsată în părăsire câteva veacuri.

Alipit cu palatul lui Carol V o intrare se deschide în curtea Mirţilor, în jurul căreia se adună încăperile unuia din palate. In mijloc un mare havuz de marmoră, cu apă mereu împrospătată prin conductele din instalaţia de odinioară, oglindeşte şirul albelor coloane şi al mirţilor dimprejur şi al turnului crenelat Comareh — încremenite toate în tainica şi îndelunga lor singurătate. In dosul arcadelor din jurul curţii, sprijinite sprinten pe elegante coloane, se înşiră, în dulce umbră, galeriile tăinuite de lume, pereţii încondeiaţi, căptuşiţi cu haina de un farmec întotdeauna nou, inepuisabil a arabescurilor, cu reliefuri în stalactite ale plafoanelor, cu evocări emoţionante în fiecare piatră, în fiecare colţişor din fiecare iatac. Iar din această curte a Mirţilor ochiul răsbate prin semi-întunericul unor încăperi spre nord, la lumina balconului de sub turnul Comareh — pe cerul mereu clar... Acolo e sala Ambasadorilor, sub turn, înaltă. Un arc de triumf uriaş îi dă intrare. Trei pereţi ai turnului au trei balcoane în câte trei deschideri tăiate de o coloană şi încă două rânduri de ferestruici mai sus. Prin deschizăturile balcoanelor, privitorul, fără să se arate, priveşte cartierul vechi-arab Albaicin şi restul oraşului spre nord şi nord-vest cu bogata şi fermecătoarea câmpie Vega aşternându-se departe, copleşită de lumina soarelui şi înviorată de irigaţiile râului Genil; iar spre nord-est Sacro Monte, tăiat de poteci cari duc la bordeele ţiganilor săpate în mal prin crângul des de cactuşi, cari copleşesc şi brumează toată coasta. „Laudă Domnului, stelele se înclină înaintea mea" — stă scris, în arabă, pe arcul de triumf al acestei săli...

Deşi ea a suferit unele restaurări creştine, atât cupola cât şi pereţii conservă şi azi o rară bogăţie în arabescuri şi fineţe în combinări decorative originale şi la fiecare palmă de loc ochiul întâlneşte ceva nou şi neaşteptat. Aici atâţi sultani, lăsaţi leneş într'un divan, ascultau cu ochiu distrat şi mângâind o neagră barbă mătăsoasă, fie plângerile unor supuşi cari putuseră ajunge până la dânşii, fie solia unor ambasadori străini; aici dau poruncă să se taie capetele unor supuşi incomozi, când nu-i tăiau singuri. Sânge din belşug a curs pe lespezile acestea, sânge de supuşi, de nesupuşi ca şi sângele câtorva sultani. Aceiaşi sală a trăit scenele dramatice, când ultimul rege maur, Boabdil, înconjurat de consiliul Ulemalelor, Muftiului, caizilor şi căpeteniilor poporului, a hotărît predarea cetăţii în mânile regilor catolici pentru ca apoi lui să-i fie îngăduit să iasă pe sub Turnul celor 7 etaje de către Sierra Nevada şi să se piardă fără urmă în desiş lăsând înapoi cele opt veacuri arabe...

Din curtea Mirţilor, adică din Alhambra oficială, se trece printr'un culoar într'o altă curte mare, aproape tot aşa de mare, dispusă perpendicular pe precedenta; e vestita *curte a Leilor*, în jurul căreia se adună încăperile Alhambrei private a Califilor: *Alhambra Haremurilor*. Incăperi misterioase dau în galeria care, de jur împrejur, încinge această fermecătoare *patio de los Leones*, galerie dosită după un şir de coloane svelte, ba singuratice ba împerechiate, sprijinind ghirlande de arcade înşiruite de jur împrejur şi aureolate de arabescuri până la straşină. Două chioşcuri, două podoabe, la cele două laturi scurte ale dreptunghiului, ies din linia coloanelor, iar în mijlocul curţii plină de soare, — leii cari sprijină havuzul fântânei... De altfel ei sunt o simplă jucărie decorativă, fără vre-o valoare artistică şi nu au decât meritul de a fi dat nume frumoasei curţi.

La stânga o uşă răspunde în *sala celor două surori*, adică *sala Reginelor*, cu arcadele laterale în horbotă de ştuc având alături *Belvedere de Lindaraxa*, cu balconul din care atâtea femei, muindu-şi privirea în unda călătoare a pârâului Daro, vor fi visat o viaţă departe de palatul fără griji al Alhambrei. Pe locul din faţa acestui balcon, gol odinioară, s'au construit apartamente, galerii şi o fântână în timpul lui Carol V. Şi de aici o alee duce la turnul lateral, Mihrab, unde sultanul venea să întâmpine revărsarea celor dintâi raze de soare şi-şi făcea rugăciunea. Dela sala celor două Surori în spre curtea Mirţilor sunt sălile de baie ale sultanului cu jghiaburile pentru scurgerea apei, cu lespezi de marmură, cu pereţii căptuşiţi cu ştuc sau îmbrăcaţi în argintate mantii de arabescuri. In boltă, — mici ferestre, cari îngăduiau o vagă şi misterioasă lumină de afară şi totodată ieşirea dinăuntru a aburilor produşi prin vărsarea apei pe lespezile încălzite cu ajutorul unor tuburi. Una din aceste încăperi, pardosită în mozaic, — având pe două laturi două divane încadrate între coloane şi galerii de etaj sus, — este sala de repauz. Aici, după baie, atâtea sultane tolănite şi-au depănat gândurile existenţei vegetative, în vreme ce din galeriile de sus se revărsau acordurile unui instrument sau glas omenesc. Femeia n'avea de ce să se jeneze: artistului învrednicit să-i cânte, i se luaseră în prealabil luminile ochilor.

Vis-à-vis de sala celor două Surori, peste fântâna Leilor e *sala Abenceragilor*, după numele unui influent trib arab, ai cărui fruntaşi, în număr de câteva zeci, au fost decapitaţi în sala care le-a luat numele. Sala aceasta, cu o înaltă cupolă instelată, primind o misterioasă lumină pe nişte ferestruici mascate de sus — şi pe ale cărei lespezi ghidul îmi cere să recunosc azi ceva urme din sângele vărsat — sala aceasta e una din cele mai bine conservate cu arabescurile capricioase, variate, cu reliefuri în stalactite la colţurile de sus, cu micul havus din mijloc şi coloanele de sprijin.

La răsărit de palatul lui Carol V este — i-am putea zice: *o mică Alhambră creştină*, modernă chiar. Aproape de palatul Califilor se ridică biserica *Santa Maria*, construită după planul lui Herrera, pe locul fostei moschei la 100 de ani după aşezarea creştinilor, iar pe lângă ea, calle Real, mărginită cu magazine şi hoteluri, duce mai departe ceva, spre răsărit, la mânăstirea San Francisco, zidită tot pe urmele unei moschei, la 1495. O lespede arată aici locul unde şi-a avut Isabela de Castilia mormântul provizoriu până la aşezarea ei în Capela regală a catedralei din oraş, alături de Ferdinand.

Pe la nord de mânăstire se iese din incinta zidurilor fostei Alhambre maure prin *puerta de Hierro* (poarta de fier) în *cuesta del Rey Chico* (coasta Regelui copil). Ea te duce prin crâng, în coborîş spre Daro, spre oraş, iar suind în direcţia Răsărit, după două aruncături, intri în Generalife.

Djenna-el-Arif (grădină ridicată) este o locuinţă de vară, un loc de retragere, de odihnă şi de delectare, cu ceva încăperi şi grădini între ziduri pentru sultani, cu o sală de portrete de regi arabi, interesante doar prin aceia că adaogă ceva la atmosferă... N'are pentru vizitator altă atracţie decât grădinile cu fântânile săritoare, colonade de ape săritoare, cari fac cortegiu aleilor mărginite de leandri, mirţi, portocali, de chiparoşi, cu unul *chiparosul Sultanei* — aproape căzut, dăinuind, se spune, chiar din zilele domniei arabe...

* * *

Contrastul dintre lumea umbrelor din îndepărtatul Răsărit, străjuită de turnuri, şi viaţa oraşului ce se sbuciumă jos astăzi, se simte cu adevărat nu aşa de mult la intrare cât la ieşirea dintre ziduri. Ghidul — probabil şi pentru ca să aibă pe unde să te mai... ghideze — îţi recomandă de obiceiu să vizitezi şi aşezarea ţiganilor: *los gitanos de Sacro-Monte*. E însă greu de presupus să nu dea ţiganul mai înainte peste tine — dacă şi aici ţiganul a rămas ţigan... Şi în adevăr la ieşirea din Alhambra, la cotul unei alei, ne acostează *una gitana* — o recunoaştem uşor după toaletă, după... ten — deşi în această privinţă ea aici nu prea face contrast — şi după... maniere. Mai bine zis ne acostează aparatul fotografic. Pentru *una peseta* ea „pozează" străinului într'o mişcare a dansului cu castagnete.

Pe seară plecarăm totuşi spre cartierul ţigănesc, subteran, din extremitatea răsăriteană a oraşului, din vecinătatea Alhambrei, cu gând că, trecând prin vechiul *Albaicin* maur, să prindem vre-o clădire arabă şi ceva din linia zidurilor înconjurătoare ale oraşului Kalifilor. Căci Granada — dacă lăsăm Alhambra — are puţine monumente şi curiozităţi, cari să te mai poată atrage după ce ai rătăcit câteva ore prin palatele Sultanilor. Catedrala — monumentală ca toate catedralele marilor centre catolice — nu are ceva remarcabil afară de somptuoasa capelă regală, ataşată bisericii numai pentru a primi rămăşiţele pământeşti ale liberatorilor Spaniei, Ferdinand şi Isabela; de asemenea biserica *San Jeronimo*, construită cam în aceiaşi vreme numai spre a primi rămăşiţele comandantului armatei liberatoare, *Gonzalo Fernandez de Cordoba y Aquilar*, spuranumit şi *Gran Capitan*. Ori — în sfârşit — monumentul înfăţişând pe Ferdinand şi Isabela, care, la Granada, după biruinţa asupra Maurilor, primesc, îngenunchiaţi, pe Columb să-şi desfăşure proiectele, care — dintr'o Spanie invadată — aveau să dureze cea mai întinsă stăpânire a vremii. Oraşul, şi el, nu are prea multă animaţie decât seara, în *puerta Real* din sud, unde câteva localuri de consumaţie îşi scot mesele în piaţă pentru clienţi de toate treptele ai potolitelor nopţi clar înstelate, cari îşi fac consumaţia şi conversaţia (taurii!), şi îşi întind — târziu noaptea! — pantofii lustragiilor ambulanţi, mai mulţi parcă decât ori unde — şi unde, deşi foarte multă lume, nu se aud acordurile nici-unui instrument muzical. Doar măgarii *aguadorilor* — îşi reped, din vreme în vreme, sbieretele desperate pe deasupra mulţimii impasibile, făcând să se cutremure locul...



Când panta lui Sacro Monte a început să fie mai iute şi pârâul Daro trebuie să se strângă între el şi colinele Alhambrei, încep să se ivească în peretele drumului de deasupra apei întâile bordeie de „gitanos" săpate în piatră şi pământ, iar din drumul de căruţe ce urcă atârnat deasupra apei, poteci se caţără spre alte adăposturi, înfipte în coasta toată copleşită de cactuşi brumării.

Ţiganii, ca şi la noi: cerşesc de-ţi scot sufletul. Fiecare ţigancă e în stare să-ţi arate ceva, să-ţi caute în palmă, să-ţi dea cu ghiocul, să te tragă de haină... Altceva nu mai ştiu. Mai curând îi întâlneşti în arenă cu spada — ori acţiuni anexe — decât cu arcuşul... Dar nu pentru ei am urcat coasta muntelui — ca ori-ce american ce vede întâia oară ţigani. — In această ultimă seară de miază-zi am venit pe Sacro Monte să văd cum se scaldă Alhambra, cu salba ei de turnuri, în lumina apusului mereu clar şi apoi cum se înfăşură în umbrele serii...

ROMULUS CIOFLEC

YAMBO

AUTO-INŞELAREA

De multă vreme nu mai văzusem pe prietenul Sinibald. Nu doar că faptul mă întrista enorm : dar însfârşit, se'ntâmplă tuturor, nu-i adevărat ? să-şi spue „cât timp e, decând nu am mai văzut pe cutare !", chiar dacă acesta nu constitue centrul gândurilor noastre ; după cum s'ar spune : „De multă vreme n'am mai mâncat sardele cu sos de trufe !".

Aşa dar : nu văzusem pe amicul Sinibald de mult timp. Ştiam numai, că se însurase, că se îngrăşase şi că făcuse avere mare din comerţul cu piei de pisici moarte de dropică. Aceasta mă liniştea mult. Când un prieten reuşeşte să se îngraşe şi să facă bani după ce s'a însurat, înseamnă că Dumnezeu îl protejează.

Iată însă, că într'o bună zi îl întâlnesc pe plajă la Viareggio, îmbrăcat într'un mod grotesc, cu o pijama de mătasă brodată cu flori japoneze şi cu o pălărioară de pai roz pe cap, care părea o îngheţată enormă de fragi. Ochii lui mititei scânteiau de bucurie, îndărătul unor ochelari enormi cu lama de baga, à la Harold Lloyd.

— Tu eşti ? ! cum se poate ? bravo ! ce mai faci ? bine !

După ce ne-am îmbrăţişat călduros, am început să ne plimbăm în bătaia soarelui.

— Mai întâi nu te-am recunoscut... Inţelegi... pari un Japonez de operetă... şi nu-ţi ascund că eşti cam ridicol...

Amicul Sinibald începu să râdă şiret.

— Dar nu e vina mea ! Eu aş fi un om îmbrăcat simplu, corect, modest... Mă îmbrac astfel... pentru ca să fac plăcere *nevestei mele*...

— Nevestei tale !... E o capricioasă ?

— Ce ? e un înger ! Uneori trebue s'o silesc eu să mai iasă pentru a fi văzută. Inţelegi, a avea o nevastă frumoasă pe care nu o vede nimeni, e ca şi cum n'ai avea'o.

— Foarte adevărat.

— Ştii, nu se glumeşte cu ea când e vorba de morală ! E construită din material modern, dar sufletu-i e antic. Poartă rochia scurtă, părul tăiat, dar când meigem la plimbare, mă întreabă întotdeauna : „Ce spui, mi se văd prea mult picioarele ? E o ruşine moda asta...".

— Atunci nu 'nţeleg.

— Iată. Liza mea — ştii că o chiamă Liza ? — ar dori ca eu să am cochetăria care'i lipseşte ei. Curios, nu-i aşa ? Se ocupă de cravatele mele, de gulerul meu, de dunga pantalonilor mei... uneori e chiar plictisitoare... dar ce vrei, nu are alte defecte, e cinstită şi credincioasă până la spasm ! Trebue să trecem cu vederea câte ceva, unei neveste fidele.... nu ? Aşa dar ascultă : Alaltăeri, Liza îmi spune foarte mulţumită : „Ţi-am făcut o surpriză !" şi'mi arată pijamaua aceasta, pălăria şi această pereche de ochelari. Apoi îmi explică : „Am visat întotdeauna să te văd cu o pălărie de pai colorată, cu o pijama brodată şi cu ochelari de baga !". A ţinut ca să mi le pun pe toate numaidecât. Şi atunci dragul meu ! să te ţii îmbrăţişări, râsete, sărutări. Ah, ce sărutări !... ca şi... ca şi în primele zile ale căsătoriei. Vii la dejun la mine ?

* * *

Am primit : mai întâi ca să fac plăcere prietenului meu Sinibald, pe urmă ca să-mi satisfac o curiozitate neaşteptată. Vroiam să cunosc şi eu această nevastă model, această femee excepţională, care se distra văzându-şi bărbatul plimbându-se cu o pijama brodată cu flori şi cu o pălărioară de pai colorată !

Şi trebue să mărturisesc sincer că aşteptarea şi curiozitatea mea au fost pe deplin satisfăcute.

Liza era o creatură extraordinară : frumoasă până la exagerare, de o frumuseţe aristocratică şi rece. Corpul său sculptat nu avea, cel puţin faţă de străini, mişcări impulsive sau nepoliticoase, iar faţa sa mândră nu se contracta niciodată exprimând bucurie sau mirare. Stimata doamnă păstra desigur, râsurile clare şi sgomotoase şi gesturile puţin reţinute dar sincere pentru momentele solemne ale intimităţii conjugale. In timpul prânzului am făcut sforţări nemaiauzite pentruca să aduc surâsul pe buzele sale de marmură: Am concentrat toată memoria mea de jurnalist desfrânat, am stors cu desperare rezervele spiritului meu, am spus lucruri care ar fi făcut să râză o legiune de ipohondri, şi mai-mai am prilejuit lui Sinibal sufocarea, căci se strâmba de râs la fiecare istorioară, la fiecare observaţie, mai mult sau mai puţin fină: dar ea nu, ea nu se lăsa prinsă în cursă, ceva mai mult, la un moment dat, păru că se închide într'o rezervă dispreţuitoare şi ostilă. La urmă, sfârşit de eforturi şi de tensiunea nervoasă, mă dădui învins şi am lăsat cuvântul lui Sinibald.

— Tu nu cunoşti încă pe prietenul meu ! — strigă printre ultimele convulsiuni de ilaritate, adresându-se nevesti-si. — E un tip... dar dintre aceia... Ne-am cunoscut de copii ! Ţi-am vorbit adeseori, îţi aminteşti ? Cele mai frumoase ore le-am petrecut împreună, când eram studenţi la Siena! Ce brigand! Inchipueşte-ţi că odată, şi-a pus o barbă falşă şi m'a dus la o fată, o oarecare Primetta... ştii... cu inima largă... şi serios îi spune : „Domnişoară, eu sunt tatăl lui Sinibald şi am venit să vă cer mâna pentru el !...". Lucruri nebuneşti !... Urmă o încurcătură grozavă !...

— Cred că aceste povestiri nu o încântă pe doamna — observai eu. Frumoasa Liza mă fulgeră cu o privire de suprem dispreţ.

— Nu, — spuse ea, făcând să cadă rar cuvintele, — nu-mi plac şi nici nu-mi displac. Le ascult aşa cum se ascultă atâtea lucruri. Eu sunt totdeauna pentru un umor mai serios — aşa e, Baldo ? — şi de aceia nu am prietene. Dar vă rog să credeţi că nu e poză. Desigur, dacă trebue să aleg între o carte de nuvele vesele şi o carte de istorie, de călătorii, însfârşit de cultură, o prefer pe aceasta din urmă. Nu e vina mea. Am fost aşa de mică. Pot spune că n'am pierdut niciodată timpul jucându-mă. Mama mea era disperată pentrucă păpuşile pe care mi le cumpăra le aruncam în fundul unui dulap aproape fără să le privesc. Preferam să lucrez: puţină broderie, puţin desen, totdeauna ghemuită într'o odăiţă. Şi toţi îmi spuneau : „Da' pentru ce eşti mereu încruntată?" Eu nu ştiam ce să răspund. Şi am crescut aşa. Nu ştiu cum de am acceptat curtea lui Baldo — în acest moment un surâs apăru la colţurile gurei doamnei Liza. — A fost pentrucă... cine ştie ! Baldo al meu îmi păru imediat un tânăr serios, educat... fără greeri în cap.

Lumea mea e astăzi el. Numai el ! Şi câteodată îmi vine să cred că putem fi fericiţi şi fără ca să avem copii...

Sinibald asculta şi puţin câte puţin faţa sa lătăreaţă se încreţea luând un aspect complicat de emoţie. Văzui în urmă, două lacrime mari izvorând din ochii săi roşiatici şi alunecând încet, pe obrajii săi rotunzi. M'am emoţionat şi eu, pentrucă într'adevăr, eu am un fond romantic sentimental pe care în zadar caut să-l ascund sub straturi uşoare de scepticism şi de filosofie.

— Doamnă, — spusei eu cu vocea puţin cam strânsă, ridicând paharul în act de omagiu spre frumoasa Penelopă — sunt vesel şi orgolios că văd însfârşit o nevastă ideală; nu acea a lui Marcus Praga, să ne 'nţelegem, dar adevărata, autentica *nevastă ideală*. Sunt bucuros pentru bunul meu prieten, şi puţin pentru sexul frumos pe care îl reprezentaţi într'un mod atât de nou şi de măreţ: vă felicit...

Aici am tăcut pentru că văzui pe Sinibald care'şi usca ochii cu batista, iar doamna Liza începea să-şi încreţească gura cum fac copiii când vor să plângă. Nu am vrut să împing lucrurile prea departe, şi am schimbat conversaţia:

— Aţi fost la *Cinematograful Straordinarissimo?* Rulează un film într'adevăr plăcut: „Ciubotele cangurului..." Harold Lloyd e admirabil...

Doamna Liza devenise roşie ca o flacără.

— Da... am fost... — bâlbâi privind în fugă pe Sinibald — e cu adevărat un film splendid.

— Dar eu nu l'am văzut, — explică cu ingenuitate prietenul meu. — Când intru într'un cinematograf, mă apucă somnul... un somn... nu pot să rezist, e inutil! Poate muzica...

— Păcat — spusei din vârful buzelor. — Pentrucă atunci când diavolul acela de Harold Lloyd, în pijama, sboară prin spaţiu urmat de canguri cu aripi de liliac, se râde până la lacrimi...

Aşa e! acum mă gândesc! Tu eşti îmbrăcat ca Harold Lloyd! Dacă ai fi mai puţin gras, ai părea chiar el.

Doamna Liza se ridică deodată şi spuse cu un ton energic:

— Să mergem să luăm cafeaua în grădină! Vom sta mai bine!

Desigur făcusem o gafă; dar care? In zadar mi-am torturat creerul toată ziua, nu am înţeles nimic. Poate că aş fi continuat să caut cheile micului secret şi ziua urmă-

(Continuare în pag. 6-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
(PIAŢA DE FLORI)
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ - EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

toare dacă o telegramă urgentă din partea unei prietene nu m'ar fi chemat la Genova ca să desleg o problemă destul de grea, pe care v'o voi povesti în urmă.

Câteva luni mai târziu am regăsit pe Sinibald la Roma, la Marele Congres Naţional al tăbăcarilor de piei de iepuri de casă. Era complect schimbat; îmbrăcat elegant în negru, în schimb însă cu o vestă de culoare roşie pompeană, cu jambiere albe şi pălăria de pai pusă pe o ureche; ochelarii de baga dispăruseră şi în orbita ochiului drept luase loc un monoclu gigantic: întreaga sa persoană avea un aer îndrăzneţ, obraznic, desfrânat, care fără îndoială trebuea să placă femeilor din localurile de noapte, dar care-mi păru în antiteză cu ideile şi gusturile doamnei Liza.

— Dar ce ţi s'a întâmplat? — îl întrebai eu după obişnuita îmbrăţişare în mijlocul bulevardului extrem de populat. — Ai o figură... o figură... cum să spun? de tânăr în căutare de aventuri...

Sinibald deveni serios şi deodată îmi explică cu oarecare nesiguranţă: — Vezi... e o altă ciudăţenie a Lizei mele... I-a intrat în cap că eu trebue să las comerţul şi să mă dedau literaturii. Ar vrea să fac pe jurnalistul... ca tine... Monoclu... jambiere albe... ca tine!... Păcat că nu pot să-ţi arăt moţul... părul nu mi-e bine aranjat.

— Dar tu glumeşti! — l'am întrerupt încremenit.

— Nu... nu glumesc... Dacă ai şti cât mă costă că trebue să mă travestesc astfel! Inchipueşte-ţi că trebue să plătesc un imbecil ca să-mi scrie câte un articol pe care apoi îl public sub numele meu în revista de avangardă: „Canibalul verde". In fiecare seară acasă am întrunire: toţi literaţii morţi de foame, care beau ca bureţii şi devorează prăjiturile făcând pronosticuri asupra viitorului meu literar... Crede, nu mă distrează. Dar Liza e fericită şi mă iubeşte nebuneşte. Ch ar prea mult. Da: prea mult, pentrucă... Pentrucă, înţelegi. Insfârşit, te întreb: ce ai face tu în locul meu?

— In adevăr... Nu ştiu...

— Dacă tu ai avea o nevastă ca a mea, căreia nu i se poate reproşa nimic, exceptând aceste mici originalităţi? O nevastă fidelă... bagă bine de seamă ceiace spun: fi-de-lă?

— E! poate şi eu mi-aş pune jambiere şi monoclu...

— Dar tu le ai deja!...

— Atunci, iată... mi le-aş scoate...

Ne-am despărţit cu promisiunea de a ne regăsi seara în galerie: dar tocmai în acea seară am primit un bilet dela prietena mea din Milano şi a trebuit să plec mai 'nainte. Totuşi am trimes din gentileţe, un bileţel cu urări de bine, prietenului meu adresându-i-l astfel:

„Ilustrului *literat şi publicist* Sinibald Cosi"...

* * *

A treia întâlnire cu incomparabilul Sinibald avu loc în primăvară, în timpul unei zile de curse de motociclete la aerodromul din Monza. Inchipuiţi-vă uimirea mea când îl văzui apărând pe pistă, îmbrăcat în tricou, cu un coif gigantic pe cap, în timp ce împingea cu greutate spre potou o motocicletă roşie însemnată cu numărul treisprezece.

— Sinibald! — strigai, deabea trecut primul moment de uimire. — Dar ce se 'ntâmplă? Ai devenit alergător?

Sărmanul meu prieten se 'ntoarse spre mine, mă recunoscu în mulţime, îmi surâse cu resemnarea dulce a martirilor creştini şi arătându-mi maşina teribilă spuse:

— Vezi? o jumătate de litru... optzeci de chilometri pe oră! Mai târziu... după cursă îţi voiu explica...

La al doilea tur, prietenul meu Sinibald dădu într'un gard şi după ce făcu un număr însemnat de salturi mortale în aer, recăzu pe cimentul pistei strivit ca o păpuşe de cârpă.

Când am putut să mă apropii, într'o cabină unde camarazii motociclişti îl transportaseră cu totul însângerat, îmi făcu următoarea mărturisire:

— Crezi... eu nu aş fi vrut... închipueşte-ţi! Am oroare de curse... efort... apoi... aceste motociclete spăimântătoare care echivalează cu o formă mecanică de sinucidere!... Dar Oh! Doamne! ce dureri!... Dar Liza... Liza a dorit să mă vadă în costum de alergător... coiful de piele... tricoul cu număr pe spate... Spera, chiar că aş putea să câştig premiul sub ochii ei!... oh!... oh!... spinarea mea... Era într'o tribună... peste puţin va veni... închipueşte-ţi desperarea ei.

— Dar tu, scuză-mă, — observai cu un accent de revoltă, — dacă nevasta ta ţi-ar spune să te arunci dela etajul al şaselea, te-ai arunca?

— Da... — şi ochii nefericitului se umplură de lacrimi, — m'aş arunca... pentrucă Liza... Liza... e atât de bună... mă iubeşte! Cât mă iubeşte! Şi pe urmă, de când mă îmbrac în motociclist... e o frenezie! Uneori mi-e frică că nu pot să corespund în totul... la atâta pasiune...

— Dar tu ai să mori, Sinibald!

— Răbdare!... măcar voiu muri... pentru o femee care îmi e credincioasă.

Nu putu să termine: după câteva svâcnituri spasmodice, nenoorcitul leşină. Şi eu am fugit, înspăimântat de teama că se apropia sfârşitul.

Totuş, Sinibald se însănătoşi, şi trei luni mai târziu, puţin cam şchiop dar fericit, reluă comerţul său lucrativ cu piei de pisică...

* * *

Dar seria travestirilor lui Sinibald nu se sfârşi cu sângerosul epizod motociclistic. Pentrucă în acel timp eram constrâns să călătoresc aproape incontinu pentru jurnalul meu, am avut ocazia să-mi regăsesc amicul de alte patru sau cinci ori; şi totdeauna în circumstanţe extraordinare. Intr'o seară, în gara Neapole, îl văzui (îmi fu greu să-l recunosc) îmbrăcat în uniforma kaki a ofiţerilor coloniali. Se ducea în Libia, unde îl aştepta nedespărţita sa credincioasă Liza.

— Nu-mi imputa nimic! — îmi spuse el cu o voce umilă. — Nevasta mea e convinsă că eu sunt mult mai frumos cu aceste haine... A trebuit să vând întreprinderea, să lichidez tot... Ea vroia să mă vadă îmbrăcat ca soldat metropolitan... cu multe medalii pe piept... şi ce să fac?

Plecă şi un an n'am mai ştiut nimic de el. Iată însă că într'o dimineaţă îmi vine la jurnal o scrisoare scurtă prin care îmi anunţa reîntoarcerea pentru că aerul colonial nu convenea Lizei sale şi mă ruga să mă duc să-l întâlnesc la Siracuza. Mă duc la Siracuza şi îl regăsesc împreună cu Hector Romagnoli şi alţi literaţi, travestit în actor de comedie. Tot ca să-şi mulţumească nevasta fidelă, acum se prepara să reprezinte pe Menandru într'o tragedie semigreacă de Romagnoli, care trebuia să se joace cu succes în aer liber, în amfiteatrul din Siracuza.

Şi nu se sfârşeşte aici această istorie de plâns!

Câteva luni mai târziu, la *Arena* din Milano, Sinibald se urca în loja rezervată concurenţilor de box ca să susţină provocarea unui teribil diletant de greutate maximă, reîntors în zilele acelea din Polinezia, încărcat de medalii, de cupe şi de diplome pentrucă culcase la pământ nu ştiu câţi şampioni de rase diferite!

Nebunul meu prieten, gras şi alb ca un vierme enorm, se prezentă pe ring cu dezinvoltura graţioasă a unui condamnat la moarte care se urcă pe eşafod.

Eu eram în fotoliu... Inchipuiţi-vă! Cum aş fi vrut şi această dată să-l chem, ca să-i dau curaj! Dar era o confuzie... şi pe urmă sgomotul asurzitor al mulţimii mă sustrase dela gândul meu generos.

Şi Sinibald înfruntă cu nesocotinţă destinul său, înfăţişat într'un boxeur gigantic şi bestial: o frunte nu mai lată de două degete, nasul lătăreţ, buze enorme, fălci pătrate, ochi microscopici şi idioţi: un gât de taur, un piept larg ca o manta de drum, braţe şi picioare care păreau cocoaşe masive de bronz: simbolul unei forţe sălbatice şi bestiale.

Deabea gongul dădu sunetul său funebru, şi ajutoarele fugiră după frânghie, că diletantul-canibal (se chema Artur) se aruncă asupra lui Sinibald şi îi repezi un pumn care putea să sfărâme un rinocer.

Destinul a vrut ca prietenul meu să scape de acea lovitură, agăţându-se cu desperare de gâtul adversarului, lucru care întărâtă de necrezut furia lui războinică. Publicul murmura, arbitrii urlau: clinch! clinch! dar Sinibald nu-şi lăsa prada. Primul round se termină astfel, printre fluerăturile şi strigătele mulţimii. La al doilea round lucrurile se precipitară. Artur deveni un fel de maşină distribuitoare de pumni cu mare viteză: şi carnea victimei fu pusă la o mare probă, în acea ciocănire ritmică şi fulgerătoare: atâta încât părea că şampionul diletanţilor vroia să îndeplinească mai mult un exerciţiu fizic ciudat decât o partidă de box: coacerea unui sac cu mere crude sau mai ştiu eu ce. Sinibald para o lovitură de stomah şi primea patru în spinare: repezea un pumn în aer şi încasa zece în cap. Ce nenorocit „încasator" sărmanul de Sinibald!

Şi publicul râdea, râdea până la neverosimil. Artur, simţindu-se cuprins de instincte atavice de canibal, pentru a nu-şi devora adversarul, grăbi epilogul dramei: la momentul oportun, repezi o directă în bărbia lui Sinibald, urmată de... o repede în stomah. Sinibald căzu pe ring cu picioarele în sus. Arbitrii avură timpul să numere până la o sută până ce eroul căzut se decise să dea semne de viaţă. Partida era pierdută într'un mod infam: dar eu care cunoşteam datoriile prieteniei m'am dus să reconfortez pe învins. Explicaţiile sale, date între un masaj şi o fricţie între un pansament şi mai multe horcăituri, nu au variat cu mult de acelea pe care le cunoşteam. Liza se încăpăţânase să-l admire boxând: şi chiar pentru ca să anticipe bucuria aceasta, ea îi impusese să se arate în intimitatea casei în costumul simplu al boxeurilor de profesiune: o pereche de pantaloni de bae. In schimb acea nevastă excepţională îl iubea... Oh! îl iubea... şi îi era atât de credincioasă... etc.

Sinibald — pentru ce nu trebue să mărturisesc acest sentiment al meu foarte natural? — începea să-mi facă scârbă. L'am părăsit în voia soartei după ce i-am scris această scrisoare scurtă de despărţire:

„Prevăd că ai să sfârşeşti foarte rău. Pentru dragostea ce-ţi port, eu îţi urez ca intangibila doamnă Liza să se hotărască însfârşit să-ţi pue coarne. Adio!"

* * *

Credeţi că drama lui Sinibald s'a sfârşit astfel? Nici să nu vă gândiţi la aşa ceva. O lună mai târziu, jurnalul meu publica un titlu pe două coloane: „Dramatica arestare a unui comerciant de piei de pisică în tentativa de a escalada zidul la Banca „D'Italia". Şi acel „cunoscut comerciant" era nedemnul meu prieten Sinibald, soţul prea fericit!

A trebuit mult pentru ca să fie achitat acel cretin melancolic de acuzarea de a fi tentat un furt în dauna unei bănci a Statului! El aranjase o apărare care aţâţă imediat indignarea tribunalului. A spus că în noaptea delictului, după sfatul propriei consoarte, se îmbrăcase în apaş, începuse să escaladeze la etajul întâiu al palatului băncii, cu scopul unic şi legitim de a procura o emoţie violentă Lizei sale... care îl iubea mult... şi îi era fidelă până la încăpăţânare... Nici unul dintre judecători nu a crezut o silabă din această poveste ridicolă. Avocaţii apărării au trebuit să invoace totala infirmitate de minte a acuzatului, care mai întâiu fu trimes sub observare într'un ospiciu, şi apoi după o serie de întâmplări norocoase judiciare, achitat pentru insuficienţă de probe.

* * *

S'a sfârşit? Romanul lui Sinibald s'a sfârşit în adevăr? Ei nu, nu încă!

Chiar eri, a venit să mă găsească la redacţie; îmbrăcat în doliu, palid şi cocoşat, îmbătrânit cu douăzeci de ani.

— Stii? nevasta mea... Liza?... a murit!... — e în pământ. Urmă una din îmbrăţişările obişnuite în stil mare cu lacrimi relative.

— Curaj! — I-am spus eu, căutând câteva cuvinte curente pentru a-l reconforta. — Sunt lucruri cari se 'ntâmplă... trebue să fim tari... să ne gândim să ne refacem viaţa prin muncă... cu încredere în noi înşine... Mai ales că Liza te iubea prea mult... şi...

— Nu plâng moartea ei — urlă deodată amicul Sinibald încruntându-şi sprâncenele şi bătând cu pumnul în birou. — Plâng, pentrucă nu am omorât-o eu! Pentrucă vrăjitoarea aceea... *mă înşela!... mă înşela, înţelegi?*

— Cum? femeea aceea atât de rigidă, atât de pudică, atât de amorezată de tine? Care ţi-ar fi rupt gâtul de zece ori pe zi din dragoste?

— Tocmai. Fiecare travestire pe care mi-o impunea era o înşelare! *Vroia să mă vadă sub aspectul oamenilor pe care-i prefera*... Astfel de exemplu, când mă îmbrăcam în motociclist, ea se gândea la un şampion sportiv pe care-l văzuse şi căruia s'ar fi dat cu usurinţă... *şi mă înşela cu mine însumi!* Un lucru oribil, ştii, oribil! Şi tocmai ea l'a scris... într'un carnet de memorii... pe care l'am găsit după moartea ei... Fiecare pagină un corn! Ascultă!

„15 Iunie. Cum aş vrea să fiu amanta unui om puternic, îndrăzneţ... care să semene cu Erminio Spala!... — 16 Iunie. Azi am ordonat lui Sinibald să se transforme în boxeur. Şi noaptea aceasta *îl voiu trăda cu Erminio Spala*".

— Mă voiu reînsura. Dar să ştii: cu o femee iscusită, fără pretenţii, care să mă facă încornorat cu alţii...

Traducere din italiană de VLADIMIR PETROVICI

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 195

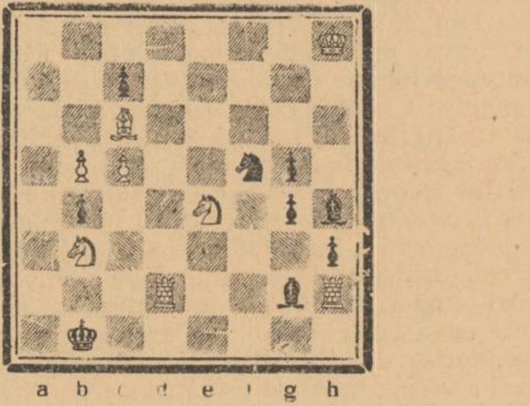
de **Camil Seneca,** Paris.

(Dedicată cititorilor „Cronicii Şahului").

(inedită)

Negru (9 figuri)

Rb1, Cf5, Ng2 şi h4, Pb4, c7, g4, g5 şi h3.



Alb (8 figuri)

Rh8, Td2 şi h2, Cb3 şi é4, Nc6, Pb5 şi c5.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări

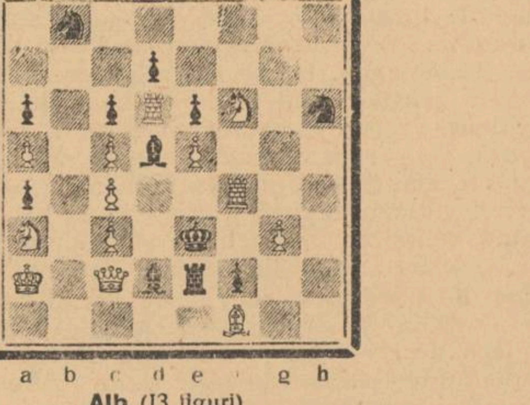
PROBLEMA No. 196

de **F. Lazard,** Paris.

(*„Die Schwalbe" 1928*))

Negru (12 figuri)

Ré3, Té2, Cb8 şi h6, Nd2 şi d5, Pa4, a6, c6, d7, é6 şi 2f.



Alb (13 figuri)

Ra2, Dc2, Td6 şi f4, Ca3 şi f6, Nf1, Pa5, c3, c4, c5, é5 şi g3

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 74

Jucată în 24 Noembrie la Paris, în concursul pentru campionatul oraşului, pe 1929.

Alb: Zuckermann. **Negru: Voisin.**

Partida pionului damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. Cg1—f3, c7—c6; 3. é2—é3, Nc8—f5; 4. c2—c4, é7—é6; partida s'a transformat într'un gambit de damă cu N la f5. Problema clasică e astfel rezolvată de negru, dar aripa damei e slăbită. 5. Dd1—b3, Dd8—c7; 6. Cb1—c3, Cg8—f6; 7. Nc1—d2, Cb8—d7; 8. Ta1—c1, ameninţând câştigarea pionului d5; poziţia negrului e inferioară din cauza locului neprielnic ce-l ocupă dama la c7, în urma mutării a cincea care fusese forţată de lipsa N din locul său iniţial c8. 8..., Dc7—b6; 9. c4—c5, Db6—c7; mai favorabil era schimbul damelor urmat de é6—é5. 10. Cf3—h4, Nf5—g6; 11. f2—f4, Nf8—é7; mult mai energic era Cé4! după care C×g6 nu mai era avantajos din caua mutării C×d2. 12. Ch4×g6, h7×g6; 13. Nf1—é2, Cf6—é4; 14. Cc3×é4, d5×é4; 15. Db3—c2, Né7—h4+; 16. Ré1—d1, f7—f5; Negrul a reuşit să derocheze pe adversar dar şi-a creiat nişte pioni slabi cari vor fi obiective de atac. 17. Dc2—b3, Cd7—f8?; o greşeală tactică; Negrul neputând roca fără a se expune pericolului, era foarte natural să mute R la f7. 18. Rd1—c2, Dc7—d7; 19. Rc2—b1, Albul a făcut o rocadă artificială care îi permite acuma să întreprindă un atac decisiv. 19... Cf8—h7; 20. Tc1—c4, Ré8—f7; mutare obligată, dar efectuată cu 3 tempi mai târziu. 21. Tc4—b4, Ta8—b8; 22. Né2—a6, b7—b6; după cum era de prevăzut, acest pion nu mai poate fi apărat. Negrul speră totuşi să-l salveze printr'o manevră nelipsită de ingeniozitate dar insuficientă. 23. c5×b6, c6—c5; şi acum, dacă d4×c5, D×d2; dacă Tb5, c5×d4 iar dacă Tc4, a7×b6. E instructiv acum înţelege maestrul Zuckermann, să distrugă iluzia adversarului său. 24. d4×c5!, Dd7×d2; 25. Th1—d1, Dd2—f2; unicul câmp căci la D×g2 urma simplu b×a cu câştigarea unui turn. 26. Tb4—d4!!, cu ameninţarea directă de a câştiga dama prin Td4—d2. 26..., a7×b6!; o nouă manevră ingenioasă; negrul aşteaptă urmarea: Td2, b×c; Da3, Tbd8; T×D, T×d1+; Rc2, Td3 cu continuarea N×f2 care e avantajoasă pentru el. Dar, se întâmplă cu totul altfel: 27. Td4—d7+, Nh4—é7; 28. Db3×é6+!!, un strălucit sacrificiu de damă care forţează un sfârşit admirbil. 28..., Rf7×é6; 29. Na6—c4+, Ré6—f6; 30. Td1—d6+, Né7×d6; 31. Td7—f7+ şi mat!

O partidă frumoasă!

(Note pentru „Cronica Şahului" de Camil Seneca).

ŞTIRI

♔ La concursul pentru campionatul de şah al Bucureştilor iau parte următorii maeştri: G. Alexandrescu, căp. I. Gudju, S. Herland, ing. L. Loewenton, B. Mărculescu, I. Mendelssohn, F. Segall, Ricu Taubmann şi M. Wechsler.

♜ Campionatul de şah al Parisului pe 1929 l-a obţinut din nou maestrul A. Baratz, care a luat premiul I cu 12 puncte din 14 partide jucate, fără să piardă nici o partidă. Premiile al doilea şi al treilea au fost împărţite între Zukermann şi Schwartzmann cu câte 10 puncte, premiul al patrulea Snosko—Borowsky cu 9 şi premiul al 5-lea Mousson cu 8½. Crmează apoi: Crépeaux, Dresga, Gorog, F. Lazard, Ratner, Halberstadt, etc.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Un sărac cu 15.000.000 de voturi

Rivalul lui Hoover, la alegerile prezidenţiale din Statele Unite, Allen Smith, a părăsit postul de guvernator al statului New-York pe ziua de 1 Ian., cor., fiindcă a expirat termenul de patru ani, pentru care fusese ales.

Smith, deşi a întrunit în recentele alegeri prezidenţiale circa 15 milioane de voturi („democrate"), contra 21 milioane de voturi („republicane") date de corpul electoral lui Hoover, e totuşi un om fără avere şi e nevoit să-şi găsească acuma „de lucru" şi un mijloc de câştig pentru a avea cu ce trăi.

Când va găsi ceiace caută, Smith va solicita patronului un concediu de două luni pentru a pleca în Irlanda, unde se află o numeroasă familie a mamei sale, irlandeză de origină.

Fostul candidat la prezidenţia Statelor Unite va călători pe vapor cu clasa a doua; iar înainte de a se înapoia la serviciu, va vizita Londra şi Parisul, unde n'a fost niciodată; prin Anglia şi Franţa va călători cu clasa a treia.

„An de sărbătoare"

In Februarie 1930 se împlinesc o sută de ani dela proclamarea Greciei ca stat independent. Anul 1930 va fi un „an de sărbătoare".

Pe lângă expoziţia pan-elenă dela Atena, se vor organiza jocuri clasice şi atletice, va avea loc un congres al bizantinologilor, se va deschide un muzeu istoric în fostul palat regal, se vor da săptămânal reprezentaţii gratuite pentru popor în toate teatrele din Grecia şi alte spectacole şi distracţii duminicale; şi vor fi lansate serii noui de mărci poştale, purtând portretele tuturor eroilor eliberării de sub jugul turcesc.

Mărci noui în China

Guvernul dela Nanking a ordonat arderea tuturor seriilor vechi de mărci poştale chineze, care se mai află în depozite, şi va lansa în curând mărci noui cu portretele lui Sun- Iat-Sen şi ale celorlalţi eroi ai revoluţiei, necunoscuţi Europei: Cen-Ci-Mi, Huan-Sin, Sun-Cea-Gen, Cin-Ce-Sin, etc...

Pălăriile artistelor

Artista pariziană Cecile Sorel continuă să se judece cu casa de mode Levis din Paris, pentru cele... 81 de pălării primite dela acea casă în cursul ultimilor 9 ani.

Deocamdată, Levis a prezentat tribunalului o scrisoare a artistei prin care Cecile Sorel se obligase să plătească pentru fiecare pălărie 100 franci.

In consecinţă, judecătorul a dat casei Levis câştig de cauză obligând pe artistă să plătească despăgubiri în sumă de 8.100 franci.

Cecile Sorel e nemulţumită de această hotărîre şi continuă să susţină că Levis îi trimitea pălăriile ca şi celorlalte artiste din Paris — absolut gratuit, în scop de reclamă.

Procesul acesta interesează foarte mult lumea artistică şi teatrală din Paris, deoarece toate artistele mai cunoscute primesc nu numai pălării, ci şi alte articole: pudră, roşu de buze, etc., — dela casele comerciale ce se interesează de reclama mărfurilor lor.

Levis a cerut ca Cecile Sorel să-i plătească 94.000 franci — costul real al celor 81 de pălării, iar artista caută să dovedească că Levis ar trebui să-i plătească el 90.000 franci pentru reclama făcută de artistă timp de nouă ani.

Moartea într'o grotă

Intr'o grotă dela Eisenerg (Austria) a fost găsit mort un cunoscut medic vienez Fritz Rathschuler.

Lângă cadavrul lui se aflau mai multe coale de hârtie pe care medicul şi-a aşternut până în ultima-i clipă, tot ce a simţit şi gândit înainte de moarte.

Se vede din aceste note că Rathschuler a vrut să examineze părţile necunoscute încă ale grotei şi s'a rătăcit în acest labirint subteran.

Şapte zile şi şapte nopţi petrecute de Rathschuler în grotă, fără alimente, l-au făcut să moară de foame.

„Ultima lumânare se isprăveşte, — scrie el. In jurul meu se întunecă tot mai tare. Mă cuprinde spaima Chinurile insuportabile ale foamei îmi gonesc însă frica. Nu mai e nici-o speranţă. Nu poate fi nimic mai spăimântător decât moartea în plin întuneric"...

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS = Mătăsari 23
GRAZIA DELEDDA
FUGA IN EGIPT
ROMAN
De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: LEI 55.-

A apărut:
AMOR de VAGABOND
(Pumnalul unui nebun)
de Dr. MARCEL OLIN
„CULTURA POPORULUI" Griviţei, 62, Lei 60

Cărţi şi Reviste

ANDRÉ MAUROIS: *Climats*

Ideia acestei cărţi este următoarea: în dragoste, unul din parteneri este cel care face atmosfera, „climatul", iar celalt îl primeşte aşa, şi trăeşte într'însul. Iubirea e un duel din care cel cu personalitatea mai tare face „climatul". Cauza determinantă nu e superioritatea de inteligenţă şi de energie, ci superioritatea de mister. In amor eşti cu atât mai mult o personalitate cu cât eşti mai nepătruns. De aceea persoanele banale sunt superioare pentrucă sunt mai impenetrabile. Când sufletul e plin de bogăţie de idei şi simţăminte, e foarte greu să fii misterios. Căci toate bogăţiile acelea, tocmai pentrucă au prin ele însile valoare, tind să fie obiectivate, să ţâşnească afară, să fie exprimate. Nu se observă destul că *misterios* şi *complicat* sunt două noţiuni aproape contrarii. Despre un om spunem că e complicat când cunoaştem dela el trăsături ce ne par că se bat cap în cap. Ne miră şi ne impune faptul că la el sunt compatibile acele trăsături pe care i le cunoaştem. Dar... i le cunoaştem. Este mister atunci când tocmai nu cunoaştem. Când fără voie, şi chiar cu voe, cineva îşi ţine sufletul său ascuns. Şi această tendinţă de a ascunde o are mai ales acela care îşi dă sama că nu prea ar avea ce să arate. Acela care se teme să nu se poată reînoi. Pe când omul complicat nu cunoaşte frica de a se săcătui. Se poate cheltui. Ştie că, oricând vrea, poate pune la loc. Misterul e arma acelor afectaţi de o mediocritate conştientă.

E de altfel o virtute destul de rară, această mediocritate conştientă. Căci e făcută din tristeţă şi modestie, calităţi scumpe şi puţin curente.

In dragoste, femeile sau bărbaţii cei mai iubiţi sunt acei cari înebunesc pe celalt partener printr'o permanentă păstrare a misterului, îndărătul căruia îşi ţin departe de depreciere un suflet banal şi conştient banal. Bine-înţeles, toate acestea trebuesc altoite pe oarecare frumuseţe. Dar frumuseţea, în dragoste, e de cele mai multe ori numai o sonerie care atrage prima atenţiune. Pe urmă importanţa ei scade. O femee foarte frumoasă dar fără mister ne plictiseşte repede, şi chiar mai cu seamă frumuseţea ei e ca... ne agasează cel mai mult. Frumuseţea în dragoste e doar ceea ce uşa e la o casă. Ea ajută să intrăm înlăuntru. Dar ce e înlăuntru importă.

Intr'un singur caz frumuseţea capătă un rol de primul plan. Şi e tocmai atunci când femeea e misterioasă. Acel înlăuntru de care vorbeam nu mai există, căci e prin definiţie de nepătruns. Şi atunci, suntem siliţi să revenim la faţadă, şi să ne pierdem în contemplarea ei. Vi s'a întâmplat vreodată, fiind copii, să rămâneţi ceasuri întregi în faţa unei case îndărătul căreia nu ştiţi ce se petrece, şi pe care, tocmai de aceea, o populaţi cu evenimente misterioase, supraumane, schimbătoare şi imprecise, pline de vag şi de o infinită poezie? In asemenea momente ochii se concentrează asupra unui punct privilegiat: poarta. Ea e ca rezumatul întregului mister. Fiecare detaliu al ei, e o parte din taina pe care nu o vom cunoaşte. Spuneam adineaori că frumuseţea femeilor e doar poarta de intrare în dragostea noastră, şi că dragostea va ţine dacă ce-i îndărătul uşii merită osteneală şi interes. La femeile misterioase, frumuseţea e faţada care ne ipnotizează. Şi fie care bucăţică din anatomia fizică a lui Odile, e ca un simbol recapitulativ al lucrurilor pe care nu le vom şti niciodată.

Odile, misterioasa Odile, eroina romanului lui Maurois, e nespus de frumoasă. Philippe, bărbatul ei, aude dela toţi prietenii săi, dela toţi membrii familiei sale, această invariabilă frază:

— Ce frumoasă e nevasta ta! Sau:

— E mult prea frumoasă, Odile.

Dar frumoase sunt multe femei. Decât Odile e misterioasă. In fundul sufletului ei e banală, şi ea o ştie. Dar uzează, conştient, de taină ca de cea mai tăioasă armă. Şi reuşeşte deplin. Şi atunci frumuseţea ei nu mai e o simplă calitate. Devine totul. Nu frumuseţea ei e excepţională, ci valoarea pe care isbuteşte ea s'o îndrepte asupra frumuseţei ei e exagerată. Aceasta e înţelesul frazei eliptice a prietenilor lui Philippe, care dau din cap spunând:

— Prea e frumoasă, Odile.

Afară de această idee centrală, trebue să mai spunem că romanul lui Maurois e scris cu o fineţă de analiză, cu o delicateţă în mânuirea lucrurilor sufleteşti şi cu o bună credinţă profundă în mărturisire, care fac laolaltă, din cartea lui Maurois, una din cele mai savuroase lecturi pe care ni le-a dat literatura franceză din ultimii ani.

D. I. SUCHIANU

CHARLES AUBERT: *Arta mimicei*
Trad. de Apriliana Medianu, cu o prefaţă de C. Rădulescu.-Motru.
Edit. „Cartea Românească", Bucureşti

Dupiney de Vorepierre, luând cuvântul *limbaj* într'un sens mai larg decât cel etimologic, a arătat că îndeobşte el se aplică oricărui procedeu prin a cărui mijlocire împărtăşim semenilor impresiile, voinţa şi ideile noastre.

După natura procedeelor acestora, s'au deosebit astfel: limbajul de acţiune sau mimica, limbajul oral sau graiul şi limbajul scris.

Mimica a fost, desigur, limbajul omului primitiv, cel dintâi mijloc prin care şi-a exprimat temerile, dorinţele, nevoile. E limbajul cel mai clar, mai sintetic şi mai elocvent. E — după cum spune Charles Aubert în tratatul său despre „Arta mimică" — manifestarea involuntară a sensibilităţii; — e un limbaj universal întrebuinţat şi înţeles, şi auxiliarul indispensabil al tuturor artelor.

Pentru actori, mimica ar trebui să fie obiectul unui studiu neîncetat. Conservatoarele se preocupă însă mai mult de dicţiunea şi de fizicul elevilor, decât de arta gestului, a atitudinii sau de jocul expresiv al fizionomiei. Câteva gesturi şi atitudini convenţionale rezolvă sumar scenele comice ca şi cele tragice. Actorul nu mai joacă: spune, recită sau cântă — după împrejurare.

Artiştii nu izbutesc, în decursul carierei lor, să sistematizeze procedeele mimice, dobândite mai mult prin rutină decât prin observaţie atentă.

Oamenii de ştiinţă au căutat să coordoneze materialul câştigat în această direcţie, străduindu-se să pună în lumină raportul ce există între mişcările sufleteşti şi expresia lor fizică. Acestea însă sunt după Aubert nişte cercetări pur fiziologice, psihologice sau metafizice, de unde actorul nu poate scoate nici cea mai mică noţiune de artă care să-l intereseze.

Dar, dacă aceste elaborări ştiinţifice nu sunt totdeauna folositoare educaţiei actorului, unele din ele fiind întemeiate pe principii eronate, sunt chiar dăunătoare. E deajuns să pomenim cartea d-rului Hacks, „Gestul", în care se pot ceti următoarele condiţiuni pe care trebue să le îndeplinească actorul de pantomimă:

„Un bun mim trebue să aibă: o înălţime de 1,70 m., o circomferinţă toracică de 91 cm., o musculatură solidă, puterea de a ridica 95 kgr., o rezistenţă dorsală de 29, circonferinţa braţului de 36 cm., greutatea corpului să nu treacă de 68.700 kgr."

Cu tot respectul ce se cuvine acestei netăgăduite erudiţii, nu putem pricepe de ce, pentrucă să poţi juca pantomimă, trebue neapărat să ai circomferinţa braţului de 36 cm. şi puterea de a ridica 95 kgr.

Charles Aubert, în faţa nedumeririlor la care au dat loc manualele de felul celor pomenite, şi-a propus să pună bazele unei metode accesibile artiştilor de toate categoriile, formulând câteva principii logice, arătând ce e mimica, rolul, mijloacele, resursele şi limitele ei.

Cele două sute de desene care însoţesc şi complectează textul tradus cu multă grijă de domnişoara Apriliana Medianu, alcătuesc un curs conştiincios înjghebat şi care nu trebue să lipsească din biblioteca celor ce se interesează de expresia artistică în genere, şi nici din mâna celor ce practică efectiv arta. — H. BL.

Năzuinţa, An. VII, No. 2

Craiova se afirmă, zi de zi, drept unul din centrele active ale culturii româneşti. De n'ar fi să amintim decât mişcarea editorială, cu năzuinţe de renaştere a artei noastre grafice, promovată acolo de „Scrisul Românesc" şi de „Ramuri"; de-am aminti doar faptul că „Arhivele Olteniei", revista profesorului C. D. Fortunescu, este astăzi cea mai bună revistă de documentare regionalistă pe care o avem, după cum „Favonius" poate revendica acelaş superlativ pentru studiile clasice; de-am aminti, în sfârşit, activitatea „Prietenilor Ştiinţei", şi încă ar fi deajuns pentru a dovedi această îmbucurătoare constatare.

Iată însă că aceleiaşi Craiove îi revine şi meritul de-a se fi schimbat, cu vremea, în centrul de radiere a culturilor romanice (în special spaniolă şi portugheză), asupra culturii româneşti contemporane. Meritul îi revine, de data aceasta, generosului craiovean, dl. I. B. Georgescu, fondatorul revistei „Năzuinţa" şi, mai ales, directorului actual, dl. Al. Popescu-Telega, cunoscutul folklorist şi autor al romanului „Rătăcirea lui Vancea". Căci, mai presus de orice, revista aceasta îşi propune să promoveze interesul pentru literaturile iberice, vechi şi noui. Ceeace nu înseamnă, totuşi, că literatura italiană, franceză, bretonă, bască, sud-americană, alături de cea românească, etc., etc., nu şi-ar avea locul lor în această „Năzuinţă" craioveană! Etruscologia nu intră ca de drept în programul de activitate al directorului?

Aceasta fiind „Năzuinţa", să-i vedem în treacăt realizările, spicuind numărul penultim.

A divulga, prin traduceri şi informaţii curente, o literatură străină, nu-i lucru prea greu, *dacă:* posezi bine limba din care traduci şi dacă, mai ales, eşti „scriitor" în limba în care traduci, condiţia aceasta din urmă fiind mai greu de îndeplinit şi de cele mai multe ori hotărâtoare. In cazul nostru, este hispanologul craiovean un „scriitor", în măsură să divulge *cu succes* literatura în domeniul căreia s'a specializat? Căci iată câte-va specimene, citate la întâmplare, din ultimele sale tălmăciri:

Scriitorul Maragall este botezat *Ioan* (de ce nu Ioan Papini, Ludovic Pirandello, Nicolae Macchiavelli, Mihai Unamuno, Petre Corneille, Pavel Bourget?).

In traducerea comediei lui Benavente, se citesc replici ca acestea:

„Nu mai mă măglui!"; „De pe acu 'ncolo o să înceapă să sosească musafirii"; „...cavaleri... cam pătaţi în boerie..."; „Nevoile vieţii împing... spre fapte chiar foarte murdare..."; „...cel ce... se târăşte şi roade printre toate minciunile..."; „...nu vreau să pierz din ochii (sic) pe cavaler..."; „...O damă nobilă şi un boer mare nu trebue..." etc., (uitându-se că, în orice limbă, există „cuvinte culturale", care nu se pot traduce, precum este tocmai românescul „boier", atât de caraghios într'o traducere străină, cât şi „o sută de mii de lei...", în replica unui personagiu spaniol!). „A traduce" nu înseamnă apoi „a localiza". Dar chiar şi „a localiza", nu trebue să însemneze „a trivializa".

Insă directorul „Năzuinţei" nu este numai traducător, ci şi om de cultură. Ca atare, afirmă: *„Când zicem om cult înţelegem pe individul....; ...dacă caută să surprindă sinceritatea...; După Basci, poporul şi graiul european, care nu lasă să doarmă pe etnografi şi filologi, sunt Etruscii...; Mărturie despre această străveche civilizaţie o alcătuesc măreţia... preţiozitatea, etc... Aceluiaş grup aparţineau şi limbile preelenice... Şi sunt nume de o atât de notorie lungime în cât exclude (sic) o potrivire fortuită... Să nu ne ia în nume de rău că am încălcat un domeniu în care n'aveam căderea să păşim* (această din urmă confesiune, curată de orice greşală de gramatică, drept este!), *„cu un guide ca d-l N. Iorga...; Cântecul se termina cu un apel la generozitatea boerilor"*... spanioli. *Ş. a. m. d.*

Ca o cultură străină să-şi găsească traducătorul de care are nevoe, e lucru greu şi rar; dar ca o revistă să aibă un director certat cu... gramatica, este, pe cât de primejdios, pe atâta de neverosimil. Când directorul e şi profesor. — ALEXANDRU MARCU

Jean Lorrain

Jean Lorrain, pe numele lui adevărat Paul Duval, a fost ca scriitor un revoltat social, iar în viaţa particulară un bizar. S'a născut în 1855 la Fécamp, alături de port, crescând într'un cadru care i-a înrâurit viaţa. „O, cum iubeam aceste cheiuri rău mirositoare pline de pescari, de norod gălăgios şi de butoae de peşte. Mirosea a plecarea în larg, a vis, a veşnică aventură. Serile, un chef uriaş de marinari clocotea pe uliţi, un miros de alcool şi de sare te ustura în gât".

Trebuia să se facă advocat dar pasiunea literară a biruit. Avea avere din partea familiei, a călătorit mult şi a petrecut cam prea rafinat. Narcis elegant, cu gestul rar, îl găseşti când în saloane şi budoare în societatea femeilor subtile, când în tavernele şi şanţurile beţivilor şi derbedeilor de barieră, — veşnic în căutarea documentării realiste a literatului.

Imprejurul vieţii lui particulare, care alarmase pe burghezii aşezaţi, s'au creiat adevărate legende exagerate şi i s'au inscenat şi procese. De fapt Lorrain avea un suflet bun de copil răsfăţat, apoi, spre sfârşitul vieţii, a fost un mare bolnav bântuit de spaime şi de turburea dorinţă a morţii... A fost în viaţă şi în scris, un revoltat, un indignat, un anarhist chiar — cu o deplină franchetă, — cum dovedeşte şi cartea sa: „Crimele bogaţilor" din care face parte puternica nuvelă „AVENTURI PRINCIARE", apărută în româneşte în ultimul număr al „LECTURII" (205). Lorrain a fost întruparea satirei neîmblânzite. A fost aşa de sincer şi de adevărat că hipocrizia generală nu voia să crează în verosimilitatea realităţilor crude fixate de el în scris. Dar nu romancierii sunt cei ce inventează cu cea mai ameţitoare imaginaţie, ci însăşi viaţa.

Bizareriile lui brutale îi sunt poate o pavăză sfidătoare împotriva minciunii şi hipocriziilor societăţii, dar pentru ele există şi o adâncă explicaţie medicală. Lorrain a fost un mare etheroman.

Iată toată cheia legendei lui. Restul se lămureşte de la sine. Viciul acesta al lui şi l-a mărturisit şi descris în fraze ca acestea: „Etherul, băut în înghiţituri mari m'a făcut, toată noaptea trecută, să tremur halucinat, cu fruntea înfierbântată, cu pielea umedă de sudoare, cu membrele îngheţate, cuprins de teroare". Incepuse să sufere de vedenia stafiilor, care umblau pe pereţi, mişcau perdelele, deschideau uşile, — întindeau mâini de femee din tapete.

Operaţiile suportate de Jean Lorrain în urma accidentelor datorite etherului, necesitau spălături intestinale. E probabil că şi-a găurit intestinul făcându-şi o astfel de spălătură. A fost nevoie de o nouă operaţie, din care a murit, — în plină halucinaţie, — dictând fraze literare secretarului său (1906).

In ultimii ani acest bolnav sufletesc a fost îngrijit cu devotament sublim de mama lui. Prima carte „Le sang des Dieux" a apărut în 1882. A mai scris „Histoires du bord de l'eau", „M. de Phocas", „Du temps que les bêtes parlaient", etc...

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA



Relativităţi

„Les nouvelles littéraires" au instituit acum câteva luni o rubrică săptămânală „Poésie", încredinţată lui Jean Cassou, autorul „Armoniilor vieneze". Intr'un jurnal ca „Nouvelles littéraires", în care Albert Thibaudet scrie aproape în fiecare număr şi Edmond Jaloux cercetează în fiecare săptămână ultimele noutăţi ale literaturii, te-ai fi putut întreba dacă îşi mai are loc o rubrică închinată Poeziei. Totuş rubrica se menţine, interesantă. Meritul e şi al lui Cassou, fără îndoială. Dar viaţa rubricii „Poezie" atârnă şi de alte condiţii; „Les nouveles littéraires", instituind-o, au răspuns unei cerinţi reale: era un anumit material care nu-şi afla loc în altă rubrică a jurnalului şi pentru care trebuia orânduită o vitrină specială.

Intr'o revistă rubricile periodice sunt utile. Cetitorul găseşte repede ceea ce-l interesează şi cronicarii, specializându-se, îşi uşurează activitatea şi şi-o perfecţionează. Dacă lucrul acesta este evident în general, e mai greu valabil pentru rubrica poeziei. Săptămânal să umpli două coloane cu consideraţii asupra poeziei şi poeţilor este o întreprindere destul de temerară, chiar dacă înţelegi prin poezie — cum şi trebuie — poezia din orice operă literară, indiferent dacă e proză sau vers. Lucrul e şi mai dificil dacă vrei să dai un ton de actualitate, imediată rubricii. Dificultatea există chiar într'o ţară cu supraproducţie literară, cum e Franţa. Supraproducţia ar putea fi utilă cronicarului,— dacă în literatură supraproducţia ar însemna altceva decât producţie de proastă calitate. Nu apare — nu poate să apară — o carte bună pe săptămână. Ar fi o monstruozitate. Asta ar lovi toate ideile pe care le avem despre caracterul excepţional al talentului. Totuş, în Franţa, unde toată lumea scrie bine şi unde cel din urmă reporter are stil, se poate uşor umplea o rubrică cu poezie, chiar esclusiv actuală. Cronicarul poate vorbi despre ceeace nu-i poezie, despre pseudo-poezie, despre poezie mediocră. Şi când — destul de rar — îi lipseşte şi acest material, cronicarul scapă din încurcătură cu câteva leit-motive: Hugo, Rilke, Nerval, Claudel. Existenţa rubricii este în orice caz asigurată.

Asta se întâmplă în Franţa. Mă întreb cum ar scăpa din încurcătură un cronicar obligat să redacteze o rubrică analoagă cu a lui Jean Cassou, într'un jurnal literar românesc.

Mai întâi materialul de foarte bună calitate ar fi rar, ca pretutindeni.

In al doilea loc, nu se poate vorbi la noi de o supraproducţie de proastă calitate. Producţia noastră literară e normală. Vanităţile literare costă scump şi editorii sunt, deobicei, circumspecţi. Se poate însă vorbi de o producţie normală de calitate deseori inferioară. Asta da. Dar n'ar fi suficient pentru a umplea regulat o rubrică săptămânală. Cronicarul ar risca să nu mai aibă material nu numai din lipsă de poezie bună ci chiar din lipsă de poezie mediocră. Dar şi acesta n'ar fi un neajuns specific literaturii noastre.

Pe urmă — şi mai ales — literatura, la noi, se desvoltă în alte condiţii decât în Franţa. La noi *a scri bine* este o noţiune care e departe de a fi lămurită şi practicată cum e practicată şi lămurită în Franţa (şi numai acolo) şi cum trebue să fie practicată oriunde. La noi e cu putinţă să scrie rău chiar un mare talent, în Franţa scriu bine chiar scriitorii de duzină. Franţa deţine specialitatea stilului suficient. Ar fi stil suficient stilul acela cu calităţi stereotipe, făcut din claritate, rapiditate şi preciziune pe care îl dobândeşte orice bacalaureat francez care a preparat bine clasicii. Un stil care e atât cât trebue ca să nu ruineze editorul şi să procure autorului un minimum de câştig. Un fel de stil *marginal*, pentru a întrebuinţa un termen din teoriile moderne ale valorii. Stilul care satisface publicul cel mai binevoitor şi critica cea mai îngăduitoare. Stil marginal — dar stil, totuş. Şi stil literar. Decâteori, în cronica literară franceză, nu întâlneşti, după executarea unui autor, formula de trecere: „C'est bien écrit", sau: „Le récit, malgré le peu d'ampleur du sujet, est conduit avec clarté et précision", şi aşa mai departe. Cu astfel de disciplină şi cu astfel de tradiţie, în Franţa, chiar un talent minimal reuşeşte. La noi, din pricina lipsei acestei discipline, un talent chiar mare riscă să se împotmolească în prolixitate şi anarhie. Că lipsa aceasta de disciplină literară e doar un capitol al unei culturi generale defectuoase, e sigur. Că e o lipsă de conştiinciozitate literară, e iarăş foarte probabil. Această lipsă corespunde dealtfel unei lacune în gustul publicului — din aceleaşi cauze. Nu-i rar, în revistele noastre literare cele mai bune, să vezi lucrări submediocre, primite de îngăduinţa redactorului, pentrucă „oricum, bucata promite" sau „cu toate că e prost scrisă, ideea e bună şi dovedeşte talent". Formulă inversă celei franceze — şi caracteristică.

A scri bine nu este o calitate înăscută ci dobândită. A scri bine nu înseamnă a scri gramatical (deşi, la noi, a scri gramatical e deja o calitate). A scri bine înseamnă a avea cel puţin stilul suficient, de model francez, model devenit universal de trei sute de ani încoace. A scri bine e o dovadă de cultură, — a avea talent e o întâmplare...

Dar vorbeam de cronicarul obligat să umple săptămânal rubrica „Poezie". Ar trebui să facă un triaj ca şi colegul lui francez. Dar altfel. Ar avea nevoie de o altă scară de apreciere. N'ar avea nevoie să vorbească de Claudel, Rilke şi Nerval. Nici de Eminescu, nici de Creangă, nici de Odobescu. Şi-ar modera elanurile şi şi-ar potrivi mijloacele după măsura literaturii noastre. Adică nu s'ar strădui să retragă cu abilitate poezia împrăştiată în literatură şi s'o izoleze în cristali de preţ şi ar vorbi mai puţin de poezie pură şi mai mult de bun simţ, gust, vulgaritate şi cultură, disciplină literară şi marasm stilistic şi alte lucruri la fel. Şi în cazul acesta rubrica lui n'ar mai semăna deloc cu rubrica lui Jean Cassou şi s'ar intitula, după chipul şi asemănarea literaturii care o alimentează, „Rubrica Gustului", „Abecedar literar pentru literaţi adulţi" sau „Mici adevăruri pentru talente mari"...

Dar rolul cronicarului ar fi ingrat şi penibil. Ingrat — pentrucă n'ar ajunge la un rezultat practic, şi penibil — pentrucă i s'ar contesta buna credinţă. S'ar ridica împotriva lui partizanii Talentului (cu T mare şi punct scurt) şi l'ar lapida cu exemple edificatoare, aduse de aiurea şi valabile subit, pentru literatura română: stilul neglijent al lui Balzac; reacţiunea romantică şi simbolistă împotriva rigidităţii regulelor clasice; primejdia stilului suficient pentru buna calitate a literaturii; banalizarea şi uniformizarea stilului; pericolul preponderenţei formei asupra fondului; pe urmă lipsa de măsuri a lui Dostoievschi şi stilul plat al lui Tolstoi, şi aşa mai departe...

Conştiincios, cronicarul nostru ar putea răspunde, de exemplu, că stilul lui Balzac e neglijent faţă de stilul lui Flaubert dar nu faţă de stilul cutărui autor român; că dacă se poate într'adevăr vorbi despre o primejdie a stilului suficient în Franţa, unde prea multă lume scrie bine şi unde a scri bine dă drept de cetăţenie în literatură, la noi nu se poate vorbi nici măcar de existenţa acestui stil, care poate fi rutină şi superficialitate în Franţa dar nu în România, unde prezenţa lui ar constitui o adevărată etapă de cultură... Ar mai putea răspunde însfârşit că literatura noastră şi cea franceză sunt pe două planuri diferite; că dacă forma goală e un defect, fondul fără formă e impracticabil şi indigest; că Dostoievschi e — Dostoevschi şi e Rus; că totul e relativ şi că literatura noastră e şi ea relativă...

Dar cronicarul nostru, ostenit, ar renunţa desigur la o rubrică aşa de scandaloasă. Şi-ar împăca conştiinţa vorbind de câteva cărţi (puţine la număr) de adevărată poezie ca „Hanu-Ancuţei" şi „Turnul Milenei". Iar pe urmă ar lăsa deoparte relativitatea şi, copleşit de o invincibilă tradiţie de imitaţie, şi-ar intitula pompos rubrica, după modelul francez, „Poezie" şi ar scri despre — ultima carte apărută...

AL. A. PHILIPPIDE

INSEMNĂRI

Ion Nădejde

A murit Ion Nădejde, un om de cultură, care — prin scrierile lui, prin publicaţiile dirijate de dânsul — a determinat o mişcare de idei în ţara noastră.

A adus aici o mentalitate apuseană, un spirit ştiinţific şi o omenie — lucruri extrem de nouă la noi în acele vremuri, şi care nici acum nu s'au înrădăcinat temeinic pe aceste meleaguri.

Pentru informarea acelor care nu l-au cunoscut, pentru reînprospătarea memoriei celor ce l-au uitat, pentru aducerea unei contribuţii la istoria culturală a ţării, — „Adevĕrul Literar" va da, în numerele viitoare, un bogat material asupra omului Ion Nădejde şi asupra operei săvârşite de el.

De-asemeni vom publica, din multele manuscrise rămase în saltarele lui, pagini inedite care interesează nu numai pe specialişti, dar chiar cercurile largi de cititori.

Culturale

Din interviewul acordat de d. Mihail Sadoveanu revistei „Săptămâna Literară", extragem următoarele fragmente:

„In 1906, m'am legat cu cercul revistei **„Viaţa Românească"**, a cărui ideologie generoasă răspundea nevoilor mele sufleteşti din acel timp. Prieteniile mele bune dela Sămănătorul, legate de Iosif şi Anghel, le-am păstrat însă şi'n acest cer de prietenii noi. Legătura mea cu revista ieşană, începută atunci, a rămas statornică până astăzi.

Datoresc lui G. Ibrăileanu mai târziu, ceiace am datorat lui Neculai Iorga la început. Iar prietenului Ibrăileanu îi datoresc şi mai mult, căci am avut norocul să găsesc în domnia-sa cel mai fin şi mai cumpănit sfătuitor.

Dela începuturile mele literare au trecut douăzecişipatru de ani. Intre tinereţe şi maturitatea la care am ajuns, am suferit o evoluţie firească, pe care orice cetitor o poate observa, urmărind cronologic seria operelor mele. Dela un poem eroic în proză, ca **Şoimii** până la **Venea o moară pe Siret,** e un drum foarte lung şi nădăjduesc că evoluţia încă nu s'a sfârşit. Cu cât înaintez în vârstă, cu atât mă pătrund mai mult de adevărul cel mare al artei simple şi clare, pe de-oparte, al artei nealterate de curente, manifeste, şcoli şi mode, pe de alta".

„Despre problema cărţii s'a mai vorbit. O soluţie care priveşte atât interesele autorului cât şi pe ale editorului a desvoltat, în câteva articole, Cezar Petrescu. Există, după cât ştiu, şi un material adunat în vederea unei legiferări. Cu o cheltuială, ce nu ar întrece cifra de cincisprezece milioane anual, ministerul artelor ar putea înfiinţa, în centrele importante ale ţării, trei mii de biblioteci publice. Orice carte bună să fie trimisă din oficiu acestor biblioteci, asigurând astfel şi editorului şi scriitorului, un prim tiraj. Cu ocazia asta s'ar înzestra şi ţara c'un aşezământ cultural. Iar foloasele n'ar fi numai ale publicului, ale autorului şi ale editorului ci şi ale bugetului ministerului artelor, căci anumite capitole de ajutoare ar dispărea. E şi în folosul muncii, deci în ordinea disciplinei sociale".

„In ceiace priveşte organizarea scriitorilor, din punct de vedere al muncii lor, am mai spus şi altădată că **Societatea scriitorilor români** trebue să fie realmente o asociaţie de breaslă. Există în sânul acestei societăţi o tendinţă de a se transforma într'un fel de academie, care să judece valoarea membrilor ei, precum şi a operelor acestor membri, decernând distincţii, premii, etc... Astfel procură societăţii momente penibile, ca atunci când membrii ei decern premiile aşa cum le-au decernat, într'un iarmaroc al intrigilor; sau ca atunci când nu primesc ca membră a societăţii pe Otilia Cazimir, care are mulţi cetitori care o preţuesc şi mai ales bune contracte cu editorii, ceiace în primul rând trebue să se ia în consideraţie în asemenea împrejurări. Dacă au scăpat asta din vedere şi vor fi respins pe Otilia Cazimir din motive de artă şi talent, atunci, procesul verbal care consemnează această faptă, cu semnăturile lui care-l pecetluesc, e menit să rămână în istoria literară; şi nu spre cinstea societăţii".

„Bilanţ" literar

Criticul unei reviste, — om de gust şi de cultură, autor a câtorva volume cu reputaţie stabilită, — a fost însărcinat, cu câteva luni înainte de 1 Ianuarie, să facă bilanţul literar al anului 1928.

După o muncă de câteva luni, citind şi recitind cărţi peste cărţi (pe lângă volumele cercetate în cursul anului) şi răscolind colecţii de reviste, — criticul şi-a depus mandatul: sarcina era prea grea.

Cotidianele, cu rare excepţii, au rezolvat mai uşor problema. Dealtfel, — trebue să recunoaştem, — bilanţul informativ din ziare este mai lesne de alcătuit decât bilanţul critic al revistelor („Adevărul" publică un bilanţ obiectiv).

Unele gazete au anunţat, ca tipărite în 1928, opere apărute acum câţiva ani. Altele au vorbit de nişte lucrări care n'au apărut deloc.

Cetitorul unui singur ziar cu greu şi-ar putea face o idee asupra mişcării literare din 1928. Din „Universul" de pildă publicul n'ar afla de apariţia a trei volume de d. Mihail Sadoveanu (dintre care „Hanu-Ancuţei" este, în întregime, operă de antologie), ci numai de volumul d-lui Celarian...

Aceiaşi soartă caşi operele de valoare, o au şi revistele bune — ignorate de aproape toţi cronicarii. Ne-am zis: — Poate aceşti cronicari citesc numai cărţi, nu şi reviste... Dar cetind bilanţurile literare, am descoperit bucăţi citate ca bune sau excelente — care n'apăruseră decât în reviste. Iar autorii bilanţurilor nu indicaseră sursa.

Ne-am gândit un moment la soluţia lui Caragiale pentru aflarea din ziare a adevărului. După o întrunire, iai ziarele guvernamentale şi opozante. Aduni numerele care reprezintă asistenţa — apoi faci media.

Cu bilanţurile literare, nu se poate proceda la fel: fiindcă unele ziare întrec gazetele politice caragialeşti. Ele pur şi simplu ignoră scriitorii şi operele din afara cercului de simpatie personală.

Atunci cetitorul n'are altă soluţie decât să nu se mulţumească cu criticile majorităţii ziarelor. Trebue să cerceteze şi revistele.

Şi — cel mai bine — ar fi de dorit ca fiecare să meargă direct la izvor: adică la carte.

Cartea nu minte şi nu falsifică. Ea îşi întinde cetitorului sufletul, ca pe-o tabla.

Interviewul d-lui D. D. Patraşcanu

In „Săptămâna Literară", d. D. D. Patraşcanu dă — într'un extrem de interesant interview — preţioase informaţii asupra debutului d-sale în literatură.

D. Patraşcanu vorbeşte apoi despre diferiţi scriitori, despre „problema cărţii" şi de succesul de librărie obţinut cu volumul „Un prînz de gală".

Despre problema cărţii, d. Patraşcanu spune următoarele:

„Totul stă în funcţiune de mărirea numărului cetitorilor. Aici e nodul chestiunii. Când ştiutorii de carte se vor înmulţi, iar gustul de cetit lucruri bune va deveni o necesitate sufletească, atunci scriitorul român va putea să trăiască din produsul muncii sale o viaţă demnă, liniştită şi lipsită de grijile elementare ale traiului. Toate străduinţele statului trebue să se întindă asupra acestor două chestiuni: în ordine fizică — împiedecarea mortalităţii copiilor mici, în ordine intelectuală — mărirea numărului ştiutorilor de carte şi desvoltarea gustului de cetit".

Traducere

A apărut într'o revistă o traducere a d-lui Alfred Moşoiu din La Fontaine. E vorba de fabula „Le chêne et le roseau" — dată pe româneşte: „Stejarul şi salcia". De ce „salcie" în loc de „trestie", „stuf"?...

Ne-am închipuit, la început, că. d. Alfred Moşoiu a făcut o adaptare. Dar nu: In josul fabulei găsim: „Trad. de...". Prin urmare — traducere. Unde a descoperit traducătorul în dreptul lui „roseau" cuvîntul „salcie"?

Desigur, d. Alfred Moşoiu a vrut să corecteze pe La Fontaine (căci nu ne putem gândi la complecta necunoaştere a limbii franceze). Şi cum d-sa a văzut în cromolitografii sălcii „pletoase", „plângătoare", etc. — antiteza mândriei stejarului nu putea fi mai bine plasată decât în faţa umilinţii sălciei.

Nenorocirea-i că d. Alfred Moşoiu traduce fabula de la masa cafenelii. Dacă ar face o ecapadă pe malul bălţilor, în regiunile inundabile ale Dunărei, d-sa ar vedea sălcii mai groase decât stejarii, sălcii sfăşiate sau doborîte de furtună... Şi atunci d. Alfred Moşoiu n'ar mai corecta pe La Fontaine!

Traduttore, traditore... Inţelegem, — dar nu... personaj de fabulă.

Procedeu

„Universul Literar" scrie rândurile de mai jos despre un fost colaborator până mai eri:

„Acel care în „Opoziţia" dă, între articole cuviincios scrise, de o pagină insipidă ca o notă de reclamă de săpun, dacă nu ghiceşte din prima clipă că e scrisă de d. Romulus Dianu, desluşeşte numai decât la locul normal al semnăturii, un fel de insectă, ca o scabie văzută la microscop. Şi atunci s'a şi lămurit asupra autorului".

Dar acest domn, această „insectă", această „scabie" — cum aşa de literar se exprimă revista săptămânală pomenită mai sus — a fost colaboratorul acestei reviste, a fost lăudat de revistă, a intrat în redacţie, i s'a strâns mâna de actualii redactori şi de director...

Ruperea raporturilor personale este o chestie care priveşte, la urma urmei, pe parteneri. Dar ce-i vinovat publicul care citeşte astăzi proza cuiva într'o revistă, după indicaţia entuziastă din fruntea numărului — iar a douazi află în acelaşi loc că acelaşi publicist scrie insipid, că e o „insectă", „scabie", etc.?

Şi — să se ia notă — noi ne ridicăm împotriva procedeului, nu pentru apărarea scriitorului sau a omului, despre care (în treacăt fie zis) avem o părere foarte proastă.

Părăsit

Domnul F. Aderca scrie, într'o publicaţie:

„Profesorii de literatură şi în genere filosofii evoluţiei genurilor se găsesc totdeauna în mare încurcătură, ei fiind nevoiţi la fiecare ediţie a operelor lor critice, alcătuite pentru pedagogi, să schimbe aproape cu desăvârşire cuprinsul şi totdeauna steaua lor polară, căci un monstru ivit pe neaşteptate le atrage atenţia că au locuit până acum în Carul Mare".

Cum? D. Eugen Lovinescu a fost abandonat şi de d. Aderca?

Cum se scrie

Inţelegem ca publiciştii să scrie propoziţii proaste, fraze rele... Dar măcar cuvintele să fie acătării — aşa cum le vorbeşte poporul, aşa cum sunt trecute în dicţionar...

Nici acest lucru nu-i respectat de scriitori şi de candidaţii la literatură.

Astfel găsim în reviste câteva cuvinte oribile, de pildă: „nămeţit", „să tăifăsească", „se moinase", „stâng" („de ce m'ai plămădit aşa de slab şi stâng"?), etc.

Ce limbă-i aceasta? — *M. Sevastos.*

Perspectivele culturii româneşti

Seria de conferinţe organizate de „Uniunea Intelectuală Română" s'a încheiat cu conferinţa d-lui prof. Rădulescu-Motru asupra „Perspectivelor culturii Româneşti".

Arătând dificultăţile subiectului, conferenţiarul defineşte termenii de *cultură şi civilizaţie. Civilizaţia* e organizarea bunurilor materiale ale unui popor, rezultată din adaptarea sufletească a acestuia la mediul geografic în care trăeşte. Civilizaţia e determinată în chip automat şi poate fi înlocuită cu elemente de împrumut. Pe când *cultură* însemnează urmărirea cu conştiinţă a unui plan de organizare a produselor sufleteşti proprii.

Prin urmare, ca să se poată vorbi despre o organizare voită a bunurilor morale autohtone, adică despre o cultură românească, ar trebui să fie constatată dinainte existenţa unei civilizaţii româneşti, a acelui automatism organizator al bunurilor materiale care ridică popoarele deasupra animalelor.

Conferenţiarii precedenţi au făcut dovada deplină a acestei civilizaţii. Domnul Mehedinţi în ceiace priveşte instrumentele de muncă ale poporului nostru, d. Tzigara-Samurcaş cu privire la arta noastră continuată şi păstrată pe pământ românesc, d. Fotino în privinţa unor forme proprii ale vieţii juridice străvechi, d. Riegler-Dinu asupra muzicii populare în care se pot recunoaşte motive pastorale primitive.

Civilizaţia românească constă dintr'o unitate de popor, de limbă, de religie, de morală şi de artă.

Dar, se întreabă conferenţiarul, există oare şi o cultură românească? Deocamdată discuţia este pe terenul şcoalelor. Părerea d-lui Motru este că o cultură adevărată trebue îndrumată spre rădăcinile civilizaţiei sale, să se ridice dela automatism la voinţă, dela organizarea materială inconştientă la o structură conştientă corespunzătoare.

Civilizaţia românească este mai mult o civilizaţie de sat, şi întrebarea fundamentală pentru perspectivele culturii româneşti este dacă în viitor elementele săteşti sau cele orăşeneşti vor fi cele menite să dea adevărata noastră cultură.

Rolul oraşelor în ţara noastră e mult mai mic decât în apus. Incercarea de industrializare la noi e menită să dea faliment ca toată direcţia spre care a fost îndrumată de cincizeci de ani ţara noastră, neglijându-se cel mai mare izvor de bogăţie românească: pământul, agricutlura.

Pe unitatea civilizaţiei noastre străvechi am clădit unitatea politică. Rămâne ca în viitor să clădim unitatea de voinţă, adică unitatea de organizare a activităţii noastre conştiente.

Răzimaţi pe trecutul nostru puternic, domnul Rădulescu-Motru socoteşte că suntem îndreptăţiţi să preconizăm cele mai frumoase perspective pentru cultura românească.

Mărunte

— Dintr'un recenzent al ultimei piese, semnate — vai! — de d. Const. Rîuleţ:

„In subiectul dramelor sau comediilor sale, d. Const. Rîuleţ pune pe de-asupra mult adevăr omenesc".

...Mai bine ar pune un pic de talent. —

— In curând vom începe publicarea romanului *Walden sau viaţa în pădure* de *Henry David Thoreau, în* traducerea d-lui P. Muşoiu.

Ultimele apariţii literare

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti I

Lucian Blaga. Laudă Domnului — Poezii (s. p.)
Jean Bart (Eug. P. Botez). Schiţe marine 48
Nichifor Crainic. Darurile pământului. Ed. II 60
Gib. Mihăescu. Vedenia — Nuvele. (s. p.)
Cezar Petrescu. Omul care şi-a găsit umbra — Nuvele. 75
Giovani Papini. Viaţa lui Isus. Trad. de Alex. Marcu. 180
Liviu Rebreanu. Crăişorul — Roman. (s. p.)
„ „ Trei Metropole: Berlin, Roma, Paris. (s. p.)
Mihail Sadoveanu. Impărăţia apelor. 90
Damian Stănoiu. Necazurile părintelui Ghedeon Ed. II. 75
M. Tican-Rumano. La lacul elefanţilor. Trad. de H. Elfant. (s. p.)
Al. O. Teodoreanu. Hornicul măscăriciului Vălătuc 60
Ionel Teodoreanu. Turnul Milenei — Roman. 96
Nestor Urechiă. Zânele din Valea Cerbului. (s. p.)

Cărţile apărute se găsesc la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi deadreptul de la „Cartea Românească" Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti I, trimiţând costul prin mandat poştal.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Femeia şofeur



— Tare aş vrea să ştiu dacă au spart hoţii garajul ca să fure maşina... sau dacă a eşit nevastă-mea la plimbare.

Refuz întemeiat



Fata milionarului: Tata spune că ar trebui să-ţi fie ruşine să-mi ceri mâna!

El: De ce? Nu sunt destul de tânăr şi de puternic?

Ea: Tocmai! poţi să mai munceşti!

Făgăduială



— Când ne-am căsătorit, mi-ai făgăduit că voiu avea oricâţi servitori voiu vrea.

— Aşa e!... dar pe rând.

Risipă



— Frumoasă pălărie, Myriam, dar prea e scumpă!

— Dacă-ţi place, ia-o. Nu e 1 Ianuarie în fiecare zi.

ROMANUL COMPLECT
al vieţii marelui artist
N. LEONARD
a apărut sub titlul
O VIAŢĂ ROMANTICĂ
ilustrat în culori şi se vinde numai cu 8 lei, lucrarea complectă, la librari şi chioşcuri de ziare.
Această extrem de interesantă lucrare este scrisă de un amic intim al regretatului artist.

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 424

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 20 Ianuarie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

MISTERUL CASEI DIN SĂRĂRIE

(Cu prilejul morţii lui Ion Nădejde)

Oare toţi oamenii se nasc cu sentimentul religios? Este acest sentiment o însuşire inerentă oricărui om?

De remarcat e constatarea că, deşi *cultul* trebue să fie liber, omul nu-şi alege singur religia care-i convine. O capătă deagata de la părinţi. Pentru că părinţii mei erau creştini-ortodocşi, m'au dat într'o zi gol, roşu-vânăt de frig, pe la sfârşitul lui Decembrie, în mânile părintelui Ivanciu. Cu toate că am protestat energic, sbătându-mă şi ţipând de răsunau bolţile bisericii, părintele Ivanciu n'a voit să ţină seamă şi, fără milă, m'a cufundat de trei ori în apa rece din cristelniţă, m'a miruit şi m'a făcut dintr'odată creştin-ortodox, fără consimţământul meu. Aşa am rămas până azi şi voi rămânea probabil până la sfârşitul vieţei, Amin!

Credinţa religioasă mi-a fost inoculată, uneori cu forţa, de către mama care era evlavioasă. Ea m'a învăţat să mă închin, să-mi fac cruce la pernă înainte de culcare, să mă rog lui Dumnezeu pentru sănătatea şi norocul întregii familii şi a tuturor rudelor; la pomelnicul cărora mai adăugam de la mine pe Safta bucătăreasa, pe Iordachi vizitiul şi pe Tărcuş, căţelul nostru pe care îl iubeam ca pe un frate mai mic.

Nu-mi pot da bine seamă azi în ce a constat educaţia mea religioasă, care trebuia să fi fost o combinaţie între cele două elemente:

Misticul şi *moralul* ortodoxiei.

Ştiu însă că am simţit o puternică impresie religioasă păşind prima dată pragul bisericii.

Am tras o spaimă cumplită. De la uşă mă trăgeam cu groază înapoi. Mama m'a luat de-o aripă şi m'a repezit înăuntru. Imi clănţăneau dinţii de frică. Intuneric, rece, o umezeală de hrubă, un miros nesuferit; fumul lumânărilor mă îneca; tuşeam, strănutam, şi mama nu mă lăsa să scuip în biserică.

Ţineam capul în piept şi printre lacrimi cătam în jos, nu îndrăzneam să ridic ochii la zugrăveala pereţilor jupuiţi. Nişte sfinţi încruntaţi, cu bărbile afumate, se uitau urît la mine.

Cu părintele Ivanciu, care mirosea totdeauna acru, a drojdii, mă deprinsesem cu timpul. Umbla în fiecare lună pe la case cu *zi întâi*. Avea un antereu soios, barba sură foarte încâlcită, şi de sub potcap îi ieşea un şfichiu de coadă. Cânta fărnâind pe nas. Nici cuvintele, nici gesturile nu i le înţelegeam. Şi nu pricepeam de ce nu-şi băga în buzunar banii căpătaţi şi-i arunca într'o căldăruşă cu apă.

De mic, cu mintea crudă încă, îi puneam mamei — ca mai toţi copiii — cele mai îndrăzneţe întrebări asupra universului:

— Cine a făcut lumea?

— Dumnezeu.

— Unde stă Dumnezeu?

— In cer.

— Dar pe Dumnezeu cine l-a făcut?

— Asta nu-i treaba ta, mi-a răspuns mama supărată. Şi de-atunci niciodată n'am mai întrebat'o nimic despre Divinitate şi origina lumii.

Deşi nu aveam un temperament înclinat spre misticism, totuşi la început eram credincios, bigot chiar. Pe drum, de-acasă până la şcoală, mergând deobiceiu cu lecţiile neînvăţate, mă rugam fierbinte lui Dumnezeu atot puternic, bun şi milostiv, să nu mă scoată la lecţie. Prin dreptul bisericilor făceam cruci mari. La şcoală făceam cruci pe sub bancă. Iar în momentul groaznic al deschiderii catalogului făceam la iuţeală cruce cu limba în gură. Eram slab, aveam nevoe de un sprijin, de-o protecţie. Ridicam ochii spre cer căutând un punct de reazem.

Eram fricos şi invocam Puterea Supremă ca să mă apere, căci frica a creeat zeii. Dar... zadarnic ridicam ochii spre înălţimea de unde trebuia să-mi vie ajutorul.

Devenisem sceptic. Că Dumnezeu nu-i drept, nici bun, nici milostiv, eram sigur, şi de aceea nici nu-l iubeam. Nu-mi rămăsese decât o vagă teamă de atotputernicia Lui. Nici o emoţie religioasă, nici un element mistic în formele şi simbolurile ritualului. Credinţa sdruncinată se risipea. Sentimentul se disolva lăsând un gol în adâncul sufletului de copil.

In perioada asta critică a vieţii, când *îndoiala* începe să încolţească în mintea care refuză a primi totul orbeşte, atunci apăru în faţa ochilor mei casa misterioasă din strada Sărărie.

* * *

La Iaşi. Abea intrasem în gimnaziu când ne-am mutat în strada Sărărie. In drum, spre şcoală, treceam în fiecare zi prin faţa unei case vechi, cu geamlâc, tupilată în fundul unei curţi mari. La poartă, pe-o tablă neagră, era scris cu litere albe:

„Revista Contemporanul".

— Asta-i casa lui *Ion Nădejde*... aici îi cuibul *Nihiliştilor*, îmi spuse misterios într'o zi un băet mai mare, din clasa treia.

In mahalaua noastră, pe vremea aceea, nu se făcea nici o deosebire între socialişti, anarhişti, revoluţionari, francmasoni şi atei. Toate nuanţele se confundau la început într'un singur termen: *nihilist*.

In casă auzisem adesea vorbindu-se de nihilişti ca de o sectă ciudată. Nu se închinau, nu se spălau, nu se pieptănau şi nu-şi tăiau unghiile. Bărbaţii purtau părul lung, femeile părul retezat la ceafă. Nu respectau nici tradiţia, nici moda. Nu credeau în Dumnezeu, nu-şi botezau copiii şi umblau citind pe străzile Iaşului.

Intr'o zi, pe când veneam de la şcoală, tovarăşul meu de drum îmi dete un ghiont în coastă.

— Uite-l mă! vezi.... ăsta-i Ion Nădejde.

M'am oprit în loc emoţionat. Pe trotuar, în faţa noastră, călca greoiu un colos întunecat, arămiu la faţă, cu barba şi părul de un negru lucios. C'un palton ros, aruncat numai pe umeri, mergea ţinând capul în jos, adâncit în citirea unei cărţi groase. De buzunarul paltonului atârna un baston noduros cu vârful ars. Când a ajuns în dreptul meu, instinctiv mi-am scos pălăria din cap. O clipă şi-a ridicat ochii de pe carte, m'a fixat prin sticlele ochelarilor şi mi-a răspuns cu 'n surâs blând, care a îndulcit şi luminat de-odată figura cea smolită şi sumbră.

Am privit lung în urma lui.

Ce stranie impresie mi-a făcut omul acesta în jurul căruia mahalaua creease deja atâtea fantastice mituri.

In şoaptă se povesteau lucruri ciudate: Ci-că Nădejde nu-şi înmormântase creştineşte la cimitir un copil care-i murise. Il îngropase fără popă, în grădină, la rădăcina unui măr.

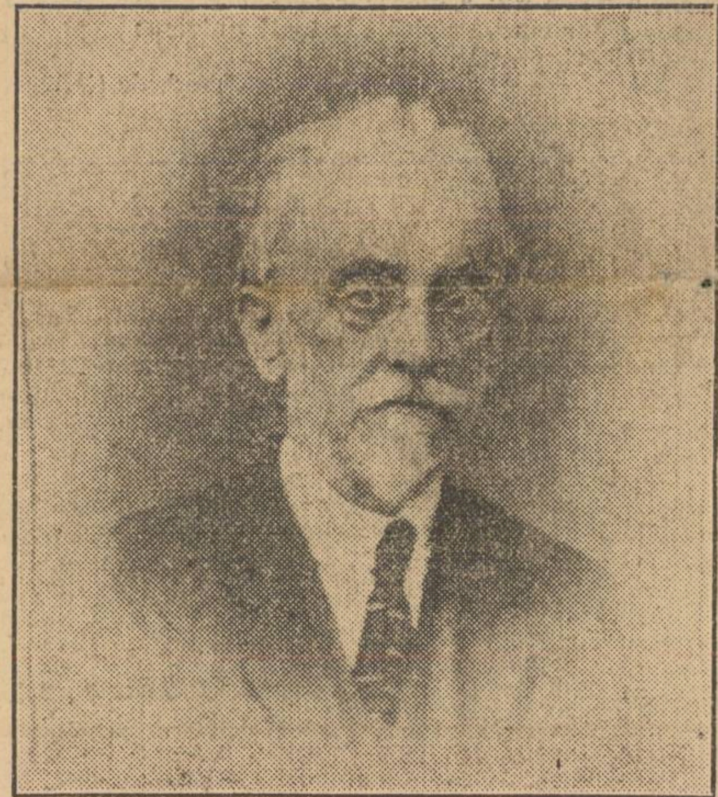
Ion Nădejde trecea în ochii mahalalei ca un vraciu din alte vremuri, ca un alhimist care făcuse pact cu demonul; antecrist, dar aşa de învăţat că reuşise prin ştiinţa lui magică să facă un *măr*, dar nu putuse să-i dea şi gustul mărului din pom. Unii susţineau că ar fi făcut chiar şi un *om* în carne şi oase; dar ce folos? N'a reuşit să-i dea şi suflet.

Aţâţaţi, curioşi, noi copiii, pândeam din stradă cu'n fel de teamă, printre zăbrelele zaplazului, la casa plină de mistere din strada Sărărie.

Popa cu zi întâi trecea pe la poartă fără să se oprească. Un gardist, zi şi noapte, postat în faţa casei spiona notând pe toţi care intrau acolo. Uneori la poartă se încărcau camioane mari cu pachete de cărţi, reviste şi gazete. Perdeam ceasuri întregi dând târcoale în jurul casei misterioase.

Până târziu noaptea ardea în geamlâc o lampă cu glob verde. Siluete de bărbaţi şi femei apăreau şi dispăreau în cercul de lumină ca nişte umbre chinezeşti proectate pe un ecran imaginar.

Ce se întâmpla acolo? O conspiraţie? Un complot împotriva guvernului, a regelui sau chiar în contra lui Dumnezeu? Ce n'aş fi dat să fiu şi eu acolo? Nevăzut, ascuns într'un colţ, să aud ce se vorbea, să aflu taina celor ce se puneau la cale.



Ion Nădejde

Parcă o forţă satanică mă frământa. Demonul curiozităţii mă împingea spre casa misterioasă care mă atrăgea ca un magnet uriaş.

Nu puteam intra acolo; şi mintea aprinsă de închipuiri bizare îmi zugrăvea pereţii cu rafturi de cărţi, borcane, retorte şi eprubete, cranii înşirate pe poliţe, reptile şi păsări împăiate prinse de plafon... aidoma cu scena primului act din Faust, aşa cum îl văzusem în copilărie la vechiul Teatru Naţional din Iaşi.

O fată, servitoare la Ion Nădejde, venea să ia apă dela fântâna din curtea noastră. In schimbul unei perechi de mănuşi de matase, furate din scrinul mamei, fata mi-a adus într'o seară sub şorţ un pachet întreg de cărţi: Zece reviste *Contemporanul*, toate acelaş număr. Luase la repezeală din pachetele pregătite pentru expediţie. Am oprit un număr şi celelalte le-am împărţit adouazi băeţilor la şcoală.

* * *

Cunoştinţele noui ne atrăgeau, ştiinţa aceasta păgână, fructul oprit, îl devoram cu aviditate. Cărţile nepermise în şcoală circulau pe sub bănci în orele de clasă. Acasă citeam pe ascuns până noaptea târziu. Cele ce nu puteam pricepe cu mintea crudă a vârstei, le învăţam cu încăpăţânare pe de rost; înghiţeam cu lăcomie, fără să digerăm deplin, teoriile lui Darvin, „Forţa şi materia" lui Buechner, „Mecanica cerească" a lui Laplace, cu meşteşug popularizate în paginile *Contemporanului*.

Năzuiam cu pasiune, cu sete de adevăr, la deslegarea enigmelor universului. Era numai o beţie, o aberaţie a spiritului generaţiei de atunci, sau o iniţiare în sfera gândirii positiviste a timpului?

Că ne emancipam timpuriu, în afară de realităţile vieţii, era sigur.

Cu ce profund dispreţ priveam programul şcoalei; cu ce ironică impietate ascultam naivele argumente oficiale aduse în lupta deschisă pe vremea aceea, între ştiinţă şi religie.

Şcoala se împărţise în două tabere: deoparte credincioşii, de alta ateii-revoluţionari — şi mulţi erau atei numai din vanitate.

Intoleranţi, agresivi, ne hărţuiam cu îndârjire. Discuţii aprinse, pătimaşe, urmau fără sfârşit în şcoală, pe stradă, şi în bragageria lui Sultanovici din Târgul de Sus — cinci bani braga şi zece caimacul de bragă.

In atmosfera romantică şi revoluţionară a Iaşului, discutau liceeni de atunci, cu îndrăsneală şi pasiune, chestii filosofice şi sociale, noţiunea unui D-zeu absolut în haosul primordial, **origina lumii şi finalitatea**, problema suferinţei şi mizeriile lugubrului univers... aşa cum discută copiii liceului de azi, după citirea revistelor de sport, asupra curselor de cai, foot-ball, box, dancing, cinema, radio şi mărci de automobile.



Fiecare generaţie are alte preocupări şi alte idealuri.

Pentru noi se punea net, pe vremea aceea, problema Divinităţii, şi urmam demonstraţia după un concept mecanic şi matematic al universului, căci nu puteam admite să existe şi probleme *insolubile*. Invăţasem pe dinafară, buchea cărţii, articolele scrise de Nădejde în Contemporanul: *„Este sau nu D-zeu?"* Şi repetam cu enfază răspunsul lui Laplace: „N'am avut nevoe de *ipoteza Divinităţii* scriind „Mecanica cerească".

Armele de luptă ale ateilor erau mai ascuţite şi credincioşii, care simţeau cât de tocite sunt argumentele şcolăreşti, se puneau din ambiţie pe citit în ascuns „Contemporanul". Mai toţi sfârşeau prin a se converti. Tabăra credincioşilor scădea la fiecare semestru şcolar. Curentul ateismului, ca o boală molipsitoare, trecea dela om la om, dela o şcoală la alta, atacând tinerimea ca scarlatina într'un oraş contaminat.

Epidemia răspândită atinsese şi seminarul din Socola — supranumit şi fabrica de popi. Cu groază Direcţia constată într'o zi că o parte dintre seminarişti, viitorii slujitori ai altarului, erau atei convinşi.

Vechiul meu prieten I. Fodor, profesor de liceu, peatunci elev în clasa III-a la seminar, spusese într'o zi în gura mare, la cârciuma lui Ştrul, că nu există D-zeu.

Scandalizat, Ştrul crezuse de datoria lui să ia apărarea Bisericii Creştine Ortodoxe.

— Iacă, halal, frumos ce-a învăţat deja băetul Fodoroaei în şcoala de preuţi creştini, —spunea el la toată lumea care-i intra în prăvălie.

Indignarea cârciumarului ajunse până la urechile Direcţiei Seminarului.

Conferinţa profesorilor fu convocată de urgenţă ca să judece acest caz fenomenal. Sancţiunea era hotărâtă: isgonirea necredinciosului din toate seminariile din ţară.

Noroc că se găsea acolo şi un bătrân înţelept: eruditul elenist Erbiceanu — cel care venea călare să-şi ţină cursul la seminarul dela Socola.

— I...ra... bre oameni buni... doar suntem bărbaţi în vârstă, nici nu ne-ar şedea bine să ne punem mintea cu mucosul aista de băet, care învaţă bine, dar a zis şi el odată un cuvânt prost auzit dela alţii mai bătrâni.

Şi vinovatul, după o aspră probozire, a fost iertat, făcându-şi cuvenitele canoane de pocăinţă.

Din aceeaş generaţie, liceanul Henric Sanielevici, scria vărului său C. Graur, la Botoşani, o carte poştală deschisă, în care după ce rezuma în câteva rânduri diferenţa între socialismul utopic şi socialismul ştiinţific, încheia hotărât: *„cât despre D-zeu, te anunţ precis că nu există"*.

Pe mine când m'a surprins acasă citind „Contemporanul" cu articolul: *„Este sau nu D-zeu?"*, mama s'a îngălbenit ca ceara; cu ochii în lacrimi, mi-a smuls cartea din mână şi-a aruncat-o în foc.

— Ce mi-a fost mai urât mie pe lume... de ce aveam teamă, n'am scăpat...

— Lasă... o potoli tata îngăduitor, să ajungă numai om de treabă în viaţa lui...

— Cum să ajungă de treabă un păgân care nu crede în D-zeu?... In viaţa lui n'o să ajungă decât un *scelerat*.

* * *

Contemporanul era evanghelia acelei vremi.

Ion Nădejde era *profetul* unei religii noui.

In ochii tinerimii era un *titan* în luptă cu Divinitatea.

Un *supra-om*, care îndrăsnea să braveze Puterea Supremă, la care naiva omenire continua să se închine încă din ignoranţă şi slăbiciune.

Biserica Ortodoxă nu-l arsese pe rug ca *eretic*, dar îl isgonise din şcoală pentru crima făptuită împotriva religiei de stat.

Omul asupra căruia Şcoala şi Biserica aruncaseră anatema, ajunsese în scurtă vreme suveran pe minţile tinerimii şcolare. Căci el aprinsese o flacără mistuitoare în sufletul unei generaţii vizionare ameţite de mirajul unei lumi noui.

Rătăciţi într'o lume de ficţiuni, robii unei metafizici dogmatice, ne descătuşam intrând într'o şcoală nouă, în lumea realităţilor ştiinţifice, iniţiaţi în metoda noţiunii de cauză şi efect, în disciplina şcoalei positiviste a timpului.

Epoca aceasta care a imprimat un puternic curent de idei umanitare şi generoase, *mişcarea* idealistă, bizară astăzi, care se închegase pe-atunci într'un fel de *sectă masonică* intelectuală, este un câmp interesant de studii pentru sociologi şi pedagogi, ca să analizeze structura sufletească şi formarea caracterelor tinerimii faţă cu spiritul timpului.

* * *

Curentul de idei, pornit în prima formă din dealul Sărăriei, s'a răspândit treptat evoluând sub diferite forme de mişcări sociale, dela acel romantic socialism, la doctrinarul poporanism, tinerimea generoasă, până la mişcarea practică a ţărănismului de azi. Sămânţa aruncată cu atâţia ani în urmă, pentru pământ şi drepturi, n'a fost o predică în pustiu. Şi *planta exotică*, despre care altă dată s'a scris atât de mult, dacă a dat alte roade decât cele aşteptate, e sigur că transplantată în solul românesc s'a aclimatizat cu timpul... căci utopiile de azi nu sunt decât banalităţile de mâine.

Ion Nădejde întrupează o epocă din evoluţia culturii şi spiritului românesc.

„Joe care aruncă fulgere şi trăsnete din dealul Sărăriei", aşa îl prezentau cu ironie duşmanii lui politici.

Modesta casă din Sărărie, cea plină de mistere pe vremea copilăriei noastre, a fost totdeauna un cald cămin de cultură, un mare focar de lumină, o pildă pură de viaţă morală, de intensă şi nobilă muncă, de idealuri mărețe, de sacrificiu şi apostolat pentru dreptate, adevăr şi frumos.

Ion Nădejde, mare cărturar, dascăl şi îndrumător, c'o putere de muncă uimitoare, sobru, de un antic stoicism, lipsit de abilitate politică, incapabil de compromisuri, om dintr'o bucată, nu s'a putut îndoi ca alţii; el s'a rupt din rădăcină, a căzut dintr'odată, şi nu s'a mai ridicat până la sfârşitul vieţii.

S'a stins uitat de discipoli, de prieteni şi de duşmani.

Nepărtinitoare, istoria critică a culturii româneşti, trebue să-l aşeze la locul cuvenit pe acest *nedreptăţit*, care poate fi socotit ca ultimul *Enciclopedist Român*.

JEAN BART

Din Literatura Chineză

Fidelitate

Două rândunele şi iarăş două... Totdeauna, rândunelele sboară perechi. Fie că zăresc un turn de jad sau un pavilion de brad, ele nu se opresc niciodată una fără alta. Fie că zăresc o balustradă de marmoră sau o fereastră aurită, ele nu se despart.

Au fost odată două rândunele... Când luă foc grinda care le adăpostea cuibul, ele sburară în palatul regelui Ou, dar palatul arse şi el, şi rândunelul şi puişorii arseră deasemeni. Intorcându-se, rândunica privi lung ruinele palatului.

Această întâmplare mă întristează peste măsură.

Primăvară

Vântul îmi aruncă în odae flori de piersic, care se aseamănă cu nişte fluturi roz, beţi de-atâta joc.

Ca şi aceste flori, gândurile mele, grele de tristeţe, acopăr fără nici o ordine hârtia pe care voiam să scriu versuri închinate primăverii.

Respir fără bucurie parfumul florilor de prun. Coboară, dulce noapte, dulce prietenă, ca tristeţea mea s'adoarmă în braţele tale, mângâietoare!

Nebunul

Cu gesturi largi, el se perdea în noapte. Culegea parcă stele.

Despărţirea

S'a luminat de zi! Trebue să plec. Prietenă prea scumpă, nu te scula! Dă-mi mica ta lampă ca să te mai văd odată şi să te închid în inima mea... Vreau să-ţi mai văd ochii.

Acum, dă-mi gura. Aud răsunând paşii păzitorului de noapte.

Adio, prietenă prea scumpă! Mă duc la lucru. După lucru vine seara şi fiecare seară mă readuce în braţele tale, care îmi sunt răsplata.

Priveşte... Frunzele sunt pline de picături de rouă. O mierlă flueră. Pe diseară... Adio!

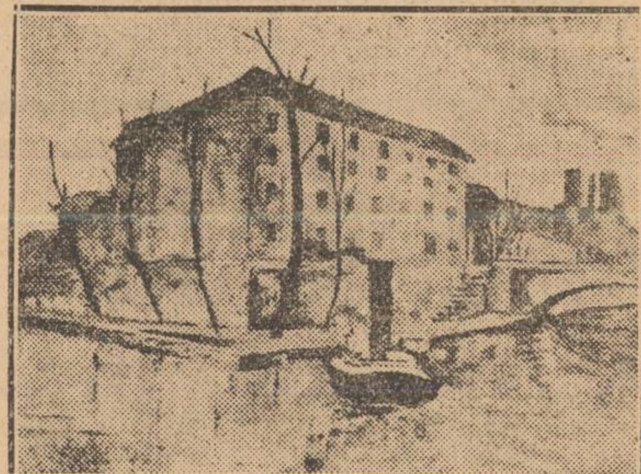
Sentinţa

Renunţă la studiu şi vei fi scutit de supărări.

Pavilionul muzicei

Cântăreţele plecaseră. Liliacul pe care îl pusese în vasele de jad se apleacă spre lăute şi parcă ascultă încă.

Trad. de AL. T. STAMATIAD



I. Anestin — *Peisaj (Paris)*

ENRICO PEA

Seravezza

...Acolo unde cerul e străjuit de trei munţi.

Trei drumuri pe coasta fiecărui munte se oglindesc în păraiele ce fac deltă, în piaţa târguşorului, unde stătea de pază statuia unui Rege cu un sul de hârtii netrebnice în mână, iar pe umeri cu o pelerină de jandarm pe care plouaseră flăcări ameninţătoare din cer, ca să-l ţină de rău nu pe Regele de piatră.

Cu toate că străbunicii tatălui meu se născuseră la Seravezza şi-şi odihneau acum ciolanele în cimitirul de pe tăpşanul muntelui, rămăsese totuşi ceva în nepoţi, care trăda obârşia.

Familie de mecanici hidraulici, toţi, din tată 'n fiu, de mai multe generaţii.

Acuma construiau ferăstraele: forjau bielele, verigile, jghiaburile pânzelor: din fier, din lemn, din funii.

Incercuiau de calde roţile carelor, cu cercuri late de-o palmă, groase de-un deget.

Pentru carele cele fantastice: părând ca din poveşti pentru cei ce nu le-au văzut de-aproape, precum le-am văzut eu: pe care douăzeci de inşi, cu pari de fier, cu o dibăcie numai a lor, încarcă, cu lanţuri şi scripete. blocuri de marmoră înalte cât doi oameni, late cât drumul.

Lungi cât odaia unei case.

Patul carelor e făcut din grinzi îmbinate, prinse cu buloane şi piuliţe: ferecătură grosolană, dar înfricoşătoare, monumentală parcă, înnălţată ca maşinăriile ce aruncau stânci şi buţi cu smoală încropită, în încăerările de demult.

Ţi-e frică văzând un car de-acesta, ducând în cârcă un bolovan de marmoră albă, însângerat încă de ţărâna muntelui: însemnat cu numere şi mărci, înlănţuit cu lanţurile luntrilor cu trei catarturi.

Ţi-e frică trecând noaptea, pe lună, când vezi de departe în marginea drumului carul gol, fără drugi, luminat de lună, umbrit de măslini cocoşaţi...

Iar când îl vezi umblând, când muşcă prundişul, tras de douăzeci de perechi de boi înjugaţi şi pe fiece pereche de-a 'ndaratelea pe jug, stă cărăuşul în cumpănă, ca un împeliţat: urlă, loveşte, înţeapă boii ce trag — ai zice că-i un alaiu de balauri ce târăsc păcatul către porţile Iadului.

Mai toţi oamenii din târguşor lucrează marmora în fel şi chip.

Care urcă pe munte de cu zori, s'o sape. Care o duc din munte de vale.

Pe nişte drumuri netede şi întortochiate, ca jocul „munţilor ruseşti":

blocul încins de două rânduri de funii, ale cărui creştete răsucesc drugii de-a dreapta şi de-a stânga acestui drum ocolit;

blocul, astfel ferecat, se clatină şi coboară, domol, lunecând pe vălătuci de lemn daţi cu săpun.

Oamenii văzuţi de departe par albine în jurul unei bucăţele de pâine albă, ce se mişcă agale spre un stup din vale.

Pe câtă vreme's inşi ce se căznesc, în preajma unui bloc uriaş, cu pari, cu lemne, cu funii de fier, fără pic de răgaz, până ce nu văd bolovanul pe carul ce aşteaptă în mijlocul şoselii.

Alţii lucrează marmora prin ateliere.

Cioplesc lespezile pentru subteranele funebre; sapă slovele milei şi ale pomenirii turnând în dâra lor plumb topit, să nu le spele ploaia.

Dăltuesc ciubucele caselor bogate de prin oraşele Americei, scările, arhitravele bisericilor pe care evlavia creştinească le înnalţă prin ţara focului, ori în Africa, ori în regiunile necercetate de ştiinţă...

Pe unde se duc mai întâi altarele din Seravezza şi pe urmă leacurile pentru boli.

Cine duce credinţa atâta de departe, nu se teme de moartea trupului.

Se teme de rătăcirea sufletului şi zideşte trofeele ca să-l proslăvească pe Dumnezeu: mici, cum poate, dar din material ales, muncit cu sudoarea omului, sculptat cu dibăcie: alt dar după caznă.

Aşa, în mijlocul atâtor erezii, care-va, luminat de evlavie, se duce 'n regiuni sălbatice să păzească simbolul veşniciei prin tabernacolele de marmoră cioplită, lucrată cu înjurături, atât e de tare spărtura vânătă sub fiarele cioplitorilor.

Prin alte dugheni se făuresc din marmoră sfinţii cu trâmbiţă şi războinicii ameninţători.

Dar mai plăcuţi la vedere sunt îngerii pe care, zi cu zi, pietrarii îi desprind din prisosul netrebnic ce-i străjueşte.

Unul ciopleşte din gros, cu dalta lată 'n vârf.

Altul isprăveşte cutele mantiei cu raşpere îndoite, late ca cuţitul, ori rotunde şi ascuţite 'n vârf ca o coadă de şoarec.

Altul dă mişcare florilor, cu o unealtă ciudată ce se 'nvârte, purtată de-o frânghiuţă trasă de-un ucenic, în vreme ce meşterul adânceşte vârful sfredelului rozător pe sub frunzele florilor, ce se uşurează de parc'ar fi flori de cele adevărate.

Altul cârlionţează pletele...

Altul îndoaie aripele pe umerii îngerilor.

Şi toţi cântă.

Pietrarii au fes de hârtie pe cap şi faţa făinoasă ca de paiaţă.

Şueră şi suflă 'n faţa îngerilor, ca să-i scuture de praf.

Acea răsuflare omenească în faţa îngerului de marmoră statuară, pe când eram mic mi se părea că-i suflarea lui Dumnezeu în faţa omului de lut.

Toţi lucrează marmora la Seravezza.

Băcanii sunt Elveţieni.

Iar familia tatei reprezenta ingineria târgului.

(Trad. de ALEX. MARCU)

ROMANUL COMPLECT
al vieţii marelui artist
N. LEONARD
a apărut sub titlul
O VIAŢĂ ROMANTICĂ
ilustrat în culori şi se vinde numai cu 8 lei, lucrarea complectă, la librari şi chioşcuri de ziare.
Această extrem de interesantă lucrare este scrisă de un amic intim al regretatului artist.

A. CEHOV.

ANIUTA

In camera cea mică a hotelului mobilat „Lisabona" Ştefan Cloţicov, student în medicină în anul al treilea, se plimbă încoace şi încolo tocind cu zel cursul. Repetase de atâtea ori cu voce tare, că gura îi era uscată şi-i transpirase fruntea.

Pe un scăunaş, aproape de fereastra cu colţurile încărcate de festoane de ghiaţă, stă vecina sa Aniuta, o brună mică, slăbuţă, de aproape douăzeci de ani, foarte palidă, cu ochii cenuşii, blânzi. Cu spatele încovoiat, ea brodează cu aţă roşie un guler de cămaşă bărbătească. Lucrul trebue făcut repede. Pendula din coridor sună cu un timbru răguşit, două ore după amiază şi camera nu este încă făcută.

Cuvertura boţită, pernele aruncate în toate părţile, cărţile, hainele, un lighean mare murdar, plin cu apă şi săpun în care înnoată capete de ţigări, gunoaie pe jos — totul pare grămădit, amestecat, strivit înadins.

— Plămânul drept, repetă Cloţicov, se compune din trei loburi... Limitele! Lobul superior atinge, pe peretele anterior al toracelui, coasta a patra sau a cincea, pe partea laterală coasta a patra... pe partea posterioară el atinge spina scapulae.

Cloţicov încercând să-şi reprezinte ceiace cetise, ridică ochii în plafon, dar neputând să obţie o imagine clară, începu, prin vestă, să-şi numere coastele superioare.

— Aceste coaste, spuse el, seamănă cu clapele de pian. Ca să nu te înşeli cu număratul lor, trebue să te obişnueşti.

Va trebui să studiezi aceasta pe schelet sau pe un om viu...

Aniuta, vino să mă orientez!

Anita îşi părăsi broderia, îşi scoase bluza şi se sculă.

Cloţicov, aşezat în faţa ei, cu aerul concentrat, începu să-i numere coastele.

— Hm... prima coastă nu se simte... este după claviculă....

Atunci, iată a doua... Bun... iată a treia... iată a patra...

Hm... Bun... Dece te zgribuleşti?

— Ai degetele reci.

— Haide, haide... n'ai să mori! nu mişca! Deci, iată coasta a treia şi aceasta, a patra... Tu pari slabă, dar de abia ţi se simt coastele... Iată a doua, a treia... Nu, aşa mă încurc, nu voi avea o idee limpede... Trebue să le desemnez.

Unde-mi este cărbunele?

Cloţicov luă un cărbune şi trase pe pieptul Aniutei câteva linii paralele, corespunzând cu coastele.

— Perfect. Acum totul este clar ca în palmă. Acuma pot să percutez. Scoală-te!

Aniuta se sculă şi ridică bărbia. Cloţicov începu să ciocănească şi se cufundă într'atâta în această operaţie, încât nu observă că buzele, nasul şi degetele Aniutei se învineţeau de frig. Aniuta tremura şi se temea că dacă studentul ar vedea-o tremurând şi ar înceta să-i desemneze coastele cu cărbune şi să le ciocănească, şi-ar trece rău examenul.

— Acum, zise Cloţicov sfârşind examinarea, totul este lămurit. Aşează-te din nou şi nu şterge cărbunele. In acest timp eu voiu mai ceti puţin.

Şi medicinistul începu să meargă şi să repete. Aniuta complect tatuată cu dungi negre, zgribulită de frig, şedea şi se gândea. In general ea vorbea puţin, tăcea mereu şi gândea, gândea...

In cei şase sau şapte ani de vagabondaj prin camerele mobilate, ea cunoscuse cinci sau şase bărbaţi ca Cloţicov.

Toţi îşi terminaseră studiile, îşi croiseră drumul şi, natural, ca orice oameni cum se cade, o uitaseră de multă vreme. Unul dintre ei locueşte la Paris; doi sunt doctori; al patrulea este pictor; al cincilea este, se zice, profesor; Cloţicov e al şaselea....

El de asemenea îşi va sfârşi în curând studiile şi îşi va face drumul. Viitorul său este fără îndoială măreţ şi va deveni un om însemnat. Dar prezentul este deplorabil. Cloţicov nu mai are nici tutun, nici ceai; nu i-au mai rămas decât patru bucăţi de zahăr. Trebue ca ea să sfârşească cât mai repede broderia, să se ducă s'o vândă şi cu cele douăzeci şi cinci de copeici primite, să cumpere ceai şi tutun.

Se aude la uşă:

— Se poate intra?

Aniuta aruncă repede un fişiu de lână pe umeri. Artistul Fetisov intră.

— Vin să-ţi fac o rugăminte, zice el lui Cloţicov, privindu-l sălbatec pe sub părul ce-i cade pe frunte. Fii bun şi împrumută-mi pentru două ceasuri această frumoasă fată. Vezi tu, pictez un tablou şi fără model e absolut imposibil.

— Dar, cu plăcere! afirmă Cloţicov. Du-te Aniuta!

— Ce să fac eu acolo? face cu blândeţe Aniuta.

— Hai, fără mofturi! Băiatul acesta te cere pentru artă şi nu pentru nu ştiu ce fleacuri. Dece să nu-l ajuţi dacă poţi?

Aniuta începu să se îmbrace.

— Ce pictezi? întrebă Cloţicov.

— O Psyché! O temă frumoasă, dar nu merge. Sunt silit tot timpul să schimb modelele. Eri am lucrat cu un model care avea picioarele albastre. De ce ai picioarele albastre? o întreb eu. Fiindcă ies ciorapii, îmi răspunde.

Şi tu? Toceşti mereu? Fericit muritor! Ce răbdare ai!

— Medicina cere muncă.

— Hm... iartă-mă Cloţicov, dar tu trăeşti într'un mod cu totul desgustător! Trăeşti numai dracul ştie cum!...

— Ce vrei să spui? Imposibil să fac altfel... Tata nu-mi trimite decât douăsprezece ruble pe lună; cu asta e greu să trăeşti bine.

— Da, fără îndoială... făcu artistul desgustat; totuşi se poate trăi mai bine. Un intelectual trebue neapărat să aibă estetică. Nu-i aşa? Şi aici, în camera ta, e naiba ştie ce: patul nu-i făcut, sunt murdării, gunoaie, resturi de eri pe o farfurie... fi!...

— E drept! recunoscu studentul tulburat, dar Aniuta n'a avut astăzi timp să facă ordine. A fost mereu ocupată.

Când pictorul şi Aniuta plecară, Cloţicov se întinse pe canapea şi se puse din nou la lucru, dar adormind pe neaşteptate, nu se trezi decât după o oră.

Cu capul sprijinit în pumni, se lăsă prins de gânduri triste. Işi aminti de ceia ce-i spusese pictorul: un intelectual trebue să aibă estetică. Şi ceia ce-l înconjura îi păru acum, în adevăr, respingător, infect. Cu ochiul spiritului, i se păru că se vede în viitor, primindu-şi bolnavii în cabinetul său, luând ceaiul într'o sofragerie vastă, în tovărăşia soţiei sale, o femee de treabă; şi pentru moment acest lighean cu apă murdară, în care înnotau capete de ţigări, avea un aspect nespus de desgustător. Aniuta de asemenea i se păru urîtă, neglijentă, lamentabilă.... Şi se hotărî să o părăsească pe dată, orice s'ar întâmpla...

Când, reîntoarsă de la pictor, Aniuta îşi scotea blana, el se sculă şi îi spuse serios:

— Uite, mititico... şezi jos şi ascultă... Trebue să ne despărţim! Scurt, eu nu vreau să mai trăesc cu tine.

Aniuta revenea de la şedinţă nu se poate mai obosită şi mai deprimată. Poza lungă îi subţiase, îi slăbise trăsăturile; bărbia îi părea ascuţită. Ea nu răspunse nimic lui Cloţicov; numai buzele începură să-i tremure.

— Trebue să recunoşti, îi zise studentul, că mai curând ori mai târziu, trebue să ne despărţim. Tu eşti drăguţă, eşti bună, nu eşti proastă; vei înţelege...

Aniuta îşi reluă blana, păturí în tăcere broderia într'o hârtie, îşi strânse aţa şi acele. Găsi pe prichiciul ferestrei cele patru bucăţi de zahăr învelite în hârtie şi le puse pe masă, lângă cărţi.

— Iată zahărul... zise ea încet, întorcându-se ca să-şi ascundă lacrimile.

— Haide, de ce plângi? o întrebă Cloţicov.

El începu să se plimbe prin cameră tulburat şi zise:

— Eşti curioasă, zău! Ştii tu însăţi că trebue să ne despărţim. Noi nu putem sta un secol împreună.

Aniuta îşi strânsese toate pacheţelele şi se întorcea spre Cloţicov pentru a-i zice adio.

Lui Cloţicov îi fu milă de dânsa „Ce-ar fi dacă ar mai sta o săptămână?" gândi el. „Chiar aşa, poate să mai rămâe; peste o săptămână îi voiu spune să se ducă".

Şi nemulţumit de slăbiciunea lui, îi strigă aspru:

— Ce stai aşa înfiptă? Dacă pleci, pleacă... şi dacă nu vrei să pleci, scoate-ţi haina şi rămâi! Rămâi!

Fără să zică un cuvânt, Aniuta îşi scoase încet blana, apoi îşi şterse nasul, suspină încet, şi fără sgomot se aşeză la locul ei obişnuit, pe scăunelul de lângă fereastră.

Studentul îşi reluă manualul şi reîncepu a merge de la un colţ la altul.

— Plămânul drept... repetă el, se compune din trei loburi. Lobul superior atinge pe peretele anterior al toracelui, a patra sau a cincea coastă...

In coridor cineva strigă din toată puterea:

— Grigori, samovarul!

Trad. de C. A.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Nouile premii ale ziarului „RADIO"
Faţă de succesul înregistrat ziarul „RADIO" acordă noui premii, între cari 15 APARATE şi nenumărate piese a căror valoare trece de
100.000 Lei
toate aparatele şi piesele oferite sunt furnizate de uzinele „Nora-Radio" Berlin-Charlottenburg, reprezentate în Bucureşti de firma Jacques Pauker, din str. Smârdan No. 27.
CITIŢI AMĂNUNTE
In ziarul „RADIO", 24 pagini mari
8 lei exemplarul

Citiţi azi
LECTURA No. 206
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
H. SUDERMANN
In Mrejile Păcatului
— Povestire lituană —
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Voiţi să înţelegeţi situaţia actuală din China?
Voiţi să cunoa teţi o civilizaţie de 6000 de ani?
Voiţi să petreceţi câteva ceasuri plăcute?
CITIŢI
„STRĂBĂTÂND CHINA"
NOTE DE CALATORIE
de I. VASILESCU-NOTARA
Un volum elegant tipărit cu 72 de reproduceri după fotografii originale şi cu o copertă artistică executată de pictorul M. Teişanu.
De vânzare la toate librăriile din Capitală şi din ţară
Editura „ANCORA"

HRĂNIŢI COPII CU ALIMENTELE „ALLENBURYS"
BANDA FLĂMÂNDĂ PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE: „ALLENBURYS"
BANDA VESELĂ CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT „ALLENBURYS"
Cereţi broşura: ALIMENTAREA COPIILOR CU ALIMENTELE ENGLEZEŞTI „ALLENBURYS"
Se trimite gratis
DE VÂNZARE LA FARMRMACII ŞI DROGHERII
Se trimite mamelor, nurselor şi moaşelor mostre gratuite
A se indica vârsta copilului
DOMNILOR MEDICI ŞI CLINICELOR DE COPII SE TRIMITE LA CERERE MOSTRE ŞI LITERATURA STIINŢIFICĂ
Reprezentant: S. N. Iancovici Bucureşti I Str. Academiei 6

ARTICOLE DE PICTURĂ
Asortiment complect de culori germane, franceze, şi olandeze
mari reduceri de preţuri pentru artişti, profesionişti şi decoratori
la Librăria „UNIVERSALA ALCALAY & Co.
Calea Victoriei, 27

Lessing după două veacuri

A cădea în rândul clasicilor şcolăreşti este adeseori aventură mortală. Pentru câteva capitole sau scene, selecţionate de gustul pedagogilor, se eclipsează frumuseţi cu totul suprașcolare; şi redobândirea atenţiei omului matur se obţine anevoios. Lecturile din şcoală lasă amintiri de solidă repulsiune. Este impresionant pe viaţă, să fi silabisit câteva paragrafe din Lessing, numai pentru a învăţa deosebirea între verbele tari şi cele slabe. Mister grozav al pedagogiei aplicate, de când se pomeneşte! De ce se învaţă declinările şi conjugările din Eshil, din Shakespeare, din Molière, şi nu exclusiv cu texte anume compuse de dascăli sau în autori care nu-s buni decât să fie anatomizaţi gramatical? Cel puţin o gravă stupiditate pare implicată în acest mister: că oamenii şcolii, după zeci de veacuri, tot nu au reuşit să ia seama, cum amintirea unor scriitori buni rămâne, în multe capete bune, legată cu o definitivă scârbă.

* * *

Lessing, Heine, Nietzsche sânt valorile eclatante ale prozei artistice germane... Cine astăzi ar putea nega cinstit plictiseala magistrală, imperturbabilă, aproape gigantică a prozei lui Goethe, sau egalitatea incoloră şi domoală a lui Schiller?

Astfel, cine a deprins nemţeşte deajuns pentru a nu se mai gândi iritat la dicţionar decât din sută în sută de pagini, va găsi, cred, în cei trei, numiţi la început, capacităţile de artă ale limbii germane aproape complecte. — Nietzsche şi Lessing sunt meniţi să instruiască şi prin contrastele care alternativ ascund şi luminează ceiace-i leagă în aceiaşi tradiţie propriu germană. Cetitorul informat va simţi oricând farmecul înrudirii de stil şi metodă între două atât de diverse lucrări ca *Loakoon* şi *Naşterea tragediei din spiritul muzicii.*

Vinul nobil al lui Zarathustra a îmbătat, de atâţi ani, puzderie de maimuţe patetice — care se prefac patetice, adică —; şi pentru lămurirea ilustră a ridicului lor, astăzi debordant, nu se poate închipui alt reactiv atât de specific cum este sobrietatea lui Lessing.

Dela acest rar artist al conciziei s'au păstrat schiţele, de stadii diverse, din care s'a pregătit *Laokoon.* Sunt, unele, aforisme scurte, altele sunt argumentări dezvoltate; în toate scapără, în plin, expresia scurtă şi scânteietoare pe care neostenit o caută inteligenţa nemiloasă cu ea însăşi. Vioiciunea sanguinică, verva limpede şi neistovită, atenţia aspră asupra distingerii şi legării ideilor fac din aceste împrejmuiri, şi aprige şi bine socotite, ale unei teze de estetică, pe atunci actuală, un monument exemplar al gândirii clasice. Raţiune, ordine, legătură necesară, variaţie şi unitate, echilibru între intelect şi voinţă, între intenţie logică şi imagine plastică, se îmbină în acordul de voioasă şi sigură plenitudine ce răsună cu viguroasă claritate.

* * *

Teatrul lui Lessing este, în mare parte mort, — dar, tocmai pentru străini, poate nu atât de mort ca al lui Schiller sau al lui Goethe (de oarece *Faust* nu-i teatru). Scurtimea febrilă a dialogului în *Emilia Galotti*, humorul cuminte din *Nathan*, mai pot captiva spontan atenţia cetitorului şi a spectatorului de astăzi.

Discuţiile pe dogme estetice ale vremii lui nu mai sânt ale noastre; şi didactismul pe care Lessing îl are comun cu veacul său, îl respingem fără rezervă. Inainte de Lessing. Francezii singuri deslănţuiseră critica nemiloasă a tragediei lor clasice, iar nevoia de a demonstra pe Shakespeare contra lui Racine astăzi nu mai există. Insă forţa polemică, însă asprimile strălucite ale pamfletului, însă logica elegant înverşunată, păstrează lui Lessing farmec viu, pentru oricine simte frumuseţea poruncitoare a raţionamentului, prestigiul ciudat şi irezistibil al pasiunii logicizate.

* * *

Şi cine ca Lessing a dus cu simţ atât de sigur pentru specificitatea unui spirit naţional, lupta împotriva caraghioaselor mofturi zămislite de imitări neroade ale unei arte străine şi fatal opuse spiritului şi gustului german? Şi, ca dinadins, s'a întâmplat ca tocmai el, cel instruit în literatura franţuzească, să fie şi exemplu viu de asimilare activă şi autonomă a unei culturi străine.

Critica lui, şi în grad de ceartă chiar, rămâne erudită şi filosofică. Scrupulul logic şi scrupulul empiric nu-l părăsesc niciodată. In aceasta, opera lui este modernă, egal liberă şi de savantlâcul elefantic moştenit şi trecut dela Renaştere până la sfârşitul veacului XVIII, şi de dogmatica uşuratică şi simplistă a versificatorilor de *Artă poetică.* Lessing ştie valoarea amănuntului precis, a deosebirii minuţioase. Aceasta dă viaţă, şi astăzi, textului său.

„Grobienia cinstită îmi place mai bine decât politeţea târâtoare şi dulceagă". Cu această declaraţie s'a aruncat Lessing în cearta cu tânărul, abilul şi mofturosul profesor Klotz. Este vizibil că preferinţa lui Lessing devine astăzi profund actuală.

Fiindcă teologia reintră acum în domeniul literar, nu se mai poate zice că personalismul religios şi polemicele lui Lessing cu pastorii ortodoxi ar fi nişte simple epizoade ale unui trecut irevocabil. Iar cine vrea să cunoască, în expresie memorabilă, cele două chipuri eterne ale vieţii religioase, pe cel pătimaş şi pe cel senin şi înţelegător, să cetească, după *Cugetările* lui Pascal, aforismele lui Lessing pentru *Educarea neamului omenesc.*

* * *

„Sa Majesté a voulu faire des vers mauvais; Sa Majesté y a parfaitement réussi".

Amintirea acestei vechi glume de curte se impune, când filosofi şi literaţi de elită pornesc campanie contra inteligenţei. Căci, de cuvânt, literaţi de massă s'au năpustit lacom să realizeze contrarul inteligenţei. „Sa Majesté y réussit parfaitement".

Dintre feţele Dumnezeirii, Sfântul Duh este acel ce cată spre prea puţini dintre muritori.

Rară, divin de rară, este cum a fost în Lessing, întovărăşirea din plin, a pasiunii cu inteligenţa.

Era în adevăr pasionat, era în adevăr inteligent — şi pasionat de inteligenţă. Aceasta-i creează, poate, actualitate eminentă.

PAUL ZARIFOPOL

O expoziţie „Lessing" la Frankfurt

Cu prilejul bicentenarului lui Lessing, societatea bibliofilă din Frankfurt va organiza o expoziţie cu tema „Lessing în literatură, în teatru şi în architectură".

Expoziţia va cuprinde piese preţioase din colecţiile statului precum şi din colecţiile particulare.

Câteva însemnări despre Lessing

Cu prilejul bicentenarului său

D-na de Stael, ocupându-se în renumita ei carte „De l'Allemagne" cu personalitatea reformatoare a lui Lessing susţine că literatura germană, e aproape singura care a început cu critica. Aşa cum pune d-na de Stael chestiunea desigur că nu are dreptate. A existat o literatură germană viguroasă şi originală cu mult înaintea lui Lessing. Literatura germană medievală de care d-na de Stael auzise, dar pe care o cunoştea foarte superficial, aparţine astăzi aceluiaşi tezaur clasic germanic ca şi operele veacului al optsprezecelea şi al nouăsprezecelea. Dar literaturii germane medievale i-a urmat scolastica şi umanismul, barocul şi rococoul şi toată acea neînsufleţită colecţie de pastişe ale clasicismului francez de care abundă prima jumătate a veacului al optsprezecelea. Germania avea nevoie de o revoluţie literară ca să-şi regăsească sufletul acoperit de sgura influenţelor. Ţară metodică şi speculativă ea a început cu o reformă, în care sunt destule simptome revoluţionare, şi care a măturat din calea poeziei germane tot gunoiul unor principii literare false şi al unei literaturi, din care înainte de toate lipsea orice fărâmă de realitate sufletească. Numai privind mai de aproape sforţările inutile ale celor doi critici: Bodmer şi Breitinger din Zürich, care încearcă să dea o nouă orientare poeziei germane, ne putem da mai bine seama de însemnătatea reformatoare a lui Lessing. Oricât a dominat Goethe literatura şi mai ales critica germană din ultimul secol şi oricât unele din principiile stabilite de Lessing au suferit însemnate revizuiri, critica germană modernă i-a păstrat lui Lessing acelaş loc unic în desvoltarea literaturii germane. Friedrich Schlegel îl recunoaşte ca pe un mare orientator şi-i oferă epitetul de critic productiv. Un filosof, Kuno Fischer, închină lui Lessing un studiu foarte întins, în care îl aseamănă cu Kant şi-i cercetează acţiunea sa de reformator. Ceiace s'a accentuat însă prea puţin este faptul că Lessing a fost şi a rămas singurul critic german, care intervenind în treburile literaturii, a orientat-o şi a dominat-o cu un prestigiu neîntâlnit până atunci şi neîntrecut până în zilele noastre.

Dacă Franţa este ţara criticei literare, a acelei critici care se amestecă de preferinţă în mişcarea literară a actualităţii, Germania e ţara istoriei literare şi a esteticei. Germania face critică retrospectivă şi teorie literară, pe când Franţa face critică actuală. De aceia Lessing e în republica literilor germane o apariţie unică şi aproape paradoxală.

* * *

Lessing n'a fost ceia ce se chiamă un revoluţionar. Pentru aceasta era prea mult copilul raţionalismului şi al epocei luminilor, al căror reprezentant a rămas până la sfârşit, cu toate îndrăznelile sale reformatoare.

Raţionalismul stabilise un anumit fel de a privi şi concepe literatura; tot prin raţiune Lessing caută să nărue întreg eşafodajul critic al epocei luminilor. El n'a căutat dintru început să înlocuiască literatura de influenţă franceză cu una de esenţă pur germană. Ci reluând sugestiile lui Bodmer, Breitinger şi Iohann Elias Schlegel, crede că imitaţia englezilor e mai potrivită cu spiritul poporului german, decât cea a francezilor.

Cu toate acestea atunci când opune literaturii neoclasice franceze noua literatură sentimentală burgheză, Lessing nu se dă în lături de a urmări cu un interes dintre cele mai vii pe Diderot. Mai mult încă, după cum afirmă Albert Köster, unul dintre cei mai buni cunoscători ai clasicismului german, chiar cunoştinţa lui Lessing cu Shakespeare se datoreşte intermediarului francez Diderot. Luptând împotriva spiritului francez în literatura germană, Lessing ca raţionalist convins şi ca îndârjit cercetător de modele străine, a păstrat toată viaţa sa contactul cu cultura de peste Rin.

Lucrul acesta însă nu l'a împiedicat să deschidă literaturii germane o mulţime de drumuri noui. Şi aceasta nu numai datorită criticei, ci şi exemplificării ei prin opere, făcute după calapodul impus de concepţia sa critică.

Astfel din preocupările sale dramatice şi din contactul său cu literatura nouă burgheză a eşit „Miss Sara Sampson", al cărui titlu singur vădeşte anglomania lui Lessing. Tot aşa după revizuirile critice din „Literaturbriefe", ale cărei îndrăzneli au culminat în Scrisoarea 17-a, în care recomandă poeţilor motivele de inspiraţie naţională, Lessing scrie Minna von Barnhelm, comedia onestă ca dialog firesc şi sprinten pe care germanii în vanitatea lor naţională au suprapreţuit-o. Desigur că fără revizuirile din „Hamburgische Dramatische" Lessing n'ar fi scris Emilia Galotti, care cu toate punctele ei slabe, se remarcă printr'o neobicinuită stăpânire a mijloacelor technice teatrale.

In această alternare între raţionalismul critic şi cel creator stă valoarea criticei lui Lessing, pe care Schlegel a putut-o cu drept cuvânt numi productivă. Lucrările sale dramatice sunt în fond exemplificări voite şi meştere ale evoluţiei criticismului său. Căci Lessing n'a fost poet. Scrisul său nu a fost niciodată subiectiv şi personal. El nu a isvorât dintr'o realitate sufletească imediată, din contacul său cu viaţa. Nimic spontan, nimic iraţional în scrisul acestui creator de silogisme literare. Rare sunt momentele de confesiune în opera sa. Desigur că în unele din comediile sale întâlnim urme din viaţa sa, ca de pildă în „Der junge Gelehrte" şi „Der Misogyn".

Poate că singura operă literară a lui Lessing care înseamnă pentru el un caz de conştiinţă este „Nathan der Weise", unde frământările religioase în care s'a amestecat şi pe care le-a trăit adânc se oglindesc în dialectica evident puţintel cam uscată din lupta între cele trei religii.

* * *

Desigur că bogata contribuţie critică a lui Lessing trebue judecată după efectele ei imediate. Nici revizuirea interpretării lui Aristotel, nici teoria estetică a lui „Laokoon" nici revizuirea valorilor literare din „Literaturbriefe", nu sunt lucruri care pot avea şi pentru ştiinţa actuală un interes deosebit. In lupta sa împotriva clasicilor francezi, Lessing era în ritmul vremii, căci atacurile lui Diderot dăduseră clasicismului francez lovitura de graţie şi erau la modă, după cum reiese clar din atacurile mult mai puternice ale emulului său Mercier.

Critica a fost pentru Lessing un crez. Nimeni înaintea şi nimeni după dânsul nu a crezut cu atâta îndărătnicie în valoarea şi misiunea criticei. După Lessing cu critica începea şi muria literatura. De aceia el a practicat-o cu un entuziasm pe care critica zilelor noastre nu-l mai are. Ceiace a fost deosebit de nou şi original în acţiunea criticei sale a fost continua ei legătură cu actualitatea.

Herder şi romanticii au privit mai mult înapoi. Lessing a privit numai împrejur. Cea mai bună dovadă de militantism critic este „Dramaturgia". Nicăieri ca în acest repertoriu critic raţionalismul său nu apare mai aplicat la actualitate. Şi e cu atât mai surprinzătoare această atitudine, cu cât pentru un raţionalist, care era obicinuit să-şi închidă gândirea în tipare cât mai generale, împrăştierea argumentării sale critice dealungul repertoriului teatrului din Hamburg, ar putea părea o simplă întâmplare. Intr'adevăr Lessing nu-şi propune aci să scrie o carte teoretică despre dramă şi teatru. Cu pregătirea sa dramaturgică şi cu cunoştinţele sale de o multilateralitate excepţională, Lessing ar fi putut scrie lesne un studiu documentat. Revizuirea interpretării date până atunci poeticei lui Aristotel i-ar fi putut furniza suficient material critic pentru o carte întreagă, precum şi comparaţia între Shakespeare şi clasicii francezi ar fi putut intra într'un astfel de sistem dramaturgic. Şi totuşi Lessing a preferat să împrăştie constatările sale critice dealungul analizelor şi observaţiilor pe care era obligat să le facă privitor la operele dramatice care constituiau repertoriul teatrului al cărui slujbaş era. Desigur că pretextul acestor analize dramaturgice l'a ajutat să ajungă la acele confruntări critice, în care actualitatea şi autoritatea se întâlnesc într'o hotărâtă concurenţă. Nu e mai puţin adevărat însă că Lessing a fost un spirit foarte puţin metodic, care pornea mai cu drag dela o polemică şi de la o ciocnire de idei, decât de la o problemă pe care şi-ar fi propus-o spre rezolvire. Şi iarăşi nu e mai puţin sigur că orice adevăr critic nu-l interesa în sine, ci numai în legătură cu actualitatea literară. Numai astfel se poate explica faptul că raţionalistul Lessing a putut să devie criticul fragmentar şi paradoxal, în care romanticii au văzut, cu drept cuvânt, un înaintaş al lor. Numai astfel se pot explica şi acele „Literaturbriefe", în care, ca şi în „Dramaturgie", nu se poate întrevedea un fir conducător şi o idee dominantă. Stima romanticilor pentru Lessing a fost provocată tocmai de această împrăştiere fragmentară a ideilor sale, de înfăţişarea oarecum haotică pe care o are opera sa critică.

Şi cu toată aparenţa acestei desordini metodice, raţionalistul îşi arată pretutindeni urechile. Aşa nesistematică cum este, critica lui Lessing a constituit pentru generaţia următoare un catechism. Drama germană a tinerilor din Sturm und Drang şi a clasicilor de mai târziu nu s'ar fi putut înfiripa fără de acea netezire a terenului făcută curajos de Lessing, şi fără exemplificările sale literare. Dar când generaţia din „perioada genială" îşi îndreaptă privirile spre acel depărtat trecut al literaturii germane, pe care romanticii aveau să-l desgroape cu înduioşetoare pietate, ea nu face decât să asculte sfatul lui Lessing din Scrisoarea 17-a.

Desigur că după Lessing literatura germană a cucerit repede culmile pe care acesta le întrezărea. Un Faust a realizat uriaşul metodic Goethe. Lessing numai l'a visat. Romanticii şi în special Friedrich Schlegel au reluat acţiunea critică a lui Lessing, dar fără răsunetul şi efectul acestuia Lor le-a lipsit acel bun simţ cuminte şi burghez de care nu s'a despărţit niciodată Lessing în agitata sa carieră literară. Iar când „Germania Jună" s'a coborît cu pasiune şi elan în actualitate şi militantism, s'a încurcat în agitaţii sterile politice, uitând parnasul din care coborîse.

Germania a produs cum era de aşteptat poeţi mari şi literatură multă. Un critic de temperamentul şi autoritatea lui Lessing nu a mai cunoscut. Şi poate că astăzi o nouă „Dramaturgie" şi o nouă serie de „Literaturbriefe" nu ar păgubi-o de loc fiindcă puţintică poliţie îi trebue oricărei literaturi, oricât de bogată şi pretenţioasă ar fi ea.

ION SÂN-GIORGIU

Lessing şi Voltaire

Incă de la începuturile sale literare Lessing a fost un admirator, al lui Voltaire. Dacă mai târziu comparându-l cu Shakespeare, spre a cărui cunoaştere tot poetul francez îl îndemnase, Lessing, cu admirabilul său discernământ critic, a lovit în talentul dramatic al lui Voltaire, în anii săi de tinereţe l-a studiat de aproape, traducându-l chiar în limba germană.

Dar nu numai la atât se reduce legătura sa cu poetul francez.

Pe când Voltaire era oaspetele regelui Frederic II al Prusiei, Lessing l'a cunoscut de aproape şi chiar a ajuns la anumite neînţelegeri personale, care au făcut pe Voltaire să-l acuze pe Lessing de escrocherie.

Intr'adevăr Lessing şi Voltaire s'au găsit cam în acelaş timp la Berlin. Voltaire era sfătuitorul şi mentorul regelui Frederic; Lessing era traducătorul şi întrucâtva elevul lui Voltaire. Deseori Lessing lua masa împreună cu Voltaire în palatul regelui. El fu prezentat lui Voltaire de un prieten al său care era în acelaş timp şi secretarul lui Voltaire, Richier de Louvain. Lessing a ajutat pe Voltaire ca tâlmaciu într'un proces cu un zaraf evreu şi într'o afacere de speculă bancară care a însemnat pentru Voltaire o totală compromitere şi disgraţia din partea regelui. Lessing în schimb lichidează toată această chestie cu versurile epigramatice, care sună aproximativ astfel:

De vreţi în fine-o explicare clară
De ce evreul nu l'a păcălit —
Răspunsu-i limpede: e că Voltaire
A fost poate-un pungaş mai iscusit.

In orice caz faptul că Lessing a fost amestecat fie şi ca simplu tâlmaciu, într'un proces dintre cele mai scandaloase, a aruncat asupra lui o lumină penibilă. El n'a încetat însă legăturile sale cu Voltaire, ale cărui eseuri istorice le traduce mai departe.

Totuşi prietenia sa cu Voltaire sfârşi urât. Voltaire care terminase în 1751 al său Siècle de Louis XIV, se pregătia tocmai să împartă de Crăciun un număr de douăzeci de exemplare din noua sa lucrare la câteva persoane alese. Lessing, aflând despre aceasta şi curios să cunoască noua carte a lui Voltaire înaintea tuturor celorlalţi, luă fără voie dela secretarul poetului un pachet de corecturi ale cărţii, şi după ce-l arătă şi altor persoane, îl duse cu sine la Wittenberg, unde se gândi şi la pregătirea unei traduceri.

Entuziasmul său pentru scrierea lui Voltaire, Lessing îl plăti cu cele mai aspre jigniri pe care secretarul lui Voltaire, Richier, i le aduse printr'o scrisoare în care cerea manuscrisul. In aparenţă Lessing putea fi socotit ca un hoţ. In realitate gestul său nu era altceva decât abuzul de încredere al unui admirator literar. Voltaire însuşi îşi dădu seama de acest lucru şi-i scrise lui Lessing o scrisoare plină de bunăvoinţă.

Viaţa lui Lessing

Gotthold Ephraim Lessing s'a născut la 22 Ianuarie 1729 la Kamenz. In casa tatălui său, care era pastor protestant, a primit o serioasă educaţie religioasă.

Studiile gimnaziale le-a început la Kamenz şi le-a urmat la şcoala domnească din Meissen. A studiat cu foarte multă hărnicie pe clasici, şi matematicile.

In 1746 se duce la Leipzig, unde urmează studiile universitare şi unde rămâne până la 1748. Aici începe să facă literatură şi gazetărie, tipărind mai multe reviste şi scriind piesa „Der junge Gelehrte", pe care i-o reprezintă trupa d-nei Neuber.

In 1748 pleacă la Berlin unde prietenul său Mylius redacta ziarul „Berlinische Privilegierte Zeitung", care deveni mai târziu „Vossische Zeitung", ziar care există şi astăzi. La acest ziar colaborează Lessing, desvoltând o foarte mare activitate gazetărească, fiind între timp şi secretarul unui domn von der Golz. La Berlin îşi tipăreşte Lessing comediile şi un volum de versuri, încercându-se şi în epigramă şi în domeniul odei. Atunci se întâlneşte şi cu Voltaire, pe care îl traduce, căruia îi serveşte într'un proces scandalos ca tâlmaciu şi de care se desparte, după ce, din admiraţie, nu uită să ia cu el colile de corectură ale cărţii lui Voltaire „Le siècle de Louis XIV".

La 1751 se duce la Wittenburg, unde studiază un timp la Universitate luându-şi şi titlul de magistru, şi de unde în Noembre 1752 revine la Berlin. Aci scrie la „Vossische Zeitung" şi tipăreşte o parte din operile sale, prelucrând şi imensul material ştiinţific şi literar strâns la Wittenberg.

La Berlin stă, cu o întrerupere, de la 1752 până la 1760. Intre anii 1754—58 redactează şi tipăreşte „Theatralische Bibliothek" după ce mai înainte redactase publicaţia „Beitraege zur Historie und Aufnahme des Theaters", publicând studii teatrale originale şi traduse. La Berlin leagă prietenii noi cu Karl Wilhelm Ramler, librarul Fr. Nicolai şi filosoful Moses Mendelsohn. In 1755 stă şase săptămâni la Potsdam lângă Berlin, unde scrie de „Miss Sara Sampson", care la reprezentaţie se bucură de un foarte mare succes, ceeace-l făcu pe Lessing să se gândească serios la cariera sa teatrală. La 1755 părăseşte postul de redactor la „Vossische Zeitung" fiind recomandat de Sulzer ca tovarăş de călătorie al unui tânăr elveţian... Lessing devenia deci un fel de pedagog călător, ceeace nu putea să displacă curiozităţii sale neastâmpărate.

Intrucât călătoria trebuia să aibă loc în primăvară şi avea de destinaţie Olanda şi Anglia, Lessing petrecu iarna la Leipzig şi Dresda, studiind şi scriind. Călătoria fu întreruptă, însă, din cauza războiului de şapte ani, şi Lessing fu silit să rămână un timp la Leipzig câştigându-şi foarte greu pâinea zilnică şi bucurându-se numai de prietenia poetului Evald v. Kleist.

In Maiu 1758 apare iarăşi la Berlin. Aci se pune iar cu foarte mare hărnicie pe lucru, plănuind multe şi scriind de toate.

Opera sa principală din acel timp este lucrarea critică „Briefe die neueste Literatur betreffend".

La 7 Noembrie 1760 părăseşte Berlinul ducându-se la Breslau, unde funcţionează aproape patru ani ca secretar al generalului von Tauentzien. Roadele literare al acestei epoce sunt comedia „Minna von Barnhelm" şi „Laokoon". Intre timp, face mai multe încercări infructuoase ca să-şi găsească o altă situaţie. Locul de bibliotecar la Berlin, la care râvnise Lessing, fu dat de Frederic cel Mare unui Francez. Stătu deci foarte puţin la Berlin iar în Decembrie 1767 pleacă la Hamburg unde fu angajat ca recenzent oficial al noului teatru de acolo, pentru care scrise „Die Hamburgische Dramaturgie" şi unde i se reprezintă comedia „Minna von Barnhelm".

Slujba aceasta nu-l ajută destul ca să poată trăi fără griji materiale, aşa încât el trebui din nou să se gândească la o situaţie mai sigură şi durabilă.

In Octombrie 1769 obţinu un post de bibliotecar la Wolgenbuttel unde rămase până ce muri în ziua de 28 Ianuarie 1781. Aci termină drama „Emilia Galotti", scrise încă un mare număr de lucrări critice şi teologice, luând parte cu pasiune la polemica cu pastorul Goeze, polemică care contribui în bună parte şi la scrierea lui „Nathan der Weise".

Viaţa lui avu în ultimii ani şi o rază de lumină, adusă de căsătoria cu vechea sa pretenă Eva Koenig. Moartea neaşteptată a acesteia în 1780 şi în genere viaţa sbuciumată pe care a dus-o au contribuit la sfârşitul grabnic al lui Lessing la vârsta de cincizeci şi doi de ani.

ANECDOTE

Un actor, devenit mai târziu celebru, la începutul carierei sale era ucis într'o dramă la începutul actului al doilea, care era foarte lung. La premieră se bucura de aceasta, căci avea un rendez-vous în seara aceia.

Dar când figuranţii se pregăteau să ridice corpul neînsufleţit, ucigaşul esclamă cu glas aspru:

— Lăsaţi cadavrul aici, e bine să servească de exemplu.

* * *

Sacha Guitry se înconjura totdeauna de actori excelenţi, dar uita să le dea roluri interesante.

Cineva observă:

—Sacha angajează bucătari mari şi-i pune să-i facă apă caldă.

* * *

Intr'o seară, cu mulţi ani înainte de războiu, într'o lojă la teatrul din Petersburg, domnişoara Th., înconjurată de trei boeri bogaţi, foare bogaţi, oftează din adânc.

— De ce oftezi? întreabă toţi deodată.

— Imi lipsesc trei lucruri ca să fiu fericită, răspunde ea: diamante, un pat din lemn de trandafir, şi un loto.

Cei trei boeri surâd, mai vorbesc câteva minute cu drăgălaşa ingenuă, apoi pleacă unul după altul, strângându-i mâna cu înţeles.

A doua zi, în zori, trei soli, cu cusăturile hainelor aurite, se prezintă la actriţă. Erau cei trei lachei ai celor trei boeri, care aduceau... trei loto-uri.

* * *

Intr'un teatru de provincie, se juca o dramă din evul mediu. Pe scenă Ludovic al XI, înconjurat de curtea sa. In sală foarte puţină lume, dar totuşi destulă ca să găsească pe artişti prea slabi pentru sarcina ce şi-o asumaseră şi ca să arate aceasta prin murmure.

Deodată un actor se apropie de rampă şi adresându-se publicului, îi spune fără mânie, dar cu hotărîre:

— Luaţi seama, suntem mai numeroşi decât voi!

* * *

O actriţă obscură juca întotdeauna roluri de servitoare. Slujba ei consta în a spune: Da, doamnă, sau în a aduce o scrisoare pe tavă. Un prieten vine să intervie pe lângă directorul teatrului:

— N'ai putea să-i dai roluri mai importante?

— Ba da, de aci înainte n'o să mai aducă decât scrisori recomandate.

LESSING

Scrisori privitoare la cea mai nouă literatură

Scrisoarea 17-a

„Nimeni, spun autorii „Bibliotecii", nu va nega că teatrul german datoreşte o mare parte a primei sale îndreptări domnului profesorGottsched".

Eu sunt acel nimeni; eu neg fără înconjur lucrul acesta. Ar fi de dorit ca domnul Gottsched să nu se fi ocupat niciodată cu teatrul. Pretinsele sale îndreptări fiecă privesc nimicuri de prisos, fie că sunt adevărate inrăutăţiri.

Pe când înfloria doamna Neuber şi unii îşi simţiau chemarea să fie de folos scenei, poezia noastră dramatică o ducea desigur foarte prost. Nu se cunoşteau reguli şi nu-şi bătea nimeni capul cu modele. Dramele noastre eroice şi istorice erau pline de absurdităţi, bombasticism, murdărie şi glume vulgare. Comediile noastre constau din travestiri şi vrăjitorii; bătaia era cea mai spirituală invenţie a acestora. Pentru a recunoaşte această decadenţă nu era neapărat nevoie să fii cel mai fin şi mai mare spirit. Şi nici domnul Gottsched n'a fost cel dintâi care a recunoscut-o; a fost numai primul care se credea destul de tare ca s'o lecuiască. Şi cum a procedat? Inţelegea puţintel franceza şi începu să traducă; îndemna de asemeni la tradus pe toţi cari ştiau să rimeze şi înţelegeau *oui Monsieur;* el execută, cum spune un critic elveţian, pe *Cato* al său cu cleiu şi foarfece; el puse să se facă fără cleiu şi fără foarfece pe *Darius* şi *Stridiile,* pe *Elisa* şi *Ţapul în proces,* pe *Aurelius* şi *Glumeţul,* pe *Banisa* şi *Ipohondrul:* blestemă extemporatul; puse să se alunge de pe scenă în chip solemn arlequinul, acesta însă fiind cea mai mare arlequinadă ce s'a jucat vreodată; în scurt el n'a voit atât să îmbunătăţească vechiul nostru teatru, cât să fie creatorul unuia cu totul nou. Şi ce fel de teatru nou? Unul de modă franceză, fără să cerceteze dacă acest teatru de imitaţie franceză este potrivit sau nu cu felul de a gândi al Germanilor.

El ar fi putut destul de bine observa la vechile noastre lucrări dramatice pe care le prigonea, că ne potrivim mai uşor cu gustul englezilor decât cu acel al francezilor; că tragediile noastre ne dau mai mult de văzut şi de gîndit, decât ni oferă spăimîntătoarea tragedie franceză; că asupra noastră are mai mare efect sublimul, groaznicul şi melancolicul, decât gingăşia, delicateţa şi sentimentalul; că pe noi simplicitatea prea mare ne oboseşte mai mult decât complicaţiile prea mari, etc. El ar fi putut rămâne deci pe această urmă şi ea l'ar fi dus deadreptul la teatrul englez.

Să nu care cumva să spuneţi că el l'ar fi utilizat după cum o dovedeşte *Cato.* Căci tocmai faptul acesta că el socoteşte pe Cato al lui Addison ca cea mai bună tragedie englezească, arată lămurit că el a văzut aici numai cu ochii francezilor şi că n'a cunoscut atunci pe un *Shakespeare, Johnson, Beaumont* şi *Fletcher* şi pe care în urmă din mândrie n'a mai voit să-i cunoască.

Dacă s'ar fi tradus germanilor noştri cu câteva modeste schimbări capodoperile lui Shakespeare, sînt încredinţat că ar fi avut urmări mult mai bune, decât cum s'a întâmplat făcând cunoscut pe Corneille şi pe Racine. Mai întâiu acela ar fi plăcut mult mai mult poporului decât aceştia; şi al doilea acela ar fi trezit la noi alte capete, decât cum s'ar putea spune despre aceştia. Căci un *geniu* nu poate să fie înflăcărat decât de un geniu; şi mai lesne de un astfel de geniu, care pare să datoreze totul naturii şi care nu sperie cu perfecţiunile obositoare ale artei.

Chiar dacă am hotărî după modelele celor vechi, Shakespeare e un mult mai mare poet tragic decât Corneille; cu toate că acesta cunoştea pe antici foarte bine, iar celalt deloc. Corneille e mai aproape de ei din punct de vedere mecanic, Shakespeare prin ceia ce este esenţial în el. Englezul atinge aproape întotdeauna scopul tragediei, oricât de ciudate şi personale ar fi drumurile pe care le alege. iar francezul nu le atinge aproape niciodată, cu toate că păşeşte pe drumurile deschise ale anticilor. După Oedip al lui Sofocle nici o altă piesă nu poate să aibă o mai mare stăpânire asupra pasiunilor noastre ca *Othello, Regele Lear, Hamlet,* etc. Are oare *Corneille* o singură tragedie care să vă fi mişcat pe jumătate, cât *Zaira* lui Voltaire. Şi ce departe e Zaira lui Voltaire de *Maurul din Veneţia,* a cărei copie slabă este , şi de la care a împrumutat întreg caracterul lui *Orosman.*

Aşi putea să-ţi dovedesc cu puţină osteneală şi în amănunţimi, că vechile noastre piese au avut foarte multe elemente englezeşti. Să numesc numai pe cea mai importantă; *Doctorul Faust* are o mulţime de scene pe care numai un geniu Shakesperian ar fi fost în stare să le conceapă. Şi ce îndrăgostită a fost şi mai este încă Germania de al său Doktor Faust!

Din corespondenţa lui Lessing

O scrisoare către Wieland

Deoarece trebue să plec mâine prin Leipzig spre Berlin, sunt foarte bucuros, scumpe Wieland, că am primit scrisoarea d-tale, şi că pot să împlinesc însărcinarea prietenului d-tale. Alăturat ai răspunsul meu pentru dânsul.

Despre toate celelalte dă-mi voe să-ţi răspund din Berlin, unde gândesc să rămân vre-o câteva săptămâni şi să găsesc vre-o oră liniştită şi plăcută, care aici de multă vreme îmi lipseşte. Pentru moment numai atât.

E bine că din timp în timp se găseşte un al treilea care să-ţi spue cât de mult te stimez. Desigur că pentru o mai intimă prietenie între noi nu mai lipsesc decât relaţiunile personale. Numai cele scrise, care abia sunt deajuns pentru o legătură mai apropiată, nu sunt suficiente.

Dar, scumpe Wieland, te-ai gândit d-ta oare bine? Eu colaboratorul d-tale la „Mercur"? Cu cât mă mulţumeşte aceasta mai mult, cu atât eu mă simt mai puţin potrivit pentru ea, fără să o cobor în proprii mei ochi. Ce contribuţii aştepţi dela mine? Lucrări geniale? Tot geniul a fost acum confiscat de anumite persoane cu care nu aşi prea voi să mă găsesc pe acelaş drum. Contribuţii literare? Cine oare le va citi? Acum câtva timp mai că ţi-aşi fi trimis nepoftit o astfel de contribuţie. Şi anume proprii mei gărgăuni despre Alceste al lui Erupide, provocaţi de atacul recent al lui Goethe, tot atât de neghiob pe cât de răutăcios. Dar nu e aşa că e bine că păstrez pentru mine aceasta? Ştrengarul e un geniu; dar un geniu e un rău vecin: spune foarte bine Nicolai în al său Werther, dacă nu mai bun, în orice caz mai cuminte.

Cum am spus, mai multe ştiri din Berlin! Rămâi prietenul meu, scumpe Wieland. Nu voi înceta niciodată să fiu al d-tale.

Lessing.

Wolfenbuettel, 8 Februarie 1775.

Viaţa în pădure

de HENRY DAVID THOREAU

Henry David Thoreau, *unul din autorii mei cei mai favoriţi, dacă nu cel mai favorit. (Cernişevsky rămânând fireşte neclintit pe piedestalul lui). Mă tem că va fi al mai multora de acum. Mă tem, e-un mod de exprimare. Eu nu mă tem de loc, pentru-că, când iubim pe cineva cu adevărat, dorim să fie, dacă se poate, de toată lumea îmbrăţoşat. Inţelegând* ca toată lumea *să se ridice prin simţire şi intelect, la vrednicia unei atare îmbrăţoşeri.*

Cum l'am cunoscut pe Thoreau? Din minunata schiţă a lui Karl Federn, întăi şi-ntăi. Schiţă aflată în „Freiheit" a lui John Most, din New-York, redată cu colaborarea neuitatului mieu prieten Grigore Goilav. Această schiţă mi-a deşteptat arzătoarea dorinţă de-a face cunoştinţă mai de aproape cu-n autor a cărui lucrare nu mă îndoeam c'avea să fie de-un interes palpitant. Lucrare pe care îmi şi propusesem s'o împărtăşesc tuturora, pentru a ne spori cu cât mai mult punctele de contact şi a ne înmulţi numărul gânditorilor.

Dar de unde să-l iei pe Thoreau? Originalul lucrărei sale iera în limba engleză. Nu greu de descoperit, negreşit. Dar, cu preocupările noastre absorbitoare, de-o camdată nu la întinderea mânei noastre. După o trecere îndelungată de timp, în două numere din „Renaissance Latine" din Paris, diriguită de-un Brancovan, apar câte-va capitole din „Walden". Surprinzător de interesante şi pe dată le-am şi tradus. Făgădueau să urmeze. Dar revista, cam cum ie obiceiul şi la cele străine, a încetat.

Stăteam cu începutul în aşteptare. Aşteptare şi dânsa destul de lungă, satisfăcută pe deplin în cele din urmă, de-un alt traducător, îndrăgostit de Thoreau, şi anume L. Faubelt. Intre traducerea Winaretei Singer din „Renaissance Latine" şi traducerea lui „Walden" de Fabulet, ie o depărtare prea simţitoare. Ce-i drept, traducerea Winaretei ieste mai armonioasă, mai curgătoare. Dar are atâtea reduceri şi concentrări, în cât, cu tot farmecul iei de care am fost captivat, aş fi fost dezolat dacă aş fi fost nevoit să dau tot textul după dânsa în Româneşte.

Atâtea reduceri şi concentrări, s'au făcut pentru acomodarea cu inteligenţa unor cetitori presupuşi neinteligenţi şi capricioşi, iubitori doar de znoave şi de poveşti uşurele? Noi credem însă că reducerile şi concentrările Winaretei purced mai curând din greutatea de-a învinge anevoinţele limbei. Căci n'au lipsit cetitori pricepuţi să descifreze texte destul de grele şi cari să protesteze chiar împotriva tendinţei unor scriitori de-a le înlesni înţelesul unor lucrări, prin acomodări arbitrare, care duc fatal la sacrificarea fondului lor.

Cât priveşte „Walden", Thoreau are atâtea de spus, şi se vede prea bine că se gândeşte atât de puţin la efecte de stil, cu toate că stilul îi ieste cât se poate de fermecător şi vioiu, în cât nu ştim cum ar fi putut cine-va să-l redee fără a-şi silnici limba întru cât-va, fără a făuri o limbă, cum am zice particulară. Fabulet a făurit această limbă, pentru „Walden", pentru Francezi. Vom făuri şi noi una, după dânsul, poate trecând peste dânsul, pentru Români. Poate chiar Thoreau a fost nevoit să făurească o limbă particulară în care să îmbrace tumultul cugetărilor lui.

Ştiu că obiceiul reducerei şi concentrărei, aş putea zice mai curând masacrărei *textelor traduse ie întronat de multă vreme la noi. De multe ori din suspecte motive. De aceea autori cu mare faimă şi mare fond, la cari se răpăd cei mai mulţi traducători în de obşte, sunt atât de sarbezi şi de rău judecaţi chiar de cetitorii noştri frivoli. De la aceşti cetitori nu ne aşteptăm fireşte să aprecieze la justa valoare lucrări de fond. Cât despre cetitorii înţelegători, pot să fie încredinţaţi, că greutăţile ce vor avea de întimpinat în special cu asimilarea operei lui Thoreau, greutăţi de altminteri necăutate, îi vor răsplăti prin neaşteptate descoperiri.*

Şi acum, înainte de a intra în cuprinsul operei lui Thoreau, vom reproduce întroducerea lui Maurice Muret, la traducerea Winaretei Singer, din Renaissance Latine". Va urma şi schiţa lui Karl Federn, pomenită mai sus. Opera lui Thoreau va cere o oare-care încordare de atenţie. Dar cetitorii acestui organ trebuie să fie de-acum obicinuiţi cu asemenea lucru din celelalte lucrări redate de noi, cari nu-i vor fi lăsat fireşte dezamăgiţi.

P. MUŞOIU

Perioadele de civilizaţie înfloritoare au fost urmate în totdeauna de o puternică reacţie filosofică împotriva ideei de progres chiar. La declinul veacului lui Pericle apare Antistene. Epictet îşi proclamă doctrina tocmai în timpul când Iuliu Cezar îşi încununează opera lui. După Renaştere, Agripa de Nettesheim redactează acel tratat: *De incertitudine et vanitate omnium scientiorum et artium.* După enciclopedişti, apostolii Raţiunei, vine Rousseau, care ridică în slăvi Instinctul. In sfârşit, în timpul din urmă, avem pe Ruskin, Nietzsche, Tolstoi, cari înfierează sau iau în bătae de joc această civilizaţie, a veacului al XIX-lea, cu care atât de mult ne fălim.

Ruskin, Nietzsche, Tolstoi, aceşti autori ne sânt mai mult sau mai puţin cunoscuţi. Nu putem spune acelaş lucru despre Henry David Thoreau, acest premergător nord-american al mişcărei de reacţiune universală pe care sus zişii o reprezintă. Pe vremea când trăea Thoreau, lumea nu iera încă destul de matură ca să înţeleagă spusele lui. Dânsul cuvântă în deşert, sau aproape în deşert. După moarte şi-a luat însă o răzbunare strălucitoare. In zilele noastre opera sa face încunjurul lumei, într'un triumf. In Englitera e discutată. In Germania, comentată. Aşa că era neapărat să fie cunoscută şi-n Franţa. Cel puţin aşa a chibzuit autoarea traducerei lui „Walden" în franţuzeşte. Toţi literaţii acestei ţări, toţi poeţii, toţi prietenii sau îndrăgostiţii de natură vor mulţămi aşa dar D-nei Winnaretta Singer că a dus la bun capăt această întreprindere anevoioasă.

Henry-David Thoreau s'a născut la 12 Iulie 1817 la Concord, Masasuşet. Concord e astă-zi cum s'ar chema o mahala a Bostonului. Pe vremea aceea iera un oraş aparte, independent. Ce-i drept, un oraş foarte mic, dar în care spiritele cultivate se aflau în foarte mare proporţie. Şcoala transcendentalistă, de la Concord îşi recrută pe cei mai vestiţi discipoli ai ei. Prea independent să se lese înlănţuit. Thoreau ocolea cu grijă acele întruniri în cari-şi ţineau transcendentaliştii austerele lor şedinţi. Dar înrudirea lui cu cugetătorii acestui grup, cu Emerson, cu Alcott, e vădită. In transcendentalizm intrau, bună-oară, o mulţime de elemente furieriste. Ce-i însă retragerea lui Thoreau la Walden, dacă nu una din experienţele falansteriene, falansterul conceput şi adus la îndeplinire de-un filosof individualist.

Singura şi statornica pasiune a lui Thoreau, iubirea naturei, se deşteaptă la el de îndată ce vede lumina. Dânsul şi-ar fi petrecut toate zilele să colecţioneze la pietre, insecte şi flori. Veniturile sau mijloacele sale, mai mult de cât modeste, neîngăduindu-i însă să trăească după cum ar fi vrut, dânsul trebui să-şi aleagă o meserie. Şi după o mulţime de încercări neizbutite, îşi făcu în cele din urmă un rost potrivit cu înclinările sale: deschise un biurou de hotărnicii. Celibatar, foarte ordonat şi frugal, dânsul câştiga în câte-va zile cu ce să-i ajungă să trăească o lună. Timpul ce-i rămânea îl petrecea în aerul liber, în câmpiile pe cari le iubea, în pădurile-i favorite.

Intre înfăţişarea lui fizică şi felul lui de viaţă, era o strânsă armonie. Thoreau iera de-o statură înaltă, iar picioarele sale, lungi şi puternice, nu oboseau nici o dată să-l ducă unde îşi propunea. Ochii lui albaştri, plini de deşteptăciune şi bunătate, aveau strălucirea acelor lacuri mari, limpezi. Fruntea lui de om hotărât şi statornic, nestrămutat, iera de-o puţin obicinuită lăţime. Avea un păr negru îmbelşugat, şi o barbă sălbatecă. Faţa lui vădea fineţa şi isteţimea. „Thoreau, zice unul care l'a cunoscut, pare un animal sălbatic, însă un animal sălbatec plin de înţelepciune". Iera atât de greu de apropiat în cât nici vorbă de familiaritate cu el. Chiar prietenii, nu-i vorbeau de cât c'o sfială amestecată cu respect. Unul zicea: „Mi-ar trece tot atât de puţin prin minte să iau de braţ pe Thoreau ca şi să mă agăţ de-un copac".

Distrat şi morocănos în societate, la câmp se arăta de-o voioşie covârşitoare. Mare copil, în înţelesul bun al cuvântului, i se întâmplă, o dată ieşit la câmp, să joace singur, scoţând accente de bucurie. Cânta din flaut, fermecător. Şi, în excursiile lui, nu lipsea să iee, în fundul buzunarului, instrumentul acesta, cu iel. Departe de flecari, în mijlocul pădurei, scotea flautul din ascunzătoare şi petrecea, trezind în depărtare ecourile. Inţelepţii din Concord se prăpădeau după improvizările lui Thoreau. Se cunoaşte un bileţel, prin care Emerson, invitând la iel pe un prieten, îi vorbeşte astfel: „Dacă ar fi să fie la noi şi zeul Pan, nu-i aşa c'ai veni? Află atunci c'avem, sub alt nume, un tânăr Pan. Ai să-l vezi, şi ai să-i auzi şi flautul, dacă nu întârzii prea mult".

Existenţa zilnică a lui Henry-David Thoreau iera regulată de nişte principii hotărâte cu străşnicie. Bunăoară, iel îşi făcuse o lege ca să meargă totdeauna pe jos. In bunătatea lui de inimă, dezaproba obiceiul de-a se înhăma animalele. Pe de altă parte, din simţ estetic, osândea şi calea ferată. Aşa că nu admitea de cât mersul, vâsla şi pânza. Nu trăgea la hotel nici o dată, ci, înfăşurat într'o pătură călduroasă, se culca sub ceriul liber, dacă vremea iera frumoasă, sau în vre-o şură, sub vre-un şopron, dacă asprimea timpului îl silea.

Acestei neîntrerupte atingeri cu natura, acestei strânse comuniuni cu elementele iei, datoreşte Thoreau acea viziune atât de nouă şi atât de personală a lucrurilor, care farmecă pe cetitorii lui „Walden".

Indeletnicindu-şi simţurile cu metodă, pustnicul din Concord le dete o ascuţime necunoscută de obştea oamenilor. Pare că trăind în aerul liber, în aplicarea neîntreruptă a facultăţilor sale, Thoreau dobândeşte o adăogire de simţuri. Dânsul percepe sunete, mirosuri, nuanţe, cari scapă pătrunderei noastre mai puţin ascuţite.

Opera lui Thoreau, cuprinde unsprezece volume, de meditaţii, de cugetări, de note zi cu zi aşternute. Din toate lucrările sale, din punct de vedere literar, cea mai desăvârşită ie *Walden.* Aici îşi povesteşte dânsul hălăduirea în pădurea cea singuratecă şi experienţele sale.

După o şedere de doi ani şi jumătate aici, Thoreau părăseşte codrul, întărit în părerea că civilizaţia ie o rătăcire, iar luxul o crimă împotriva naturei. Hălăduirea la Walden, în bojdeuca construită cu propriile-i mâni, îi dovedi, în cele din urmă, temeinicia principiilor sale de filosofie practică. Intors la oraş, dânsul îşi duse mai departe cruciada în favoarea unei existenţe mai simple: se puse să ridice mai departe în slăvi, cu o autoritate sporită, frugalitatea, cumpătarea, viaţa la ţară, munca pământului. Suspect, mai mult decât suspect, când se ocupă de marile subiecte filosofice, sociale, politice, Henry-David Thoreau întruneşte toate sufragiile când se mărgineşte să preconizeze întoarcerea la natură. Voltaire scriea lui Rousseau: „D-ta mă faci să doresc a merge în patru labe". Pustnicul din Walden Pond merită acelaş... compliment.

Astă-zi, pe locul unde se ridica odinioară bojdeuca lui Thoreau, se înalţă o mare movilă de pietre. Astea au fost aduse de către admiratorii scriitorului. In fiecare an, aceştia aleargă acolea, mai numeroşi. Şi movila de pietre se înalţă mereu: Doctrina sau învăţătura înţeleptului din Concord n'a pierdut nimic din oportunitatea ei salutară.

MAURICE MURET

In româneşte de P. MUŞOIU

Din *„La Renaissance Latine",* 15 Ianuar 1904

FRUMOASA REVISTĂ: „DIMINEAŢA COPIILOR" NOI CU DRAG O CITIM

GOTTHOLD EPHRAIM LESSING

FABULE

Greerul şi privighetoarea

— Crede-mă, — zise greerul către privighetoare, — că nu lipsesc admiratori ai cântecului meu.

— Care-s?, — zise privighetoarea.

— Harnicii secerători, — continuă greerul, — mă ascultă cu multă plăcere şi nu vei putea tăgădui că ei sunt cei mai folositori cetăţeni în republica oamenilor.

— Nu vreau să tăgăduesc aceasta, — zise privighetoarea, — dar nu trebuie să fii prea măgulit de aplauzele lor. Ca oameni cinstiţi, ei au toată grija de lucru, dar le lipsesc cu desăvârşire simţimintele alese. Nu-ţi face, deci, iluzii de cântecul tău, până ce nu vei vedea pe cioban — care trăeşte fără grijă şi care el însuşi cântă cu drag din fluer — că te ascultă încântat, în tăcere.

Lupul războinic

— Tatăl meu, Dumnezeu să-l erte, — zise un lup tânăr către o vulpe bătrână, — a fost un adevărat erou. Cât de temut era el în tot ţinutul! A biruit peste două sute de duşmani şi le-a trimis sufletele lor negre în iad Ce mirare, deci, dacă odată a trebuit să cadă şi el înfrânt de unul!

— Aşa ar vorbi un panegirist la mormânt, zise vulpea; istoriograful conştiincios, însă, ar adăuga:

„Cei peste două sute de duşmani pe care i-a biruit pe rând, au fost oi şi măgari; şi cel dintâiu duşman care l-a înfrânt a fost un taur pe care s'a încumetat să-l atace".

Stejarul şi porcul

Un porc mâncăcios se hrănea cu ghinda ce căzuse dintr'un stejar înalt. Pe când sfărâma o ghindă, mânca cu ochii alta.

— Dobitoc ingrat!, — exclamă stejarul. — Te hrăneşti cu rodul meu şi nu-mi arunci măcar o singură privire de recunoştinţă.

Porcul se opri un moment, apoi grohăi răspunsul:

— Te-aşi învrednici cu privirea mea plină de recunoştinţă, dacă aşi şti că ai lăsat să-ţi cadă ghinda de dragul meu

Trad. de I. GEORGESCU

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Telefon 15|68.

V. Demetrius. Monahul Damian (roman) 80.—
„ „ Domnul Colonel (roman) 50.—
„ „ Fecioarele (versuri) 35.—
„ „ Norocul Cucoanei Frosa (nuvele) 40.—
Al. Davila, Din torsul zilelor, vol.I 80.—
„ „ „ „ „ vol. II 70.—
Nicu Borgoran, Pe muntele Solario (nuvele) 90.—
Topârceanu, Parodii originale (ed. nouă) 70.—
B. Delavrancea, Apus de soare 50.—
„ „ Viforul 60.—
„ „ Intre vis şi viaţă 60.—
A. Cotruş, Mâine (vensuri) ediţie nouă 60.—
Al. Vernescu, Barbu Katargiu. Studiu istoric rezumativ. 40.—
Maiorescu, Istoria contimporană a României 100.—
„ Critice vol. I (Ed. nouă) 80.—
„ „ vol. II (Ed. nouă) 80.—
Dobrogeanu Gherea, Studii critice vol. V 80.—
G. Strat, Economia socială şi legislaţia muncitorească. 20.—
X. Netta, Politica monetară a României şi studiul ei actual. 50.—
A. Dalsace, Fondation et administration des sociétés anonymes 140.—
Vice-Amiral Harfer, La verité sur la bataille du Jutland 163.—
Henri de Vauex, Louis XVII, ses deux suppressions 260.—
R. Duguet, Un bagne en Russie rouge 78.—
Colonel Schnitler, La guerre mondiale 1914—1918 163.—
G. Tchoulkov, Les derniers Tsars Autocrates 195.—
Emile Genest, Contes et légendes mythologiques 84.—
Paul Gaulot, Les grandes journées revoluţionaires 120.—
André Michel, Sur la peinture francaise au 19-me siècle, 195.—
Henriette Cellairé, Monsieur de Voltaire 195.—
Robert Martin, Baux commerciaux et industriels, propriété comerciale, 140.—
H. Mazeaud, Le vote privilégié dans les sociétés de capitaux, 280,—
E. d'Ors, La vie de Goya 78.—
Ch. Guizard, L'Idéal social 65.—
Dupret, L'énergie électrique dans l'industrie 210.—
L. Maury, L'Imagination Scandinave, études et portraits 97.—
Saint René Taillandier, Auprès de Mr. Taine, souvenirs, 65.—
Pierre de Regnier, La femme, l'art de faire la cour â la femme moderne,
Heinrich Mann, Sujet, l'empire, traduction 117.—
P. Bovet, Le sentiment religieux et la psychologique de l'enfant 96.—
P. Gautier, Les moeurs du temps 65.—

Cataloagele editurei gratis la cerere. Comenzile din provincie se şi expediază contra ramubrs.

Interesantă Distractivă Eftină - Instructivă

Au apărut până azi aproape 100 volume

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"

Lucrări originale şi traduceri din operele mai de seamă Lei 6 volumul.

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare din ţară

ISTORIA

Tratat de morală practică

Scoate-ţi din cap, Ioane, că pentru conducerea Statului ai nevoie numai de însuşirile tale de gospodar. Toată lumea ar putea participa la treburile ei şi nu ne-am alege cu nimic.

Intâi, nu am mai putea avea Istorie şi un popor fără istorie e ca şi inexistent. Popoarele nu pot vieţui ca oamenii care le compun, fără o memorie precisă, însemnată cu literile de aur. Un popor nu poate zice ca un cetăţean: stai să mă gândesc, ştiu numai atât, că era într'o zi cu soare. Particularii vegetează, pe când Istoria face evenimente, singurul lucru la care, într'adevăr, se pricepe însă cu mare specialitate.

Unui popor îi trebuesc oameni capabili să-l plaseze în Istorie, lucru de care oamenii rândaşi nu sunt în stare. Aceştia pot cel mult să asculte când ceilalţi îi îndeamnă: „Haide să facem un mare eveniment; ne mai trebuiesc câteva evenimente". Istoria viitoare se capătă luând loc în istorie trecută, după cum marşul se obţine intrând cu pasul plutonului în pluton: Un, doi! un, doi! unuuu! şi istoria este gata, poţi face istorie la nesfârşit căci te-ai deprins.

Dacă tu n'ai avea în conştiinţă pe Decebal, pe Traian, pe Sciţi, pe Ostragoţi şi Geţi, ai fi un om de nimic, Ioane. Ţi-ai vedea, mediocru şi ignorant, de treabă; ai semăna şi ai secera, ai munci şi ai dormi tun pe o ureche şi ai fi un ignorant, care nu se mişcă în unda timpilor cu marile talaze. O bucată de piele de iepure cu un zapis pe partea fără blană, ar trece în ochii tăi drept o cojoacă puturoasă şi ai fi un nenorocit, pentru că n'ai simţi nevoia unei Academii, care să conserve blănurile scrise şi registrele cu socoteli ale vechililor domneşti.

O dată plasat în istoria popoarelor, un popor caută evenimente; caută evenimentele cu care să se îmbrace şi penele albastre pentru pălărie. Dacă am lăsa istoria pe mânile sale, băşicate la plug şi ciocan, ce-ai şti să faci tu cu ea? Ai ciocni-o de toţi stâlpii de telegraf, ca un automobil de mare lux. Iată de ce, pentru conducerea statului, ne trebuesc oameni transformaţi, oameni politici.

Omul de Stat este faţă de omul de rând, cam cum ar fi portretul în ulei faţă de omul politic: o schimbare de materiale, o strămutare din aer pe pânză, din carne în văpsea, din dregătorie în bronzul cel fără de putregai. De fapt e o strămutare din viaţă în hârtie. Omul de Stat e omul hârtiei, un material care a întrecut de mult suprafaţa şi volumul pământului nostru. In vreme ce tu zgârii ţărâna el zgârie coala ministerială cu o unealtă cât dinţii greblelor tale, zgârie timbrul fiscal, anteproiectul, proiectul şi expunerea de motive. Tu poţi trăi, fiindcă eşti un animal, Ioane, fără arhivă, pe când el, omul de Stat, începe să tuşească şi să strănute îndată ce-l scoţi din dosare şi-i dai drumul în păşune. El s'a desobicinuit. Pentru el nu se pomeneşte nimic în stare sălbatecă; totul e strămutat în mapă şi în dulap şi natura fiind anonimă, îndată ce încape în hârţoagele lui, el o iscăleşte şi-i mai pune şi ştampilă şi viză; o legalizează.

Toate lucrurile se strămută şi capătă un înţeles, pe care tu nu li-l poţi da. Intâi se schimbă omul, devenind diplomat, doctor sau licenţiat, lucru fără care nu se mai poate trăi. Indată ce-i pui o diplomă în buzunar, Constantin simte altfel, ca şi cum a fost fermecat: nu se mai loveşte cu proştii ăştia de noi. El gândeşte cu vârf, şi vorbeşte cu vârf, piţigăiat în bunul înţeles, adică aşa cum ar cânta privighetoarea. Apoi, lucrurile încep să călătorească de la sine, ca puii de peşte, din râuri în apa sărată, schimbându-şi toată fiinţa din trecerea lui prin apa dulce în mare. Pământul tău, Ioane, devine sol şi subsol şi trece la Ministerul de Industrie, căruia i s'a zidit un palat frumos şi care a fost înzestrat cu tot ce trebuie, de la Ministru până la şofeur, cu o mulţime de direcţii generale şi subdirecţii. Gârla ta se face forţă motrice şi este supusă unui regim. Partea din gârlă, aceia care mişcă din coadă şi se vinde cu kilogramul, trece altui minister, al Agriculturii şi Domeniilor şi intră în regulile lor deosebite. Grâul şi porumbul tău devin producţie agricolă cu şase la sută materii străine, iar pădurea ta se face lemn de construcţie şi de rezonanţă şi metri cubi, cu taxe de exploatare, regim silvic şi taxe de export. Gazul tău este petrolul din industria petroliferă, aparţinând societăţilor cu nume scoase din astronomie, de foraj şi distilare. Chibritul devine Regia Monopolurilor Statului, dimpreună cu tutunul şi cu sarea, pe care a descoperit-o lingând pădurile, cireada.

Viaţa ta intră în S. A. R. şi se negociază la Londra, la Paris şi la Zurich. Aşa de sus nu te-ai gândit niciodată, Ioane, să te sui. Dacă valea Păduchioasa are într'însa cărbune, numele ei „Les Mines de Padouquioassa" ocupă străinătatea, unde nu te poţi gândi niciodată să fii primit.

Văzuşi, Ioane, că Statul nu-i de nasul tău? Alta e gospodăria ta şi alta e gospodăria cea mare, în care intră gospodăriile noastre ca nişte scaune mici într'o biserică. Nici să nu te gândeşti vre-odată să primeşti a-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala. Oala aceea este pentru nasuri subţiri şi năzuroase. Trebuie să ai în neamul tău grecotei, Ioane, ca să-ţi fi subţiat păretele dintre nări până la transparenţă. Atunci poţi râvni cumva să te bagi în gospodăria Statului tău — şi să fi mânjit hârtie multă, cu toate mădularele, decând te-ai născut, ca un vierme din lut.

O să-ţi povestesc treptat ce-ţi lipseşte ţie cu de-amăruntul ca să ieşi de la vite şi să intri în politică şi în istorie — şi ai să vezi că am avut dreptate. Dacă vrei să te gândeşti să-ţi bagi copiii în această fericire, ei trebuie să se apuce de mici şi, uitând cu încetul tot ce ştiai tu, ca un prost, din apucate, să înveţe nişte apucături şi ştiinţe, într'adins întocmite pentru oamenii mari.

Acum să-ţi spun drept, se întâmplă că şi arhivele şi istoria şi memoria se încurcă şi încă de tot, dragă Ioane, de nu le mai dă nimeni de cap. E de ajuns să scaperi un chibrit şi să-l bagi în ele aprins. Dar asta nu trebuie să se întâmple niciodată căci ne pierdem civilizaţia şi cădem în barbarie.

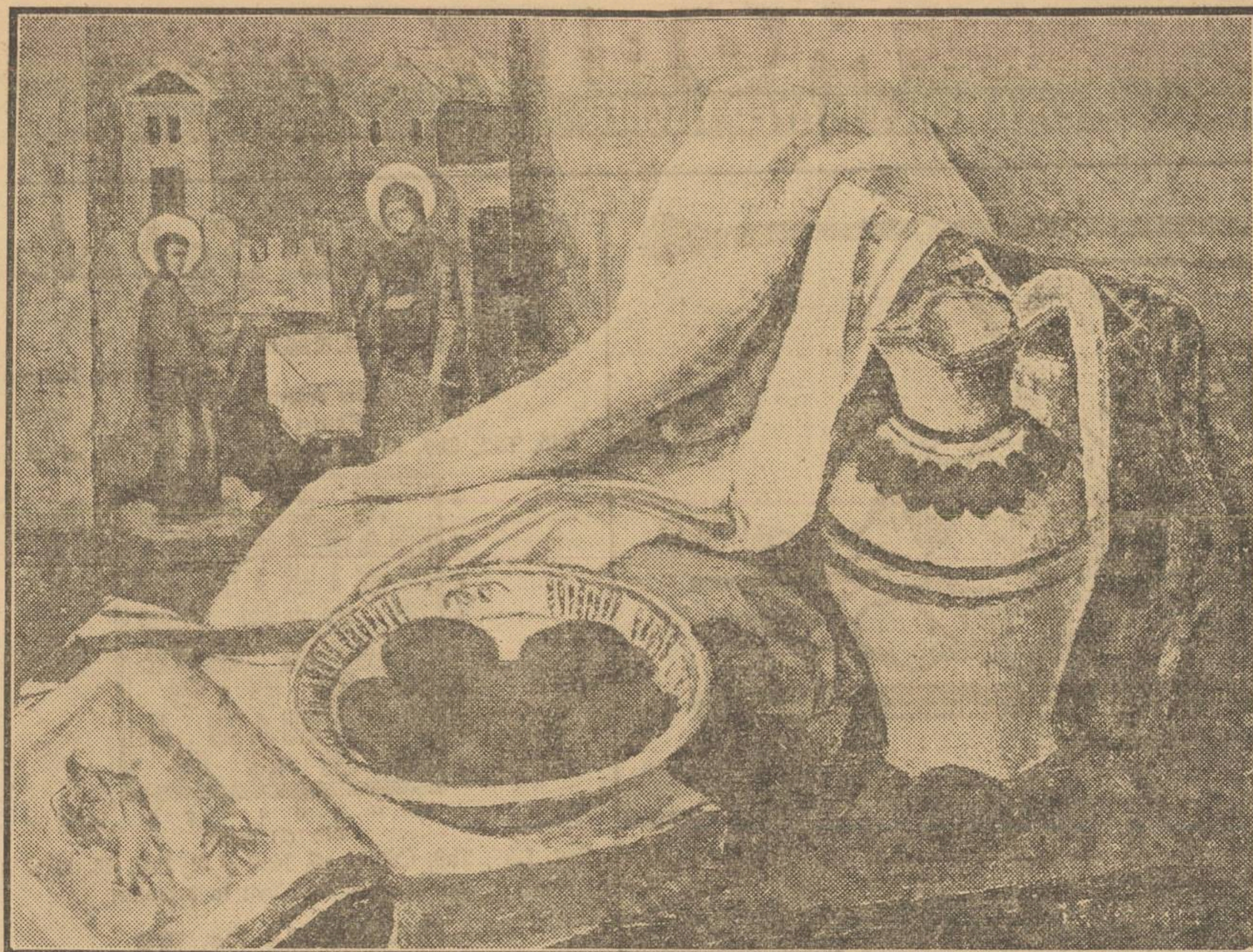
T. ARGHEZI

BIBLIOGRAFIE

— A apărut *Cheia Limbii Esperanto,* ediţia III-a, a 15-a—20-a mie, o broşură conţinând în 32 de pagini: elemente de bază, gramatica, exerciţii, vocabularul de bază şi un mic vocabular comercial. — Preţul Lei 5.

Albert Patrognet: „Les Beautés de Iassy", Poésies, Edit. „Viaţa Românească".

Ion Minulescu: „Corigent la limba română", Editura „Cultura Naţională", Bucureşti.


Leon Viorescu — Natură moartă

PLASTICA

— Copie şi plagiat —

Formulele elastice în care se străduesc criticii şi esteticienii să îngrădească diferitele tendinţe înrudite sau contrarii ale artiştilor moderni, nu rezolvă nici o iniţiere autorizată, nici o îndrumare spre făgaşurile definitive ale artei.

Curentele nu preţuesc nimic, dacă nu strâng în ele însufleţirea spontană conştientă care să îndreptăţească şi efortul şi renunţările.

Inglobarea unui artist într'o formulă sau alta n'are nici-o însemnătate. Esenţialul e descoperirea grăuntelui de aur în realizările lui.

Arta trăeşte fără reţetă, fără definiţii şi fără tipar.

Corespondenţele tehnice, emotive şi formale dintre diferitele înfăptuiri artistice ale unei epoci nu sunt decât rezultatul aceloraşi preocupări şi aceleiaşi educaţiuni estetice. Voinţa artistului joacă în asemenea împrejurări un rol secundar. Opera se concepe într'o anumită ambianţă, căreia interpretul unei stări sufleteşti nu i se poate împotrivi.

Asemănările sunt astfel de neînlăturat.

Indrăzneţii se folosesc întotdeauna de momentele de criză pentru a decreta expediţii de cele mai multe ori utopice, proclamând arbitrarul ca supremă lege a construcţiei, şi haoticul drept treapta pe care se înfăptueşte apogeul artei.

Toate formulele şi toate curentele artistice au alcătuit pe rând maidanele prin care a fost tăvălită — cu pretenţii de solemnă şi ultimă purificare — arta.

Rezultatele se cunosc.

Una câte una formulele au dat faliment, iar străduinţele irosite n'au dus nici măcar la înlăturarea rezidurilor barbare, care fac să se confunde şi azi arta — îndeletnicire esenţialmente interpretativă — cu abilitatea reproductivă.


N. N. Tonitza — Natură moartă

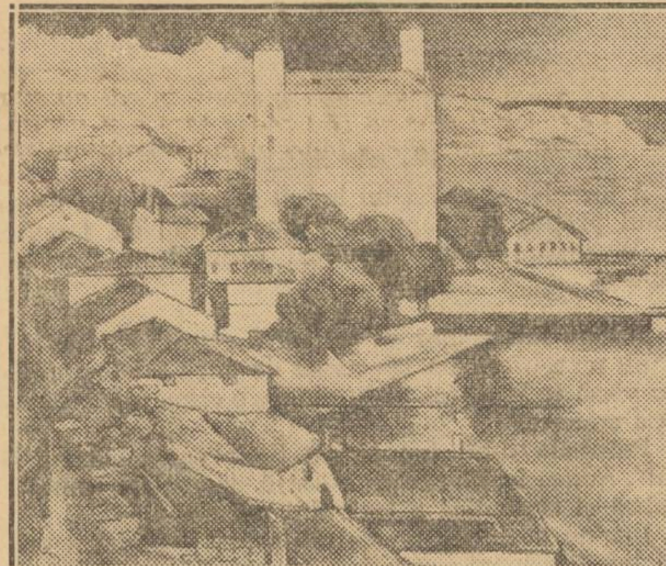
Un pictor tânăr şi condamnat a rămânea definitiv necunoscut, a înţeles că o înrolare banală într'o şcoală cu reprezentanţi calificaţi i-ar putea fi fatală. A găsit atunci un mijloc, pe care-l socotea cu desăvârşire eficace, de a evada din obscuritate, şi anume, experimentarea diferitelor reţete practicate de fruntaşii artei noastre. Era un mijloc de inepuizabilă diversificare şi o chezăşie de izbândă.

Publicul însă nu s'a lăsat mistificat. Expoziţia s'a închis fără ca pictorul să fi vândut vre-un tablou, deşi integrase formule şi reţete curente.

Un critic, care demascase procedeul, se pomeni dat în judecată pentru... calomnie. „Artistul" se credea acuzat de plagiat.

Mai întâi — o precizare: a spune unui poet că e eminescian nu înseamnează a-l calomnia. Prin urmare, nici când afirmi că un pictor lucrează în felul lui Tonitza sau copiază pe Sion nu-i aduci nici-un fel de jignire. E o simplă constatare, mai mult subiectivă, care poate fi perfect întemeiată, dar care în nici-un caz nu poate da loc unui proces de calomnie.

In presă se întrebuinţează un vocabular de multe ori mai jignitor, şi cei vizaţi nu recurg la acte disperate de reclamă, ca pictorul nostru.


I. Theodorescu-Sion — Peisaj

De-altminteri, noi facem o distincţie necesară între copie şi plagiat. Prima fiind mai mult influenţă, reminiscenţă, afinitate; cea de-a doua — reproducere *intenţionată,* parţială sau integrală, a unei lucrări străine, pe care o dai drept creaţie proprie.

Dar indiferent de conţinutul noţional al termenilor menţionaţi, opera copiată sau plagiată nu-şi pierde în întregime valoarea, ci are numai o calitate mai puţin.

E datoria criticei conştiente să releve calităţile şi defectele lucrărilor ce se supun aprecierii sale.

Artiştii n'au dreptul să dicteze criterii de cumpănire critică după împrejurările ce le convin.

Iar ameninţarea cu ciomagul sau cu judecata nu va izbuti să intimideze niciodată o conştiinţă critică, a cărei obiectivitate n'a fost în nici-o împrejurare suspectată sau influenţabilă.

Revizuirea unui verdict estetic nu poate fi dictată nici de gestul necugetat al celui ce ridică mâna, nici de incompetenţa recunoscută a instanţelor judiciare, care nu au în nici-un caz căderea să dea certificate de talent sau de originalitate.

O expoziţie proastă se poate reabilita numai printr'o expoziţie bună, — după cum greşala e purificată prin gestul generos.

Ne întrebăm, însă, unde am ajunge dacă orice obiecţiune ridicată unei opere de artă ar aduce pe critic la bară?

H. BLAZIAN

„Criza cărţii"

S'a vorbit mult în vremea din urmă la noi de o criză a cărţii. Această criză însă pare că există numai în imaginaţia autorilor de mâna a doua: căci altfel nu se poate explica marele succes de librărie al câtorva volume recent apărute în vitrină.

Ultimele cărţi ale d-lor Damian Stănoiu, Liviu Rebreanu şi Ionel Teodoreanu se vând foarte bine.

Romanul d-lui Ion Minulescu „Corigent la limba română" are un frumos succes de librărie. Iar prima ediţie de 5.000 exemplare a volumului de schiţe umoristice „Un prânz de gală" al d-lui D. D. Patraşcanu s'a epuizat în mai puţin de o lună.

E un succes unic în publicistica românească şi el nu se poate datora decât calităţii deosebite a umorului acestui autor, a profundului său simţ de observaţie şi a largului suflu de umanitate care străbate toate paginile cărţii.

„Criza" e, prin urmare, numai a cărţii proaste. *—b.*

Sentimentul veseliei în literatura noastră

Un critic român explica lipsa romanului în România între altele şi prin aceea că **noi nu** am avut epopee.

Mai întâi, ţin să remarc că nu se poate spune că noi n'avem deloc roman. Există vreo două, dintre care cel mai bun este acela scris de Caragiale şi intitulat: „Momente".

In această carte nu avem **nuvele,** ci simple **capitole.** Sub nume deosebite, personagiile reapar. Şi toate personagiile, lipite într'unul, alcătuiesc un erou unic: Românul modern.

O scriitoare engleză, Clémence Dane, a scris un roman foarte curios care seamănă ca factură, cu Momentele lui Caragiale. Cartea debutează cu vestea morţii unei doamne. Ştirea soseşte în mijlocul unei sindrofii. Fiecare membru al societăţii aceleia o cunoscuse. Unul o văzuse când era mică, altul acum în urmă, altul pe când mergea la şcoală, etc. etc. Unul are o anumită părere despre ea, altul una aproape contrarie. I se comentează actele, i se discută psihologia. Şi astfel facem încet-încet cunoştinţă cu personagiul. Nu ne este descris cronologic, ci aşa, la întâmplarea amintirilor şi experienţa fiecăruia, şi uşor deformat potrivit temperamentului fiecăruia. Este o **succesiune de momente răsleţe,** care adunate fac un om în carne şi oase.

Caragiale a procedat cam la fel. A luat o serie de momente din viaţa românului modern, a lui Lache, a lui Dom' Mitică, sau oricum i-om mai zice. Aceste momente, strânse în volum, reconstituesc sintetic nu numai portretul, dar şi biografia eroului.

Căci viaţa Românului aceasta este. Slujbuliţă, băuturică, sindrofie, puţintică conversaţie politică, pricopseală, amor uşurel — şi cam atât, adică, în rezumat, veselie şi viaţă senină, dela început şi până la sfârşit. O trivialitate bonomă, o mitocănie de treabă şi jovială.

Cât despre altceva, precum tristeţă, tragism, dileme corneliene, entuziasmuri abstracte, credinţi fanatice, şi alte „măgării" de acest soiu — nu poate fi vorba. Nu există decât în romane — cu condiţia bine-înţeles ca romanele să fie ratate.

Ş'apoi mai e ceva. Să zicem că de vreo treizeci de ani oamenii s'au mai schimbat. Nu mai sunt chiar exact aşa ca în Caragiale. S'au mai cultivat, s'au mai occidentalizat. Au devenit „des Messieurs". Decât aceasta e încă şi mai rău.

„Omul subţire" român este vecinic dublu. Pe de-oparte: face bae în fiecare zi, cunoaşte pe din afară versuri de Verlaine, circulă cu un Buic personal, vorbeşte franţuzeşte ca un francez, ia totdeauna Wagon-Lits, se scandalizează când se pronunţă cuvântul „Sifilis", pricepe perfect pe Paul Valery, — dar...

Dar, ajuns acasă, îşi înjură copiii de mamă, cârpeşte slugile (femei!), circulă — când îi e cald — în faţa soţiei sale cu părţile ruşinoase descoperite, etc., etc....

Cum se conciliază cei doi Faust-i?

Nu se conciliază de loc. Sau mai bine zis: se numeşte Român a nu simţi nevoia să conciliezi ce spuneam mai sus.

S'ar putea scri o carte despre acest dualism al sufletului nostru. S'ar putea pune în roman această problemă — aceea ca şi cea pe care a pus-o odinioară „Junimea". — Dar acest roman nu poate fi scris decât de un satiric, de un humorist, nu de un romancier de gen occidental. Căci, acum ca şi altă dată, tragism, suferinţă, seriozitate în conflicte — nu există.

Ar fi o carte care, ca factură, ar trebui să samene perfect cu „Momentele" lui Caragiale.

D. I. SUCHIANU

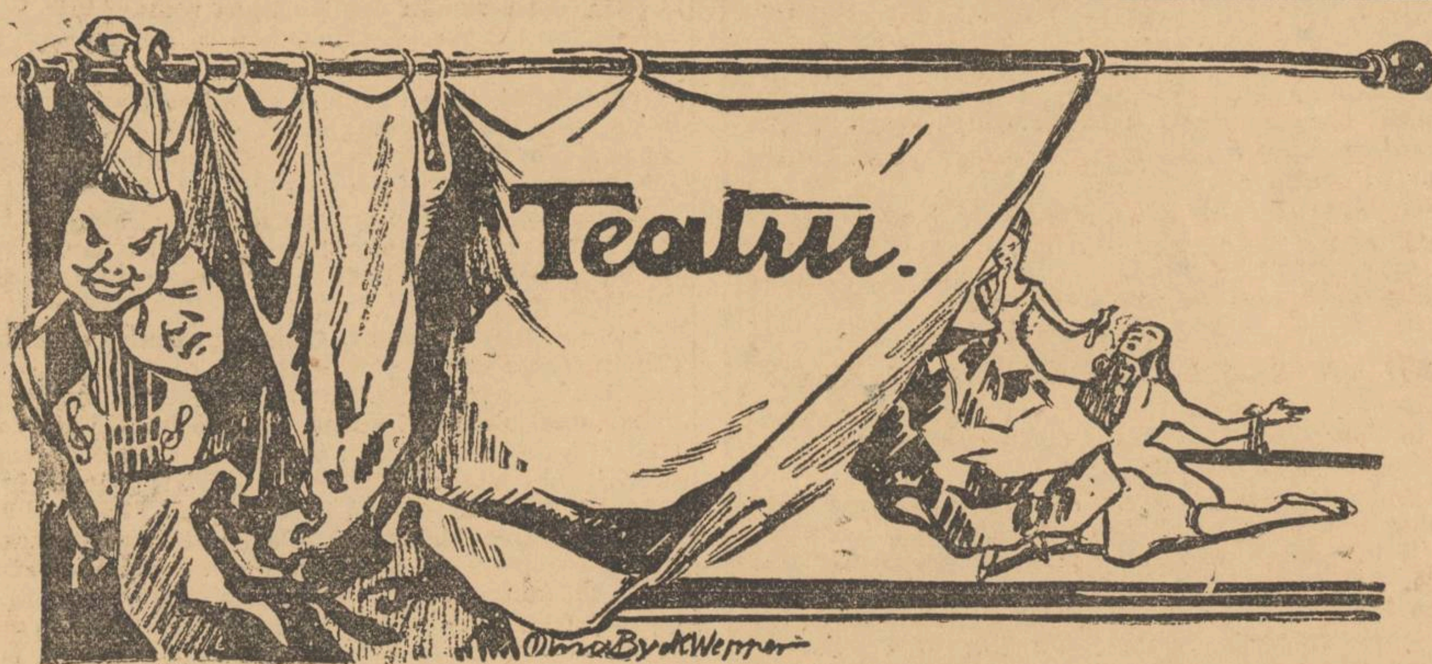
EXPOZIŢII

Doamna Margareta Cossăceanu, o foarte bună elevă a sculptorului Bourdelle, a deschis în ziua de 17


MARGARETA COSSĂCEANU: Portretul lui André Lavrillier
Proprietatea Muzeului Luxembourg din Paris

Ianuarie a. c., împreună cu pictorul H. H. Catargi o expoziţie a ultimelor lucrări în sala Ileana a Cărţii Româneşti.

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA



CRONICA TEATRALĂ

Acum zece ani când febra expresionistă începuse să găsească vagi ecouri la noi cu câteva timide şi vremelnice manifestări, în spiritul creator al fecundului şi ingeniosului nostru autor dramatic d. Victor Eftimiu, a prins consistenţă un plan îndrăzneţ şi original.

Obişnuit să răstoarne cursul valorilor, să facă din diavol Dumnezeu şi din păcat-virtute, domnul Eftimiu a scris în manieră expresionistă un roman teatral, intitulat pentru scenă „feerie modernă", în care o nebuloasă reminiscenţă freudiană e frământată şi tălmăcită obositor, dealungul a şapte tablouri.

Reprezentată mai întâiu la Paris, piesa a căzut.

Autorul a încercat o reabilitare la Bucureşti. Se pare însă că nici aci publicul nu e prea încântat de ultima confuzie dramatică a domnului Eftimiu. Lumea s'a familiarizat cu mitologia d-sale dramatizată şi a primit cu simpatie realizarea de profundă umanitate a „Omului care a văzut moartea".

„Fantoma celei care va veni" — compromis de fantastic şi real — a zdruncinat încrederea spectatorilor. Nu e nici poveste, dar nici lucru adevărat. E „un caz" neverosimil, demonstrat fără şanse de a convinge.

Un poet bogat trăeşte între o amantă morfinomană şi un „maestru" sărac, ftizic şi ratat, care se străduesc parcă înadins să-i sugrume toate elanurile, toată dragostea de viaţă.

Extenuat, nemaisperând să întâlnească pasiunea adevărată de care simţea nevoe, cu nervii iremediabil zdruncinaţi, poetul încearcă să se sinucidă, dar e oprit de fantoma unei femei înveşmântate în alb şi cu o ramură de cireş înflorit în mână, care-l îndeamnă să trăiască şi să o aştepte, căci ea îl va face fericit.



Marioara Voiculescu

Un prieten psihiatru, care bineînţeles nu crede în apariţii, îl sfătueşte să plece în călătorie, spre a-şi reface nervii, sau să se căsătorească. Fantoma apare însă mereu şi spune poetului că oricât ar ocoli-o destinurile lor se vor întâlni.

Intr'adevăr, după o serie de renunţări şi hărţueli fantoma apare aevea: e soţia prietenului său, medicul alienist, pe care poetul n'o văzuse decât în fotografie în ziua când voise să se sinucidă. Chipul ei i se întipărise în subconştient şi el îl proecta în afară, oridecâteori trebuia să ia o hotărîre însemnată, autosugestionându-se.

Subiectul e original, tratarea destul de meşteşugită, dar spectacolul nu convinge.

„Fantoma celei care va veni" pluteşte între literatură şi viaţă, şi lucrarea ar câştiga, poate, cetită.

Domnul Victor Bumbeşti a pus în scenă piesa cu o lăudabilă grijă pentru sublinierea efectelor dramatice şi pentru încadrarea armonioasă a eforturilor interpretării într'o compoziţie omogenă şi sugestiv nuanţată.

Fantezia inepuizabilă a pictorului Feodorov a găsit în tablourile foarte original concepute de autor, o largă posibilitate de valorificare a resurselor sale expresive.

Interpreţii au concentrat străduinţi merituoase. In frunte — doamnele: Marioara Voiculescu şi Agepsina Macry, domnii: Morţun, Calboreanu şi Valentineanu.

* * *

Pe scena Teatrului Mic s'a reprezentat cu mare succes noua lucrare a domnului A. de Herz „Incurcă lume".

Un vodevil, care, deşi e înjghebat în parte după procedee tehnice învechite, are totuşi câteva scene de bună comedie de moravuri, un dialog spiritual şi curgător, o intrigă destul de original concepută şi condusă cu abilitate.

Atracţiunea deosebită a acestei premiere a fost apariţia autorului însuşi pe scenă, în rolul principal.

După exemplul confraţilor d-sale parizieni, Sacha Guitry, Louis Verneuil, Jean Serment, etc., d. Herz încearcă şi izbuteşte să fie interpretul ideal al propriilor sale piese.



A. de Herz

A înregistrat astfel un îndoit succes, alături de concursul preţios al doamnelor: Aura Radovici, Leny Caler, Wauvrina şi al domnilor: Ghibericon, Enescu şi Hociung.

* * *

Adânc înţelegător al scrisului gândit, d. Liviu Rebreanu ne-a oferit un spectacol de pură intelectualitate cu o piesă ce încearcă să lumineze o clipă misterul existenţei omeneşti.

Parabola d-lui Ion Marin Sadoveanu, „Anno Domini", aduce în literatura noastră dramatică atmosfera sumbră şi simbolică a teatrului nordic.

Intr'un accident, un bătrân a fost desfigurat oribil. Fiul lui, fire bolnăvicioasă şi extrem de sensibilă, n'are tăria să-l revadă şi-l lasă în grija unui medic, fiinţă enigmatică pentru toţi cei ce locuiau în aceiaşi pensiune cu rănitul.

Un funcţionar dela Finanţe, Hinog, un teolog, cu credinţa încă neînchegată, o elevă de conservator, un clarinetist, pensionarii d-nei Matilda, sunt scandalizaţi de ingratitudinea fiului şi-l condamnă pentru purtarea lui ciudată. Numai doctorul şi teologul îl înţeleg.

Intr'o seară, tânărul vine să afle veşti despre sănătatea tatălui. Zdrobit de durere, auzindu-i gemetele, el nu are curajul să intre să-l vadă murind. E surprins însă de Hinog, care încearcă să-l ducă cu sila în camera tatălui său.

Tânărul, care era bolnav de inimă, moare în prag, neînţeles de cei din jurul lui.

Medicul învălue trista întâmplare într'o atmosferă mistică.



Ion Marin Sadoveanu

Un act care încheagă un fragment de viaţă sumbră şi care te sileşte să gândeşti.

D. Vasile Enescu a realizat cadrul simbolic al piesei, armonizând montarea expresivă cu interpretarea sobră şi convingătoare.

H. LAZU



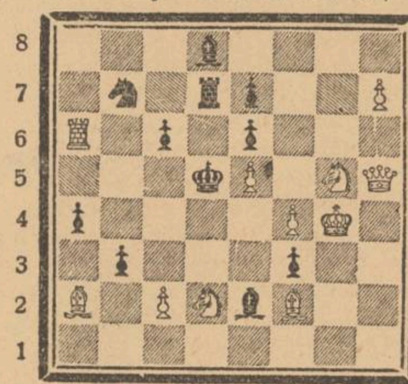
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 197

de **L. Schor,** Budapesta.
(*„Die Schwalbe" 1928*)

Negru (11 figuri)

Rd5, Td7, Cb7, Nd8 şi é2, Pa4, b3, c6, é6, é7 şi f3.



Alb (11 figuri)

Rg4, Dh5, Ta6, Cd2 şi g5, Na2 şi f2, Pc2, é5, f4 şi h7.

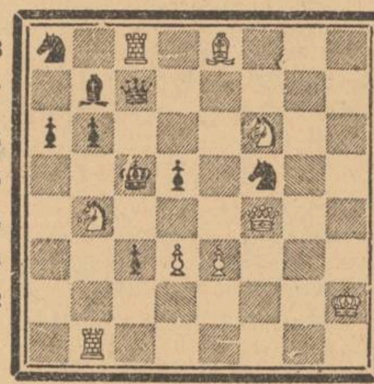
Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 198

de **A. Mari,** Genua.
(*„Die Schwalbe" 1928)*)

Negru (9 figuri)

Rc5, Dc7, Ca8 şi f5, Nb7, Pa6, b6, c3 şi d5.



Alb (8 figuri)

Rh2, Df4, Tb1 şi c8, Cb4 şi f6, Né8, Pd3 şi é3

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 75

Jucată în ziua de 15 Noembrie (Runda VII-a) la cercul de şah „Palais Royal" în concursul pentru campionatul Parisului pe anul 1929.

Alb: Halberstadt. **Negru: Crépeaux.**

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; O variantă convenabilă care se joacă adesea; mutarea nebunului în partida damei e bună însă numai în această poziţie. 4. Dd1—c2, b7—b6; ansamblul acestor mutări au scopul unic de a dubla pionii pe linia c prin schimbarea calului, de a-i fixa prin c7—c5, şi de a-i ataca prin simpla manevră Na6, Cc6, Ca5, etc... 5. é2—é4, Cb8—c6; inconsecvent deci rău; albul poate obţine repede superioritatea prin mutarea é4—é5 care obligă retragerea, destul de dezagreabilă, a calului la g8 căci dacă Cc6×d4 negrul pierde o figură prin Dd1!. 6. Cg1—f3, o mică neglijenţă a albului dar în orice caz partida sa e solid desvoltată. 6..., Nb4×c3+; 7. b2×c3, Cc6—a5; o mare greşeală căci negrul, în efectuarea planului său iniţial este acum cu un tempo îndărăt, ceeace înseamnă ceva! 8. é4—é5!, albul reabilitează uşurinţa jocului său anterior printr'un atac forte şi admirabil condus. 8..., Cf6—g8; fireşte unica mutare căci la Ch5 prin g4 iar la Cg4 prin Dé4 negrul pierde o figură. 9. Dc2—é4, Nc8—b7; 10. Dé4—g4!, Ré8—f8; cu g7—g6 negrul ar deschide o nouă poartă inamicului. 11. Nc1—a3+, c7—c5; 12. d4×c5, Dd8—é7; 13. Ta1—d1 ameninţând T×d7. 13..., b6×c5; 14. Nf1—d3, o mutare liniştită dar bună; ea aduce încă o figură în joc şi în acelaş timp aşteaptă o iniţiativă de „reorganizare" a adversarului. 14..., f7—f6; natural ea nu a întârziat să se producă. Negrul speră deacum înainte să scape de strâmtoarea în care a intrat dar şi-a făcut socoteala singur. 15. Td1—b1!, f6×é5; 16. Cf3×é5, cu formidabilele ameninţări T×N sau N×h7. 16..., d7—d6; 17. Tb1 b5!, Dé7—c7; unica mutare. 18. Tb5×c5!! poanta întregului atac: exploatarea pionului slab c5. Negrul e obligat să primească jertfa. 18..., d6×c5; 19. Na3×c5+, Rf8—é8; Insfârşit acuma după 19 mutări regele negru a reuşit să vină de unde a plecat, dar cu ce preţ!... 20 Dg4×é6+, Cg8—é7; 21. Nc5—d6, la această mutare negrul a putut ceda cu convingere partida; ceeace urmează prelungeşte inevitabilul cu încă 4 mutări. 21..., Nb7—d5; 22. c4×d5, Dc7×c3+; 23. Ré1—é2, Dc3—b2+; 24. Ré2—é3, Db2—b6+; 25. Ré3—é4, şi cu satisfacţia că a „forţat" călătoria regelui advers negrul a abandonat.

(Note pentru „Cronica Şahului" de Camil Seneca).

BIBLIOGRAFIE

Numărul 12 (pe Decembrie) al „Revistei de Şah" încheie în mod demn anul al IV-lea al acestei excelente publicaţii. Un mare număr de probleme, studii, partide, articole interesante şi o bogată cronică şahistă sunt cuprinse în acest număr.

„Revista de Şah", organ oficial al „Federaţiei Române de Şah" e pusă sub direcţia d-lui M. Sadoveanu, marele nostru prozator, membru al Academiei Române şi preşedinte al F. R. Ş. Colaboratori ai revistei sunt cunoscuţii şi entuziaştii şahişti A. F. Ianovcic, A. Lernovici şi A. Winkler. Partea problemelor şi a studiilor se găseşte în mâinile competente ale d-lor I. Schlarko, I. A. Schiffmann şi S. Herland.

Pentru orice informaţii, numere de probă şi abonamente (300 lei pe an şi 175 pe 6 luni) amatorii sunt rugaţi să se adreseze la redacţia „Revistei de Şah" str. Zugravilor No. 19, Iaşi.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

170 miliarde pentru alcool

Germania cheltueşte anual pe băuturi spirtoase 4.700 milioane mărci aur, adică peste 28 miliarde de franci francezi sau peste 170 miliarde lei.

Procesul „Pasării Albastre"

Teatrul „Pasărea Albastră", înfiinţat de I. Jujin, a câştigat în Germania o atât de mare popularitate, încât o serie de întreprinderi din cele mai variate au început să-i speculeze numele.

Direcţia „Pasării Albastre" s'a decis să urmărească pe aceşti speculanţi şi cel dintâi proces de acest fel s'a judecat la Stuttgart.

Acuzatul, Gustav Ilhe, proprietar al casei de editură „Pasărea Albastră", nu-şi recunoaşte vina, declarând că o editură nu poate să concureze cu un teatru şi că numele firmei sale e împrumutat dela piesa lui Maeterlinck.

Totuşi, tribunalul a recunoscut că utilizarea acestui nume de către o editură e inadmisibilă.

Arătându-i-se că ar putea fi amendat sau pedepsit cu recluziunea până la 6 luni, s'a interzis lui Ilhe a menţinea numele actual al editurii.

Motivele acestei deciziuni sunt destul de ciudate: „Pasărea Albastră" a lui Maeterlinck, fiind prea puţin cunoscută în Germania, toată lumea s'a obicinuit să întrebuinţeze numele de „Pasărea Albastră" numai pentru teatrul fondat acum 20 de ani în Rusia şi continuat astăzi de artiştii ruşi refugiaţi în Germania. Faptul că o editură şi nu un alt teatru uzează de acel nume — n'are nici-o însemnătate pentru jurisdicţiunea germană...

Romanul lui Atkinson

La Londra s'a sinucis un tânăr şi foarte talentat pictor, Frederik Atkinson, recunoscut ca cea mai mare speranţă a artei engleze.

Fiu al unui miner, Atkinson era foarte sărac; totuşi a reuşit în ultimul an, de când a fost descoperit de critica plastică, să economisească din vânzarea tablourilor lui, peste 150 de lire sterline.

Acum vre-o trei săptămâni făcu cunoştinţa unei dansatoare fără talent, cunoscută în cercurile artistice din Londra sub numele de Dolores. Această fată e de o rară frumuseţe şi serveşte mai mult ca model pictorilor londonezi, deoarece debuturile ei artistice n'au avut nici-un succes.

Disperată de viaţa ei de „model" şi de eşecurile artistice, fata se hotărâse să-şi utilizeze frumuseţea într'un mod mai banal dar mai practic spre regretul tuturor pictorilor din Londra.

Prima „victimă" a căzut tocmai Frederik Atkinson.

Din ziua cunoştinţei, tânărul pictor se îndrăgostise de Dolores. Ziua lucra numai portretele ei, iar noaptea petrecea cu dânsa prin teatre şi restaurante.

Fericirea lui Atkinson n'a durat însă decât 20 de zile. Când schimbă şi ultima liră sterlină, Dolores dispăru în braţele unui alt pictor.

Atunci, Atkinson scrise iubitei lui o scrisoare de adío, şi deschise robinetul gazului aerian. Dimineaţa fu găsit mort.

Tragerea loteriei spaniole

Cu prilejul tragerii loteriei naţionale din Spania au sosit din toată ţara zeci de mii de curioşi la Madrid.

Mulţimea imensă a staţionat din dimineaţa primei zile de Crăciun în faţa Monetăriei Statului.

La orele 9 au apărut membrii comisiunii de tragere, iar la 11 s'a anunţat cel dintâi câştig de 10.000 pesetas câştigat de un barcelonez.

Apoi au urmat încă două câştiguri, tot de 10.000 fiecare.

Capriciul cifrelor a făcut ca şi aceste două câştiguri să fie câştigate de doi barcelonezi.

Madridenii au început să se agite, nemulţumiţi, când, în sfârşit, câştigurile al 4-lea şi al 5-lea le-au revenit numai lor.

La orele 12, numărul 6.692 vândut de Creditul Lionez sucursala Madrid, a obţinut cel mai mare câştig: 64.000.000 franci francezi!

Entuziasmul mulţimii a ajuns de nedescris: tunete nesfârşite de aplauze, sute de pălării zburau în sus şi apoi erau călcate de mulţime; răsunau cântece şi imnul naţional. Au avut loc manifestaţii de admiraţie în faţa Creditului Lionez.

Delirul mulţimii madridene a dispărut însă ca prin farmec, într'o singură clipă, când banca a anunţat numele câştigătorului: Marchizul Saint-Raphael, care locueşte la Paris, şi care cumpărase prin corespondenţă acest bilet dela sucursala Creditului Lionez!...

La această veste s'a făcut o tăcere mormântală în Madridul agitat.

Cazul acesta a mărit desigur ura madridenilor împotriva aristocraţilor spanioli care nici nu stau în Spania, împotriva băncilor străine...

4.200.000 franci au fost câştigaţi cu biletul cumpărat în comun (cu 10.000 de franci) de către funcţionarii ministerului de finanţe. In total s'au distribuit câştiguri în suma de 375 milioane de franci!...

Cucerirea Vieţii

Multă lume crede că pentru a înţelege o lucrare de ştiinţă, trebue să posezi numai decât studii de specialitate. Aceasta este adevărat numai pentru acele lucrări de ştiinţă scrise într'un stil pedant, plin de fraze greoaie, care te fac să arunci o carte de la prima pagină.

Dar un adevărat om de ştiinţă ştie să expue în mod atrăgător şi cu fraze simple, nemeşteşugite, cele mai abstracte probleme.

Un exemplu de felul cum se pot înfăţişa marelui public teorii în aparenţă pur ştiinţifice, ni-l dă minunata carte a doctorului Voronoff, care explică în ce constă marea problemă a *Intineririi* şi leacul găsit de el împotriva bătrâneţii.

Cartea doctorului Voronoff, „Cucerirea Vieţii" a apărut în Biblioteca „Dimineaţa" şi costă 20 lei.

Cărţi şi Reviste

POEZIE PENTRU COPII

Fetiţa a aşteptat şi în anul acesta pe Moş-Crăciun cu aceeaşi încredere neînşelată. In emoţia ceasului de dimineaţă care i-a întâmpinat scularea din somn şi din vise cu realitatea altfel miraculoasă a unei trăsurele cât curmezişul patului şi înăuntrul căreia toate diferitele jucării, de care ea vorbise cu o dorinţă în săptămâna ce trecuse, se aflau îngrămădite ca pentru un burlesc alai de carnaval, — Fetiţa n'a ştiut să arate vre-o preferinţă şi ea lua şi lăsa jucăriile pe rând ca şi cum plăcerea de a avea una sau alta s'ar fi putut cântări cu nişte mânuţe care tremurau.

Dar, după două ceasuri, păpuşa costumată în domino, şi cea îmbrăcată după ultimul jurnal, August cel prost şi banditul calabrez, serviciul de ceai, morişca luminoasă şi maimuţa gimnastic, şi chiar trăsurica ce le cuprindea pe toate, au devenit prietenii bine cunoscuţi care nu mai interesează, şi se întâmplă atunci lucrul minunat că Fetiţa nu mai ţinea în braţe decât cele trei cărţi pe care prevăzătorul Moş-Crăciun le adăugase jucăriilor, şi încă nu pentru imaginile care reproduceau zeci de fetiţe asemenea ei, bucălate şi zâmbitoare, meşteşugite în culori vii, cât pentru ceeace, în ochii cumpărătorului, nu jucase nici un rol la alegerea cărţilor: textul.

— Citeşte! se rugă Fetiţa la ora care ocupase pe toţi ai casei cu cele 24 de pagini ale gazetelor de Crăciun.

Căci Fetiţa nu are nici cinci ani împliniţi şi din tot alfabetul nu cunoaşte precis decât pe A şi pe N, litere care compun jumătate din numele ei mic.

— Te rog! Doar tot citeşti.

In ziua de Ajun, copiii sunt stăpânii. Şi fiindcă tot citeam...

Las jurnalul şi încep din cartea de deasupra:

Lola gustă dulci fiori
Numa 'n câmpul plin de flori

Credeam că se poate trece repede înainte? Fetiţa a astupat pagina cu mânuţele:

— Ce sunt dulci fiori?

— Dulci fiori sunt... bucurii, bucuriile pe care le are Lola în câmpul plin de flori.

— Şi cum le gustă?

Aş vrea să râd: Cu lingura! Fetiţa răsplăteşte toate glumele cu un râs prompt şi prelung care-i atrage inevitabil o sărutare.

Nu se poate. Dispreţul pentru litera tipărită, dacă va trebui să-l capete odată, n'are să-l înceapă cel puţin prin mine. Trebue să apăr pe autorul Lolei ca să salvez prestigiul miilor de cărţi care aşteaptă cu pagini de artă adevărată anii înmulţiţi ai Fetiţei.

Atunci îi vorbesc ceva despre limbajul figurat al poeziei, despre nevoile rimei şi chiar, cu jumătate de gură, despre fetiţele cuminţi care ascultă versurile frumoase fără să întrerupă.

Docilă, fetiţa îşi aranjează în minte cele spuse şi trecem mai departe. Dar iar ne poticnim de un căţeluş care *n'are frică* de stăpâna lui cea mică, pe urmă de Lili care

sub umbrela-i mare
Nici un *zor* de ploaie n'are

şi facem o haltă lungă la întoarcerea copiilor din plimbare:

Sufletul le este plin
De parfum, de cer senin

Zărisem strofa cu o clipă înainte, ca pe un duşman care trebue ocolit, dar Fetiţa urmăreşte fiecare vers cu un deget care nu face concesii:

— Aici ai rămas.

Se 'ntorc beţi acum de toate
De zări largi, de flori, de soare...

şi trebue să adaog la cunoştinţele ei că omul se poate îmbăta nu numai cu vin dar şi cu zări largi.

Dacă a ascultat aceleaşi versuri de trei sau patru ori, Fetiţa le ştie şi le spune fără greşală. In recitarea ei, cu acompaniamentul drăgălăşiei zâmbetului, a glasului limpede de viitoare cântăreaţă, a gesturilor puţin exagerate de copil desgheţat, versurile capătă o savoare şi nuanţe neaşteptate care le legitimează abia acum: sunt versuri pentru copii!

A doua carte nu conţine din fericire nici o înclinare spre delirul poetic: e relatarea unei vizite practice la palatul cu jucării al unor pitici.

Ca să facă loc imaginilor, şi aici splendide, versurile explicative au fost îngrămădite jos, într'un spaţiu de cinci centimetri pătraţi. Nu-i exclus să se fi făcut şi un rezumat al versurilor, original chiar: pare că din fiecare strofă s'a tăiat un vers sau două, ceiace-i lasă mereu cititul în suspensie. Dar imaginaţia Fetiţei, transportată în palatul piticilor, suplineşte lipsurile mai bogat decât complectarea lor tăiată.

Ciudat! Fetiţa care a înghiţit relativ uşor parfumul cu care se umplu sufletele, precum şi fiorii dulci la gust din cartea întâi, nu-şi poate stăpâni intonaţia deceptionată oridecâte ori ajunge dincoace la câte un hop al rimei:

Dar dând cu ochii de copii
Piticu 'ndată se opri.

In ajunul Crăciunului, cărţile cele mai căutate pentru darurile copiilor sunt acestea, cartonate, colorate, cu desenuri multe şi text sărac, plăcute de ţinut în mână şi cumpărate pe preţul a câtor-va sute de lei bucata.

Pentru tipărirea lor, editorul a făcut, ce-i drept, sacrificii mari: hârtia, colorile, tiparele de zinc, au fost importate din ţară străină, desenatorul a fost triat dintr'o sută, cel care a confecţionat desenurile în trichromie este vre-un maistru specialist scump plătit... Numai când s'a ajuns şi la textul de imprimat, editorul n'a crezut că-i nevoe să-şi bată capul. A compus singur câte-va versuri, sau a dat să le facă vre-unul din funcţionarii din birou care stătea atunci neocupat.

Românul e doar născut poet.

ALICE GABRIELESCU



S. GREAVU-DUNĂRE: Bibliografia Dobrogei

Din publicaţiile Academiei Române (Memoriile Secţiunii istorice)

Edit. Cultura Naţională, Bucureşti

Bibliografia n'a găsit la noi prea multă înţelegere pentru a stimula cercetări mai ample şi susţinute.

Nu s'a priceput îndeajuns încă rostul sistematizării controlate a materialului bibliografic, după specialităţi, după ordinea preocupărilor şi după izvoarele autorizate de documentare în diferitele domenii ce au alcătuit obiectul şi centrul de inspiraţie al publicaţiunilor de toate categoriile.

Nu avem bibliografii, deşi cercetări îndrumate spre acelaş domeniu ştiinţific, literar, juridic, filosofic, etc., sunt destule în bibliotecile literaturii originale.

Studentul sau străinul care ar vrea să ne cunoască, nu găseşte informaţia autorizată şi actuală care să-l iniţieze.

Dacă în domeniul artistic, lipsa monografiilor face aproape cu neputinţă alcătuirea unui studiu de sinteză generală, dacă în domeniul beletristicei întocmirea bibliografiilor pe genuri literare se poate face mai uşor, în schimb, în ramura politico-socială asemenea lucrări se vor putea înjgheba pe viitor fără nici o greutate, întrucât monografiile, pentru alcătuirea şi desăvârşirea cărora Seminarul de Sociologie de sub conducerea d-lui profesor D. Gusty depune fructuoase eforturi, vor realiza punctele de sprijin ale tuturor lucrărilor de informaţie competentă şi precisă.

* * *

In editura „Cultura Naţională" a apărut o bogată şi elegant tipărită „Bibliografie a Dobrogei", cuprinzând material documentar începând din anul 425 dinainte de Cristos şi până în zilele noastre.

Domnul S. Greavu-Dunăre, autorul acestei vaste şi migăloase lucrări, legitimează oportunitatea strădaniilor sale, pe faptul că evenimentele anilor din urmă au deschis provinciei dobrogene un complex proces istoric. Iniţiativa cercetărilor d-sale se datoreşte tendinţei de a se tăgădui legalitatea istorică, geografică, etnografică, a prezenţei şi supremaţiei României în Dobrogea.

Aflăm, astfel, un fapt cu totul deosebit şi nou pentru afirmarea drepturilor noastre, şi anume, procentul covârşitor al lucrărilor româneşti asupra Dobrogei, în comparaţie cu literatura străină.

Indicele bibliografic al lucrării domnului Greavu-Dunăre, organizează materialul pe specialităţi, dând posibilitate celor interesaţi să găsească cu uşurinţă studiile de specialitate.

Lucrările sunt prezentate pe următoarele categorii: Geologie, Paleontologie, Hydrologie, Meteorologie, Toponimie, Cartografie, Flora, Fauna, Geografie, Etnografie, Antropologie, Preistorie, Istorie, Arheologie, Inscripţii, Numismatică, Religie, Călători şi Călătorii, Legislaţie, Educaţie, Invăţământ, Politica, Polemica, Statistica, Chestia agrară şi economică, Comerţ, Industrie, Armata, Starea sanitară, Literatură, Folclor, Publicaţiuni periodice, etc.

Prin această utilă şi conştiincioasă sistematizare a materialului, precum şi prin bogăţia documentară, „Bibliografia Dobrogei" se impune printre cele mai preţioase lucrări ale genului. — *H. Bl.*

DRIEU LA ROCHELLE: Blèche (N. R. F.)

Blèche e o carte foarte franţuzească. Psihologism în doze forţate, pentru a descrie două suflete pe cât de chinuite pe atât de ridicole.

Eroul romanului e un intelectual, gazetar clerical, redactor al articolului de fond în ziarul „Le Catholique". E însurat, şi fidel soţiei sale. De ani de zile n'o înşeală. Adeseori doarme la ea — care locueşte împreună cu copiii lor. Dar el are nevoie de singurătate. Şi soţia sa i-o respectă. Deaceea cea mai mare parte a zilei locueşte într'o garsonieră unde nu pătrunde nimeni, afară de servitoare şi de o secretară, Blèche.

Blèche e secretară gratuită. Il iubeşte pe Blaquaus (aşa se chiamă eroul). El însă nu o bagă de loc în samă şi chiar îi displace intruziunea ei în viaţa lui. Dar e leneş şi nu poate lua o hotărîre niciodată. Şi aşa, o lasă...

Vine apoi un furt de bijuterii, apoi o sinucidere a lui Blèche... Dar importante sunt solilocurile autorului, care tot timpul face altceva decât gândeşte şi gândeşte altceva decât gândise cu un minut înainte. Şi tot acest travaliu cerebral — pentru a-şi ameliora personalitatea morală, pe care în realitate şi-o strică şi şi-o mânjeşte la fiecare pas.

Ş'apoi o grandomanie de om superior, aliată cu fapte de om foarte terre-à-terre cum spuneam la început: Chinuit şi ridicol, — iată combinaţia psihică foarte interesantă a eroului lui Drieu La Rochelle.

Şi Blèche la fel. Are ceva din psihoza şi neurastenia parizienei intelectuale şi muncitoare; e de compătimit; e de admirat; dar când şi când ne vine şi să râdem de ea.

In tot cazul, merită să fie cetită această carte — care de altfel a avut un foarte frumos succes de librărie. — *D. I. S.*

Cum se pot obţine cele mai bune rezultate de la CREMA TOKALON.

Avertisment cu privire la săpunuri,

FERIŢI-VĂ de săpunuri cari conţin prea multe săruri alcaline cum e cazul cu multe săpunuri cari se găsesc în comerţ. Acest produs chimic, caustic, usucă pielea răpindu-i în acelaş timp umiditatea naturală de care nu se poate lipsi şi o face roşie, uscată şi adesea plină de sbârcituri. Ceva mai mult, grăsimile râncede cari intră în compoziţiunea atâtor săpunuri ieftine au adesea un efect dezastros asupra tenului. Iritând porii, aceste săpunuri pricinuiesc coşuri, erupţiuni dermice, mâncărimi şi alte defectuozităţi desgustătoare.

Casa Tokalon a reuşit să pună la punct fabricaţiunea unui săpun absolut unic şi necunoscut până acuma care este pentru ten o cremă tot aşa de bine ca un săpun. Acest săpun minunat se obţine încorporând cremă într'un săpun pur. Intrebuinţarea acestui nou procedeu, descoperit din întâmplare, contribuie la dobândirea unui produs cu totul diferit de acelea cari se fabricau până acuma. Faceţi această experienţă: Spălaţi mai întâiu mâinile cu săpun ordinar, pe urmă, după ce ele se vor fi uscat, observaţi cum pielea a devenit aspră şi zbârcită după ce a pierdut din umiditatea ei naturală şi a secreţiunilor sale grase sub acţiunea directă a sărurilor alcaline. Aplicaţi pe urmă o bună cremă grasă şi spălaţi-le din nou cu acelaş săpun; uscaţi-le bine şi veţi vedea atunci transformarea care s'a produs în catifelarea pielii Dumneavoastră.

In acest nou săpun denumit SĂPUNUL DE FRUMUSEŢE CU CREMA TOKALON, crema şi săpunul sunt deja amestecate în chiar timpul fabricaţiunei. Crema dă săpunului un parfum delicios şi o spumă untoasă care pătrunde prin porii pielii cei mai minusculi, îi curăţă şi în acelaş timp fac pielea minunat de fină şi absorbantă. Dacă se mai face atunci şi o aplicaţiune de cremă Tokalon, rezultatele sunt remarcate imediat.

Săpunul de Frumuseţe cu Cremă Tokalon se găseşte acuma de vânzare la toate bunele case de parfumerie.

NOTA. — Săpunul de Frumuseţe cu Cremă Tokalon costă Lei 40.— bucata. Se găseşte pretutindeni şi la PARFUMERIA ELITEI Bucureşti, calea Victoriei Nr. 39.

Colţul librăriei „Hasefer"

Libräria de artă „Hasefer" din Bucureşti, str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

AUTORI RUŞI CONTEMPORANI

In traducere germană: Ilya Ehrenburg: Die Verschwörung der Gleichen (Babeuf); — Die Abenteuer des Julio Jurenito und seiner 12 Jünger; — Trust: Die Zerstörung Europas. — Dreizehn Pfeifen. — Die Liebe der Jeanne Ney. — Jasik Roitschwanz (Leben der Ostjuden); — Moskaufluss.

Tarasoff-Rodionoff, autorul celebrului roman: „Schokolade" scoate un nou roman, admirabil şi viguros scris: „Februar".

Konstantin Fedin: Transvaal-und andere Novellen, precum şi minunatul nou roman: „Brueder".

I. Babel — cel mai tânăr romancier contemporan, dar unul din cei mai iluştri: Budyonnis Reiterarmee (nuvele: episoade din luptele fratricide ruseşti); — Geschichten aus Odessa (nuvele).

Gladkow: Zement (romanul revoluţiei ruseşti) — pasionant ca un roman „senzaţional" şi totuşi de o înaltă ţinută literară.

Alexandra Kollontay — celebra ambasadoare rusă — a scris: „Wege der Liebe" în care defilează fata şi femeea Rusiei de azi. Succesul acestui frumos volum de nuvele, merge crescând din zi în zi.

Lydia Seyfullina — una din conducătoarele femeilor ruse — a scris: „Der Ausreisser" — dureroasa epopee a adolescenţei vagabonde, şi: „Wirinea" — romanul ţărancei ruse care se emancipează de sub stăpânirea tiranică a bărbatului.

Mai recomandăm: *Wladimir Lidin:* Der Abtrünnige: *Katatew* Die Defraudanten; *Panteroff:* Die Genossenschaft der Habenichts (ultimul mare roman rus); *Fadejew:* Die Neunzehn precum şi volumul-colecţie intitulat: „Dreissig Erzähler" care cuprinde nuvelele cele mai importante ale scriitorilor ruşi contemporani.

IN TRADUCERE FRANCEZĂ

Din autori ruşi contemporani, recomandăm:

I. Babel: Cavalerie rouge. — *Vsevold Ivanov:* Le train blindé. — *Lydia* Segfullina; Wirinéa; *Katayew:* Rastratchiki; *Konst. Fédine:* Transvaal: *Séménoff:* La faim.

Mai recomandăm:

CATEVA CĂRŢI FRANCEZE

realmente *bune,* fie că au fost premiate, fie că recenzenţii francezi de seamă le-au primit entuziast:

Const. Weyer: Un homme se penche sur son passé (Prix Goncourt); Cavelier de La Salle: Cinq éclats de silex; *Dominique Dunois:* Georgette Garou (Prix Fémina); André Chamson: Crime des justes; *René Béhaine:* Avec les yeux de l'esprit; *Roland Dorgelès:* Cabaret de la belle femme; *Joseph Kessel:* Nouveaux contes; *Blasco Ibanez:* Voyage d'un romancier; *G. Duhamel:* Les sept plaies; *André Maurois:* Climats; *Pourtalès:* Louis II de Bavière.

In provincie trimetem cărţi numai contra unui acont anticipat (restul ramburs). Trimetem şi *orice alte cărţi,* române sau străine, anunţate în coloanele acestui ziar, socotind preţurile cele mai mici.

Concursul de frumuseţe

Miss România va fi aleasă de „Realitatea Ilustrată"

Revista „REALITATEA ILUSTRATA" a primit din Galveston (Texas) dela „Asociaţia Internaţională pentru organizarea concursurilor de frumuseţe", următoarea telegramă:

TELEGRAMA
Constantine Realitatea Bucuresti
EXPRES
245 NEWYORK 392/12 13 12/1 sans heure
YOU POSITIVELY HAVE EXCLUSIVE PRIVILEGE SELECTING
MISS ROUMANIA ROE

Adică:

„245 New-York 392/12. 13. 12/1 (Sans heure).

In mod definitiv aveţi privilegiul exclusiv al alegerii unei „Miss România": ROE"

Prin urmare, singură „Realitatea Ilustrată" are dreptul de a alege pe „Miss România" (cea mai frumoasă femee din România) pe care s'o trimeată la concursul internaţional din Galveston-America.

Case de editură minoritare

In vreme ce presa şi revistele noastre literare se plâng de criza cărţii româneşti şi nici editorii, nici autorii nu găsesc soluţia potrivită pentru îndreptarea acestui rău, la maghiarii şi germanii din Ardeal editurile literare au luat după războiu un avânt, care a mers crescând şi a atins la sfârşitul primei decade de muncă bine organizată un grad de dezvoltare mai mult decât satisfăcător. Centrele culturale ale acestor două minorităţi sunt pentru Germani Sibiul, iar pentru maghiari Clujul.

In Sibiu au existat şi înainte de războiu două case vechi de editură: W. Krafft şi Iosef Drotleff. Cea dintâi care a editat şi multe cărţi româneşti, între altele Enciclopedia Română, a cultivat până la războiu mai mult literatura poporală şi cărţile didactice, iar a doua, publicistica editând şi ziarul politic „Siebenbuergisch Deutsches Tageblatt", care acum a intrat în al 56-lea an de existenţă. Casa aceasta de editură avea de mult instalată şi o litografie, unde s'au imprimat în culori şi cu o technică desăvârşită cunoscutele albumuri româneşti de cusături şi crestături în lemn ale prof. Dumitru Comşa din Sibiu.

Intre aceste două case de editură germane şi cultura românească din Ardeal au existat până la războiu legături strânse şi trebue să le aducem mulţumiri pentru ajutorul dat la tipărirea celor mai importante opere româneşti, care n'ar fi putut apărea fără concursul acestor edituri. W. Krafft şi-a câştigat un deosebit merit pentru cultura românească în Ardeal şi ca librar, fiindcă el a desfăcut decenii de-arândul un număr enorm de cărţi româneşti în massele ţărăneşti, într'o vreme când librarii români nu existau sau n'aveau nici putinţa nici priceperea necesară pentru acest fel de comerţ.

Incât priveşte maghiarimea din Ardeal până la războiu nu se poate vorbi de o mişcare literară propriu zisă. Legăturile cu Budapesta erau atât de strânse şi distanţa geografică atât de mică, încât nu se simţea nici o nevoe pentru o acţiune independentă de a capitalei. Nici în oraşele din Ardeal şi nici în celelalte oraşe provinciale din Ungaria nu s'a putut desvolta o mişcare literară mai distinctă. Clujul era şi atunci centrul cultural maghiar al Ardealului, dar o casă de editură literară n'a avut teren de desvoltare. Cu altă ocaziune am arătat tot la acest loc cauzele, care au prilejit această stare de lucruri.

Prin noua constelaţiune politică s'au rupt dintr'odată legăturile culturale cu Berlinul şi cu Budapesta şi cele două popoare minoritare s'au văzut nevoite a-şi creia o viaţă culturală nouă şi numai din propriile lor puteri. Desigur că atât Saşii cât şi Maghiarii au avut de învins mari greutăţi, dar acum după o muncă de zece ani putem constata că sforţările lor au fost încoronate de succes.

Tocmai în vremea aceasta când criza cărţii româneşti preocupă toată intelectualitatea noastră, nu poate fi lipsită de interes o cercetare a situaţiei în care se găseşte astăzi problema editorială la cele două minorităţi etnice din Ardeal.

Inainte de toate se impune atenţiunei noastre *sistemul,* după care s'a procedat la rezolvirea acestei grele şi importante probleme.

In faţa greutăţilor ce trebuiau învinse cele două case de editură din Sibiu şi-au unit puterile şi au fuzionat formând o societate anonimă de editură sub firma: Krafft et Co. Drotleff. Astfel cu puteri unite şi având în frunte un specialist format la marile case de editură din Germania, au început o activitate editorială, care în ultimii 2-3 ani a dat la iveală un număr considerabil de opere ale autorilor indigeni. Sub raport technic, cărţile editate de noua societate sunt la înălţimea realizărilor moderne din ţările apusene.

Aproape toate cărţile se pun în vânzare numai în legătură solidă şi distinsă, încât te îndeamnă să le cumperi. Editorii aceştia au înţeles secretul psichologic exprimat atât de plastic în cuvintele: „Ce vede ochiul, cere inima". Şi într'adevăr cărţile acestea se vând, cu toate că preţul lor e mare, după concepţia cetitorului român.

In privinţa conţinutului se observă o preferinţă pentru operele cu caracter istoric-cultural naţional. E simptomul ce-l găsim la popoarele care luptă pentru asigurarea fiinţei lor etnice. Istoria trecutului e un izvor de viaţă şi de întărire în sforţările pentru dobândirea viitorului.

Printre aceste opere găsim şi două publicaţiuni, care sunt de interes şi din punct de vedere românesc, amândouă datorite d-lui Dr. Karl Kurt Klein, docent pentru limba germană la universitatea din Iaşi, intitulată: „Contribuţiuni la istoricul protestantismului în Moldova" şi „Relaţiunile lui Martin Opitz cu românismul".

Centrul mişcării literare germane propriu zisă nu este însă în Sibiu, ci la Braşov. Aici a luat fiinţă după războiu cercul literar din jurul revistei „Klingsor", care şi-a întemeiat şi o casă de editură. Şi la cărţile editate aici se pune mult preţ pe o execuţie technică ireproşabilă. Preţurile remarcabile, reclamate de această împrejurare, par a nu fi însă o piedică pentru răspândirea lor. Cartea germană executată în condiţiuni technice superioare a luat de mult locul obiectelor de tinichea, care se dăruesc de publicul nostru românesc la sărbători, şi în familiile germane din Ardeal nu există pom de Crăciun sub care să nu se găsească printre darurile aduse de Moş Crăciun şi câte-o carte. Iată una din temeliile pe care se bazează editurile germane. Dacă am imita şi noi acest obiceiu şi am înlocui tinichelile vopsite cu cărţi frumos tipărite şi cu gust legate, am ameliora în mod simţitor criza cărţii româneşti şi am trezi în copiii noştri preocupări mai intelectuale.

După războiu s'a trezit şi la poporul şvăbesc din Banat conştiinţa naţională şi ca urmare a început şi la Timişoara, punctul de gravitate al şvabilor, să ia fiinţă o casă de editură germană, care deocamdată lucrează în condiţiuni modeste, aşa cum îi permit împrejurările.

Dintre casele de editură maghiare merită o deosebită menţiune aceea întemeiată de cercul literar din jurul revistei „Erdelyi Helikon" („Heliconul Ardealului"). Asupra acestui cerc literar am scris cu altă ocaziune. Aici ne interesează să cercetăm partea editorială.

Sunt abia trei ani de când a luat fiinţă această editură şi rezultatele obţinute sunt uimitoare. Şi aici ne surprinde mai întâi *sistemul.* O parte din scriitorii şi poeţii maghiari s'au constituit în cerc literar, fără statute, dar cu legături mult mai fireşti şi mai durabile' afinităţi culturale. Din această închegare a forţelor a răsărit o casă de editură, care editează numai operele membrilor ei, şi numai pe seama acelor cetitori care se înscriu ca membri ajutători în societate şi abonează cărţile. In fiecare lună apare câte o carte de literatură frumoasă, care se trimite cu ramburs de 60 de lei abonaţilor. In modul acesta editura a găsit mijlocul de a-şi asigura un număr constant de cetitori şi nu e pusă în situaţia de a tipări cărţi pe seama şoarecilor din poduri şi a şobolanilor din pivniţi. Şi aici se dă cea mai mare atenţiune execuţiunii tehnice şi toate cărţile sunt legate în jumătate piele şi sunt prevăzute cu vignete exlibris.

S'ar părea că lucrul acesta e un lux, dar succesul editurilor minoritare dovedeşte, că pentru un public inteligent şi intelectual cartea frumos executată nu este lux, ci o necesitate.

ION BAILA

INSEMNĂRI

Ochii şi măselele lunei

O nouă revistă de avantgardă vine să ne dăruiască — în tristeţea acestor zile de iarnă — un ceas de minunată înveselire.

Cetiţi-o, prieteni! Revistele umoristice,—bunele, onestele reviste umoristice care descreţeau frunţile bunicilor noştri au dispărut. Astăzi, singurele tipărituri care te îndeamnă la râs sunt tipăriturile poeţilor modernişti.

Vreţi, poate, o pildă....

Iat'o:

Luna îşi scoate ochii din vârful munţilor
aici greierii pisează tăcerea
staţiile cântă pe viorile punţilor
şi odată cu bivoliţele naşte şi muierea.

Subtilă şi ingenioasă observaţie — nu? S'o recitim:

odată cu bivoliţele naşte şi muierea...

Dar, mai departe:

Urşii albi sunt zăpadă in plus la Polul Nord
E o glumă! ha! ha! ha!

Poetul e prudent: ne atrage atenţia că a făcut o glumă şi se grăbeşte să râdă el, înaintea noastră — ca nu cumva noi, distraţi, să nu prindem de veste şi să scăpăm prilejul de-a râde.

O singură nedumerire am: de ce

Luna îşi scoate ochii din vârful munţilor?

Ar fi, poate, mai nimerit să spună:

Luna îşi scoate măselele din vârful munţilor...

Sau, ca să rămână în cadrul poeziei pure:

Luna se scobeşte în nas din vârful munţilor...

Simple variante, pe care le supun aprecierii excelentului poet modernist.

Un umăr suspect

Un alt poet modernist, cântă umărul iubitei... (Până la ora când scriem aceste rânduri, iubitele poeţilor modernişti — deşi zugrăvite în chip cu totul ciudat — au încă, umeri...). Sunt două versuri — numai două, dar excelente:

Umărul tău, ce atlas.
cum îi ştiu golfurile, şesurile în declin...

Fără indiscreţie: de câţi ani o fi umărul cu pricina? Căci golfuri, şesuri, etc. nu se ivesc pe un umăr, decât de la o anumită vârstă în sus... Şi anume dela vârsta care scuteşte umărul şi de omagiul sărutării şi de insulta poeziei moderniste.

Stil telegrafic

Acelaş poet scrie intr'un stil cu adevărat telegrafic:

Descuiat vântul un surâs trimis

Sau:

Caligrafic câmpul în pulpă scris

Sau:

Aici tresare vitrina precum obraz
Stele deplasez ca figuri de şah

...Pariez că autorul este, de profesie, telegrafist. Stilul acesta nu este de cât un tic profesional...

Model de proză

Să-i lăsăm însă, pe autorii de versuri. Să ne oprim o clipă asupra prozei de avantgardă. Este, vă asigur, mult mai amuzantă decât poezia.

Iacă, de pildă, *Cadranul inimei*. Scena se petrece la un ghişeu (*„M'am prezentat la ghişeu cu surâs pe măsura gurei mele"*) — probabil la un ghişeu de bilete de C. F. R.

„In pervazul ferestruicii, era capul tău. Nimeni nu vroia să admită că trebue să reNAŞTI".

Sublinierea este a prozatorului. Aşa e scris în text: *să reNAŞTI...* Casieriţa era, deci, însărcinată. Ce face, atunci, autorul?

„Am întins mâinile ca un cleşte să te scot prin deschizătură."

E un gust cam fistichiu: să scoţi o femee însărcinată prin deschizătura unui ghişeu de bilete C. F. R. — iată o experienţă hazardată chiar pentru un prozator de avantgardă.

Dar casieriţa nu s'a lăsat...

„Dar ai strigat înainte de-a ieşi..."

Ba bine că nu!

Prozatorul nostru s'a necăjit când a văzut că infama casieriţă nu consimte să iasă pe deschizătura ghişeului.

„De supărare, m'am transformat într'un automat care mişcă violent mâinile şi picioarele..."

Pe urmă?

„Am plecat pe drumul cel mai scurt până la marginea pământului."

...De unde, totuşi, a izbutit pentru fericirea noastră şi înavuţirea literaturii româneşti — să ne trimită acest strălucit model de proză!

„Macabrul polemist"

Dintre multiplele graţiozităţi cu care se străduește să mă copleşească peniţa ştirbă a d-lui Mihalache Dragomirescu, — aceasta m'a desfătat mai mult: *„macabrul polemist..."*

S'a sbuciumat, desigur, mult bietul d. Dragomirescu, ca să găsească ceva măreţ, ceva cumplit... un cuvânt, sub care să mă turtească definitiv! Şi, în sfârşit, l'a găsit: *„macabrul polemist..."* Cu câteva rânduri mai sus, mi-a spus o vorbă mai „de ruşine" încă. M'a făcut — închipuiţi-vă oroare!—m'a făcut... *gazetar!* Dar i s'a părut că atât nu-i de ajuns... Şi din înălţimea olimpiană a intelectualităţii d-sale, cu cioc, ochelari şi burtă, — d. Mihalache mi-a svârlit al doilea epitet nimicitor: *„macabrul polemist..."*

Da, mărturisesc fără ruşine: sunt un gazetar şi nu sunt decât gazetar. Scriu, adică, în fiecare zi şi sunt obligat să mă ocup de cele mai oribile subiecte: chiar şi de proza d-lui Dragomirescu.

Sunt — dacă ţine d. Mihalache cu orice preţ — sunt şi polemist. Dar dece macabru? Epitetul mă amuză: îmi plac grozav vorbele sonore, mai ales când cel care le întrebuinţează nu le ştie sensul! Ma-ca-bru... — sună frumos. E impresionant. Dar ce-o fi crezând d. Mihalache că înseamnă cuvântul acesta, de mi-l trânteşte cu atâta ură?

Am o părere foare proastă despre d. Dragomirescu. Altfel, aş fi în primejdie să-mi fac o părere exagerat de bună despre mine... Căci apostrofa, cu care crede că mă nimiceşte d. Dragomirescu, mi-aminteşte un incident deacum câţiva ani...

G. de la Fouchardière — un gazetar, un simplu gazetar! — scrisese un articol împotriva lui Léon Daudet, care — şi el — este tot gazetar. Daudet, în răspunsul lui, repeta de câteva ori: *„Macabrul de la Fouchardière..."* Iar de la Fouchardière spunea, în replică: Primesc epitetul, fiindcă — pe vremuri — a mai fost utilizat. Se spunea în mod obicinuit: „macabrul Paul-Louis Courier..." Daudet a socotit că mă jigneşte. Fără să vrea, m'a înălţat".

...Dar toţi aceştia — Paul-Louis, Daudet, de la Fouchardière, — sunt, domnule Dragomirescu, necunoscuţi pentru d-ta. Nu, nu te grăbi să cauţi în Larousse. Nu-l vei găsi decât pe Paul-Louis. Ceilalţi doi sunt încă în viaţă şi sunt gazetari — simpli gazetari: n'au intrat în eternitate, ca d-ta, ca d. Talaz, ca Radu Bucov şi ca alţi câţiva din genialii d-tale discipoli.—*Tudor Teodorescu-Branişte.*

Vis de anemic

Moderniştii ne exasperaseră cu idealul lor de femee: o sfrijită, cu coastle în relief, descompusă de alcool, eter, cocaină, etc. De altfel pictorii acestei şcoale o şi desenau din triunghiuri şi piramide subt poeziile respective.

Iată însă că moderniştii au început să se ridice — cel puţin în chestii de femei.

Reproducem, în acest sens, versurile „Vis de anemic" semnate de d. Camil Petrescu:

Nevasta cu carne voinică
Imi întinde cana de lut cu lapte
Şi braţul gol şi plin...
Fii binecuvântată, noapte...

Aşa ideal înţelegem şi noi.

Prin urmare — nu o prostituată roasă de viţii şi de boli ca până acum, ci nevastă cu cununie... o nevastă cu „braţ gol şi plin" şi — mă'nţelegeţi — „cu carne voinică"...

Luăm act de pocăirea moderniştilor şi de trecerea lor — la tradiţie...

„Caliostro"

Casa „Albatrosul" din Paris a isprăvit montarea unui mare film din viaţa lui Caliostro — o celebră personalitate din secolul XVIII.

Subiectul e luat din romanul care poartă numele eroului, dar cuprinsul filmului e încă necunoscut. „Albatrosul" păstrează secretul lui „Caliostro" pentru piaţa de desfacere a filmelor. Dar se poate crede de pe acumaa că regisorul a „prelucrat" şi de astădată, ca de obicei, romanul vieţii marelui spiritist.

Cine a fost acest Caliostro şi de unde a apărut — nu se ştie bine nici astăzi. Duşmanii l-au persecutat până când au reuşit să-l închidă în castelul Sf. Anghel din Roma. Aci, Caliostro a murit în suferinţe sau a fost suprimat.

Calomniile aduse acestui om s'au transmis şi generaţiilor următoare. In lumina lor, Caliostro apare ca un mare aventurier, intrigant şi excroc.

Dar cercetările făcute în epoca noastră pe baza documentelor, ne arată pe un alt Caliostro: om cu mult superior mediului şi timpului său, o inteligenţă profundă şi un spirit puternic, bogat în cunoştinţe medicale.

Voinţa lui de fier şi darul de hipnotizator l-au făcut să figureze în epoca aceia ca un minunat tămăduitor, iar bunătatea inimii sale îi îndrepta toată activitatea spre caritate şi dragoste de oameni.

Cu privire la interpretarea cinematografică a acestei personalităţi şi activităţi, se poate, din nefericire, afirma de pe acum, că regisorul berlinez Osvald n'a ştiut să realizeze tipul lui Caliostro, deoarece a dat acest rol unui tânăr artist, german, a cărui figură n'are nimic comun cu portretele şi busturile lui Caliostro, rămase din secolul al XVIII-lea. Ceilalţi interpreţi par a fi la locurile lor. Totuşi cei ce ştiu cum s'a realizat filmul „Caliostro", regretă cu anticipaţie că nu s'a ţinut seama de frumuseţea tipurilor epocii şi nu s'a recurs la cei mai talentaţi artişti.

Restaurarea lui Caliostro pe ecran, atât de promiţătoare şi de dorită, se realizează de astă dată ca o încercare, în urma căreia va rămânea încă nerezolvată problema reabilitării integrale a acestui mag enigmatic.

Legenda lui Caliostro caşi reabilitarea lui mai aşteaptă încă scriitori, artişti, actori şi regisori competenţi şi talentaţi.

Ernest Toller

Revoluţia din Germania, care ne-a apărut de departe ca un fel de surogat de revoluţie, îşi are totuşi nu numai martirii săi, dar şi cântăreţii, care sunt adese şi martiri în acelaş timp, cum e cazul lui Ernest Toller, poet şi dramaturg.

Născut într'o familie evreiască în 1893, într'un district jumătate polonez, jumătate german, pare mai de grabă un metis decât orice altă naţie cu faţa lui smeadă, ochi arzători şi înconjuraţi cu cearcăne vinete, umerii obrajilor scofâlciţi, părul vâlvoi şi mustaţa firavă. Coprins de furia războiului care bântuia Germania în 1914, dezamăgit în curând şi bolnav de nervi, e reformat în 1916.

Influenţele cele mai diverse şi mai ales destăinuirile prinţului Lichnowski asupra originii războiului, îl fac să se răsvrătească şi să intre în politică fără nici o pregătire. In 1918 se leagă cu Kurt Eisner la Berlin şi ia parte la greva generală din Ianuarie, acest an, e arestat dimpreună cu toţi şefii grevei, apoi pus în libertate.

Când izbucneşte revoluţia, abia sculat de pe boală, pleacă la München unde Kurt Eisner proclamase republica şi deşi n'a fost în viaţa lui lucrător, se alege membru în comitetul lucrătorilor revoluţionari, pentruca apoi, după asasinatul lui Kurt Eisner, să devină preşedintele partidului socialist din Bavaria.

Apoi aproape fără voia lui, Toller, organizatorul apărării sovietice, e numit comandantul şef al trupelor roşii, care apără oraşul Dachan în potriva atacului albilor.

In 1919 situaţia fiind disperată, el se întoarce la München şi se ascunde câtva timp pe la prieteni; dar e arestat şi condamnat la 5 ani închisoare într'o fortăreaţă.

In toate piesele sale: *„Wandlung"*, *„Masse Mensch"*, el face apologia Revoluţiei şi o chiamă, o doreşte cu tot sufletul, dar nu se poate împăca cu excesele ei. Este însăşi drama vieţii sale. Această contradicţie între intenţiune şi creaţiune, acţiune şi contemplare, dau impresia unei personalităţi sfâşiată de nelinişte, care încă nu şi-a găsit echilibrul.

In închisoare a scris două volume de versuri: „Poemele închisorii" care au făcut pe Romain Rolland să-l compare cu Schiller şi un volum intitulat: *„Cartea Rândunelelor"*. Acesta din urmă este un act de recunoştinţă către rândunelele care i-au îndulcit ceasurile petrecute în închisoare, cu zborul lor repede şi încântător.

Dar partea profundă şi simbolică este aceia în care Toller descrie lupta acestor gingaşe păsărele cu vulturul care a răpit o vrăbiuţă, şi pe care nu-l lasă până ce nu dă drumul din ghiare păsăricii. E lupta milioanelor de slabi împotriva celor tari, pe care o descrie el cu putere şi simpatie, izbânda sigură a celor slabi, uniţi, împotriva apăsătorilor.

Mărunte

— Din interesantul interview în chestia feministă, acordat de d-na Alice Gabrielescu, revistei „Viaţa Literară" citām soluţia:

„Instrucţiune solidă şi organizaţie mai armonică. Societăţi feminine în toate oraşele, cu centrul la Bucureşti şi cu propagandă mai ales printre tineretul feminin şi masculin. Ca să atragă, societăţile vor îmbrăca un caracter de folos imediat. „Casa femeii" a înţeles perfect acest lucru.

Luptătoarele noastre feministe au merite. Le lipseşte numai numărul".

A aparut:

ION MINULESCU

CORIGENT LA LIMBA ROMÂNĂ

Edit. Cultura Naţională

„Biblioteca pentru Toţi"

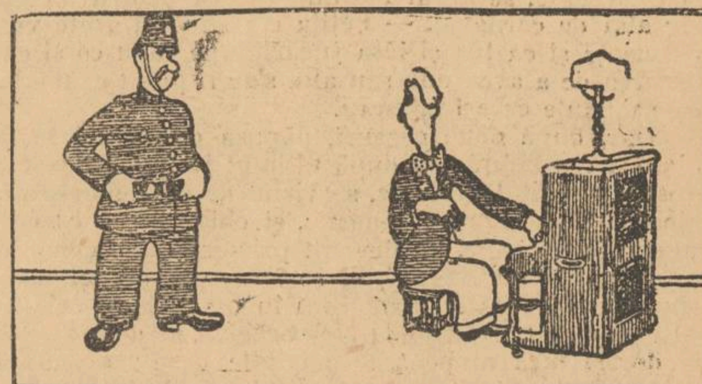
este cea mai veche, mai cunoscută, mai răspândită şi mai folositoare publicaţie de: Literatură, de Artă, Ştiinţă, etc.,
cuprinde scrieri din clasicii români şi străini precum şi opere străine, traduse de scriitori români cunoscuţi.
Un volum cuprinzând circa 100 pagini costă Lei 7.—
Au apărut până în prezent aproape 1200 numere.
Catalogul general se trimite la cerere gratis de către

Edit. Libr. „Universala" Alcalay & Co.
Bucureşti, Calea Victoriei, No. 27
De vânzare la toate librăriile din ţară

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Masacru



SERGENTUL: Mi s'a spus că sunteţi pe punctul de a masacra pe un oarecare Schubert. E-adevărat?

(Isis)

De sărbători



Darurile pe care le-a primit Pacea la a zecea aniversare.

(De Groene Amsterdammer)

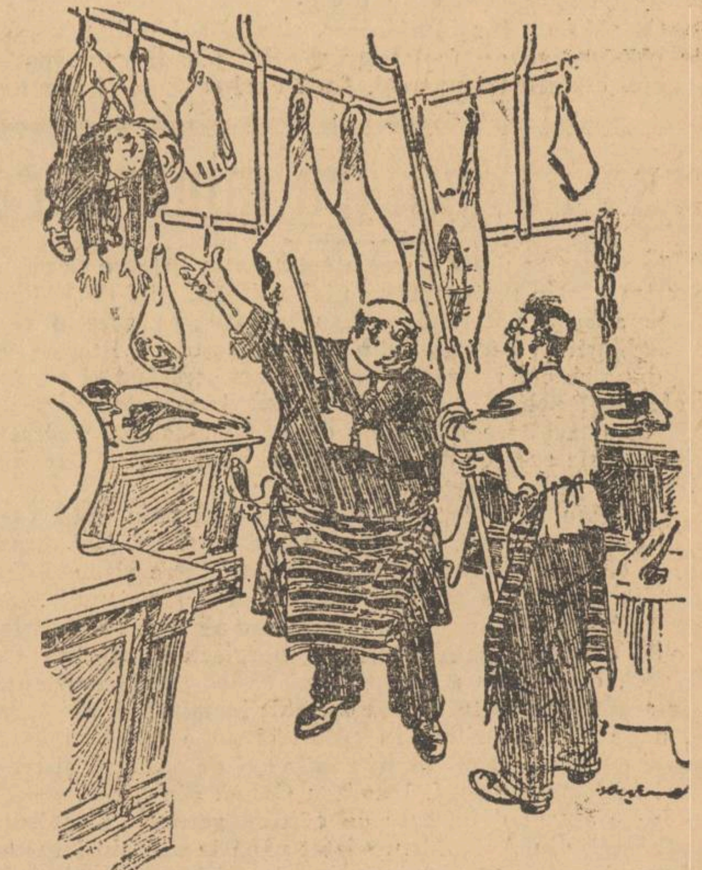
Cuiul îndărătnic



— Asta e o manieră de-a intra la cineva?
— Nu puteţi spune că n'am bătut mai întâiu!

(The Humorist)

Confuzie



MĂCELARUL, către ajutorul său distrat: Fi mai atent. Pentru a doua oară, săptămâna aceasta, ai atârnat pe comisionar în locul viţelului.

(London Opinion)

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

SIBIIU

ANUL IX. — No. 425

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 27 Ianuarie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Fragment de Prefață

Până să se dea publicului amănunte despre omul Maupassant și să se tipărească mărturisirile lui proprii, criticii, obligați să se pronunțe și când nu-i încă vremea, s'au hotărît repede să înscrie pe acest autor popular sub categoriile: obiectiv, epic, artist impasibil, rece, — și așa. Vorbim de criticii cei ce sunt ai publicului, adică. Publicul din tot momentul, are printre ambițiile lui și pe acea a unui modernism oare-care. Pe atunci de exemplu, se socotea lucru nou și superior, principiul impasibilității artistului. Acest principiu ajunsese a fi un apriori literar vulgarizat, tocmai în momentul când Maupassant intra în vogă; și fiindcă acest artist cu sufletul sentimental ca o romanță, plăcea teribil și imediat, criticii l-au decorat cu titlul care pe atunci avea o proaspătă strălucire.

In fond, publicul și criticii nu aveau nici o simpatie pentru „impasibilitate". Insă oarecare artiști, dintre acei ce nu numai nemulțumesc pe cititorul oricare, ci îi lasă și un ghimpe de nedumerire turburătoare în minte, practicau și afișau convingerea că dorurile inimii d-tale și frumusețea artistică sunt două lucruri care n'au nimic aface unul cu altul. Cum de obiceiu se întâmplă: după câtva timp de supărare și rezistență a massei cetitoare, aceasta din urmă s'a împăcat cu noutățile impuse de prestigiul acelor artiști. Iar criticii, ca oameni cultivați academic, și-au adus aminte că și autorii clasici, cei vechi, cei buni, cei siguri, aveau un fel de nobilă rezervă ce semăna cu moderna „impasibilitate", și fiind Maupassant un scriitor popular predestinat, împăcarea s'a făcut prin excelență asupra lui: criticii au dat publicului deslegare să-l adore în voie, ca pe un scriitor deopotrivă meritos în modern cași în clasic.

Mai pe urmă numai s'a divulgat dela Maupassant mărturisirea că el se ostenea ca să-și ascundă, când scria, durerile și dorurile, — și credea că le ascunde destul de bine. — Putem zice că între Maupassant și marele său public s'a făcut un schimb de amăgiri foarte drăgălașe, spre mulțumirea, fără îndoială, perfectă și variată a acelui public.

Mérimée fusese mai viclean mult decât Maupassant. Despre dânsul foarte târziu și foarte greu s'a prins de veste că, în realitate, scrisese mai ales, sau aproape numai de dragul femeilor pentru care avuse slăbiciuni. El practicase altă specie de cochetărie cu publicul decât autorul cu atât de transparentă psihologie al lui *Notre Coeur*, — cochetărie mai gravă și tenace, bine oțelită în neîncredere către femei.

Cu vremea lucrurile se lămuresc, oricât de ciudate ar fi îndărătniciile publicului, oricât de savantă cochetăria oamenilor care-i servesc literatură. Până să vie lămurirea, sunt amuzante neînțelegerile.

* * *

Când s'au întors la Paris emigrații francezi în 1815, i-a cuprins mare mirare de schimbarea lumii de acasă: nu mai era „societate", și nu mai era „conversație" — așa se formula pe atunci constatarea prefacerilor aduse de Revoluție, în suprafața vieții franceze.

De atunci artistul a început să se joace liber în lume, căci tot mai capricioase se făceau legăturile lui cu publicul. Scriitorul a încetat de a fi disciplinat, și s'a făcut sincer de tot. Uneori impertinent, se înțelege. Dar și blajin, cât vreți. Fiecare se poate arăta cum vrea; dacă-i place, chiar tocmai dimpotrivă de cum îi este firea. Sunt apoi și moluște literare, — se știe. Aceasta stă în voia și puterea naturii. Și moluștele au cu atât mai mult, astăzi, voie slobodă să se arate când așa, când din contra.

Totuși, așa depărtat, divers și oarecum abstract, cum este publicul de azi, scriitorii, în majoritate, nu se lasă de a-l necăji: vor să-l surprindă, să-l stârnească, să-l lase perplex, să-l sperie, să-l ofenseze chiar. Iar publicul se face bănuitor, renitent, dușmănos, și cu atât mai fanatic pentru protejații săi, odată aleși, cu cât e mai supărat de faptele paradoxe, cum se zice, ale celor ce nu-i sunt pe plac.

Cetitorul din depărtare te laudă ori te batjocorește liber și absolut. Cu acel care te cunoaște, ca om, de aproape, raporturile sunt mai puțin simple. De politețe, îți spune una și alta, uneori îți dă, cu dragoste, sfaturi, îți prezintă rezerve cu un „nu știu dacă te-am înțeles bine"; iar unii, mai rafinați, vor să te apere de tine însuți, căutând a dovedi că singur nu te înțelegi pe tine, că un diavol lăuntric te poartă pe căi străine naturii tale adevărate.

Astfel cetitori, care sigur îmi vor binele, nu se pot îndupleca a crede că mie îmi displace o carte, unde Dostoievski este comparat cu divinul Odyseu, cu Lazăr cel înviat de Hristos, cu Iacov, cu Iov, cu Goethe, cu Proorocii, cu Oscar Wilde, cu Rembrandt, cu Leonardo da Vinci, cu un peisaj rusesc mai întâi, și mai pe urmă cu un peisaj antediluvian; unde acest autor rus e numit mag, și medium și „enchanteur déchirant l'écorce de la vie pour s'abreuver de sa sève réconfortante" (n'am decât traducerea franceză, dar mai frumos decât atât nu poate fi nici în nemțește), și apoi, în sfârșit, din nou asemănat cu divinul Odyseu, — o carte unde se vorbește de „ritmul inflamator și febril" al epilepsiei, și de „opririle ei tragice".

Prea e de tot, prea e evident frumos, — și un prieten foarte bun îmi zice că sunt „poseur".

E tragic. Situația mea adică. De-oarece se admite că e tragic, să fii neînțeles și necrezut. Adevăr este: ce mulțumire a fost dată muritorilor mai delicată decât acea de a se înțelege unii pe alții? In proza poetică franceză se zice: „une âme soeur" —, în această chestiune. Prin urmare (adaog eu, care iubesc foarte argumentarea strânsă): nici pedeapsă mai diavolească nu se află decât durerea de a nu fi înțeles și crezut de aproapele tău. Imi pare că niciodată n'am simțit, cu atât de zdrobitoare suferință, pedeapsa neînțelegerii ca acum, când mi se spune, cu îndărătnicia teribilă care numai la prietenii cei mai buni se găsește, că îmi place Zweig, și mă prefac că nu-mi place.

„Mă iubești și nu vreai să-mi spui", zicea o doamnă aprinsă și cu inițiativă unui tânăr care avea gândurile în altă parte... Am avut pân'acum frivolitatea de a crede comică această pereche din anecdotă. Acum înțeleg că e tragică, și că bărbatul acela poate fi socotit martir..., dacă considerăm lucrurile în adânc, „jusque dans les profondeurs de leurs rêves", cum zice Zweig, prin condeiul lui Henri Bloch.

Pe nedrept pătimesc eu, pentru răutățile altora. Acei scriitori moderni, care se amuză pe socoteala publicului, fără milă, și-l fac să ia un vopaiț drept Sirius, aceia l-au adus până acolo, încât să creadă că fiecare una scrie și alta gândește. Și tot faptele unora ca aceștia au nenorocit pe un om învățat și potolit ca Stefan Zweig, îndemnându-l cu momelile lor șirete să se trudească a părea geniu epileptic ca Dostoievski. Asupra acelora, tot păcatul! Iar noi, oamenii sinceri, să ne împăcăm întru dragoste de adevăr.

Din adâncul „celor din urmă ramificări ale cordoanelor nervoase" (Zweig-Bloch, pag. 127) fac mărturisirea aceasta: cred, cetitori stimați, că Dv. vă place eseistica patetică; vă rog să credeți și Dv. că mie nu-mi place, și să nu vă supărați de ce am scris.

Altfel, cum vom întemeia din nou încrederea reciprocă, fără care nu se poate?

PAUL ZARIFOPOL

JOCUL

Să nu faci mâhnită mină...
Jocul, doar, a fost de vină
Dacă mâna mea voinică
A lovit o mână mică
Dacă, vai, și-acum te doare
Rușinat îți cer ertare...

* * *

Nu fii, dar, mâhnită... Jocul....
Jocul numai e de vină
Se supun toți și să 'nchină:
Poți lovi o mână fină,
Poți s'o bați, s'o faci ca focul.
Toți îngădue... E jocul.
Insăși tu nimic nu zici...
Te ridici... și-odată — plici!
Cade-o lovitură grea...
Este jocul... nu-i așa?

* * *

Dar, de-am dat eu cel mai tare
Rușinat îți cer ertare:
Vream să strâng, atunci, în pripă
Calda sângelui risipă
Și din inima cea rea
Vream s'o duc în mâna ta:

. . . .

Mă gândeam că poate-așa
Va mai bate și-alt cumva!...

* * *

Dar, ia, spune-mi, ce era
Spune-mi — supărato! —
Dacă 'n loc să bat așa,
Palma ta de catifea,
Ași fi mângâiat-o?
Dacă lin mi-ași fi trecut,
Mâna tremurată,
Spune-mi tu, ce-ai fi făcut,
Tu și lumea toată,
Dacă 'n loc să fi bătut,
Eu, ca un bărbat,
Podul palmei mic de fată,
L'ași fi sărutat?
Dacă'n loc, să râd și hazul
Să-l mărești cu mine,
Mângâiam eu cu obrazul
Degetele fine?...
Dacă 'n loc să râd și 'n loc,
Să lovesc în ropot,
Eu uitam, atunci, de joc
Și-ași fi plâns în hohot?...
Lumea toată se uimea
Iși schimbau toți locul
Nimeni nu se mai juca
Se sfârșia dar jocul...

* * *

Dacă mâna mea voinică,
A lovit — mâna mică,
Dacă vai, și-acum te doare,
Rușinat îți cer ertare....
Jocul lumii l-am jucat,
Jocul ei, nebun, de gloată...
Jocul meu adevărat
N'am să-l joc eu niciodată.

TUDOR MAINESCU

E bine însurat...

de DAMIAN STĂNOIU

După trei serii a câte douăzeci și una de băi, — ce-or fi având doctorii cu cifra asta? — făcute în trei veri la rând, într'o celebră stațiune de peste Carpați, am izbutit să mut reumatismul din picioare — în spate. Nu sunt însă sigur dacă această transferare se datorește exclusiv proprietății curative a vestitelor izvoare de apă fierbinte, sau a contribuit într'o oarecare măsură și masajul energic al d-lui Franz — unul dintre cei trei pisători de carne bolnavă ai renumitei stațiuni. Negreșit că dorința mea era ca reumatismul să fie expulzat definitiv; totuș n'am cuvinte să mulțumesc — și personajului mitologic despre care se povestește că ar fi descoperit miraculoasele terme de pucioasă, și d-lui Frantz, — dar mai ales bunului Dumnezeu, fiindcă dela El vine tot ajutorul, că mi-am văzut sărmanele picioare izbăvite din ghiara unui dușman cumplit, care avusese gust și izbutise să le transforme într'un ireproșabil dar nesuferit barometru.

Tot lucrul bun însă, după cum se știe, își are partea lui proastă. Căci, cu toate că spatele nu joacă cine știe ce rol în bunul mers al organismului omenesc, dar ca să nu las dușmanul în voe, și mai ales de teamă să nu fie ispitit a-și întinde stăpânirea, am purces la consultarea, după cum mi-e obiceiul, a trei reputați specialiști: primul — ca să-mi prescrie, firește, un tratament; al doilea — ca să verifice cunoștințele celui dintâi; și al treilea — ca să văd dacă n'ar fi mai nimerit să n'ascult de nici unul și să-mi caut leacul aiurea.

Damian Stănoiu

Nu știu dacă acești urmași ai lui Hipocrat și-au dat avizul pe baza convingerii lor științifice și a experienței profesionale sau conduși de alte considerații, căci mi-au recomandat: primul șaptezeci și cinci de injecții cu iod (făcute de d-sa); secundul —masaj electric (în laboratorul propriu); iar terțul, după ce mi-a examinat și îmbrăcămintea, mi-a ordonat o cură nesfârșită de ceai cu aspirină și fricțiuni cu salicilat de metil.

Față de părerile atât de variate ale specialiștilor, și de teamă să nu se mai mute reumatismul încă odată, am socotit că e mai înțelept să experimentez un tratament nou, care avea avantajul de-a nu fi recomandat de oameni de știință și de-a fi mai puțin costisitor. Am urmat deci o cură prelungită de ventuze uscate, aplicate cu măestrie de proprietăreasa mea, în schimbul mulțumirilor pe care i le adresam din toată inima, în timpul și după terminarea fiecărei operații.

Mărturisesc aci, negru pe alb, că tratamentul acesta a fost minunat. Nu m'a vindecat de reumatism, — cu vremea poate că s'ar fi întâmplat și această minune, — dar îmi ușura durerile și mă scutea de a-mi mai toci îmbrăcămintea frecându-mă de colțurile sobei și de tocurile ușilor. Unde mai adaug că metoda întrebuințată de buna mea gazdă era — pe cât de originală (ea susținea că e o invenție proprie) pe atât de agreabilă. Făcuse coana Aneta — așa o chema pe proprietăreasă, în tinerețe, pe sora de caritate, și din această profesiune îi rămăsese, pe lângă amintirile de tot felul, și meșteșugul minunat de a face masaj și de a pune ventuze uscate sau cu sânge. E drept că masajul ei, deși făcut cu pricepere și cu putere, n'avea vreun farmec deosebit, căci coana Aneta nu știa să-l însoțească de descântecele babelor cu care mă obișnuisem în copilărie, — lipsă diminuată oarecum de senzația apropierii mânilor fostei surori de caritate. In schimb paharele erau neînchipuit de delicioase, — atât prin misiunea lor de a se război cu un dușman nevăzut și implacabil, cât și prin modul cum erau aplicate, producându-mi astfel, în loc de dureri — plăceri voluptuoase.

Ascultați sistemul babei (era în vârstă proprietăreasa):

Căuta mai întâi un pahar care să n'aibă la gură nici cea mai mică teșitură, și-l aplica la capătul de sus al unuia din cele două șiruri de mușchi ce se întind paralel cu șira spinării. După ce paharul se umplea jumătate de carne, îl apuca sdravăn cu amândouă mâinile apăsând ca să nu răsufle și trăgea cu putere la vale, lăsând în urmă o dungă roșie-gălbue — semn al „răutății" din sânge, în timp ce exclamațiile nu mai conteneau: — Ah, ce răcit ești! Când ajungea cu paharul la capătul de jos al mușchilor, ocolind cu grije un neg de moștenire, abandona acolo, ca să repete aceeași operație, cu alt pahar, pe celălalt șir de mușchi. Apoi îmi umplea spatele cu aproape două duzini din aceste miraculoase auxiliare ale medicinei, pe care le lăsa preț de cincisprezece minute, căutând mereu să vadă care s'a slăbit, care e roșu, care e negru și care numai vânăt. Vă închipuiți că interesul era să fie cât mai multe pahare negre; altfel truda bătrânei își pierdea din importanță.

După ce le socotea pe culori și găsea că numărul celor negre e mai mare, — eu eram convins că nu vede tocmai bine. — sărea în sus de bucurie. — Na, nu ți-am spus eu? Ești plin de răutate! Uite, ăsta ți-e leacul, nu băile și doctoriile.

Luând sub beneficiu de inventar încrederea gazdei în eficacitatea ventuzelor, — căci după atâtea consultații și tratamente ajunsesem la convingerea că reumatismul e o cetate inexpugnabilă, — așteptam cu nerăbdare momentul când epiderma, iritată, începea să mă mănânce. Atunci petreceam clipe delicioase. Dădeam slavă lui Dumnezeu că am o boală care îmi procură astfel de momente și lăudam în gura mare priceperea proprietăresei, implorând-o să le mai lase „măcar un minut". Cu aerul protector al maestrului încântat de superioritatea artei sale, — bătrâna nu era chiar așa bătrână! — îmi acorda două-trei amânări, apoi se ridica brusc, își privia o clipă opera, după care proceda imediat la scoaterea paharelor, cu aceeași mână de maestru cu care le aplica. La cele negre, exclama cu bucurie diabolică: — Ah, ce bine a tras! Iar când dădea de câte unul mai deschis, îngâna desamăgită: ăsta n'a prins bine!

Din această atitudine a ei, eu deduceam, cu melancolie, că biata mea spinare e atât de strașnic acaparată de acest monstru numit reumatism, încât toate paharele trebuiau să fie neapărat pline de sânge negru.

Totuș, după un tratament de o lună și mai bine, se dusese dracului boala.... adică se ascunsese probabil în celulele ei, dând semne de existență cu multă timiditate. Rețeta proprietăresei mele se dovedise deci superioară băilor termale și infinit mai convenabilă recomandațiilor celor patru specialiști consultați. Aveam dar toate motivele să fiu încântat că m'a dăruit Dumnezeu, sau întâmplarea, cu o gazdă atât de pricepută. Și dacă nu m'ar fi reținut tradiționala rezervă care trebue să existe între raporturile dintre proprietar și chiriaș, — doi dușmani convenționali, adesea veritabili — mi-aș fi pus ochelarii de soare și aș fi îmbrățișat-o după fiecare operație. Numai când și când, poate prea entusiasmat de plăcerea pe care mi-o procura proprietăreasa în cele 15—20 de minute, jinduiam la fericirea bărbaților căsătoriți, care, cu siguranță că în fiecare seară, chiar și după ce se înapoiază dela spectacole, — fie că-i doare sau nu spatele, gustă deliciul ventuzelor aplicate de mâini mai gingașe și mai prietenoase decât ale gazdei mele. Iar auzul le este mângâiat de glasuri mai mieroase și mai argintii. Atunci priveam cu dușmănie mânile pătate de gută, ale coanei Aneta, îi ascultam iritat vocea hârâită și, cuprins de un acces de gelozie, îmi venea să iau paharele — unul câte unul — și să i le arunc în cap — cu spirt și cu șomoiog cu tot. Ea, săraca, par'că îmi ghicea gândul, căci, ori de câte ori mă vedea abătut, îmi zicea cu blândă mustrare:

— De, de ce nu te însori?

— Mi-e frică! — îi răspundeam eu, exasperat însumi de atâta lașitate.

Atunci coana Aneta întorcea capul într'o parte, căsnindu-se să apropie cât mai mult buza superioară cu vârful nasului, închidea ochii și, după ce făcea un gest simulând executarea unui ordin al nervilor mirosului, revenea cu fața destinsă și-mi răspundea din gură, din ochi și din mâini:

— Nu ești bun de nimic... dacă așa voinic ce arăți și ți-e frică de însurătoare!

Astfel de momente însă veneau rar să-mi turbure fericirea; așa de rar, că aproape nu contau. Ba după trecerea lor polemizam în gând cu presupușii fericiți și ajungeam la concluzia — de altfel foarte justă, că nu eu, ci ei au dreptul să fie geloși, căci deliciul ventuzelor nu provine din gingășia mânilor și din sunetul glasului — ci din priceperea celei care le aplică.

Dar fericirea aceasta, trecătoare ca orice fericire, n'a durat decât exact două luni. Tocmai când spinarea îmi devenise extrem de pretențioasă — câte odată aveam gust de ventuze în timpul mesei, la teatru, la bae și chiar plimbându-mă pe Calea Victoriei — s'a întâmplat nenorocirea să se înapoieze gazda chefuită dela o petrecere, unde fusese invitată. Și tot cu atâta chef... să-mi pună și paharele.

Deși simțeam o plăcere extraordinară numai ce auzeam pronunțându-se cuvântul „ventuze", văzând starea în care se găsea coana Aneta, am încercat să rezist. Imi era teamă să nu dea foc casei, dar mai cu seamă să nu-mi complice reumatismul cu vre-o plăcintă de arsură, și atunci — adio... pahare! Bătrâna însă a stăruit, până m'a învins. Se vede treaba că această operație devenise și pentru ea o pasiune, și senzația pe care o savuram eu, o simțea indirect și dumneaei.

De ce mi-a fost teamă însă n'am scăpat. Primul pahar l-a fixat ea bine, dar la al doilea a făcut o mișcare greșită și mi-a pârlit omoplatul stâng. Nu prea mult și nu prea rău, dar suficient ca să mă sperie și să simt oroare la apropierea ei. Imi făcea impresia că e tot mereu beată, iar semnele gutei presărate pe dosul labelor — erau tot atâtea măciulii de chibrite gata să ia foc la cea mai mică atingere de mine. Așa că, din seara aceea, cu toate că era destul loc liber, pe lângă bandaj, și pentru pahare, nu mi-am mai dat spinarea în mâinile coanei Aneta. Ba după două zile am avut chiar curajul să rostesc, în fața dumneaei sacramentala formulă:

— Cucoană, peste cincisprezece zile mă mut.

— Umblă sănătos! mi-a răspuns baba, afectând o indiferență ce părea foarte naturală.

Cum însă reumatismul, văzându-se iar de capul lui, începuse să devie din ce în ce mai îndrăzneț, iar ventuzele ajunseseră pentru organizmul meu o necesitate tot așa de inexorabilă ca și mâncarea, ca și apa, ca și somnul, — n'am avut răbdare să treacă termenul reglementar și m'am mutat mai nainte. Găsisem chilipir și, ca om practic cum sunt, n'am lăsat să-mi scape din mână. E drept că acest chilipir nu consista din vreo „cameră elegant mobilată, cu teracotă, acces la bae, *tout à l'ègout*, etc.", ci din faptul că în aceeași curte hălăduiau nu mai puțin de șase femei. Ce mi-am zis: din atâtea fiice ale Evei, se va găsi măcar una, cel puțin tot așa de pricepută ca fosta-mi gazdă—să-mi pună paharele și să-mi facă masaj,—chiar dacă n'a fost soră de caritate.

* * *

Mai din cauza oboselei cu mutatul, mai iritat de umezeala ploilor din toamna aceea, dar mai ales din cauza pauzei prea mari ce intervenise în tratament, reumatismul își făcea de cap. Mi se încleștase spatele și vinele cefei de abia puteam să mă mișc. Când mă aplecam în jos trozneau mușchii producând un sunet identic cu acel provocat de căderea unui vreasc de crengi uscate. Faptul că începuseră și vinele gâtului să pârâie, era un semn decisiv că boala, văzându-se slobodă, încerca să-și întindă stăpânirea.

Pericolul era, deci, evident. Totuși, din motive de politeță exagerată, — în astfel de cazuri polițeța devine o complice a boalei — am lăsat să treacă o zi la mijloc și apoi să încerc virtuțile umanitare și priceperea vecinelor mele. In ziua aceea am făcut gimnastică, mi-am frecat spatele de colțurile sobei și mai ales am ispitit pe servitoare, nerăbdător să aflu mai curând câte ceva despre viitoarele mele melcerese.

Ana s'a executat prompt, sincer și râzând fără încetare. De ce râdea așa, n'am priceput atunci, dar mai târziu am constatat că râsul e la ea un defect sau un efect organic.

— No, pe conița îl chiamă Madam Dumitrescu, și stă în față; în odaia din capăt șade doi: unu care e croitoreasă și unu care tae unghiile.

— Mă rog: sunt bărbați sau femei? — întreb eu nedumerit și îngrijat că m'oiu fi păcălit.

Ana râde cât o ține gura:

— Ba nu... îs fete amândoi.

— Dar bine, dumneata n'ai făcut declinări? conjugări? N'ai învățat limba românească gramatical? mă răstesc eu, revoltat de modul în care îmi stâlcea limba.

Servitoarea face niște ochi mari, gata să mă sperie, apoi izbucnește într'un râs plin și sănătos.

— Ce ți-e?

— No, că chiar e de râs... că domnu nu vorbești bine rumânește... Domnu nu ești rumân?

Și iar explodează.

Constatarea ei, de o sinceritate brutală, mă dispune și pe mine.

— ...Iar în camera din fund — continuă Ana după ce s'a potolit — șade tot doi: unu care e doctoriță și unu care cântă...

— Sunt femei, amândouă, nu-i așa?

— No, Domnule, că cum o să fie femei, dacă's amândoi fete? — se răstește servitoarea. Apoi iar o pridideşte râsul.

Continuare în pagina II-a

Când am auzit că una din cele șase femei — șase cu servitoarea — este doctoriță, eram să sar în sus de bucurie. Am cinstit-o pe Ana cu câțiva lei, apoi am concediat-o și, în așteptarea fericitului eveniment, care nu va întârzia mai mult de douăzeci și patru de ore, m'am așezat din nou pe gimnastică — cu atâta frenezie, că mișcările prea repezi puteau să-mi fie fatale.

Ziua următoare am petrecut-o mai mult la fereastră, ca să-mi observ vecinele. Pe „doctorița" am recunoscut-o, nu fără o plăcută surpriză, după șapca roșie pe care o purta în cap. Era deci studentă la medicină, iar nu doctoriță calificată. Cu atât mai bine, mi-am zis eu. Căci, dacă ar fi avut firmă, cu siguranță că mi-ar fi pretins onorariu și mi-ar fi recomandat, ca supliment (la ventuze), cine știe ce cură de salicilat. Ba poate că chiar ar fi refuzat să-mi aplice tratamentul coanei Aneta socotind această nobilă ramură a medicinei — demnă de moașe, de agenți sanitari și de surori de caritate.

Cum se înserează și se aprind lămpile, chem pe Ana și o trimet la medicinistă.

— Spune-i, Ano, că o rog foarte mult să se deranjeze numai șaptesprezece minute, ca să-mi pună câteva ventuze pe spinare. Am tot ce trebue: și pahare și spirt și șomoiog.

Servitoarea ascultă cu atenție, și când înțelese ce voesc, se porni pe râs:

— No, dar el e mic, nu crez ca să știe.

— Cum e mic? Că am văzut-o că e mai naltă decât tine!

— No, e nant... da e mic, — îmi răspunde din nou Ana, — și iar se pornește pe râs. Crezând că unguroaica a înțeles anapoda, iau un pahar și-i explic ce anume serviciu vreau eu dela medicinistă.

Cum i-o fi spus ea studentei — nu știu, căci se înapoiază repede și fără dispoziție de râs.

— No, domnule, o spus domnișoara doctoriță că el e nou, nu știe.

— Cum e nou? Și cum să nu știe atâta lucru? Se poate una ca asta?

— Apăi c'așa o dzis: că el e nou... numă acuma o vin't la București.

Am înțeles. Vasăzică domnișoara era abia în primul an de medicină umană și ca atare nu învățase încă să pună ventuze. In ce an oare s'o fi predând acest curs la Facultatea de lângă Cotroceni? — Desigur că în anul III sau IV, ba poate chiar în ultimul, — m'am consolat eu atunci — că nu e lucru de șagă să umbli cu spinarea omului! Ii dai foc, așa cum mi-a dat mie coana Aneta, fără să ai măcar scuza de-a fi numai o simplă ex-soră de caritate.

— Parcă ziceai că mai e una... care cântă... Dar mă rog ce e cu persoana asta? Cântă într'una — și ziua și noaptea? Și din ce cântă? Din gură? din vioară? din gramofon? din flaut? Din caval?

Ana leșină de râs:

— Ei, comedie al dracului, Domnule! No, că din gură cântă, dar nu cântă acasă, cântă pe școală!

Nefiind vreme de pierdut, n'am mai insistat să aflu sau să ghicesc... pe care școală o fi cântând necunoscuta muzicantă, și am trimis pe Ana la ea cu cele mai stăruitoare rugăminți.

După două minute servitoarea revine.

— Ei?

— No dzis nimica... Numa' cât s'o uitat urât la mine.

Era locul să mă revolt. Atâta lipsă de dragoste creștinească, atâta sărăcie de umanitate, atâta impolitețã, nu-mi fusese dat să mai întâlnesc. Nu știe? Nu poate? Nu vrea? Fie! Dar pentru care motiv a tăcut chitic? De ce nu m'a onorat măcar cu un singur cuvânt? Ah, ce lipsă de educație!

— Du-te, Ano, și-i spune că la judecata cea înfricoșată n'are s'o întrebe Domnul Hristos dacă a cântat și cât a cântat; ci o să caute la catastif să vadă dacă în toată viața ei a pus măcar o ventuză vreunui om bolnav. S'a uitat urât, ai? Să dea Dumnezeu să nu se mai uite frumos nici odată! Nu zic eu bine, Ano?

Ana râdea ținându-se cu mâinile de burtă.

— Du-mi-te acuma la domnișoara croitoreasă și cealaltă care spuneai că-și tae unghiile — doar le-o fi isprăvit d'aseară și până acum...

— No, da nu-l tae numai p'ale ei, domnule, — mă întrerupe Ana răstit.

— Mă rog acum e-acasă, c'o văzui intrând pe poartă. Spune-le la amândouă să lase orice la oparte: și treabă și masă și rușine — și să vie repede să-mi pună paharele, că mor, nu mai pot! Și e păcat de Dumnezeu să mă prăpădesc, așa de tânăr, cu șase femei în curte!

Servitoarea mă privi compătimitor și plecă înălțând din umeri. După puțină întârziere se înapoiază singură, râzând ca la circ.

— No, domnule o spus amândoi domnișoarele că ei sunt dela Mòngalia, și acolo la Mòngalia nu-i iertat să vază muerile chele de bòrbat...

Și iar s'a pus pe râs.

Cu toată durerea din spate și amărăciunea din suflet era momentul să-mi mai descrețesc și eu fruntea.

— Tu ești nebună, Ano? Ori îți arde de glumă?

— No, meri și le'ntreabă!

— Bine, dar cum se poate să-ți dea astfel de răspuns? Ce vorbă o mai fi și asta? De ce să nu vadă piele de bărbat? Ce le face pielea de bărbat? Mă rog: jură ele că în viața lor n'au văzut niciodată piele de bărbat?

Ana râdea ca la Moși.

M'am gândit atunci că așa o fi în Dobrogea. Or fi adoptat și creștinii de pe acolo anumite obiceiuri de-ale concetățenilor de religie mahomedană; altfel nu-mi puteam explica repulsiunea celor două domnișoare față de pielea de bărbat.

Ultima speranță rămăsese la proprietăreasă.

Evident, încercările infructuoase făcute cu celelalte locatare erau în deajuns de concludente ca să înțeleg că intrasem într'o curte locuită de sălbateci, și logica cea mai elementară îmi spunea că demnitatea mea de om va fi jignită de încă un refuz; totuș, constrâns de durerile atroce din spate, împotriva cărora logica nu-mi oferea niciun remediu, trimet și la proprietăreasă.

— Du-mi-te Anișoară, și spune-i că e peste putință să mai trec o noapte fără ventuze. Mâine o să mă ia la Morgă.

Induioșată de halul în care mă aflam și de negrele perspective pe care i le prooroceam, biata servitoare n'a refuzat să continue o navetă zadarnică.

Număr pe cadran două minute, mai număr încă unul. Incă două, apoi alte cinci — și Ana tot nu se mai înapoia. De bună seamă— gândesc eu — proprietăreasa nu știe, și niciservitoarea nu i-a spus că am toate cele necesare ,și s'o fi apucat să șteargă paharele dumneaei de praf, să facă șomoiog, ba o fi trimes și după spirt natural... Săraca.... femee de treabă madam Dumitrescu... să-i dea Dumnezeu sănătate!

Insfârșit, după trecere de un sfert de oră, timp suficient ca să dau întârzierii și altă explicație, Ana se întoarce bosumflată și îmi trântește din ușă.

— O dzis conița așa: spune la domnu că e prea îndrăzneață!

Am simțit casa învârtindu-se cu mine:

— Mă rog: cine e *îndrăzneață:* cucoana, ori eu?

— Ba domnu!

— Și pentru care motiv găsește dumneaei că sunt îndrăzneț? Că am rugat-o să-mi facă un bine? Asta se chiamă îndrăzneală, adică obrăznicie? Du-te numai decât și spune-i așa; a zis domnul că îndrăzneață ești dumneata!

Ana umflă ochii, apoi lărgi nările nasului și se încruntă în așa fel, încât înțelesei că dacă i-o duce proprietăresei un răspuns atât de drastic și deopotrivă de meritat, cine știe ce boroboațe s'ar mai întâmpla. Obișnuit să evit primejdiile, o întorsei la iuțeală:

— Spune-i mai bine... că peste cincisprezece zile mă mut.

Fața Anei se destinse mecanic și ochii-i își pierdură expresia speriată:

— Dacă așa dzice domnu eu îi spun

Și vru să plece.

In acest moment simții o înjunghietură teribilă subt omoplatul stâng și mă luai după Ana.

— Tu nu știi să pui ventuze, Anișoară?

— Nu! îmi răspunse ea fără să mă privească.

Atunci am făcut un gest unic în viața mea.

Ii pun mâna pe umăr și o privesc galeș. Ana se roșește, mă înfășoară cu niște ochii timizi și calzi, și își golește dinții. Lovisem la țintă.

— Vino încoace, Anuțo, că mor.

Mă lungesc pe o dormeză și învăț pe femee să mă frece cu mâinile peste halat. Ana își încordează mușchii și începe să-mi frământe spatele — când strângând, când mai ciupind, când mai râzând. Dar ce să poată mâinile ei de femee — ori cât de vârtoase — la niște carne împietrită de trai bun și argăsită de ventuze și de dureri?

— Dă-i cu pumnii, Ano!

Un hohot de râs, apoi o ploaie de pumni se porni în spinarea mea.

— Dă-i cu coatele!

Altă explozie de veselie — și servitoarea începu să mă piseze cu coatele, mai pornindu-mi la mici intervale și câte un pumn aruncat la întâmplare.

— Și mai tare!

Unguroaica iuți loviturile. Eu o îndemnam mereu. Dar tocmai când dușmanul începuse să cedeze din îndărătnica-i rezistență, Ana se ridică brusc. Imi închipuii atunci că are de gând să se urce cu picioarele pe mine, și vream să-i interzic — când o văd c'o sbughește râzând, pe ușă, făcându-mi semn că se întoarce imediat. Și într'adevăr că, fără multă zăbavă, revine cu sucitorul de tăeței. Ii înțeleg intenția și o aprob sgomotos:

— Bravo, Ana!

După ce se mai potoli din râs, servitoarea îngenunche la capul meu și începe o pisălogeală dealungul spinării, așa cum se tăfălugește o arătură bolovănoasă. Ana gemea, iar mușchii pârâiau de mama focului. Broboanele de sudoare de pe fruntea ei îmi picurau pe ceafă, în vreme ce mirosul îmi era izbit de grăsimea aglomerată pe fustă. Ah, dacă ar fi avut grai sărmanii mei mușchi ar fi chiuit de bucurie. Și pe bună dreptate căci trecuseră unsprezece zile de când reumatismul, rămas fără stăpân, își făcea de cap.

— Trage-i Ano!

După ce obosi, servitoarea se dete jos, gâfâind, și ridicându-și șorțul dela poale se șterse pe față, de nădușeală.

— No, te mulțumești, Domnule?

— Să trăești, Anișoară. Să-ți împlinească bunul Dumnezeu toate gândurile spre folos.

Pe fața servitoarei trecu o umbră și ochii îi căpătară o expresie de cățel certat. Parcă ar fi zis: numai atâta face munca mea?

Dar ea avea suflet bun. Umbra trecu, fața i se lumină și dinții îi străluciră în pufnirea unui râs pros esc. In acest timp eu îi priveam cu atenție sucitorul din mână, făcând constatarea justă că dacă ar fi fost noduros, efectul tăfălugelei ar fi fost și mai minunat.

— Acuma du-mi-te Ano și mâine dimineață să-mi faci tot așa, că te cinstesc.

— Să mai spui la conița că domnu' pleacă la cinsprece zile?

— Nu-i mai spune.

Fata ieși, dându-mi un „sară bună" trăgănat, iar eu rămăsei să-mi rumeg în singurătate plăcerea procurată de pumnii și de „sucitorul" ei, și să cuget melancolic la viața fericită a bărbaților căsătoriți.... Ei nu mai au trebuință să se roage de una și de alta, nu mai sunt expuși la refuzuri obraznice sau prost motivate, și nici să facă experiență pe spinare cu toate uneltele dela bucătărie. Ei au soția la dispoziție. Ii doare spatele? Nici n'au nevoe să deschidă gura ori să facă măcar un semn: se desbracă, se lungesc frumușel pe pat, iar nevasta, care se îngrijește ca paharele și celelalte ustensile să fie în ori ce moment gata, începe operația, adăogând la mișcările-i grațioase cuvinte de mângâere sau reproșuri cochete:

— Iar ai răcit!.... Lasă, puișorule, — (unele zic: mămicule) — c'o să-ți treacă. Și mâinile-i mătăsoase îi răsfiră părul capului, gurița începe să deșire anecdote sau vreo schiță proaspătă, în timp ce paharele capătă culorile care indică stadiul nevralgiei sau al reumatismului. Iar când, pe lângă o astfel de soție, — și nici nu mă îndoesc că toate sunt așa — se mai adaugă și o soacră verde, cu brațe musculoase și palme cărnoase, gata în orice clipă să facă un masaj, — fericirea e absolut complectă.

Ah ce bine e însurat! — am esclamat eu, cu însuflețire. Apoi am adormit probabil oftând......

. . . .

Dimineața, când m'am deșteptat, eram încă subt impresia gândurilor cu care am închis ochii. Singurătatea pe care am adorat-o ca pe cel mai mare bun al vieții, deastădată îmi dădu senzația unui gol imens, iar dormitorul îmi apăru ca un cavou în care mă voiu țintui vesniciei, fără să fi gustat din cea mai formidabilă fericire orânduită de Dumnezeu pentru om: căsătoria. Atunci împins de o tresărire neașteptată a instinctului de conservare, stimulat încă și de o scenă eroi-erotică, pe care un afurisit de cucoș găsise de cuviință s'o execute, chiar în acel moment, în dreptul ferestrei, mă hotărăsc să mă însor imediat: fără intermediari, fără „Mica Publicitate" și fără multă alegere. Până când teama de femee? Ce? O să mă mănânce nevasta? Are să mă piardă alianța cu cel mai bun, mai frumos și mai inofensiv animal din câte a lăsat Dumnezeu? Haida-de! Curaj, băete! — mi-am zis eu cu o energie de care nici nu m'aș fi crezut vreodată capabil. Și fără să mai cad în greșala — de mult ori regretată — de-a mai face calcule până îmi voiu îneca decizia în cifre și în ipoteze, — ce prostie! — am sărit din pat și în mai puțin de cinci minute eram îmbrăcat fercheș.

Stând cu casa aproape de Cișmigiu și știind că în această minunată grădină, pe lângă pomi, flori și guarzi — e și o expoziție cotidiană de femei și fete visând pe scaune sau defilând pe dinaintea lor, mi-am făcut creștineasca cruce și m'am îndreptat într'acolo, copleșit de un optimism pe care nu-l mai întâlnisem până atunci, și de o presimțire care îți dă curaj să mergi la țintă cu toți sorții de izbândă.

Când am intrat pe poarta dinspre biserica Schitu-Măgureanu și am văzut în dreapta și în stânga o mare de stânjenei — era primăvară — încovoindu-se și ridicându-se sub adierea unui vântișor tot așa de matinal ca și mine, și făcându-mi complimente par'că ar fi vrut să-mi zică: — bine-ai venit, sau — ceasu-ăl bun să dea Dumnezeu! — un nou val de speranță mi-a cuprins sufletul meu veșnic sceptic.

„Inainte!" — mi-am zis atunci, scrâșnind din dinți și strângând din pumni.

După ce scrutez cu o singură privire aleea rozelor, pustie ca o cărare spre mânăstire, pornesc apăsat în direcția raionului buturugelor, al laptelui bătut, al guvernantelor și al tuturor firmelor de ape minerale. Dar n'apucai să ajung la colțul aleii ce trece prin fața Monte-Carlo-ului, că un scârțiit imperceptibil îmi turbură siguranța mersului. După două secunde scârțiitul se repetă mai lămurit, urmat de o clămpănitură. Cineva se așezase pe-un scaun cu taxă. Ca înfrânate de-un resort tainic, picioarele mi se înțepenesc și privirea mi se îndreaptă involuntar exact la locul unde o tânără se așezase cu spatele către monumentul unei milostive cucoane, iar cu fața spre locul colorat cu soare, cu umbră și cu gâște leșești.

O privesc o clipă. Apoi, fără să vreau, îmi rotesc ochii, cu teamă și cu vicleșug; dar nici țipenie de om nu se vedea. Nici guvernante, nici trecători, nici măcar vreun guard cu epoleții verzi. In tot Cișmigiul mă găseam, probabil, numai eu și cu tânăra de pe scaun.

„Doamne! mi-am zis, tremurând din tot corpul — nu cumva o fi sosit și pentru mine sfârșitul necazurilor? N'o fi aceasta ființa visată în ceasurile groaznice de guturai și de spasmuri reumatice? Dacă în această clipă de răspântie a vieții mele se găsește numai ea în Cișmigiul veșnic populat, nu mai încape îndoială că Tu ai trimis-o!"

Ca prin farmec dispărură atunci din fața-mi — și pomii și lacul și scaunele, iar în locul lor apărură peste tot numai pahare, șomoioage cu vată, sticluțe cu spirt, făclii aprinse,—iar în mijloc viitoarea mea consoartă, cu mânecile sumese, gata să înceapă operația...

Când viziunea trecu, îmi îndreptai pașii spre destin. Ca o măsură de precauție mă așezai la oarecare distanță, lăsând între mine și între ea cel puțin zece scaune. Desigur prea mult ca s'o pot examina cu amănunțime, mai ales că sta țeapănă, cu privirea fixată în vid sau în țigla restaurantului. In zadar tușii de câteva ori și tot în zadar scârțâii scaunele vecine, că tânăra nu se mișca de loc. Atunci mă hotărâi la un act de curaj, care putea să fie și altfel interpretat, și mă mut în al doilea scaun din stânga ei. Sgomotul pricinuit avu darul să-i contracteze ușor mușchii fetei și deci să mă scoată din bănuiala că mă entusiasmasem în fața unui manechin sau a unei sinucigașe.

Odată obținută această siguranță, mă pun s'o cercetez cu amănuntul, — osteneală absolut de prisos, căci nu desăvârșirea fizică și nici arta cu care își purta îmbrăcămintea aveau vreo greutate în cumpăna hotărârii definitive. Principalul era să știe să pună ventuze și să facă masaj. Dacă mai era înzestrată și cu alte calități — cu atât mai bine. Dar n'apuc să-i examinez decât ceafa — proaspăt trecută prin mașina coafeurului, că fata, simțindu-se privită, își întoarce capul spre mine. Ah, ce frunte, ce nas!... dar însfârșit astea n'au importanță. O fixez drept în ochi — ce mai ochi! — ca să-i citesc gândurile. Privirea ei însă nu-mi dădu răgaz, căci mă întreba stăruitor: — Ce poftești? Desigur însă că nu în sens dușmănos. Asta am dedus-o din mobilitatea dulce a pupilelor și din expresia generală a fetei.

Acu e-acu! Ce te faci, Radule? Timid cum sunt, și fără experiență într'ale lumii conveniente, mă uitam la ea fâstâcit și speriat, fără să pot articula vreun cuvânt. Și doar aveam ce să-i spun! Sub presiunea momentului dificil, dă Dumnezeu și-mi amintesc de modul original cum s'a însurat un celebru inventator american și-l imit cu curaj:

— Domnișoară, eu vreau să mă însor...

Tânăra făcu ochii mari, pupilele i se fixară, și buzele — absolut naturale — i se deschiseră:

— Serios? — mă întrebă ea râzând — ah, ce râs, ce dinți! — dar ce-are-aface?

— Da... da... serios!

— Vai, domnule... cum vă chiamă?

— Radu.

— Vai, domnule Radu, ce coincidență!

— Vă numiți Rada?

— Ah...

Simt că fericirea se apropie.

— N'ați putea fi mai precisă, domnișoară?

— Ah, domnule Radu, acelaș lucru voiam să vi-l spun și eu: sunt decisă să mă mărit... Și, dacă se poate — pe loc!

Era clipa când gestul se substitue verbului. Totuș, precaut cum sunt, i-am examinat ochii și fața, doar-doar voiu observa o cât de ușoară ironie. Nimic. Ii eșiseră vorbele dela inimă. O învăluii atunci într'o privire caldă și mă pregăteam să-i cer mâna, fără s'o mai întreb dacă știe să pună ventuze. Era inutil, căci pentru ce se mai numește femee dacă nu știe atâta lucru? Și pentru ce se mărită, dacă nu ca să îngrijească de sănătatea bărbatului?

— Domnișoară...

— Stai pe loc! — mă opri ea cu un ges energic. — D-ta suferi de ceva?

Entusiasmul începe să-mi scadă.

— Domnișoară, dacă vreți într'adevăr să vă căsătoriți, asta e'o întrebare de prisos!

— Ba nicidecum! — face ea vioae. — Eu, domnule, nu mă mărit decât cu un bărbat bolnav... și numai de-o anumită boală!

Mă pune pe gânduri.

— Domnișoară... de ce să vă ascund adevărul... sunt și eu bolnav... dar nu de-o „anumită boală"... ci de una mai a dracului: am reumatism în spinare.

Ochii fetei se dilatară, fața i-se împurpură, orificiile nasului se rotunjiră, iar sânii începură să se ridice și să se lase violent.

— Mai spune odată, domnule Radu! — mă atacă ea, bătând din piciorul drept.

— Am spus: am reumatism în spate! — îi răspund eu desnădăjduit, — și vreau să plec. Un gest al ei însă mă reașează pe scaun.

— Ah, domnule, ce coincidență extraordinară!... extraordinară!... extraordinară...

O privesc uimit cu ce sgomot își manifestă bucuria, bătând din mâini și din picioare, de par'că ar fi câștigat lozul cel mare la loterie. — Nu cumva o fi având și ea reumatism? Altfel, care ar fi coincidența? La gândul acesta, iar mi se prăbușește speranța. Te pomenești că are aceiași boală și acelaș gust... Imi fac cruce și vreau să mă ridic. Dar mai întâi o explicație:

— Mă rog, domnișoară... în ce constă coincidența? Aveți și dv-tră reumatism în spate?

— Nu, domnule! — îmi răspunde ea indignată.

— Atunci?

— Uite, domnule Radu, să-ți explic. Ca orice femee care se respectă și își cunoaște adevărata ei menire, țin neapărat să iau un bărbat care să aibă nevoe — din primul ceas, de îngrijiri'e mele. Și cum eu simt o plăcere nebună să pun ventuze, iar mama să facă masaj, — ne-am hotărît amândouă să nu mă mărit până n'oi găsi un soț cu spatele căptușit de reumatism. Auzi, domnule? Căp-tu-șit!... Ah, ce bucurie o să fie pe mămița când te-o vedea! Nu mai poate, domnule Radu: face masaj câinilor, porcilor, pisicilor, mie și ei înșiși. Iar eu, în așteptarea fericitului eveniment, îmi pun într'una la pahare: pe mâini, pe picioare, pe piept și pe unde mai ajung. — Ah, domnule Radu, Dumnezeu te scoase în calea mea... Ah, ce fericiți o să fim... ce fericiți...

Și iar se porni pe râs și să bată din mâini și din picioare.

Ce să vă mai spui? Eram transportat. Dacă Tantal ar fi apucat o poamă sau o înghițitură de apă, când se chinuia în Tartar, n'ar fi fost mai mulțumit. Ah, Doamne, cine a zis că fericirea e o himeră? Uite-o în fața mea.... o realitate fizică.... în chip de femee... cea mai frumoasă femee din lume! N'am decât să-i fac un semn și mă va urma, supusă și drăgăstoasă, până la capătul pământului. Hii, gătește-te spate! Ascunde-te reumatismule! Ah... ventuze.... ventuze... ... ventuze... masaj... masaj... Unde ești mamă soacră să-ți văd mai degrabă mâinile încordate pe sărmanii mei mușchi... Ah, sfântă e căsătoria!

Nu era timp de pierdut.

— Să mergem, drăguță, — îi zic eu apucându-i zdravăn mâinile într'ale mele...

. . . .

Un râs formidabil, urmat de-o smucitură, mă deșteptă din cel mai frumos vis pe care l'am visat vreodată. Când deschid ochii... văd pe Ana căsnindu-se să-și scoată fusta din mâinile mele...

— No, Domnule, că ce faci? Intoarce-te cu schinarea, până nu se scoală conița! Așa. Cu ce vreai să dau: cu pumnii ori cu sucitorul?

— Dă-i cu toate odată, — i-am răspuns eu, supărat că-mi stricase fericirea. ...Ah, ce bine trebue să fie însurat!

DAMIAN STĂNOIU

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din București, str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă următoarele cărți interesante:

AUTORI RUȘI CONTEMPORANI

In traducere germană: Ilya Ehrenburg: Die Verschwörung der Gleichen (Babeuf); — Die Abenteuer des Julio Jurenito und seiner 12 Jünger; — Trust Die Zerstörung Europas. — Dreizehn Pfeifen. — Die Liebe der Jeanne Ney. — Jasik Roitschwanz (Leben der Ostjuden); — Moskaufluss.

Tarasoff-Rodionoff, autorul celebrului roman „Schokolade" scoate un nou roman, admirabil și viguros scris: „Februar".

Konstantin Fedin: Transvaal-und andere Novellen, precum și minunatul nou roman: „Brueder".

I. Babel — cel mai tânăr romancier contemporan, dar unul din cei mai iluștri: Budyonnis Reiterarmee (nuvele: episoade din luptele fratricide rusești); — Geschichten aus Odessa (nuvele).

Gladkow: Zement (romanul revoluției rusești) — pasionant ca un roman „senzațional" și totuși de o înaltă ținută literară.

Alexandra Kollontay — celebra ambasadoare rusă — a scris: „Wege der Liebe" în care defilează fata și femeea Rusiei de azi. Succesul acestui frumos volum de nuvele, merge crescând din zi în zi.

Lydia Seyfullina — una din conducătoarele femeilor ruse — a scris: „Der Ausreisser" — dureroasa epopee a adolescenței vagabonde, și: „Wirinea" — romanul țărancei ruse care se emancipează de sub stăpânirea tiranică a bărbatului.

Mai recomandăm: *Wladimir Lidin:* Der Abtrünnige: *Katajew* Die Defraudanten; *Panteroff:* Die Genossenschaft der Habenichts (ultimul mare roman rus); *Fadejew:* Die Neunzehn precum și volumul-colecție intitulat „Dreissig Erzähler" care cuprinde nuvelele cele mai importante ale scriitorilor ruși contemporani.

IN TRADUCERE FRANCEZĂ

Din autori ruși contemporani, recomandăm:

I. Babel: Cavalerie rouge. — *Vsevolod Ivanov:* Le train blindé. — *Lydia* Seifullina; Wirinéa; *Katayew:* Rastratchiki; *Konst. Fédine:* Transvaal; *Séménoff:* La faim.

Mai recomandăm:

CATEVA CARȚI FRANCEZE

realmente *bune*, fie că au fost premiate, fie că recenzenții francezi de seamă le-au primit entuziast:

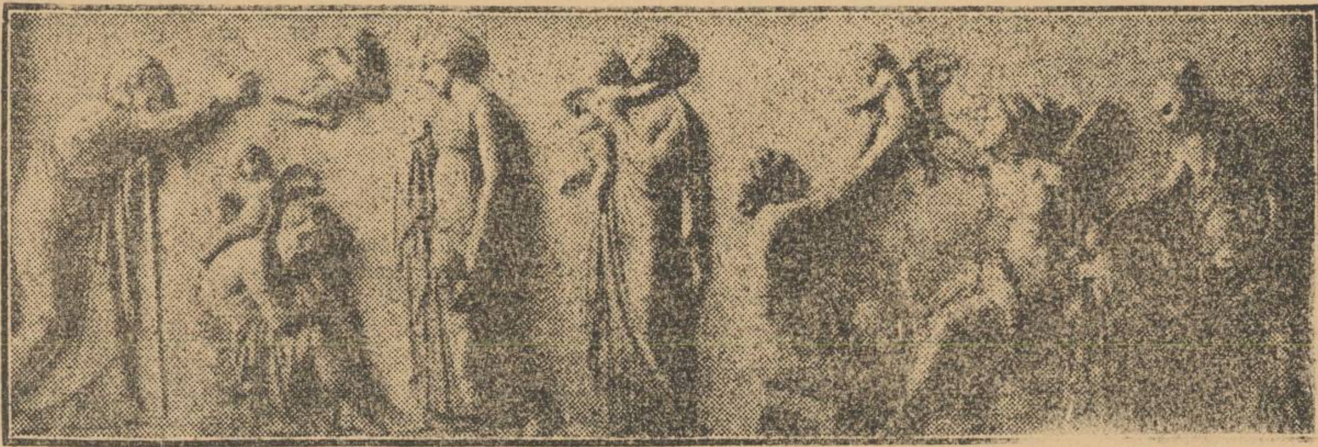
Const. Weyer: Un homme se penche sur son passé (Prix Goncourt); Cavelier de La Salle: Cinq éclats de silex; *Dominique Dunois:* Georgette Garou (Prix Fémina); André Chamson: Crime des justes; *René Béhaine:* Avec les yeux de l'esprit; *Roland Dorgelès:* Cabaret de la belle femme; *Joseph Kessel:* Nouveaux contes; *Blasco Ibanez:* Voyage d'un romancier; *G. Duhamel:* Les sept plaies; *André Maurois:* [illegible]; *Pourtalès:* Louis II de Bavière.

In provincie trimetem cărți numai contra unui acont anticipat (restul ramburs). Trimetem și *orice alte cărți*, române sau străine, anunțate în coloanele acestui ziar, socotind prețurile cele mai mici.

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

HRĂNIȚI COPII CU ALIMENTELE
„ALLENBURYS"
BANDA FLĂMÂNDĂ
PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE:
„ALLENBURYS"
BANDA VESELĂ
CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT
„ALLENBURYS"
Cereți broșura: ALIMENTAREA COPIILOR CU ALIMENTELE ENGLEZEȘTI „ALLENBURYS"
Se trimite gratis
DE VÂNZARE LA FARMRMACII ȘI DROGHERII
Se trimite mamelor, nurselor și moașelor mostre gratuite
A se indica vârsta copilului
DOMNILOR MEDICI ȘI CLINICELOR DE COPII SE TRIMITE LA CERERE MOSTRE ȘI LITERATURA ȘTIINȚIFICĂ
Reprezentant: S. N. Iancovici București I Str. Academiei 6



POVESTE

WILHELM HAUF

Pe la anul 1600 şi vre-o douăzeci, sau treizeci, a fost un războI mare în ţara nemţească, din cauza credinţei: unii credeau într'un fel, alţii — altfel, şi în loc să se aşeze cu toţii la un pahar de vin şi să stea cuminte de vorbă, începură să-şi crăpe capetele unii altora. Albrecht de Walenstein, feld-mareşalul împăratului, făcea prăpăd în ţinuturile protestante.

Şi atunci, făcându-i-se milă lui Gustav Adolf, regele Şvedejilor, a purces şi el la războI cu mulţi oameni călări şi pe jos. S'au dat mulţime de bătălii dealungul Rinului şi al Dunărei; dar încolo lucrurile nu mişcară din loc, nici înainte, nici înapoi.

Pe vremea aceia Brema şi celelalte oraşe din Hansa germanică erau neutrale, nevoind să se strice cu nici una din părţi. Şvedezul avea nevoie să treacă prin ţinuturile Bremei, dar voia să treacă paşnic şi de aceia socotea să trimeată o solie. Dar fiindcă era ştiut în toată împărăţia că la Brema orice tratative erau duse în pivniţa primăriei, iar Consilierii oraşului şi Primarul ştiau să ţie la băutură, se temea regele Şvedejilor ca nu cumva ambasadorul lui, înteţit cu vinul, să nu se îmbete şi astfel condiţiunile negociate să nu iasă grele pentru Şvedeji.

Acuma în lagărul Şvedez se găsea un căpitan din regimentul galben care putea bea groaznic. Două sau trei oca la mâncarea de dimineaţă era un nimic pentru el, şi nu odată, seara, drept încheiere, i s'a întâmplat să deşerte câte o jumătate de balercuţă, ca să doarmă bine.

Cum era regele plin de grijă ca nu cumva ambasadorul lui să fie dovedit din băutură în pivniţa primăriei din Brema, îi vorbi cancelarul său, Oxenştirna, de căpitanul Meşterbun, cum îi era numele, care avea putere să beie aşa de ţeapăn. Regele se bucură şi ceru să-i fie înfăţişat.

I se aduse dinainte un omuleţ subţiratec, cu faţa palidă ca păretele, dar cu un năsoiu arămiu şi cu buzele vinete, ceiace îl făcea să aibă o înfăţişare foarte stranie.

Regele îl întrebă cam cât s'ar încumeta el să poată bea, dacă ar fi vorba de o treabă cu adevărat serioasă. „Măria ta, răspunse el, de treabă aşa serioasă n'am avut încă parte şi de aceia, până acum, nu mi-am măsurat puterile: vinul îi scump şi nu poţi trece peste şapte sau opt ocă pe zi fără să te înglodezi în datorii". — „Ei, dară, cam cât ai socoti, cu gândul, să poţi dovedi?" îl întrebă din nou regele. Căpitanul răspunse fără şovăire: „Dacă Majestatea Voastră plăteşte, aş putea să beau, aşa, ca dintr'o dată, ca la vre-o douăsprezece ocăşoare, dară vistavoiul meu Baltazar Fărdefund îi mai tare decât mine. Regele trimise numaidecât şi după Baltazar Fărdefund, vistavoiul căpitanului Meşterbun; şi, dacă stăpânul se făcuse palid şi slab, apoi slujitorul ajunsese şi mai rău: era cenuşiu la faţă de parcă toată viaţa lui numai apă ar fi băut.

Porunci regele să se aşeze căpitanul şi vistavoiul într'un cort, să se aducă vre-o câteva butoiaşe de Traminer vechi şi de Nirenştein, pentrucă voia să le încerce puterile. Băură ei, de dimineaţă, la unsprezece, până sara, la patru, o balercă de Traminer şi o balercă şi jumătate de Nirenşteiner şi regele, plin de mirare, veni în cortul lor să vadă cum le merge. Amândoi tovarăşii se simţeau tari îndămână şi căpitanul zise: — Să-mi scot numai centuronul şi are să fie bine. Fărdefund îşi dezbumbase doar trei nasturi dela gât.

Toţi câţi îi priveau se îngrozeau, numai regele zise: „Se pot găsi oare mai buni ambasadori pentru vesela Bremă?" Şi numai decât porunci de i se dădură căpitanului haine şi arme de paradă, şi lui şi lui Fărdefund, pentrucă acesta trebuia să facă pe secretarul ambasadorului. Regele şi cancelarul învăţară pe căpitan ce avea a spune în timpul tratativelor şi le luară făgăduiala la amândoi că nu vor bea tot drumul decât apă, pentruca apoi întâlnirea din pivniţă să fie şi mai glorioasă; Meşterbun, căpitanul, mai trebui încă să-şi sulimenească nasul — să pară alb, ca nu cumva să se cunoască ce fel de muşteriu este.

Cei doi sosiră în Cetatea Bremei stinşi de atâta apă cât băuseră şi, după ce se înfăţişară Primarului, acesta zise către Consiliu: „Of! Ce mai tovarăşi spălăciţi şi sfrijiţi ne-a trimis Şvedezul; să-i ducem îniasară în pivniţa primăriei, să-i dăm gata. Pe ambasador îl iau eu, numai pe sama mea, Doctorul Ardeiute — să vadă de secretar".

Şi aşa, sara, după ce clopotele sunară stingerea, cei doi fură duşi cu solemnitate în pivniţa primăriei; primarul însoţea pe căpitanul Meşterbun, Doctorul Ardeiute, şi el un băutor de samă, — conducea de braţ pe vistavoi, care împopoţonat ca secretar avea o mutră plină de bună cuviinţă; în urma lor veneau consilieri mulţi, poftiţi să ia parte la tratative.

In hruba cea mare se aşezară cu toţii în jurul mesei şi gustară dintru-întâi nişte cârnaţi de gâscă, pastramă şi nişte scrumbii sărate, ca să se pregătească de băutură.

Apoi ambasadorul, în toată cinstea, voi să înceapă tratativele, secretarul său scoase de prin buzunare pergament şi pene de gâscă pentru scris; dar primarul se împotrivi: „Ferească Dumnezeu, sfântul! asemenea obicei nu se pomeneşte la noi în Brema, ca să facem treabă uscată; să gustăm mai întâi câteva pahare, după obiceiul din moşi-strămoşi." — „Drept să spun, răspunse căpitanul, nu prea suport băutura, dar de data asta, ca să plac Magnificenţei sale, îmi voi îngădui vre-o două înghiţituri. Incepură a ciocni, grăind de războI, de pace, de bătălii. Consilierii ca să dea curaj străinilor cu pilda cea bună, băură temeinic, de se rumeniră la faţă. La fiecare sticlă destupată, străinii se tot rugau de iertare: că nu-s deprinşi cu vinul şi simt cum li se ridică la cap; de asta se bucura tare mult primarul şi deşerta pe pofta inimei pahar după pahar, de ajunsese să nu-şi mai dea bine sama ce avea de făcut. Dar, cum se întâmplă când eşti în această minunată stare, îşi făcu socoteala primarul: „Deacuma ambasadorul îi gata şi pe secretar l-a tot pus la cale Doctorul", şi deaceia vorbi: „Ei, deacuma să ne apucăm de treabă". Străinii se arătară bucuroşi tare şi dându-şi aierul ca şi cum ar fi cu totul trecuţi din băutură, începură să închine acuma ei, ca din partea lor, pentru gazde.

Şi aşa s'au tot lungit lucrurile mai cu vorba, mai cu băutura, mai cu tratative şi, iar cu băutură, până când, se pomeni primarul furat de somn la jumătatea vorbei; doctorul Ardeiute odihnea sub masă, mai demultişor.

Atuncea veniră în ajutor ceilalţi Consilieri, de închinară cu streinii ducând tratativele mai departe; şi măcar că bea căpitanul cu pasiune, nici secretarul nu bea mai prost; cinci paharnici alergau istovindu-se să umple cupele pentrucă vinul se scurgea de pe masă ca în năsip. Aşa se făcu de dovediră străinii din băutură să bage întreg Consiliul sub masă, fără numai de un singur Consilier.

Era acesta un om înalt şi vânjos cu numele Valter despre care se spuneau multe la Brema şi de n'ar fi fost membru în Consiliul Comunal demult ar fi fost judecat pentru farmece şi meşteşuguri necurate. Domnul Valter era după starea lui făurar de cercuri la butoaie, dar înaintase între breslaşii lui, fusese ales staroste şi apoi Consilier Comunal. Acesta făcea înainte faţă musafirilor, bea de două ori cât ei de li se făcuse şi lor oarecum neîndemână, pentrucă-l vedeau tot aşa de limpede la minte ca şi înainte, pe când căpitanului i se păinjeniseră deacuma ochii şi simţea aşa, ca şi cum i s'ar fi învârtit o roată în cap. De câte ori deşerta câte un pahar Consilierul Valter, trecea cu mâna pe sub pălărie şi vistavoiului îi păru ca şi cum ar vedea un nouraş albăstriu ridicându-se ca o boare subţire de ceaţă din părul negru ca pana corbului al Consilierului. Cu toate acestea, vistavoiul bea viteje şte înainte până când căpitanul Meşterbun adormi blajin cu capul pe pântecele primarului. Atunci grăi Consilierul Valter cu un zâmbet ciudat către secretarul ambasadorului: „Dragă tovarăşe, ai dovedit multă vrednicie, dar eu te bănuiesc că tot mânuieşti mai bine ţesala de cai decât pana de scris. Secretarul tresări, dar zise: „Nu nădăjduiesc cămi spui vorbe de ocară; gândeşte-te doară că sânt secretarul de ambasadă al Majestăţii Sale". — „Hoho! făcu cellalt cu un râs ce da fiori, de când, dară, umblă secretarii de amabsadă în mintean de călăraş şi poartă asemenea condeie? Vistavoiul îşi aruncă ochii la îmbrăcăminte şi văzu cu groază că-şi poartă minteanul lui de toate zilele şi privindu-şi mânile văzu că ţine drept pene de scris o ţesală veche. Fu apucat de groază văzându-se dat de gol, fără să înţeleagă cum. Domnul Valter râse straniu şi batjocoritor, bău în sănătatea lui un pahar de vre-o ocă jumătate, pe nerăsuflate, îşi trecu apoi mâna prin păr şi vistavoiul văzu de astădată lămurit ridicându-i-se din cap un nouraş subţirel.

„Ferească Dumnezeu, nu mai beau de acuma cu Dumneata, că văd bine că am deaface cu un vrăjitor".

— „In privinţa asta ar fi şi mai multe de spus, răspunse Valter liniştit şi prietenos, dar e drept că nu ţi-ar fi de mare folos să ţii din băutură cu mine — nu mă bagi sub masă, pentrucă am înşurubat în creeri o canea, pe unde las de se răsuflă tăria vinului. Ian cată!".

Şi zicând acestea, deşertă un pahar mare, îşi plecă apoi capul spre vistavoi, dădu şi părul într'o parte şi numai ce să vezi? Avea o canea micuţă de argint înfiptă în cap ca în butoi; răsuci crantul, — şi un abur albăstrui ţişni afară, aşa că tăria vinului nu-i pricinuia nici-o greutate în cap.

Vistavoiul plescăi din mâini minunându-se: „Asta-i o iscodire cu adevărat frumoasă, Domnule Vrăjitor! N'ai avea oare bunătatea să-mi înşurubezi şi mie aşa ceva în cap; pentru parale şi ca un hatâr?" — „Nu, asta nu merge", zise cellalt gânditor; pentru asta nu eşti destul de tare în ştiinţa farmecelor; dar eu te-am îndrăgit pentru meşteşugul dumitale fără pereche de băutor şi de aceia bucuros aş fi să te slujesc pe cât pot. De pildă în timpul de faţă slujba de pivnicer de aici este slobodă. Baltazar Fărădefund! Lasă slujba Şvedezului unde ai parte de mai multă apă decât de vin, şi intră mai bine în slujba Consiliului acestui oraş; chiar de-ar fi să avem nevoie de vre-o câteva butoaie de vin mai mult pe an, cât ar fi să sugi tu pe furiş, nu face nimic: aşa capital de om de mult ne lipseşte. Baltazar Fărdefund, te fac chiar mâne pivnicer dacă voeşti. Şi dacă nu voieşti, iară-i bine, dar atunci tot mâne va afla întreg oraşul că Şvedezul ne-a trimes un vistavoi în solie". Propunerea dădu curaj lui Baltazar ca şi un vin de soi; îşi aruncă de jur împrejur ochii în această nesfârşită împărăţie a vinului, se bătu cu mâna peste pântece şi zise: „O fac!" După aceia mai statorniciră ei vre-o câteva puncte asupra ce va mai fi să mai fie cu biet sufletul lui Baltazar, după obştescu-i sfârşit; şi Baltazar rămase pivnicer, Căpitanul Meşterbun se întoarse în lagărul Şvedezilor aducând un răspuns cam în doi peri: dar când oastea împărătească intră în oraş, Primarul şi Consiliul erau bucuroşi că lucrul s'a petrecut fără vr'un legământ, dar şi fără vărsare de sânge, deşi nimeni nu ştia cum de s'a brodit aşa.

Traducere de R. C. STERE

Viaţa în pădure

Henry David Thoreau

De când există cultură, oamenii n'au ajuns încă să fie de acord asupra foloaselor ei. Ceva neîmpăcat, atavic, din noi, poate animalul sănătos, care zace în orice om sănătos, luptă în contra formelor complicate ale culturii. Preţueşte oare cultura cât toată acea uriaşă muncă ce ne-o pricinueşte? Sîntem noi oare mai fericiţi? Sau, nu ne putem noi oare asemăna cu măgarul, ademenit, de acasă la târg şi dela târg acasă, de-o sarcină de fân, legată la oiştea căruţei, cu o schioapă mai departe de dânsul? Mii de întrebări se alăturează pe lângă astea, şi în toate epocile de cultură s'a ridicat o opoziţie bucolică, câmpenească sau pastorală, dela Theokrit şi Horaţiu până la Rousseau şi Tolstoi.

Dar nu numai apostolii unei stări primitive de lucruri sunt cei ce luptă împotriva felului nostru nebunesc, istovitor, de-a trăi. Alţii au mers cu mult mai departe: au căutat să pună stavilă îndeobşte oricărei trude. N'aveau ce zice împotriva plugarului, şi abea încuviinţau pe păstor, cugetând la lucruri mult mai de samă decât la ce vor mânca ei şi copiii şi neamul lor pe ziua de mâne. Şi, ca pe vremea vechilor Indieni, şi astăzi mai păşesc câte unii în cursul omenirei, prin valurile vremei, strigând: „Prea din cale afară munciţi: nu aveţi când trăi". Cu necazul imputării de-o parte, cu un zâmbet de dispreţ de cealaltă, încă şi astăzi stau faţă 'n faţă, cel ce contemplă şi cel ce se zbuciumă, se trudeşte. Şi întrebarea: care din cele două prietene ale lui Isus, Maria sau Marta şi-a ales partea cea mai bună, tot nedezlegată rămâne.

Toate aceste chestii pot fi foarte frumos discutate într'o schiţă. Cui i-ar trece însă prin minte să le ia în serios? Ne lăsăm în braţele vieţii, urmând întocmai, cu aceiaşi naivitate, instinctele şi obiceiurile noastre, cu toată cultura şi situaţia ce-o avem, după cum făceau şi cei antici, în felul lor. Nu vrem să spunem că n'am auzi, că nu ne-ar ispiti, că nu ne-ar încânta poate cuvintele care ne spun ceva nou, dar luăm în serios viaţa numai în chipul în care ni s'a prezentat din copilărie, cu carierele, afacerile şi plăcerile obicinuite.

Ici-colo se ridică însă câte unul, care se opune nebuniei obşteşti consfinţite, pe care oamenii o poreclesc cuminţenie: câte unul, pentru care *scopul vieţii* se pune ca o straşnică întrebare, pe care nu o poate cu nici un chip ocoli, întrebare pe care trebue să o deslege măcar pentru sine. Acesta, după cum natura îl va mâna sau ba în spre luptă şi propagandă, după cum va fi înzestrat pentru asta, va deveni martir, nebun uitat de lume sau un întemeetor de religii. Pentru că în fiecare doarme în taină un al doilea om, care în clipele de singurătate se deşteaptă, şi aceiaşi întrebare îşi pune, mai nedesluşit sau mai clar.

Când unul dintre aceştia s'a istovit în chinuri, îi arătăm recunoştinţa noastră, cu drag, printr'o adorare postumă. In cele din urmă, tot ce a spus şi tot ce a făcut se preface în bun obştesc, se vulgarizează, se pietrifică, se banalizează, îşi pierde orice înţeles, devine „raţional": acum ne putem însuşi şi noi învăţăturile sale, fără să ne neglijăm, se înţelege, afacerile. In trecut toleram ori şi ce: ca şi-un cutremur de pământ, un omor petrecut departe ne dă un fior plăcut de întreţinere.

Oamenii originali, după ce nu ne mai stingheresc, ne convin de minune. Cel ce trăeşte însă şi nu-i ca noi, n'are niciodată dreptate. Suntem deprinşi a socoti obiceiurile noastre ca cele mai „raţionale" şi a le proclama ca atare. Că aceleaşi „moravuri", aceleaşi obiceiuri cari nouă ne par ca sfinte, apar după 30 de ani, sau la o depărtare de 30 de leghe spre apus, ca ridicole, nu ne pasă. Dar aceasta nu e decât laşitate. Când suntem în majoritate, suntem fără îndoială straşnic de siguri... Câte nu-s, cari ne despart între noi: neam, religie, vederi politice, lupte, interese şi tot felul de uri: în micile obiceiuri şi'n urmările precumpănitoare, suntem însă o massă compactă şi ne aparţinem unul altuia mai mult de cât ne închipuim.

Până în cele mai adânci cute ale vieţii omeneşti pătrunde tiranica obiceiului. Judecata noastră morală umblă nebună după căpetenii şi precedente. Cea mai mare parte a aşa-zisei „morale publice" nu este decât un obiceiu îngăduitor faţă de orice mişelie, cu care, se înţelege, suntem deprinşi, obiceiu foarte aspru faţă de cea mai mică călcare a ceiace este „moral": moral e însă tot ce fac şi au făcut cei mulţi, ceeace ne scuteşte de-a judeca prin noi, un făgaş purtat sau un drum bătut, pe care să poată umbla şi cotiuga greoae a creerului nostru. Acest mod de a privi al majorităţii, care domină totul: politică, moralitate, modă, religie chiar, nu e decât un amestec de trufie şi laşitate.

Am putea să ne ridicăm cu câteva trepte mai sus şi să zicem: Obiceiurile, moravurile noastre sunt nişte rezultate necesare, fatale, nu sunt decât eflorescenţa, urmarea stării în care se află în clipa de faţă şi trebuia să se afle neamul nostru, în condiţiile sale istorice. Dar, punându-ne dintr'un punct de vedere mai înalt, ne dăm seamă că de vreme ce natura ne-a dat drept principiu de dezvoltare, lupta, mişcarea, nu e nimica mai de temut decât rigiditatea, decât stagnarea: fiecare formă vieţuitoare ameninţă a se împietri, fiecare clădire nouă ameninţă să devină o închisoare stânjenitoare, iar zidurile pe care abia le-am înălţat în triumf, pentru a arăta până unde am ajuns, ameninţă acum a nu ne lăsa să mergem mai departe, şi trebuesc dărîmate. Iată de ce novatorul e totdeauna un dărîmător, un criminal: instituţiile noastre cele mai reacţionare au fost întemeiate de nişte oameni cari odinioară treceau drept cei mai aprigi revoluţionari.

In toate timpurile, însă, consfinţirea nebuniei obşteşti a înteţit împotrivirea oamenilor serioşi, viguroşi. Şi chiar dacă nu toţi au simţit imboldul de-a îndruma şi cuceri omenirea la o viaţă mai liniştită, mai bună, fiecare, după puterea de muncă, după vrednicia personalităţii sale, a lăsat după sine o neînfrântă înrâurire. Aşa, pe îndepărtatul şi frământatul fond al Nouei Englitere, se deosebesc limpede chipurile câtorva oameni viguroşi, care au trecut prin viaţă altfel decât ceilalţi. Dar nici unul n'a fost mai caracteristic şi totodată mai fantomatic ca *Henry David Thoreau.*

Ce-a fost Thoreau? Greu de spus: tot şi nimic. „Un pierde-vară", ziceau şi scriau mulţi, şi Gowel lasă a se înţelege, printre rânduri, lucrul acesta. Un muncitor îndemânatec la orice. Un „original" ar fi spus unii, un original care ar fi fost uitat, în afară de Concord, dacă n'ar fi ieşit la iveală tot alte volume din scrierile sale fermecătoare. Un om enigmatic, interesant, îndrăzneţ a fost în orice caz: unul din oamenii cei mai liberi. „Când se va scrie biografia sa, spune un autor englez, ea va părea un mit, o poveste. Dar această biografie nu ne-ar spune prea mult, şi el ar rămânea o enigmă nedezlegată şi pentru noi, de n'ar fi de faţă cărţile sale, toate auto-biografii, note zilnice, pagini din viaţă, cu digresiuni stranii, din care el ne răsare limpede, deşi sub un văl oarecare, nu chiar plastic de tot.

Francez de origină, dar american de trei generaţii, Thoreau s'a născut în 1871, în Concord, ca fiu al unui fabricant de creioane. Ca şi Emerson de mic mâna vacile la cireadă. Intră apoi în gimnaziu şi la universitatea din Harward, unde îşi isprăvi studiile. Cât pentru a-şi alege apoi o carieră, nici gând n'avea. Era un om care voia să trăiască, ca o fiinţă liberă, nu alergând după lucruri ademenitoare, cari pentru noi se numesc bani, glorie, renume, carieră. Nu voia să muncească la birou, la prăvălie, lângă carte, pentru un scop târzielnic. Pentrucă, cu toţii o ştim: când vom avea ceace ne închipuim că ne trebue, vom fi prea bătrâni ca să ne mai putem bucura: vom fi mulţămiţi doar că suntem pe sfârşite, şi vom merge spre vecinica odihnă.

Acest om ciudat voia din capul locului să trăiască, nu să se zbuciume, să se trudească: voia să trăiască liber, să privească, cu ochii lacomi, să soarbă lumea în desfătare. Fără a-şi face din originalitatea sa un program, cu sângele rece al unui anglo-saxon, şi-a mers el drumul. Nu explica, nu îndreptăţea nimic: *făptuia.* Un derviş modern, fără nevoi în înţelesul nostru orăşenesc, dar plin de nevoia naturii, luminii, libertăţii şi liniştei de-a gândi. Găsi însă lumea împărţită, nu chiar ca la noi, — era doar în Anglia-Nouă şi pe la anii 1840 şi ceva, — totuşi găsi că „lumea era a regelui *Admetus,* şi pentruca Apollon să trăiască, trebuia să slujască lui Admet". Dar el ştiu, după cum spune Dirchs, ştiu să-l tragă pe sfoară pe-acest Admet... Avea el trebuinţă de bani, dar câţiva dolari pe an îi erau de-ajuns.

Umbla mereu în aceiaşi haină trainică, cenuşie, în cap cu o pălărie de pae. De obiceiu mânca mâncările cele mai simple. Era doar vegetarian, fără a face însă un principiu din asta: ştia, ca şi sălbatecii, ce e mai nutritor. O colibă, o odae cu mobila cea mai simplă, hârtie şi cerneală: îi era de-ajuns. Cărţi găsia la prieteni, proprietate nu-i trebuia, armă nu purta niciodată, neduşmănind pe nimeni şi neavând de nimic nicio teamă. Nu se folosea de loc de trăsură sau de tren: mergea totdeauna pe jos, pentrucă avea totdeauna destulă vreme. Putea să îndure frigul şi căldura, oboseala şi foamea, chiar mai bine decât Indienii sau Pieile Roşii, cu care se întovărăşea cu drag în călătoriile sale. Se împăca cu orice societate, iar părerea oamenilor îl lăsa rece. Byron şi alţii ca el, care se făceau că dispreţuesc asemenea lucru, sufereau sub orice privire duşmănoasă sau batjocoritoare. Thoreau se strecura însă, pe lângă astfel de priviri. Infăţişarea-i era din cele ce nu se uită uşor. „Cât de adâncă şi de limpede e urma ce a săpat cugetarea pe faţa aceasta", — spunea cineva care-l văzuse pentru întâia dată. Avea statura sveltă, ochii mari, albaştri, aşezaţi adânc, sub nişte sprincene stufoase...

Acest pierde-vară se pricepea de minune la orice muncă: era fabricant de creioane, tâmplar, zidar, grădinar... şi sfătuitorul cel mai căutat al tuturor ţăranilor dinprejur, pricepându-se la pământ şi la vreme, la plante şi la animale, ca niciunul dintr'înşii. Pentru a câştiga cei câţiva dolari, ce-i erau necesari, muncea câteva săptămâni pe an ca salahor sau lucrător cu ziua, ca învăţător, mai adesea ca geometru, sau ţinea conferinţe. In restul timpului era liber, colindând pretutindeni, cugetând, observând, mulţămit, ca un Derviş modern. Simplitatea lui nu era însă deloc spartană. N'avea nimic din chinul, din canonul călugăresc: pentru el nu exista renunţare sau lepădare de sine, ci numai plăcerea. Oamenii îl priveau ca pe ceva neînţeles şi totuşi care se înţelege dela sine: trebuia să fie aşa.

El se uita însă la lumea cealaltă nu cu puţină mirare. Cele 12 munci ale lui Hercule i se păreau nimica toată, faţă de cele ale concetăţenilor săi: pentru că acelea aveau cel puţin un sfârşit, pe când ale contemporanilor săi nu se mai isprăveau niciodată. Fără încetare, fără de nici un scop, se sfâşie, în viaţă, unii pe alţii, jertfe ale averei lor şi ale deşărtăciunii sau închipuirii unor trebuinţi ce-ar avea: nu găsesc măcar timpul să fie într'adevăr cum se cade: n'au măcar timp de a sta drepţi, ca lumea. Cei mai mulţi dintre oamenii pe care-i cunoaştem, duc o viaţă de desnădejde mocnită, iar ceeace numesc ei resemnare, nu e decât disperare tăcută.

Asemenea viaţă e fără îndoială greşită. Thoreau voi să încerce o alta. Bătrânii, ce-i drept, ne povăţuesc a lăsa de-o parte căile nouă: dar ce îndritueşte pe bătrâni oare ca să ne dea poveţe? Intrucât aţi scos-o voi la capăt mai frumos, altminteri? Arătaţi-mi pe-acela, a cărui viaţă, în cazul cel mai bun, să nu fi fost o greşală?

Şi aşa, colinda el prin ţară, observând, cercetând, dar ca cercetător al vieţii, care, pentru a o cunoaşte, nu aducea niciunei fiinţe moartea:

Care cunoştea pasările, lipsit de armă:
Iubea trandafirul, fără să-l rupă.

Emerson — în casa căruia Thoreau trăi un an — care-l iubea foarte mult şi care a avut o mare înrâurire asupră-i, îl poreclise „Tânărul Pan". Şi într'adevăr nu era sălbătăciune, nu era pasăre, pe care să nu le cunoască. Tot aşa şi cu plantele: le cunoştea viaţa, toate schimbările de formă. Apa, în toate manifestările ei nu-i era mai puţin cunoscută. Natura întreagă era pentru dânsul o fiinţă vieţuitoare, care-l primise cu toată încrederea în intimitatea-i.

Nu departe de Concord e un lac, numit Walden. Adânc, tăcut, limpede şi închis, înconjurat de coline împădurite, plin de apa cea mai curată şi străvezie: „un izvor nesecat în mijlocul pădurilor de stejari şi de pini". Astăzi se găsesc acolo locuri de gimnastică şi de sport şi câteva clădiri. Pe atunci însă totul nu era de cât un pustiu izolat. Acolo îşi dură Thoreau căsuţa în care locui, în deplină singurătate, doi ani. El singur îşi clădi căsuţa din scânduri, şi o acoperi el însuşi, şi-o tencui: Toamna îşi aşeză singur soba. Căsuţa avea o singură încăpere. In ea: un pat, trei scaune, o masă. Mai toată mobila şi-o făuri singur, ca şi lucrurile de neapărată nevoe. El trăia din fructele ce găsea, din peştele ce prindea, din fasolele ce le cultiva prin împrejurimi. Vindea câte-o baniţă-două, cumpărându-şi, în schimb făină, sare, cartofi, zahăr. Pânea şi-o făcea singur. După propria sa socoteală, viaţa îl costa pe lună cam un dolar. Toate acestea Thoreau le descrie amănunţit în capitolul întâi al cărţii sale „Walden", în care descrie viaţa lui de pădure. Coliba nu şi-o încuia niciodată: orice rătăcitor de prin codru putea să între. Singurul lucru ce-i fu odată înstrăinat, fu o carte: o tradu-

(Continuare în pagina IV-a)

cere din Homer. Dar Thoreau se mângâe cu ideea, că atunci când o mai dreaptă repartizare a bunurilor va fi introdusă, când nu va avea nimeni mai mult decât cele de trebuinţă, când toate exemplarele din Homer vor fi distribuite celor cu dar de a-l ceti, atunci va dispărea cea mai din urmă pricină de furt.

Original e chipul de-a scrie al lui Thoreau : lin şi totuşi pătrunzător. Incă înainte de „Walden", a scos o carte întitulată : „O săptămână". Carte în care descrie o călătorie de descoperiri, făcută cu frate-său, într'o luntre, lucrată de el, pe râurile patriei sale, Massachusset. Timp de o săptămână ei au urcat şi coborît pe rîurile Concordia, Merrimac, şi fiecăreia din cele 7 zile Thoreau îi consacră câte un capitol. Când ceteşti, pare că mergi cu el. Vezi peisagiul, vezi rîul, câmpiile, pădurile şi oamenii, în zorii zilei, ca printr'o ceaţă subţire.

Cităm din „Duminică": „Linişte adâncă, conştienţă, aproape, ca şi când ziua aceia ar fi fost un Sabat al naturii : aerul era atât de cristalin, încât avea pentru peisaj, acelaş efect, ca şi geamul unui tablou : îi dădea o depărtare şi-o ideală desăvârşire. Peisagiul era învestmântat într'o lumină liniştită, într'o lumină lină, în care crîngurile şi împrejurimile se arătau în nişte margini regulate, nepomenite. Câmpii neregulate, accidentate, se întindeau în zare, netede, moi, ca nişte pajişti de parc. Iar norii, cu contururi bine încondeeate şi pitoreşti, atârnau ca o draperie deasupra unei ţări din poveşti. Lumea era gătită ca pentru sărbătoare, cu steguleţe de mătasă fluturând pretutindeni. Iar viaţa părea că se întinde înainte-ne ca o verde alee ce se pierde într'un crîng, pe când pomii roditori sunt în floare".

Cum şi pentru ce trăia în pădure Thoreau, ne spune într'un pasagiu: „In jurul vieţii mele, mie-mi place o margine largă. Câte-odată, în câte-o dimineaţă de vară, după ce mi-am luat baia obicinuită, m'aşez în pragul uşii mele scăldată în soare şi stau până la amiază adâncit în visări, în mijlocul pinilor, nucilor, şi a tot felul de arbori, în mijlocul unei tăceri şi singurătăţi neîntrerupte. Pasările cântă în jurul meu, zboară fără zgomot prin casă, până când razele soarelui, care se îndreaptă spre fereastra dela apus, sau huruitul unei trăsuri pe şoseaua îndepărtată, îmi amintesc de zborul timpului. In aceste ceasuri cresc cum creşte peste noapte secara, şi sunt mult mai bune aceste ceasuri, de cât ar fi putut să fie vreo lucrare a mânilor mele. Clipele acestea nu sunt din viaţa-mi un timp pierdut, ci timp adăugit peste ceiace-mi este dat, peste porţia mea obicinuită. Pricep ce înţelegeau orientalii prin contemplare şi curmare de muncă. De obiceiu nici nu bag de samă cum trece vremea. Ziua înaintează, ca şi cum ar fi avut de strălucit asupra unei opere de-ale mele : e dimineaţă, şi uite-i sară, şi nimic deosebit isprăvit. In loc de-a cânta ca pasările, zâmbesc în tăcere de fericirea-mi neţărmurită. După cum păsărica din nucul din faţa uşii mele îşi iubeşte ciripitul, aşa-mi iubesc eu îngânarea, cântecul meu înăbuşit, pe care păsărica din cuibul meu ar putea să-l audă. Zilele mele nu sunt zile de săptămână, care să poarte pecetea vreunei zeităţi păgâne, nici nu sunt fărîmate de ceasuri şi mânate de tic-tacul unui ceasornic : eu trăesc ca Indienii cei puri, despre care se zice, că pentru eri, azi şi mâne, aveau numai un singur cuvânt, înţelesul schimbării arătându-l astfel: pentru eri, înapoi: pentru mâine înainte: de-asupra capului, pentru ziua de azi... Pentru concetăţenii mei, asta ar părea desigur, o trândăvie desăvârşită. Dar, dacă m'ar judeca pasările şi florile, după măsura lor, aş fi găsit fără nici o prihană... In felul meu de viaţă am cel puţin un folos: pe când alţii aleargă pretutindeni după plăcere, prin societăţi şi prin teatre, viaţa mea însăşi mi-i o plăcere şi nu încetează niciodată de a fi nouă".

Thoreau nu era însă cu totul singur. Mai întâi erau sunete de tot felul : trenul din marginea pădurii, mai ales noaptea, când trecea peste poduri îndepărtate, şi toate cugetările ce trezeau jertfele cerute, de muncitori: „un om de fiecare traversă". Apoi erau feluritele mugete de animale. Putea să audă şi cocoşii, şi cânii din sat. Nici vizitatori nu lipseau : „Aveam trei scaune : unul pentru singurătate, două pentru prietenie, trei pentru societate". Vânătorii, tăetorii de lemne şi buccengiii, cu deosebire copiii, se abăteau cu drag pe la dânsul, câte-odată şi prieteni celebri. Unul, ce nu-l găsi acasă, drept carte de vizită îi lăsă câteva versuri sgâriate pe-o frunză de nuc. Uneori mergea în sat chiar el, de-şi cumpăra una şi alta, sau de sta la cislă cu cineva, şi'n cea mai întunecoasă noapte nimerea instinctiv drumul înapoi la pădure. Mai avea după asta un vecin viu, lacul cu apa lui, care era atât de limpede şi liniştită, încât o rândunică, ce o atingea cu aripa, o insectă care-i fugea pe de-asupra, făceau cercuri până la mal. „Un lac e ochiul pământului: cel ce cată în el, măsoară adâncimea propriei sale fiinţe : copacii de pe ţărm sunt genele-i prelungi : colinele împădurite şi stâncile, sunt sprincenele ce-i atârnă de-asupra". Cât de bine cunoaşte lacul, şi malurile, şi albia, şi tot ce zace în adânc, şi câte bucurii dă lacul când pescueşti la lumina torţei, pe care la urmă o arunci departe în talazuri, care o sting sfârâind. Ştiuca, crapul şi porcuşorul, ţiparii şi păstrăviorii înviorează lacul, nu din cale-afară de mulţi, şi el le ştie toate tainele. Ca vecini mai de samă, avea animalele de uscat: rândunele şi granguri, chiar potârnichile erau deprinse cu el : un şoarece de pădure venea zilnic să stea la masa lui. O petrecere minunată îi făcea cufundariul, care petrecea pe baltă câteva luni, pe care-l vâna cu barca, fără gând rău, şi care parcă pricepea că era numai glumă : se afunda, spintecа apa şi iar eşea la iveală, râzând drăceşte.

Incetul cu încetul se făcea toamnă. Cocoarele şi alte pasări călătoare plecau, viespile se adăposteau de frig în camera sa, vântul de Nord răcea lacul, care se acoperea de-o ghiaţă verzue. Incetul cu încetul se închidea şi el, trăind cu morţii, de cari nu se temea, Indieni şi Negri, îngropaţi în apropiere, şi de care în asemenea vreme îşi amintea.

Presura hrană pentru animale, epuri de mosc, veveriţe şi dumbrăvence veneau până la uşă, pline de haz: o cucuvae holba somnoroasă ochii la el, în treacăt. In timpul nopţii vedea vulpile în cârduri pe luciul gheţei : când şi când câte una lătra spre fereastra lui luminată, scoţând o înjurătură scurtă, în limba-i vulpească, fugind apoi mai departe. Astfel, cu mulţime de întâmplări, primăvara venea, şi, ca să o vadă mai bine, Thoreau se aşezase în codru.

Dar viaţa e în Natură şi Natura nu e toată în carte. Thoreau face parte dintre transcedentaliştii Americani : pentru el lumea e un vis şi un simbol, şi toate devin pentru el o parabolă. Intâlnirea apei cu ţărmul, pentru dânsul înseamnă trecerea dela cele lumeşti la cele supra-lumeşti, iar rîul curgător se preface în rîul timpurilor şi al Istoriei. Plină de excursii în infinitul mare şi infinitul mic e cartea în care vorbeşte el despre lume şi viaţă şi creştinism. Valurile convorbirii, ca şi cele ale rîului, îl duc prin pajişti, printre morminte, la oraşe cu cronici străvechi, la luptele Indienilor, uitate de mult, la nopţi cu stele şi tot felul de cugetări, iar ritmul prozei sale, cel lin, ne duce dela priveliştea bătrânului pescar, pe care zeci de ani l-a văzut pescuind tot într'acelaş loc, la contemplarea frumoasei, îngăduitoarei blândeţi a martirului...

Thoreau în toate e un judecător aspru, cutezător, nemulţămit de oamenii vremii noastre, de civilizaţia şi de Dumnezeii lor.

„Va fi el Iehova mult mai absolut şi mai de neapropiat, decât zeii elini, mai Dumnezeesc însă nu-i. Zeii elini erau zei tineri, zei cu greşeli, zei ce-au căzut, dar în multe privinţi erau din neam adevărat de zei. Şi marele Pan e departe de a fi mort, cum s'a zvonit pe nedrept, ci, dimpotrivă, în Panteonul meu el sălăşlueşte în vechea-i slavă, cu faţa-i roşcovană, cu barba-i curgătoare, cu trupu-i păros, cu flautul şi cu cârja-i roduroasă, cu nimfa Echo şi cu Yambe, fiica-i aleasă. Nici un zeu nu poate muri."

Dar Dumnezeul popoarelor civilizate nu-i altceva, de cât „întreaga-le autoritate şi respectabilitate", înălţată ca cel mai mare idol sau zeu.

Şi Thoreau e plin de înverşunare împotriva oamenilor care adoră doar nişte nume, pe câtă vreme „Dumnezeul Ku este tot una cu Dumnezeul Khu: tot aceiaşi mâncare".

Thoreau se miră că „un pescar evreu, după trecere de 18 veacuri, poate face pe un prelat din New-York, atât de bigot, adică să se poată prezenta ca atare. Cineva nu trebue să fie creştin, ca să poată înţelege pe Christ sau pe Buda... Unii mă vor ţinea de rău, că pun pe Christ al lor alăturea de Buda al meu. Cu toate astea îl las cu plăcere să-şi iubească mai mult pe Christ al lor decât pe Buda al meu, pentrucă totul se mărgineşte doar la iubire. De unde aţi învăţat însă alfabetul ceresc, de unde ştiţi câte persoane cuprinde familia lui Dumnezeu? Puteţi cuprinde oare în cuvinte tainele lui Dumnezeu ? Puteţi oare rosti cele de nerostit ? De unde aţi învăţat geografia cerească ? Când te-a făcut Dumnezeu oare prietenul său, ca tu să-mi poţi povesti despre persoana şi însuşirile sale ? Cutezi tu, Miles Howard, cutezi tu să ne spui că te bucuri de încrederea lui Dumnezeu ? Dacă mi-ai spune ce înălţime au munţii lunei, câţi metri are diametrul spaţiului, poate te-aş crede. Dar când îmi povesteşti istoria tainelor Dumnezeeşti, te socotesc nebun.

„Noul testament este o carte nepreţuită, cu toate că în biserică şi la cursurile Duminecale am fost adus să-mi fie scârbă de el şi să-i fiu împotrivă. Dar uneori l-aş ceti prietenilor mei, pentru că mi se pare că ei nu l-au auzit nici-odată... Nu-i de mirare, că, cu toată favoarea obştească, cu care Noul Testament e primit, cu toată habotnicia, cu care-i susţinut, înţelesului, adevărului său se dă atât de puţin loc ? Nu cunosc carte care să aibă atât de puţini cetitori. In Noul Testament, cu adevărat sunt cuprinse lucruri severe, pe cari nimeni n'ar trebui să le cetească, cu glas tare, mai mult de o singură dată. „Nu adunaţi comori pe pământ". „Doreşti să fii desăvârşit, mergi, vinde ceeace ai şi împarte săracilor, şi vei avea comoară în cer". „Ce folos ar avea oare un om, care ar dobândi toată lumea, dacă sufletul şi l-ar pierde ? Sau, ce ar putea oare să dea omul în schimbul sufletului său ?" Gândiţi-vă la aceasta, o voi, yankeilor. „Adevăr grăesc vouă, de veţi avea credinţă cât un fir de muştar, veţi putea zice muntelui : mută-te de ici, colo, şi el se va muta, şi nimic nu vă va fi vouă cu neputinţă"...

„Cine poate ceti, cu glas tare, asemenea lucruri, fără făţărnicie ? Cine poate, auzindu-le, fără făţărnicie, să nu părăsască biserica? Dar astea nu au fost cetite *nici când*, nu au fost auzite *nici-când*. Dacă vreuna din frazele acestea ar fi cetită cum se cuvine din vreun amvon, n'ar mai rămânea nicio piatră pe piatră din casa de rugă".

Cui nu-i amintesc, aceste cuvinte, spusele lui Emerson: „Orice Stoic era un Stoic, dar cine, din întreaga creştinătate, este oare creştin" ? Apoi versurile lui Whitman: „Mai mult de cât orice preot, suflete al meu, credem în Dumnezeu şi noi: dar cu tainele lui Dumnezeu noi nu îndrăznim să ne îndeletnicim".

La toată lumea aceiaşi tendinţă: dela forme, numiri, la spirit. Şi nici un lucru nu pare nimănui prea mărunt : orice poate deveni cheia porţei spre nesfârşit. Obiceiul acesta îl aveau de altfel chiar învăţătorii mari, ca Socrat, ca Isus, cărora le plăcea să vorbească, în parabolele lor, de lucrurile cele mai neînsemnate, de linguri, peşti, aluat, fire de sământă şi candeli.

Invăţătura marelui American, este cea mai imaterială concepţie a lumii, e spiritualizarea vieţii active şi vrednice. Vrednic este chiar şi Dervişul, cu toate că umblă fără lucru: pricepe însă şi poate să săvârşască orice. Adesea i s'a spus lui Thoreau : „Ce se va face cu cultura, cu Statul, cu societatea, cu o astfel de concepţie şi normă de viaţă" ?... Cred că nu trebue să ne îngrijim de asta. Făpturi de-ale Naturii suntem şi noi. Instinctul nostru ne mână deocamdată spre Stat, întocmai ca pe furnici şi albine. Noi creem cultura, inconştient, cu toate că ne închipuim altfel, fie c'o admirăm, fie că ne aduce durere, o creem, pentrucă trebue s'o creem. Un adversar ca Thoreau o mai înălţa chiar.

Nu găsim la Thoreau cugetări atât de originale şi de adânci, ca la Emerson, nici o originalitate atât de revoluţionară şi de deosebită, ca la Walt Whitman. Dar oricine poate găsi o plăcere în liniştea bărbătească şi de sine stătătoare a acestui bărbat, care a trăit şi a scris, simplu, necăzând sarcină nimănui, credincios sie-şi întreaga viaţă, altfel decât lumea cealaltă, după cum spun versurile lui Goethe : „Ferice cel ce fără ură, stă departe de lume". Şi totuşi, nu fără a face parte din ea. Adevărat că Thoreau n'a recunoscut Statul, şi n'a vrut să plătească dările, lăsându-se închis, până ce un prieten plăti pentru el.

Când lupta pentru desfiinţarea robiei era în toiu, când fu executat John Brown, Thoreau anunţă, în favoarea acestuia un discurs. Mulţi îl sfătuiră să renunţe, până şi Comitetul aboliţionist : „Nu v'am cerut sfatul d-voastră, răspunse Thoreau: am anunţat numai c'am să vorbesc". Şi el ţinu o cuvântare, care încă şi astăzi, după spusele lui John Burroughs, face să clocotească sângele oricui o ceteşte. Indeobşte el ştia să găsească cuvinte tari, de acele ce rămân neuitate. Pe când zăcea în închisoare, pentrucă nu voia să plătească dare unui Stat ce tolera sclavia, primi vizita lui Emerson, care-l salută cu cuvintele : „Bine, dar cum se face că *D-ta* te afli *aici" ?* Thoreau răspunse : „Cum se face, că *D-ta nu te afli aici ?* Sub o ocârmuire, care închide un om pe nedrept, locul adevărat al oricărui om de ispravă este în închisoare".

Toate însuşirile marilor Americani : îndrăzneală, independenţă, simţ adânc al Naturii şi-un misticizm propriu original, Thoreau le întrunea ca şi Emerson: pe jumătate vechiu Indian, pe jumătate Yankeu.

Thoreau muri în anul 1862, încă înainte de războiu, din pricina unei răceli dobândite pe un vârf de munte, unde trăi opt zile, fără adăpost. Adânca-i unire cu Natura, în tot cursul vieţei, îi aduse pacea şi libertatea. Thoreau a fost un om care n'a cunoscut şovăiala.

Dr. KARL FEDERN

Din *„Essay zur Amerikanischer Literatur"*.

Traducere de GRIGORE GOILAV
revăzută de P. MUŞOIU.



H. BERGSON

In anul 1878 „L'Ecole Normale" din Paris a avut norocul să primească o promoţie strălucită, în capul căreia era Jean Jaurès, al doilea Ch. Diehl, iar în coadă un polonez, primit ca strein, care nu era altul de cât Henri Bergson şi care obţinu locul al treilea la concurs.

Din primul an s'a făcut remarcat prin perfecţiunea versurilor şi disertaţiilor latine, a temelor greceşti şi expresiile încântătoare şi pline de ironie pe care le făcea în seminarii.

Intr'o zi, ne spune Ch. Pfister, în amintirile din numărul de „Nouvelles Litteraires" consacrat lui H. Bergson, — Ernest Des jardins, profesorul de Istorie, a avut ideia de a opune pe Bergson lui Jaurès, care îşi crease deja în şcoală reputaţia de orator fără pereche. Pentru a ilustra ideia de tribunal roman a închipuit să reconstituie o şedinţă a procesului lui *Fonteius,* guvernator al Narbonezului, acuzat de prevaricaţiuni şi apărat de Cicero. Jean Jaurès, acuzatorul, a fost de o strălucire şi o putere de argumentare uimitoare. Situaţia era foarte grea pentru Bergson, dar el i-a făcut faţă cu o eleganţă intelectuală, o fineţe şi o subtilitate în raţionamente, o irosire în argumentare, care au făcut ca studenţii, în unanimitate, să nu voteze nici A *(absolvo),* nici C *(condemna)* ci N. L. (non liquet), adică în faţa a doi luptători de o aşa valoare, care au pledat pro şi contra, ei nu pot lua nici o răspundere.

In tot timpul şederii sale la Ecole Normale s'a făcut remarcat deopotrivă cu J. Jaurès, deşi cu totul pentru alte calităţi şi şi-a câştigat de timpuriu, cum zice Pfister, *„ses lettres de grande naturalisation"*, căci este azi privit ca cel mai mare geniu filosofic pe care l'a avut Franţa de la Descartes.

Nici o teză de doctorat nu a fost mai remarcată după a lui Boutroux, ca teza lui H. Bergson. In acest „Essai" se aduc precizări asupra a trei probleme. Mai întâi printr'o expunere clară şi o discuţie, foarte bine şi strâns condusă, teoria lui Fechner a fost cu desăvârşire scoasă din filosofie şi cu ea dată la o parte psychofizica. A doua problemă, care a ajutat să se prindă mai just şi cu mai multă fineţă natura faptelor psichice, a fost determinarea distincţiunilor dintre calitate şi cantitate, multiplicitate prin juxtapoziţiune şi multiplicitate prin fuziune. In fine el readuce în discuţie, în aceste prime încercări, problema libertăţii.

Cartea cea mai bogată în materii, şi mai importantă prin consecinţe este, fără îndoială *„Matière et Mémoire"* şi când a apărut în 1895, n'a fost înţeleasă. Filosofii nu au voit să primească această carte ce li se părea obscură şi în care îi lovea amestecul ciudat al experienţii celei mai precise cu consideraţiuni de o metafizică subtilă.

Succesul i-a venit însă cu *„l'Evolution créatrice"*, care a avut un profund răsunet în presă şi în marele public. In adevăr această operă este nu numai o interpretare profundă şi revoluţionară a concepţiilor biologice, încă discutate şi recente în lumea ştiinţifică, dar şi o expunere dramatică a unei cosmogonii răzimată pe aceste concepţii, crearea unei metafizici care este o sinteză a metafizicii lui Kant şi Spencer, iar toate aceste vederi grandioase tratate într'o formă literară de o strălucire în imagini, de o perfecţiune în claritate şi ordine pe care numai geniul francez a atins'o în scrisul lumii.

Albert Thibauet, în *Le Bergsonisme* compară succesul acestei opere cu succesul repurtat de A. Schopenhauer cu *Le Monde comme Volonté*. Dar succesul a creiat în jurul lui Bergson o legendă, care s'a răspândit şi s'a înţelenit în conştiinţa publică, în presă, în cercurile mondene, în care Bergson a avut şansa şi neşansa să devie la modă. S'a creiat ast-fel *„un fals Bergsonism"* şi s'a ajuns la ideia că Bergson declasează cunoştinţa prin concepte şi prin ştiinţa pozitivă. S'a decretat că marele filozof este un negator al inteligenţii şi fiinţei. Mulţi importuni şi necompetenţi zelatori au redus filosofia lui Bergson la intuiţie şi au considerat'o ca un nou misticism. Intr'o anchetă pe care a instituit-o Binet la 1907 şi ale cărei rezultate au fost discutate la Sorbona, s'au găsit profesori care să declare, foarte serios, că elevii lor au fost îndepărtaţi de la studiul ştiinţelor pozitive prin influenţa lui Bergson şi apelul lui la intuiţie.

Mai mult decât atât: de oarece intuiţia este un domeniu în special rezervat femeilor, oameni care nu cunoşteau două vorbe din bergsonism, l'au clasat sub rubrica ce se chiamă romantismul feminin! Iar presa naţionalistă alarmată a dus o campanie furibundă când H. Bergson s'a prezentat la Academie.

Este foarte curios acest fenomen de deformaţiune a gândirii unui mare filozof, care face din filosofia bergsoniană ce se reazimă în cercetările sale pe soluţii date problemelor ştiinţifice, un misticism neraţional, în tocmai cum se face din filosofia lui Kant un sistem de scepticism. Cine cunoaşte filosofia lui Bergson, cât de cât în *Essai, Matière et Mémoire, Evolution créatrice* şi acel profund *Durée et simultanéité,* nu se poate îndeajuns minuna că un savant ca Henri Bergson, un spirit matematic şi de o formaţiune şi o disciplină riguros ştiinţifică, a putut fi privit de oameni cu pretenţii de seriozitate, ca un anti-intelectualist.

Faptul că filosofia lui Bergson a izbit multe din concepţiile filosofice curente, în clipa în care Bergson s'a afirmat, a contribuit de sigur la această stranie deformaţiune. Filosofii admit mai puţin de cât ori-care altă categorie de gânditori contradicţia. Intre altele este opoziţia radicală pe care Bergson o face, „mecanismului" cu concepţia sa: că viaţa este creatoare pentru că la origine este o forţă a naturii necunoscută de aceiaşi natură cu psichismul nostru inconştient. Dar acest punct de vedere este din ce în ce mai mult adoptat în ştiinţele biologice şi savanţii, fără a pierde nimic din rigurozitatea ştiinţifică a metodelor, se apropie din ce în ce mai mult de problemele metafizicei, atât de sever gonite din domeniul ştiinţific de mecaniciştii generaţiilor trecute.

Am avut fericirea să-l aud vorbind, la Liga Naţiunilor, căci dacă Bergson a căpătat premiul Nobel în literatură, el nu a binemeritat mai puţin pe cel al păcii, ca preşedinte al comisiunii internaţionale pentru cooperarea intelectuală.

Un corp atât de mărunt, o figură atât de fină, încât din toată fiinţa oratorului nu mi-a rămas decât amintirea unui cap impresionant prin vasta frunte, şi bolta capului chel. In acel „univers intelectual" restrâns, Bergson apărea ca centrul real şi aparent al sistemului. Vocea subţire, pe un ton înalt, formula, după fiecare discuţie, în care se expuneau puncte de vedere de o variaţie şi o opoziţie uluitoare, sinteza precisă, justă şi de o ascuţime tăioasă, a atingerilor comune, care permiteau soluţiile modeste dar reale, ce se puteau da şi trebuiau găsite în această învălmăşeală de interese morale, intelectuale şi chiar materiale şi politice ale lumii intelectuale.

Vorbirea sa nu era briliantă şi însufleţită cum ar fi fost de aşteptat după succesele mondene ale conferinţele sale. Cucerea prin preciziunea şi fineţa cu care ştia să nuanţeze. Lega strâns atenţia şi sufletul ascultătorului în desfăşurarea lentă şi meditativă a expunerii, prin sforţarea cu care te silea să cauţi cu el punctul cel mai central al argumentărilor diverse, forma cea mai strânsă şi mai încăpătoare în acelaş timp, a formulării.

Opera premiată de academia regală din Suedia este de sigur una din gloriile cele mai strălucite din epoca în care trăim. Bergson este o figură măreaţă în cugetarea modernă nu numai prin bogăţia şi adâncimea ideilor pe care le-a adus, prin metoda analizelor sale pătrunzătoare şi perfecţiunea modelelor sale de disasociaţii a fenomenelor, dar şi prin posibilităţile de creiare şi promovare ale cugetării viitoare, care nu au fost puse încă în valoare de contimporanii şi discipolii săi.

Un creator de gândire actuală şi un liberator al puterii de creaţiune, prin înţelegerea deplină a mişcării gândirii şi deslănţuirea ei de sub tirania tradiţiei, o realizare şi un punct de plecare, aceasta este filosofia lui Bergson, ca oricare filosofie care însemnează un moment în istoria gândirii omeneşti.

ISABELA SADOVEANU

Strofe de noapte

Umbra uşoară şi lentă
Vine pe câmpul de zgură:
Sboară încinsă cu lentă
Sură.

Tae decor de cerneală
Vântul cu aripi groae;
Cârtiţe scot la iveală
Noaptea de sub muşuroae.

ALEXANDRU BILCIURESCU

Ultimele noutăţi

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 — 5 Bucureşti I

	LEI
Jean Bart. — Schiţe marine	48.—
Nichifor Crainic. — Darurile pământului, Ed. II	60.—
Gib Mihăescu. — Vedenia, nuvelă (s. p.)	
Giovanni Papini. — Viaţa lui Isus. Trad. de Alex. Marcu	180.—
Cezar Petrescu. — Omul care şi-a găsit umbra	75.—
Pillat şi Perpessicius. — Antologia poeţilor de azi. Vol. II	120.—
Liviu Rebreanu. — Golanii. Ed. IV	75.—
„ „ Crăişorul. Roman, (s. p.)	
M. Sadoveanu. — Impărăţia apelor	70.—
I. Simionescu. — Dobrogea, o ţară din poveşti. Cu ilustraţii	75.—
Al. O. Teodoreanu. — Hronicul măscăriciului Vălătuc	60.—
Ionel Teodoreanu. — Turnul Milenei	96.—
G. Topîrceanu. — Balade vesele şi triste Ed. III	42.—
„ „ Migdale amare	
Damian Stănoiu. — Necazurile părintelui Ghedeon — Roman — Ed. II (s. p.)	
M. Tican-Rumano. — La lacul elefanţilor. Trad. de. H. Elfant (s. p.)	
Nestor Urechia. — Zânele din valea Cerbului (s. p.)	
Dr. I. Westfried. — Instinctul sexual, cu o prefaţă de Prof. S. Freud	120.—

Cărţile de mai sus se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi direct de la *„Cartea Românească"*, Bulev. Academiei No. 31 Bucureşti I, trimiţând costul prin mandat poştal.

GEORGES FEYDEAU

La Antipozi

Sunt ghinionistă! A plecat trenul! Eram sigură! Dar e vina birjarului. Eu îi spun : La gară. El mă întreabă la care gară? Ii răspund: Mi-e egal! La cea mai apropiată!

Şi mă duce la gara de nord. Cer un bilet pentru Avignon. Mi se răspunde că nu este şi mă trimete la astălaltă gară. Uite cum se face serviciul la Paris. Bine înţeles că am ajuns prea târziu! Totdeauna trenurile pleacă înainte să ajungi.

De două zile numai ghinion! Inchipuiţi-vă! Unchiul meu, adică bărbatul mătuşii mele, moare la Marsilia! Până aici, toate bune! Dar iată că bărbatu-meu, care are gută — între noi fie vorba e vina lui, căci avea drept prieten intim pe un domn care avea reumatisme — bărbatul meu îmi spune: Să te duci singură la înmormântare.

Cumpăr aşadar o coroană splendidă de imortele şi iau trenul spre Marsilia. A doua zi sosesc!... eram la Paris! La Antipozi! Greşisem trenul şi dormisem tot timpul! Ce mai istorie şi asta.

Din fericire, sunt femee energică! Nu m'am descurajat de loc ; mi-am luat bagajele, coroana de nemuritoare... care era pentru unchiul de la Marsilia, şi m'am coborât din tren.

Am luat o trăsură, o trăsură galbenă, cu un birjar foarte cum se cade, care avea o figură...galbenă... ca şi trăsura! Dealtfel mi-a spus că vine din ţările calde... din Noumea... pentru sănătate desigur!

In sfârşit, l-am rugat să mă ducă la un văr al bărbatului meu, d. Lecrevé, care locueşte la Paris... Din nefericire nici birjarul, nici eu nu-i ştiam adresa! Dar căutând!...

Aşa dar, plecăm! Peste puţin trecem pe lângă un monument mare, cu ziduri înalte ! Infăţişare impunătoare ! Intreb ce e. Birjarul îmi spune că este o închisoare... dovadă că pe toate zidurile scrie: „Libertate, Egalitate, Fraternitate".

Ei ,Doamne, şi eu care o luasem drept Camera deputaţilor.

De aici încetul cu încetul ajungem pe bulevarde. Deodată birjarul îşi aduce aminte că cunoaşte un apar al cărui frate este portar la un domn care are nume ca acela al vărului meu, mă opreşte în faţa unei case mari şi îmi spune:

— Cred că e aici!

Mă cobor şi intru. Inăuntru văd un afiş: „Vorbiţi cu portarul".

Se vede că aşa se obişnueşte la Paris. Aşa dar intru la portar. Iau loc, îl întreb ce mai face soţia şi copiii... Mie îmi era indiferent, dar trebuia să intru în vorbă. El pare foarte măgulit şi îmi pune, plin de interes, aceleaşi întrebări. Ii răspund că sunt bine cu toţii, afară de bărbatul meu, care are gută.

Pe urmă aduce o sticlă de licheur, chiamă pe madam portar şi pe toţi portarii cei mici, toarnă un rând şi bea în sănătatea Franţei.

După ce facem asta şi vorbim un timp suficient ca să mă conformez obiceiurilor pariziene, întreb la ce etaj locueşte vărul meu Lecrevé!

Imi răspunde că nu-l cunoaşte! Acela despre care spusese birjarul nu se numea Lecrevé, ci Leclaqué! Dar tot în aceeaşi ordine de idei este.

Văzând că am greşit, îmi iau rămas bun de la portar, care voia cu orice preţ că mă oprească la masă şi care mă însărcinează cu omagiile sale pentru „Domnii, doamnele şi domnişoarele familiei mele", apoi mă urc iar în trăsură.

Peste puţin ajungem într'o piaţă mare. La mijloc era o coloană înaltă. Obeliscul... ştiţi... monumentul acela care serveşte la făcut termometre. In faţă era Camera deputaţilor. Este o clădire mare, pătrată ,cu statui în faţă. Birjarul mi-a spus că sunt statuile foştilor preşedinţi ai Camerei.

Seara, deoarece nu-mi găsisem verişorul, m'am dus la teatru. Am luat bilet şi am intrat cu coroana de imortele care era pentru unchiul dela Marsilia. Intre noi fie vorba, începea să mă cam plictisească.

Se juca o piesă adorabilă. Era şi o cântăreaţă care avea un succes nebun. La urmă i s'au aruncat flori ! Atunci am făcut şi eu ca toată lumea; am luat coroana de imortele şi am aruncat-o pe scenă.

S'a produs scandal, unii au aplaudat, alţii au strigat. A fost ceva grozav. Dar ce-mi pasă? Bine că am scăpat de coroană.

In timpul spectacolului am făcut cunoştinţă cu un domn foarte bine, care mi-a spus că cunoaşte pe bărbatu-meu. Ce întâmplare fericită! După reprezentaţie mi-a propus să merg la bal la Elysée. El zicea Elysée-Montmartre, nu ştiu dece. Am primit numai decât, vă puteţi închipui, un bal la preşidenţie! Trebue să fie un personaj distins prietenul bărbatului meu.

Din nenorocire nu eram în rochie de bal, dar el m'a asigurat că decând cu Republica, nu se mai îmbracă nimeni în rochie de bal...

Ei, dar ştii că-mi făcusem altă idee despre balul de la Elysée. Să fi văzut ce lume... şi ce dansuri!... Femeile ridicau picioarele, bărbaţii se împiedecau. La prefectura din Avignon nu se dansează astfel !

Deodată am cerut să văd pe preşedintele Republicii. Mi s'a răspuns că s'a culcat şi toată lumea a început să râdă! Eu nu văd ce-i de râs aici.

In sfârşit, pe la trei dimineaţa am plecat, cavalerul meu şi cu mine şi ne-am dus la Grand-Hotel ca să luăm o cameră pentru mine! Dar cel mai nostim este că odată acolo, domnul acela nu mai voia de loc să plece! Zău aşa! Mereu zicea:

— O să vorbim despre bărbatul dumitale!

Deabia l-am putut face să se dea dus.

Când o să-i povestesc toate astea bărbatului meu, să vezi ce plăcere o să-i facă... Nu se poate spune că ăsta nu-i e prieten.

Cu începere din numărul viitor vom publica

Viaţa în pădure

Roman de HENRY DAVID THOREAU

Minunate scene din viaţa autentică petrecute de un intelectual american în mijlocul naturii.

IOAN NĂDEJDE

Activitatea sa cărturărească în cei din urmă zece ani de viaţă

S'ar fi părut că în ultimii zece ani ai vieţii lui, Ioan Nădejde n'a avut nici un fel de activitate cărturărească.

Când le vorbeam unora despre dânsul, mă întrebau curioşi:

— Cum, mai trăeşte Ioan Nădejde?

Şi totuşi Ioan Nădejde a lucrat până în Decembrie 1928. A lucrat intens, a lucrat mult, a adus în slujba adevărului interesantele lui servicii de cărturar.

Paralel cu activitatea de cercetător, el urmărea totodată orice mişcare literară şi nu era progres ştiinţific în lume de care să nu se ocupe, pe care să nu-l cerceteze până în cele mai mici amănunţimi.

Urmărea progresele ştiinţifice în medicină, în archeologie, în ştiinţele istorice în genere, în toate direcţiile.

Il pasionau mai ales teoriile noui din orice domenii ar fi fost ele şi în special urmărea şi se pronunţa — în discuţie cu *„Coana Pica"* — asupra tuturor teoriilor noui în domeniul psihologiei, şi al filosofiei în genere.

Urmărea dezastrul economic şi financiar al ţării lui, indica vinovaţii, era tare amărât de situaţia morală a politicei noastre, şi nu neglija o clipă politica internaţională.

Nu era fapt cât de mărunt în politica internă şi în politica popoarelor pe care el să nu-l fi verificat; nu era om de stat în ţară şi în afară pe care el să nu-l urmărească.

Acest mare om se deprinsese într'atât cu viaţa de cărturar, încât pentru mine a fost totdeauna un fenomen.

Il vedeam în fiecare zi. Când plecam pentru treburi în oraş, treceam pe la el.

Intre 7 dimineaţa şi 1 p. m., scria. Intre 1 şi 3 p. m. lua masa şi citea în dormitor ziarele. Intre 3 şi 8 p. m., lucra; seara după masă, dacă convenea şi *„Coana Pica"*, îl apuca miezul nopţii lucrând.

In orele de lucru, stătea cu condeiul în mână asupra mesei încărcată în dezordine cu fise şi cărţi, — în dezordine pentru alţii, dar în perfectă ordine pentru dânsul. Când intrai pe uşă lăsa condeiul pe masă, se rezema de spătarul fotoliului şi întreba:

— Ce mai ştii din oraş?

Şi îi spuneam de toate, mai ales din toate câte ştiam că-l pasionau. Simţeam parcă o datorie să-i variez starea sufletească şi cu fapte omeneşti.

Când mă pregăteam să plec, punea mâna pe condei. Când închideam uşa, — mă uitam înapoi — se înclina din nou peste masa de lucru.

In celelalte ore şedea întins pe patul lui de culcare şi citea gazete, cărţi, orice fel de publicaţiuni i-ar fi căzut în mână sau i-ai fi dat.

Şi aceiaşi întrebare ţi-o punea când deschideai uşa:

— Ce mai ştii din oraş?

* * *

Acum ceva precis despre ce a lucrat Ioan Nădejde în ultimul timp.

Nu mă voi ocupa de activitatea lui în refugiul la Iaşi şi în Rusia, ci mă voi ocupa de acea activitate desfăşurată de dânsul din 1918 şi până în Decembrie 1928. Mai exact de activitatea desfăşurată dela 24 Octombrie 1918 până la 1 Decembrie 1928.

Era la Iaşi când d. Mitilineu, pe atunci Ministru în guvernul lui Marghiloman, îi propune din iniţiativă proprie, postul *de jurisconsult de drept rus pe lângă Inalta Curte de Casaţie.*

Acest post n'ar fi putut fi ocupat de nimeni altul în ţara noastră, deoarece titularul lui trebuia să fie cunoscător al dreptului rus, al dreptului român şi cunoscător al limbei ruse.

Pentru un poliglot ca dânsul, aceste toate erau doar chestiuni elementare. A primit prin urmare; aducea servicii ţării şi-şi agonisea pentru el şi pentru familie, în chip onorabil, o existenţă.

In această calitate, Ioan Nădejde a adus pe terenul dreptului o operă cu adevărat monumentală. A tradus în limba română *codurile ruseşti* care se aplicau în Basarabia. Şi asta e monumental, pentru că după cum ştie orice jurist, traducerea unei legi dintr'o limbă într'alta, nu se aseamănă cu orice fel de traducere.

Trecerea greşit a unei expresii din limba originală, în limba de traducere, răstoarnă de cele mai multe ori nu dispoziţiuni mărunte de lege, dar chiar principii capitale de drept. Aceasta s'a văzut cu ocazia traducerilor Codului Napoleon, din limba franceză, în diferite limbi. O noţiune rău înţeleasă, a constituit pentru opera tradusă o greşeală de fond, de cele mai multe ori ireparabilă.

Ioan Nădejde, filolog desăvârşit, gramatic al limbilor universale, a făcut din traducerile Codurilor ruse cu adevărat un monument.

O altă operă capitală desăvârşită pentru ţara noastră, de Ioan Nădejde, o constituesc zecile de mii de referate făcute în recursurile adresate Inaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, de către împricinaţii basarabeni, cărora li s'a aplicat până în anul trecut, dreptul rus.

Aceste referate nu sunt mărginite la traduceri de texte sau la istoricul proceselor, ci sunt soluţiuni juridice pe care el le propunea Inaltei Curţi, spre a le avea în vedere în înalta ei judecată.

Şi dacă s'ar verifica soluţiunile propuse de el şi deciziunile date de Inalta Curte în recursurile basarabene, s'ar vedea că mai toate soluţiunile lui au fost admise.

Datoria pentru această înaltă misiune, a fost atât de înrădăcinată în sufletul celui care a fost Ioan Nădejde, încât cu două zile înainte de a-şi da curatu-i suflet, a rugat familia să vestească la Casaţie că se simte să lucreze.

* * *

In altă ordine de idei, pentru a învedera că Ioan Nădejde n'a cunoscut altă viaţă decât aceia de mare muncitor intelectual, să-mi fie îngăduit să relev ceva din viaţa lui familiară.

Soţii Sofia şi Ioan Nădejde au ridicat în căsătoria lor patru fete şi doi băeţi. Fetele trăesc, băeţii au murit în floarea tinereţii. Cel mai mare a murit de tifos în anul 1905, imediat cum şi-a luat titlul de inginer de poduri şi şosele, — întâiul între toţi colegii săi.

In ziua aceea Sofia şi Ioan Nădejde au primit una din cele mai mari lovituri în viaţă, fiindcă *Iancuşor* nu era numai copilul lor, ci devenise un om educat în chip desăvârşit şi un desăvârşit inginer.

Eu nu ştiu şi nici n'am îndrăznit să-i întreb, dar cred că unul din motivele pentru care aceste două mari figuri s'au despărţit dela o vreme de oameni, a fost şi acela de a fi simţit nevoia să se ascundă pentru a putea suferi nevăzuţi.

Şi nu memoria lor a fost capabilă de uitare, dacă, dela un timp soţii Nădejde au început din când în când să mai zâmbească. Se ridicase şi devenise operă înfăptuită, cum fusese Iancuşor, Horia, celălalt băiat.

Inteligenţă uimitoare, educat în cunoştinţele celui care era Ioan Nădejde, educat sufleteşte în bunătatea şi morala celei care a fost şi este Sofia Nădejde *(Coana Pica),* Horia iese în Anglia la Universitatea din Birmingam, cel dintâi la examene, cel dintâi la concursuri, cel dintâi inginer din toţi studenţii veniţi acolo din toată lumea.

Citiţi călătoriile lui Radu Rosetti şi veţi vedea cine a fost Horia Nădejde.

Dela intrarea lui Horia în viaţa socială, bătrânii Nădejde au zâmbit pentru el, au început să trăiască pentru el şi pentru surorile lui.

Şi aici găsesc prilejul să învederez că Ioan Nădejde n'a cunoscut, chiar în sânul familiei lui, o altă viaţă decât aceia de mare muncitor intelectual.

Horia făcea afaceri de comerţ cu mai multe case mari din Anglia. Nu afaceri de comerţ mărunt, ci dintre acelea care se resfrângeau în chip simţitor asupra comerţului şi industriei ţării noastre întregi.

Pare-mi-se, armata noastră a avut mari servicii în timpul războiului depe urma comerţului făcut în ţară de Horia Nădejde.

Ei bine, planurile întreprinderii lui Horia, scrisorile de superioară diplomaţie cu englezii, ticluite în complectă colaborare cu tatăl, constituesc o adevărată operă.

Şi lucrurile mergeau aşa de bine, încât birourile lui Horia Nădejde suportau cheltuielile tuturor biurourilor — ale aceloraşi case engleze — din toată peninsula Balcanică, unde, după cum dovedeşte corespondenţa, nu numai că nu câştigau nimic, dar pierdeau în chip obişnuit.

Mai mult. Din opera aceasta de conlucrare cu fiul său, Ioan Nădejde a plănuit pe atunci salvarea economică a ţării. Planurile erau făcute, totul era aproape aranjat.

Un gest făcut în forurile competinte, să-l asculte, a determinat însă pe bătrân să renunţe şi să se mărginească la în a fi supraveghetorul luminat al activităţii frumoase a fiului său.

* * *

Dar, în Iulie 1923 bătrânii Nădejde primesc, fără motiv, condamnarea definitivă a soartei. O peritonită generală, urmată de o operaţie nereuşită, răpune pe Horia în două zile.

S'ar fi crezut în acele momente că mintea bătrânilor începuse să se întunece şi că, chiar vor fi îngropaţi odată cu fiul lor.

Pierdeau a doua oară şi pentru totdeauna, pe Iancuşor care trăise şi după moarte în fiinţa lui Horia şi-l pierdeau pe Horia pe totdeauna, fiindcă un alt băiat nu mai aveau, şi cu el tot idealul lor.

Şi tot soarta a vrut însă ca Horia să fie înmormântat, iar părinţii, contrar voinţei lor, nu, atunci.

Cu mângâerea zilnică a fetelor cari i-au înconjurat totdeauna cu evlavie şi adânc respect şi cu dorul nestrămutat să-şi urmeze băeţii, a trecut un an, au trecut doi, trei...

Dela moartea lui Horia, casa bătrânilor Nădejde a început să fie vizitată cât mai rar şi de cât mai puţină lume; în orice caz de o lume nouă.

Bătrânii însă n'au fost niciodată singuri.

Păreau înfrăţiţi pentru totdeauna, cu durerea, cu filozofia, cu ştiinţa în genere, cu ziarele şi cu toate genurile de cărţi.

Bătrâna a plâns atât de mult, că a ajuns în cele din urmă să plângă fără lacrimi, să plângă numai din expresia figurei.

Bătrânul tăcea, privea un punct în gol şi atât. Durerea lui era câte-odată atât de mare, încât nu îndrăzneai să-l priveşti în faţă. Şi nu l-am văzut plângând nici odată.

Ar fi fost mai bine să fi putut plânge!

Singura lui mângâere rămăsese însă condeiul şi a început să lucreze. Ce? Dar ce n'ar fi putut el lucra?

Şi aici este locul să relev ultimile lui contribuţii aduse în lumina culturii.

Rafturile înşirate pe lângă pereţii odăii din dreapta mesei lui de lucru, erau pline de cutii cu *fise,* clasate după anumite reguli stabilite de el, care notau şi rezumau toate cercetările ce le făcuse asupra hrisoavelor şi a documentelor vechi aflate în păstrare pe la înaltele noastre instituţiuni de cultură, precum la *Academia Română,* la *Arhiva* dela Iaşi, etc.

Ceiace este foarte important în această muncă, a lui, este faptul că majoritatea hrisoavelor şi a documentelor noastre vechi, cari au fost duse la Moscova, sunt aproape sigur pierdute, şi că prin urmare fisele acestea sunt — poate — singurele care vor ţine locul comorilor noastre naţionale, dispărute.

Datorită acestor fise, condeiul bătrânului era ori când în lucru şi la orice vreme.

Astfel, a scris în 1924 *Genealogia Familiei Morţun.* Citind numai lucrarea asta şi este de ajuns să pricepi ce material imens a lăsat el cules în aceste fise.

In cele din urmă îl pasionau cercetările în domeniul dreptului vechi românesc şi slav.

Fisele îi erau la dispoziţie şi a început să lucreze.

Aşa că în afară de alte atâtea studii doctrinare publicate în *Pandectele lunare* de sub conducerea d-lui Consilier Hamangiu, a publicat în ultimul număr din această publicaţiune, începutul unui studiu despre *dreptul comparat vechiu, românesc şi slav.*

Acest capitol este de mare importanţă şi pentru dreptul nostru, dar de o şi mai mare importanţă pentru popoarele slave.

Lucrarea întreagă trebuia să mai cuprindă încă şase capitole şi avea să se intituleze, „Urmele slave în dreptul vechiu românesc".

Puterile fizice însă îl părăseau văzând cu ochii şi începea să trăiască aproape numai prin puterea de voinţă. Se părea că cu cât vroia să lucreze mai mult cu atât îl părăseau puterile fizice mai cu îndărătnicie.

Şi era în a doua jumătate a lunei Decembrie 1928 când s'a aşezat în pat. A căzut... dar aştepta să se facă bine să înceapă lucrul. Familia îl încunoştiinţa că doctorii îl găsesc din ce în ce mai bine, şi el... asigura familia că se simte din ce în ce mai bine.

Raţiunea nu l-a părăsit o clipă până în ziua de 28 Decembrie, când începu să nu mai cunoască pe nimeni. Dar nu suferea, nu avea nici un chin. Se simţea, desigur, din ce în ce mai bine.

In noaptea de 28 spre 29 Decembrie, părea că zâmbeşte mereu, mereu, până la ora 4 dimineaţa când pe faţă i s'a aşezat sub masca morţii, cel din urmă zâmbet.

Şi de ce nu s'ar fi despărţit de oameni zâmbind? N'a suferit pentru ei cu prisosinţă?

V. CORBASCA

Săracii

Manual de morală practică

Cum poţi tu răbda sărăcia, cel care treci, gol şi flămând? Te găsesc aşteptând mila şi îndurarea mea şi niciodată, niciodată, mâna-ţi întinsă, nu s'a ridicat să mă lovească. Iţi arunc un ban în căciulă şi mulţumeşti, îţi dau o poruncă şi asculţi, ridic bastonul: tu surîzi şi te sperii şi mă rogi să te iert. Pentru ce să te iert? ce mi-ai făcut? Mi-a venit să te bat şi te-am bătut.

Te-am sărit odată cu piciorul, ca o mocirlă. Căzuseşi doborât de un acces. După ce te-am sculat de jos cu arome iuţi şi te-am răzimat de o ulucă, te-am bătut pentru că ai împiedecat circulaţia la prânz, când toată lumea bine încălţată şi îmbrăcată cu gust se grăbeşte să ospăteze. Şi toţi trecătorii, adunaţi împrejurul tău m'au aprobat.

Ştiam că vei tremura, jucând jalea, melancolia şi mizeria totală şi totuş te-am bătut, ca să cunosc înspăimântătoarea răbdare a umilinţii. Aş fi voit atunci să te văd crescând, lăţindu-te, ridicând o talpă uriaşă peste noi, strivindu-ne cu o rupere a oaselor zgomotoasă, ridicându-ne de urechi şi bărbie şi aruncând cu noi de pământ, repeziţi ca nişte damigene.

Am întâlnit pretutindeni ochii voştri lamentabili, haotici de o suferinţă vastă şi înflăcăraţi de o definitivă desnădejde. Unii cer, alţii s'au resemnat. Voi aţi primit aşezarea lumii aşa cum s'a făcut şi respectaţi orânduirea ei, în genunchi. Pe dinaintea privirii voastre sterpe aleargă la banchet şi spectacol domnii gătiţi şi femeile fardate. Fetele voastre năzuesc, lenevite din şolduri şi din pleoape, să-şi apropie sânul de libidinea capricioasă, un ceas, a unui personaj cu blană scumpă, şi se târăsc unduioase, împrejurul meselor şi paharelor golite. Câini ticăloşiţi, voi trăiţi la picioarele stăpânilor, amestecaţi cu chibriturile şi cu ţigările fumate, lingându-le nasturii, inelele şi galoşii.

Cine v'a învăţat să vă înăbuşiţi dorinţele şi să nu le mai auziţi, dacă nu viciile voastre, imitate după stricăciunile stăpânilor, pe care-i desfătaţi? Specia voastră intelectuală şi-a descoperit o chemare, prezintându-şi nevestele, surorile şi fetele la timp. Unei munci aspre, înviorată de un ţel depărtat, urmărit cu hotărârea constantă a duşmăniei, parveniţii voştri i-au preferat dărnicia unui alcov lucrativ. Vino cu mine să ţi-i arăt cu degetul pe stradă, la restaurant, la hipodrom, la jocul de cărţi şi mai departe şi mai sus. Dinaintea degetului meu întins, ei nu vor rânji ci vor închide ochii, meditând o răzbunare. Vino să-ţi spui de câte ori pleacă singuri în călătorie sau de câte ori rămân singuri acasă, pentru ca, întinşi pe sofa, să răsfoiască rubricile scandaloase ale cronicii ilustrate, surâzând că aceleaşi lucruri s'au mai întâmplat la Curţile mari, unde s'a coborît săcurea sau a fulgerat cuţitul. Decadenţa timpurilor putrede şi a stăpânirilor descompuse trăiesc lângă tine: deschide ochii şi te uită — şi dacă ochii tăi te vor ajuta să vezi şi nasul te va sprijini să miroşi, oroarea te va mântui. Nu-ţi pute ţie, sceleratule sau prostule, măduva de puroi a coaptelor mărgăritare? Strânge puţin cercelul din ureche.

Viaţa voastră, săracilor abnegaţi, durează zilnic numai o zi. Aprinse dimineaţa, paiele vi se sting la înserat. O pâine v'a săturat şi un rachiu vă împacă. Capul vostru împleticit vă stă îndătinat între picioare şi nu l-aţi ridicat încă până la ferestrele stăpânului care miluieşte — şi fruntea vi s'a obicinuit să fie a cincea talpă de călcat prin întuneric, târâş.

Luaţi aminte că o râvnă necurmată şi o lepădare de mulţumirile clipei, oţelesc puterile de năzuinţă şi fac dintr'un ins înodat în sineş, câte zece. Scoală-te neputinciosule şi umblă! Şi înainte de orice câştig al minţii, dobândeşte scârba de comoara altuia, pe care o caută spărgătorul şi asasinul. Suprimă aurul din viaţa ta, ca să-l stârpeşti din viaţă de tot: osârdia ta să meargă drept acolo.

Cântăreţii voştri v'au îndemnat întotdeauna şi voi nu i-aţi ascultat. Sau i-aţi bătut cu pietre, ca să-i siliţi să vă blesteme şi să vă vândă — şi pe unul l-aţi răstignit, pentru că v'a silit să treceţi peste voi şi peste stârvul beţiv al stăpânului vostru, răsturnat subt masă, în vomitura, în care v'a găsit mâncând. Sărăcia ta nu poate să fie răbdată de cât atunci când toată lumea se va împărtăşi cu dreptate dintr'însa. Bogăţiile nu se ajung pentru toţi, sărăcia ajunge întotdeauna şi trebue căutată călugăreşte. O mie de oameni dumică şi golesc hambarele toate şi popoarele se uită din drum, ca la o horă de nebuni. Ia scripca din umărul lăutarului şi sfărâm'o subt ciubotă, zdrobeşte naiul, închide beciul de vin.

Sunt două soiuri de lăutari. Lăsaţi-i să cânte numai pe aceia care fac pomenire şi aducere aminte, şi alungaţi cântăreţii de uitare. Relele nu trebuiesc uitate şi suspinele sunt datoare să facă parte din voi. Nicio dulceaţă nu vă îndulcească, niciun farmec nu vă adoarmă, niciun descântec nu vă înmoaie trezirea ce vi se cade.

Un sfânt a călcat pe câmp, într'un cuib de mierle, omorând puii fără voie — şi el şi-a osândit piciorul cu păcat să umble gol în arşiţă şi îngheţ. Tu care stai cu mâna întinsă ca să ceri şi ca să nu porunceşti, încearcă şi întoarce jarul în vatră, cu mâna ta pedepsită. Tu care plângi opreşte-te şi scrâşneşte. Tu care te vaeţi, fă-ţi glasul judecată. Tu care ai aţipit zmulge-ţi pleoapele, ca să nu mai adoarmă niciodată luminile ochilor tăi arzătoare. Nu te lenevi, nu sta, nu întârzia: umblă şi deprinde-te cu mersul înainte, aşa, ca, moartea să te găsească în picioare şi să mai mergi şi după ce ai murit.

T. ARGHEZI

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/41 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Din Literatura Chineză

Despărțirea

S'a luminat de zi ! Trebue să plec. Prietenă prea scumpă, nu te scula ! Dă-mi mica ta lampă ca să te mai văd odată și să te închid în inima mea. Vreau să-ți mai văd ochii. Acum, dă-mi gura. Aud răsunând pașii păzitorului de noapte.

Adio, prietenă prea scumpă ! Mă duc la lucru. După lucru vine seara și fiecare seară mă readuce în brațele tale, care îmi sunt răsplata. Privește... Frunzele sunt pline de picături de rouă. O mierlă flueră. Pe diseară... Adio.

Cântecul celor patru anotimpuri

E primăvară. In țara Thsin, lângă o apă șoptitoare, Lo-Fo, în razele soarelui, culege flori de dud. Mâinile sale ca niște fluturi, se așează pe ramurile verzi. Ii spune călătorului care o privește: „Stăpâne, viermilor de mătase le e foame... N'ar trebui ca iarba să mai fie strivită de copitele calului tău".

E vară. Lacul King-hou al cărui cerc e de trei sute de *li*, e un uriaș nenufar. O tânără fată visează, culcată la umbra unei sălcii. Lângă ea, un luntraș se uită cu nerăbdare dacă cei care se plimbă se depărtează.

E toamnă. Vântul împrăștie în amurgul galben plesniturile de lopată ale spălătoreselor de pe malul torentului. O grămadă de frunze în vârtej, silește o femee să facă un ocol. Cu capul în pământ, ea se duce... Ii ghicesc gândurile. „Când oare îi vom sili la pace pe barbari? Când oare se va întoarce iubitul meu soț?

E iarnă. Un trimis va pleca la hotare. Tot timpul nopții, au fost cusute vestminte calde. Degete frumoase au purtat cu zor acul și foarfecele înghețate, mai înghețate, în zori. In câte zile trimisul va ajunge la Lin-Tao!?

Plimbarea

In șiruri negre, gâște sălbatice străbat cerul. Se văd, în arbori, cuiburi părăsite. Munții par mai mari.

Am găsit, lângă fântână, flautul de jad pe care l'ai pierdut, astăvară. Iarba înaltă îl ascunsese privirilor noastre. Dar, iarba s'a vestejit și flautul strălucea în apusul soarelui.

M'am gândit la iubirea noastră, care a stat atât de mult învăluită sub temerile noastre.

Pavilionul mătasei

Fiindcă iarna a înghețat cascadele și a desfrunzit arborii de scorțișoară, fiindcă mult timp n'o să mai revedem privighetorile, fluturii și bujorii, aide în Pavilionul Mătasei, unde strălucesc isvoare printre arbori încărcați de flori și de pasări.

Ca s'auzi gângurind privighetorile brodate, îți voi cânta cântecul: *Ivirea Primăverii*, și nu vei avea decât să'nchizi ochii ca să te crezi pe țărmurile râului Tchiang-Hang, în a treia zi din a treia lună.

Poate vei adormi... Atunci, te voiu săruta atât de ușor, încât vei crede că aripi de flutur ți-au atins obrajii.

Pavilionul poeziei

In fereastra lui, o ramură de piersic înflorește.

Corabia noastră plutește

Corabia noastră plutește pe fluviul liniștit. Dincolo de grădina care e pe țărm, privesc munții albaștri și norii albi. Prietena mea dormitează, cu mâna în apă. Pe umărul ei s'a așezat un fluture, a bătut o clipă din aripi și-apoi a sburat. Multă vreme, l-am urmărit cu privirea. Se'ndrepta către munții Tchang-nan. Era oare un fluture, sau visul prietenei mele?

Furtuna binefăcătoare

Blestemam ploaia care făcea să răsune acoperișul și mă împiedica să dorm. Blestemam furtuna care îmi pustia grădina.

Dar, tu ai sosit! Și-atunci am binecuvântat ploaia; findcă a trebuit să-ți scoți rochia, și-atunci am binecuvântat furtuna, care mi-a stins lampa.

Inainte de masă

In grădină, sub lumina lunei, servitoarea noastră curăță cu-atâta putere un crap aurit, încât solzii lui sboară în toate părțile și fără îndoială până în cer.

Frumoasele stele din înălțimi, trebue să fie solzii peștelui nostru.

Cea din urmă călătorie

Am să călătoresc, și n'am să iau cu mine condeiul.

Vreau să caut răspunsul care nu-i cuprins nici în cântecul privighetoarei, nici în surâsul femeii, nici în parfumul trandafirului..

Vă las poeziile mele. Recitiți-le când tăcerea universului are să vă urmărească, când veți simți fiorii neliniștei.

Am cântat parfumul trandafirului, surâsul femeii, cântecul privighetoarei, și niciodată n'am descris caracterul care întrupează tristețea.

Intr'o seară când veți privi luna deasupra unui migdal înflorit, gândiți-vă o clipă și la poetul a cărui tristețe a fost atât de adâncă încât s'a dus să facă o călătorie în țara din care nici un călător nu s'a mai întors.

Lui Tou-Fou [1])

E ziua Omului. In această zi pe care trebue s'o închinăm prietenilor noștri, scriu aceste versuri..

Le vei citi în coliba în veci ilustră în care îți aștepți sfârșitul exilului, și vei afla cât sunt de trist.

In zadar, salcia își desfășoară rochia cea nouă! In zădar, sarabande de fluturi sboară prin grădinile în care cântă tinere fete. Nu văd nimic, n'aud nimic. Inima mi-e sfâșiată.

Trăesc printre barbarii Sudului. Nu mă hrănesc decât cu amărăciune.

E ziua Omului... Aici, cine o știe? Și cine o știe, la Tching-Fou? La anul, de ziua Omului, unde vom fi? Nemuritorul tău condeiu e lăsat să doarmă, lumea e lipsită de serviciile tale, și eu, care n'am nici un merit, primesc dela împărat trei mii de măsuri de grâu...

Mă simt atât de rușinat, o prietene scump!

Traducere de AL. T. STAMATIAD

1) Poet ilustru.

Cronica teatrală

— Amantul anonim —

Literatura romantică ne-a lăsat din epoca de exaltare și eroism a Sevillei imaginea unui Don-Juan însetat de iubire, egoist și indiscret.

Domnul Ion Minulescu nu zdruncină această înțelegere, dar străbătând cu ironie și scepticism mitul lui Don-Juan, încearcă să ne convingă, cu argumente îndrăznețe și intelectual dozate, că eroul visurilor feminine nu e decât o ficțiune, o obsesie erotică: amantul anonim al unei singure nopți, colecționarul cinic al iubirilor de-o clipă.

Un necunoscut, frumos și elegant, pătrunde nepoftit în cabina actriței Marioara Voiculescu în seara când aceasta juca rolul Donei Sol din „Don Juan".

Străinul pretinde că e adevăratul Don-Juan și-i cere să-l urmeze spre a trăi aevea aventura.

Amețită de farmecul lui, actrița se supune și pleacă cu el în mijlocul spectacolului.



Marioara Voiculescu

A doua zi, însă, decepționați unul de altul, ei se despart. Realitatea a ucis fantezia. Marioara Voiculescu se reîntoarce la teatru, — străinul — la profesiunea-i de seducător misterios și vulgar.

Problema e epuizată. Autorul putea să se oprească aci.

In actul II, cortina n'ar rata deloc efectul ultimei scene, dacă ar cădea după ce camerista a încuiat ușa. Publicul a înțeles. Stăruința (perdelele, desbrăcatul) — trivalizează inutil scena.

De-altminteri, interesul nu se gradează în actul II și III; dimpotrivă.

Revederea — numai spre a se demonstra că Don-Juan nu există decât pentru femeile ce nu l-au cunoscut — ni se pare de prisos.

Piesa ar trebui revizuită pentru concentrarea efectelor și pentru suprimarea elementelor inactuale, ca, de pildă, tipul actorului cabotin jucat de domnul Mărculescu.

Domnul Minulescu a turnat însă în fiecare replică o corespondență a gândului ascuns care străbate întreaga acțiune. Piesa nu e decât jocul inteligent și spiritual dirijat al unor fantoșe ce foarte ușor se pot confunda cu oamenii înfățișați.

E o fabulă frumos scrisă și un spectacol de succes pe care doamna Marioara Voiculescu și domnul Bălțăteanu l-au slujit cu convingere.

H. LAZU

Toată lumea cunoaște oarecum în ce constă teoria doctorului Voronoff, care cu ajutorul unei glande de maimuță a reușit să întinerească oameni bătrâni, de șaizeci și șaptezeci de ani.

Dar nu sunt mulți aceia care cunosc deaproape în ce constă faimoasa teorie a celebrului medic parizian. și procedeele urmate de el ca să ajungă la rezultatul dorit.

Doctorul Voronoff, care pe lângă chirurgian celebru este și om de condei, a expus el însuși în mod popular întreaga problemă, arătând cum i-a venit ideea de a căuta regenerarea forțelor sleite de bătrânețe cum a pus teoria în practică, ce anume cazuri a întâlnit în cei zece ani de când practică asemenea operații și ce speranțe nutrește pentru viitor.

Cartea aceasta intitulată „Cucerirea Vieții", scrisă pe înțelesul tuturor, a apărut în traducere românească în Biblioteca „Dimineața" și se găsește pretutindeni cu prețul de numai 20 lei.

Citiți azi
LECTURA No. 207
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
JULES LEMAÎTRE
Fecioarele Martire
— Două impresionante nuvele —
Lei 5 Scrierea completă la chioșcari și librari

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»



Cronica Șahului

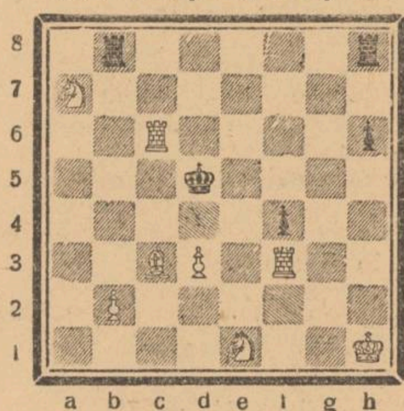
PROBLEMA No. 199

de **S. Herland**, București.

(„*Wiener Schachzeitung" 1929)*

Negru (5 figuri)

Rd5, Tb8 și h8, Pf4 și h6.



Alb (8 figuri)

Rh1, Tc6 și f3, Ca7 și é1, Nc3, Pb2 și d3.

Alb joacă și face mat în 3 mutări

Campionatul de șah al Bucureștilor

Noul comitet al Cercului de șah „Camera de Comerț" din Capitală, fidel programului ce și-a propus de a da un nou avânt mișcării șahiste, a organizat în palatul Camerei de Comerț un concurs pentru campionatul de șah al Bucureștilor.

Acest concurs, la care au participat cei mai buni jucători din Capitală, s'a terminat în ziua de 16 Ianuarie cu următorul rezultat:

Premiile I și II au fost împărțite între d-nii S. Herland și M. Wechsler cu câte 6½ puncte; premiul III I. Mendelssohn cu 6 puncte; premiul IV căpt. I. Gudju cu 5 puncte, premiul V Ricu Taubmann cu 4½ puncte.

Urmează apoi: Ing. L. Loewenton cu 3½, G. Alexandrescu cu 2½, B. Mărculescu cu 1½ și F. Segall cu nici un punct.

Rezultatul amănunțit al partidelor jucate se poate vedea din tabloul de mai jos.

Numele și numărul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Tota
(1. S. Herland	—	1	0	1	1	½	1	1	1	6 ½
(2. M. Wechsler . . .	0	—	½	1	1	1	1	1	1	6
3. I. Mendelssohn . .	1	½	—	0	1	½	1	1	1	6
4. Căpt. I. Gudju . . .	0	0	1	—	0	1	1	1	1	5
5. Ricu Taubmann . .	0	0	0	1	—	1	1	½	1	4 ½
6. Ing. L. Loewenton	1	0	1	0	0	—	½	1	1	3 ½
7. G. Alexandrescu .	0	0	0	0	0	½	—	1	1	2 ½
8. B. Mărculescu . . .	0	0	0	0	½	0	0	—	1	1 ½
9. F. Segall	0	0	0	0	0	0	0	0	—	0

O anchetă

Revista „Wiener Schach-Zeitung" și-a dedicat primul număr din anul 1929 marelui maestru dr. Emanuel Lasker cu ocazia jubileului de 60 de ani dela nașterea sa.

In acelaș număr deschide o anchetă, rugând pe toți amatorii jocului de șah să răspundă la aceste întrebări:

1. Care maestru de șah, respectiv care componist de probleme este idealul d-voastră?

2. Care e, după părerea d-voastră, cel mai demn candidat la campionatul de șah al lumii?

3. Dela care jucător mai cunoscut ați învățat cel mai mult șahul?

4. Care este glosatorul d-voastră cel mai preferat?
5. Ce carte de șah ați citit mai întâi?
6. Ce carte de șah de după război o considerați ca cea mai de valoare?

7. Care concurs de șah de după război îl considerați ca cel mai interesant?

8. Care împărțire între jucătorii de șah o credeți mai justă: amatori și profesioniști sau diletanți și maeștrii?

9. Ce credeți despre moartea prin remisă a șahului și ce contra-măsuri vi se par mai potrivite?

10. In ce direcție ați dori o reorganizare a revistei „Wiener Schach-Zeitung": Partea partidelor, a problemelor, a teoriei, a știrilor, a umorului?

Răspunsurile se vor da pe adresa: An die „Wiener Schach-Zeitung", Wien IV, Schaeffergasse 13-a.

ȘTIRI

♕ In ziua de 18 Decembrie 1928, campionul mondial Alechin a dat la Berlin un simultan de 30 de partide la care au participat foarte mulți jucători tari. Maestrul Alechin a jucat cu foarte mare repeziciune și precizie și a reușit să termine ședința în 5 ore. N'a pierdut nici o partidă, a câștigat 24 și 6 au fost remize.

♖ Duminică 6 Ianuarie a. c., a avut loc Adunarea generală ordinară a Cercului Cultural-Șahist „Tura" din Capitală. După predarea gestiunei sale pe anul 1926 vechiul comitet demisionând, a fost ales un nou comitet compus din: A. Gottesfeld, președinte, A. Eschenazy vice-președinte, Lupu Gropper secretar, Cerna Ostfeld casier, H. Mendelovici cenzor și Matei Kimel bibliotecar.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozități

„Teatrul faptelor diverse"

La Petersburg se redeschide un „Teatru al Faptelor Diverse".

Intâmplările luate direct din viața zilnică și redate de reporteri — vor fi montate și înscenate într'un fel de foileton teatral, păstrându-se, pe cât e cu putință, numele personagiilor, locul acțiunii, etc.

Jackie Coogan se însoară

Jackie Coogan care se află actualmente la Berlin, s'a îndrăgostit de o dansatoare engleză, Dorothy Smiles.

Cu toate că n'are decât 16 ani, Jackie stărue pe lângă părinții lui să fie lăsat să se însoare cu dansatoarea care nici ea nu are mai mult de 16 ani.

Au avut loc câteva scene furtunoase în familie. Jackie și iubita lui au declarat părinților că se vor sinucide dacă vor continua să se împotrivească la fericirea lor.

Totuși s'a ajuns la un compromis: căsătoria va avea loc când Jackie va împlini 20 de ani.

„Febra diamantelor"

La Namakaland, în Africa de sud, evenimentele se desfășoară din ce în ce mai amenințătoare.

Acest Eldorado al diamantelor e supra-populat de mii și mii de aventurieri, căutători de diamante, mineri, contrabandiști, precupeți și antreprenori de spelunci.

Nu se mai găsesc provizii suficiente, iar mulțimea aceasta nu mai are nici bani nici diamante, deoarece un detașament de 300 de carabineri cu mitraliere păzește de trei săptămâni cele mai bogate câmpuri de diamante din localitate.

Mulțimea așteaptă răspunsul guvernului dela Pretoria, care a fost prevenit acum câteva zile de acești disperați să retragă armata, căci altfel câmpul diamantelor va fi ocupat cu forța și împărțit tuturor căutătorilor.

Mulțimea e gata să se mulțumească deocamdată cu 30 hectare de câmp, dacă guvernul se va obliga să le împărțească „cinstit" și sistematic restul acestei Holconde.

Conducătorii rebelilor se pregătesc totuși între timp pentru atac, deoarece nu se îndoesc de refuzul autorităților care caută să împiedice săparea câmpului, în scopul de a preveni scăderea prețurilor mondiale la diamante...

Nu uitați
că cel mai fenomenal, cel mai instructiv, cel mai distractiv scriitor rămâne tot
JULES VERNE
Romanele lui au entuziasmat pe lectorii din toată lumea și au dat imbold la multe invențiuni mărețe de care se folosește omenirea întreagă. Din lucrările lui, traduse în românește de Editura „Cugetarea", au apărut în ediții noi:
COPIII CAPITANULUI GRANT 3 vol.
INSULA MISTERIOSA 3 „
CALATORIE SPRE CENTRUL PAMANTULUI 1 „
CINCI SAPTAMANI IN BALON 1 „
OCOLUL PAMANTULUI IN 80 ZILE 1 „
Prețul unui volum lei 25.—
De vânzare la toate librăriile din țară

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREȘTI
Director: DELAFRAS — Mătăsari 23
VICTOR HUGO
OAMENII MARII
ROMAN
Traducere de ION PAS
De vânzare la toate librăriile din țară
PREȚUL: Două volume Lei 90

Nu ezitați și cereți, CHIAR ASTAZI, la primul chioșc de ziare excelenta revistă de actualități
REALITATEA
ILUSTRATA
care apare în 24 pagini mari, ilustrate în culori și publică peste 100 ilustrațiuni din toată lumea, nuvele, romane, curiozități, modă, cinema, sport, jocuri distractive și a organizat marele concurs de frumusețe pentru alegerea unei „Miss România", care să plece la concursul internațional de frumusețe din Galweston (America)

Biblioteca clasicilor români
De sub conducerea D-lui E. LOVINESCU
In această colecție care a săvârșit o adevărată revoluție culturală, punând în mâna tinerimii un admirabil mijloc de instruire a apărut:
Legende sau Basmele Românilor
de
P. ISPIRESCU
trei volume, fiecare de peste 200 pag. a 40 lei volumul.
De vânzare la toate librăriile din țară și la Editura „ANCORA", București strada Emigratului 4.

Cărți și Reviste

G. TOPÎRCEANU: Parodii (ed. III); Balade (ed. III)

A apărut ediția III-a a „Baladelor vesele și triste" și a „Parodiilor originale" ale lui Topîrceanu. Este o ocazie de a mai reciti de vre-o două-trei ori minunatele bucăți ale acestui surprinzător poet, poet complex și fin, care a cântat deopotrivă de desăvârșit moartea, mizeria, mahalaua, natura, anotimpurile, animalele și, fiindcă veni vorba: confrații. Căci Topîrceanu își întrebuințează confrații așa cum un alt poet ar întrebuința un apus de soare sau un răsărit de lună. In pastișele sale originale, capul lui Minulescu, inima lui Coșbuc, flașneta lui Bolintineanu, ca să zicem așa poeziile lui Davidescu, sunt simple teme pe care Topîrceanu le zugrăvește în versuri.

Parodiile lui Topîrceanu sunt în genere mai bune decât originalul respectiv. Este clar că niciodată Minulescu nu va putea scrie bucăți de valoarea „romanței gramofonului" scrisă de Topîrceanu „à la manière de" Minulescu. Precum niciodată Bolintineanu nu ar fi găsit să pună în gura lui Mihai Viteazul vorbe ca acestea:

Dar mai bine piară, dacă i-a fost dat
Decât, cu rușine, mic și atârnat!

Bucata în genul lui Coșbuc este de asemeni o capodoperă. Țăranii au fost înlocuiți cu Țiganii. Toate detaliile sunt de un prozaism desăvârșit, dar stilul și sonoritatea sunt așa de nobile și poetice încât trebue să ne reculegem puțin pentru a ne da seama că nu-i vorba de idile și eroisme ci de jarcaleți care fac ursul să joace, cărora le fug ochii după... găini, care își ascund vioara, și care trec pe șosea în mijlocul concertului copiilor care fac ca cioara. Dar tocmai târziu ne dăm sama că toate aceste detalii n'au nimic bucolic. Versul e așa de meșter făcut încât, când îl auzim prima oară, sufletul ni se umple fără să vrem de zări, de farmece pline strălucind în luminiș...



G. Topîrceanu

Să nu fie nimeni surprins că Topîrceanu n'a făcut niciodată parodii după Eminescu. Căci a fost unul Vlahuță care aranjase el această chestie.

Dar bucata scrisă în metru antic! După Odisseia. Ni se povestește cum Ulysse plutea pe întinsul apelor după ce de atâtea zile nu mai văzuse chip de damă. Cum mergea el cu ochii pierduți în vid și „cu mâna pe cârmă", „pradă destinului orb, și nemiloasei *Anangbi*"...

Dar bucățile scrise în felul lui Demostene Botez! Știți că la Demostene Botez ni se vorbește totdeauna de târguri de provincie, de ploaie, de catirinci, de moarte, de oameni anonimi care se duc,... Topîrceanu zice:

In orașul nostru putrezit în ceață
Unde cântă toată ziua catirinci,
Au murit cinci oameni într'o dimineață
Și i-a dus la groapă, morți, pe câteși cinci.

Mai pe urmă alții s'au pornit să moară, etc., etc.

Și pe urmă motivarea teoretică, care este cât se poate de Demostene Botez:

Dar așa se 'ntâmplă regulat când plouă
Moare ici o babă, dincolo un Domn...

Dacă cuvântul poezie înseamnă ceva, apoi aceasta înseamnă. Câte lucruri: melancolie, batjocură, filosofie, glumă, viziune — cuprinse într'un cuvânt și o virgulă.

Dar cealaltă bucată à la Demostene Botez, intitulată „Tristeți provinciale" unde e vorba de

Tristeți romantice de fată
Cu nasul lung și demodat,
Și de odaie mobilată
In care-a stat un magistrat

sau

De cartiere suferinde
De uși închise cu verigi
Și de dughiană care vinde
Fitil de lampă și covrigi...

Cine a trăit cât de puțin în provincie simte cum i se strânge inima de înduioșare la aceste cuvinte care îi trezesc în față, halucinant, toată provincia. Ș'apoi ce nostim este! De exemplu:

Tristeți adânci de pui de mâță
Svârliți pe undeva prin scai
Și de copil, urît, de fâță
Uitat de maică-sa 'n tramvai

Tristeți de garduri invalide
De porți ieșite din țâțâni
De doici care-au rămas gravide
Ș'acum li-i frică de stăpâni....

Și nu lipsește nimic; nici trăsura cu un cal, ordonanțe fără leafă, nici puțul în care s'a înecat un om, nici flașneta cu papagalul care ghicește, nici iarmarocul, acele

.....panorămi cu-o ferăstruică
Și c'o maimuță roasă 'n dos
Ce-ar semăna cu domnul Duică
De-ar fi o leacă mai frumos.

Dar parodia lui după „Viața la Țară" a lui Depărățeanu. Dela prima strofă vezi ce mijloace colosale are Topîrceanu. In loc de

Locuința mea de vară
E la țeară
Acolo aș vrea să mor,
etc., etc.

Topîrceanu schimbă doar o vorbă:

Locuința mea de vară
E la țeară
Acolo era să mor...

Și este de ajuns ca să ne treacă pofta de Depărățeanu pentru restul zilelor...

La un moment dat devine cu totul bucolic:

Ale satului mari fete
Fără ghete
Ies la garduri pe 'nserat....

Rău a făcut Topîrceanu că n'a pus în volumul de Parodii și „Infernul", bucată care dă perfect măsura talentului lui. A scrie un „Dante travestit", în terține impecabile, și *în românește*, era un tur de forță.

Această bucată, autorul a pus-o în volumul „Balade vesele și triste", când locul ei ar fi fost dincolo. De ce? I s'a părut poate că altminteri volumul va părea prea subțire. Dar ce importă? Și poate fi un volum prea subțire când într'însul găsim Balada Morții sau Balada Munților, sau Balada Popii din Rudeni?

Iți dai sama, domnule cetitor, ce însamnă să poți ceti Balada Popii din Rudeni?

D. I. SUCHIANU

JEAN BART: Schițe Marine
Editura Cartea Românească, București

Jean Bart nu este un scriitor abundent, totuși acesta este al optulea volum și cititorul s'a deprins să-l privească printre prietenii săi din literatura românească.

Am zis printre „prietenii săi" pentru că în adevăr Jean Bart este mereu prezent în povestirile ca și în interesantele sale articole de reportaj. El este interlocutorul care presimte obiecțiunile noastre, se adresează intereselor noastre, se preocupă de atitudinea noastră față de lumea pe care ne-o prezintă. Este realmente un prieten cu care stăm de vorbă și de multe ori ghicim în cele povestite de dânsul amintiri personale abia travestite, mai ales amintiri din copilărie.

Trăsăturile din psihologia copilului sunt întotdeauna foarte bine prinse, între altele simțul misterului de fiecare clipă, al misterului din lucrurile cele mai familiare, precum și veșnica descoperire a lumii sub unghiul propriu al viziunii copilărești.

„Schițe marine din Lumea porturilor" sunt o serie de povestiri scurte al căror fond este viața de pe ape și din jurul apelor. Eroii acestor povestiri sunt oameni prozaici, necăjiți sau ridicoli, pe care autorul îi deplânge, îi compătimește, îi ironizează și uneori îi șarjează până la ridicol cu un deosebit simț al comicului, dar mai ales îi scrutează.

In fond Jean Bart este un anchetator și aceasta explică succesul articolelor sale de reportaj. Din influențele literare asupra primei sale tinerețe a păstrat atitudinea de scriitor de Istorie naturală a sufletelor. In toate povestirile sale simți ponderația de fond a gândirii, se dă pe față scrutatorul subtil și neîncrezător, care cercetează lumea din jurul său cu conștiinciozitatea scrupuloasă și îngrijorată a marinarului, la pândă pe covertă în așteptarea neprevăzutului.

El impresoară personagiile cu o rețea fină de trăsături mărunte, până în clipa când rețeaua tresare violent: într'un conflict, într'un scurt eveniment tragic sau într'un amuzant efect comic, s'a prins în rețeaua investigațiunilor un aspect viu luminat din viața profundă și adevărată.

Din cele opt volume, scoase la lumină până în prezent, **Datorii uitate** și **Prințesa Bibița** sunt acele ce conțin povestiri mai lungi în care sagacitatea investigațiunii pătrunde cu o ascuțită putere de analiză în adâncurile sufletești, proiectând într'o lumină vie deformarea sufletului în pasiunea dragostei exasperată până la patologie. Jurnalul de bord, Peste Ocean sunt scrieri de reportaj din care amestecul ideilor, a considerațiunilor inteligente, a discuțiunii vioaie a problemelor, cu arta discretă și nuanțată de a evoca natura și lumea în care se avântă investigațiunile sale, fac o lectură din cele mai plăcute și mai provocătoare de reflexiune.

A. STEUERMAN-RODION: O toamnă la Paris
Institutul de arte grafice „Viața Românească", 1928.

Recitind cartea lui Rodion mi-a venit în minte o definiție dată romantismului de Hello, al cărui centenar s'a serbat de curând.

„Acceptarea muzicală a deznădejdei organizate".

E, în adevăr, în versurile și în proza lui Rodion o muzică, o rezonanță care rechiamă prelungit stări sufletești. dar numai în sufletele care posedă o senzibilitate adequată. In definitiv, în toată opera nu este decât o singură temă cu variații infinite: profunda, iremediabila și persistenta desnădejde a autorului.

Variațiile sunt interesante pentrucă ele izvorăsc dintr'o vitalitate confuză, dintr'o clocotire profundă a vieții, care face pe scriitor să găsească atâtea imagini pitorești, atâta culoare în evocarea acelui Paris care este deja Parisul de altădată. Pătrunzătoare și mișcătoare e apoi atmosfera de bucurie îngrijorată a plecării și descoperirii „cetății de lumină", în care intrăm cu el ca într'un vis, ce amenință să devie și chiar devine uneori „un adevărat vis rău". E apoi sentimentalism, un sentimentalism deși simpatic, totuși cam ciudat pentru clipele de azi și care ar deveni supărător dacă nu ar fi sub el și un lirism autentic, care învinge și cucerește cititorul până la urmă.

Și în această atmosferă, creiată de sufletul unui om atât de aproape de noi uneori și atât de departe alteori prin unele tonalități sentimentale și unele atitudini sufletești, o inteligență vie, ascuțită, cercetătoare pune scânteierea ei vie, ca o trăsătură de foc ce leagă sufletele din toate epocile și clipele istoriei. Ai impresia unei convorbiri vioaie și caldă, profundă și strălucitoare cu un vechiu, bun și inteligent prieten.

Rămâi totuși impresionat de faptul că Rodion n'a văzut în Paris după o ședere de mai multă vreme decât ceeace vede orice provincial și superficial observator al vieții.

Pays blagniole
Et quand je pleure je ris
Et rigole, rigole.

Imi amintesc de Kiriac, muzicantul nostru care ne-a părăsit acum un an și care ne spunea, reintors din Paris:

— Parisul? Parisul e orașul unde înțelegi poezia și măreția muncii, e orașul unde înveți să muncești și unde poți să muncești cum nu se poate închipui în o țară ca a noastră.

IZABELA SADOVEANU

Pe marginea revistelor

„Revue d'Allemagne" consacră numărul ei dublu de Noembrie—Decembrie 1928, marelui poet german Stefan George.

Revista are și un aviz special prin care anunță că va prezenta în fiecare lună lectorilor săi un scriitor german contemporan. Această prezentare se va face într'un mod original: de însuși scriitorul în chestiune care va scrie asupra lui, asupra concepției pe care o are despre viața și arta lui. Va fi o mărturie proprie: autobiografie, confesiune, expunerea unor puncte de vedere, etc.

Schița aceasta va fi complectată cu o traducere din ceiace autorul însuși va desemna ca reprezentativ. Și în fine se va adăoga un studiu complimentar.

Pentru lectorul francez ca și pentru fratele său mai mic, lectorul român, va fi ocazia unei informări precise asupra literaturii germane egal de ignorată în Franța ca și la noi. Se va constata astfel în chip concret existența unei vaste mișcări literare, de multe ori lipsită de contact cu cea franceză, marcând totuși paralel curente născute dintr'o psihologie și o mentalitate care s'ar putea numi europeană.

Sistemul de a lăsa pe autor să se lămurească singur pe cât posibil, este dificil de realizat, și înseamnă o inovație, de aceiaș categorie cu sistemul romancierilor care în ultimul timp încep să se adnoteze prin jurnale intime scrise și publicate concomitent sau posterior romanului. A. Gide este întrucâtva un întemeietor al acestui gen. Les Faux-Monnayeurs au o dublă explicație a autorului: una în jurnalul din text, trucată; și alta directă în jurnalul publicat mai târziu.

Până acum bietul scriitor era un element pasiv, ca un pacient. Era discutat, întuurnat pe-o parte și pe alta, catalogat, etichetat, numerotat, fără voia lui, în contra concepției lui, a propriei lui înțelegeri.

El trebuia să tacă. Alții i-au spus totdeauna ce a înțeles el însuși să spue când a scris, alții au început să cugete în opera lui, să-i descopere ceia-ce a vroit sau n'a vroit să spue. Astfel s'au putut creia scriitori fără voia lor, de către critici care-au inventat opera și ideia pe de-a'ntregul dăruind-o scriitorului, care în sine s'a simțit descoperit ca o mină subpământeană, dar care a simulat o aprobare totală și satisfăcută.

Este o teorie, inventată desigur de critici din instinct de conservare, după care autorul, omul de litere odată ce-a scris ceva, proză sau poezie, devine instantaneu și de drept inapt de a se mai pronunța nu numai asupra operei sale dar și asupra operelor similare.

Această afirmațiune face parte din crezul sindicatului profesional de critici.

Teoria dă drept celui mai tâmp exemplar de cetățean să te studieze, să-ți spue el ce-ai vrut să scrii și ce-ai realizat în realitate, cu condițiunea însă ca el să nu fi scris nici odată nimic.

Teoria a fost susținută și de spiritul doct și confuz al lui Thibaudet.

Cu sistemul acesta s'au falsificat intenții, și criticii au avut și ei ocazia să-și exerciteze imaginația și spiritul inventiv în creieri de variante după chipul și asemănarea lor.

Dece numai un matematician ar putea să aprecieze pe un altul, și un poet ar fi cu totul inapt și incomprehensiv pentru opera unui confrate, numai pentru că și el scrie versuri? E subiectiv? E prea subiectiv? Cetitorul criticei va avea să vadă partea de subiectivism și să judece.

Scriitorul german în „Revue d'Allemagne" va spune mai bine și desigur mai exact și mai veridic decât un critic, care-i concepția lui de viață și concepția propriei lui arte. Vom fi cel puțin siguri că această concepție e a lui și că nu-i este numai atribuită.

Dacă arta e ceva mai complicat decât se crede, să o explice acel care-o face, care-i familiarizat cu ea, dacă arta are nevoe de explicații și studii. Cetitorul va avea numai să vadă dacă opera a realizat concepția, și în ce grad.

Numai acest adevăr face ca recenziile din „Nouvelle Revue Française", semnate toate de scriitori și nu de critici de profesie să fie revelațiuni sclipitoare asupra operelor recensate. Comprehensiunea și intuiția artistică sunt mai ample și mai subtile.

O pagină de observații semnată Marcel Arland asupra lui Panait Istrati valorează un volum de critică. Ideile colorate și imajate ajută suggestia și deci înțelegerea deplină.

Subiectivismul atribuit unor asemeni constatări nu lipsește nici criticilor, ei au un punct de vedere uniform penaru toate operele, un acelaș instrument de măsură pentru toate dimensiunile, pentru suprafață ca și pentru adâncime. Criticul are un punct de vedere prestabilit. Critica lui e numai un raport dintre opera analizată și acest punct de vedere.

Și aceasta referindu-mă la cele mai obiective exemplare, lăsând la o parte criticii-popi, cu biserici, cântăreți proprii și enoriași.

Menționez cu entuziasm simptomul de eliberare a scrisului de subt tirania exclusivă a criticului care va rămânea poate cu vremea numai un arhivar doct al literaturilor.

DEMOSTENE BOTEZ

Mama

In revista „Bilete de papagal", în care d. Tudor Arghezi publică zilnic pagini de proză colorată și personală, a apărut zilele acestea sub semnătura d-sale o adevărată bucată de antologie intitulată „Mama", pe care o reproducem în întregime:

Pe șantierul pustiu, pregătit pentru o clădire de primăvară, a pus stăpânire un suflet mic din metempsicoză. Dintre scânduri, varnițe și betoniere, el a ieșit pe ploaie și a cerșit printre zăbrele. E o cățea flocoasă ciobănească, tăcută și tristă. Botul ei pestriț are nara fină și, capul, zmălțuit cu arabescuri și simbole, prezintă un caninism heraldic, de blazon. A mai fost văzut pe scuturi domnești, pe steaguri și însoțind pe Diana în scânteia de lună a unei nopți vânătoare. Frumusețea înfățișării poartă accentul aristocratic al ochilor încheiați în cheotorile prelungi ale pleoapei, ca doi nasturi de sidef cu tonul de aur. Podoaba de mătase a urechilor cu scârlionțul negru, e pusă din creștetul frunții și strâmbată puțin ca să-i stea mai bine, ca o funtă alsaciană, cu vârfurile atârnate. Gura ei puerilă păstrează nuanța de surâs a mânilor unei ghitariste, care zâmbesc printre degete și din inele, la comisură. Laba desinată cu detalii echilibrate, dă un sprijin just pieptului curbat ca la berze — iar coada, ca o pană de struț, cu ondulări de salcie adiată, pare să fi fost la o pălărie medievală, un panaș.

Totul e ales și gândit, fir cu fir, mădular cu mădular, și exprimat în linia cea mai exactă, din cele douăzeci de conture, în care se cuprinde un animal prins de pământ cu patru picioare mutate de umblet. Blana întreagă, vânătă și albă, pare să fi fost aruncată în spinare, dintr'o căldare cu cocă de marmură, stropită și cățeaua cerșetoare pare în mersu-i cu ciucuri învelită într'o broboadă spaniolă, târîtă peste grinzi.

Pe o zi de ger cumplit, străina eși pe sticla pământului împietrit, însoțită de șase perni de puf cu coadă, care se clătinau pe niște crimpeie mobile. Fiind încă naiv depărtate unul de altul, ca picioarele scurte ale unui taburet, și necoincidente, cățeii se răsturnau ca niște tampoane pe-o singură parte, dintr'o dată, unul cu burta trandafirie în sus, altul pe un șold, instabili ca niște mingi și greoi ca niște ipopotami. Inaintând pe buși, grupul se dărâma întreg și se reconstituia cu greu.

Apariția sensațională a precizat starea de maternitate a blândei cățele și cei dintâi vizitatori ai menajeriei fură copiii, care aplaudară familia ca un număr de circ. Fiecare fetiță și fiecare băiat avură câteva zile taina lor fericită, dragostea lor ascunsă. In secret, bunătățile casei fură discret jefuite, învelite în hârtii colorate, și duse cu nerăbdare la zăbrele și desfăcute. Mițu a furat o bucată de zahăr și oase. Am prins-o făcând ca o persoană mare, surâzând și așezând într'o batistă o tartină cu unt, două bomboane și un ou, pentru familia ei de pe șantier. Insă am păstrat cu strictețe marele secret. Baruțu într'un colț al lui, mai stângaci și mai mic, se silea să adune într'un jurnal, tot soiul de merinde, pe care le pierdea, pe măsură ce le ridica de jos. Nu le mai era copiilor frig și toată lumea își dete seama, după însuflețirea ochilor și șoaptelor confidențiale, că se petrecea un lucru suspect. Intr'un pachet era un săpun mic de toaletă și un ciorap. Descopeream fetița contemplând tablourile și cărțile, preocupată de obiectele noi pe care trebuia să le mai ducă și să le dea cățeilor ei.

Copiii din toată mahalaua procedaseră la fel. In momentul când am dovedit complotul, ne-am întâlnit în dreptul zăbrelelor vre-o douăzeci de părinți, spionând actele fiicelor și ale fiilor, absorbiți în opera lor de ajutorare. Mitu s'a gândit să le aducă și o păpușă iar Baruțu s'a lipsit de unealta lui cea mai activă, de biciul cu fluier.

Notabilități ale sectorului, ne-am salutat, ne-am prezintat, am făcut un schimb de intenții și am plecat acasă șase inși cu câte un cățel în brațe și, unul din noi duse acasă și cățeaua, ca să nu rămâie singură și întristată.

Nouile premii ale ziarului „RADIO"

Față de succesul înregistrat ziarul „RADIO" acordă noui premii, între cari 15 APARATE și nenumărate piese a căror valoare trece de

100.000 Lei

toate aparatele și piesele oferite sunt furnizate de uzinele „Nora-Radio" Berlin-Charlottenburg, reprezentate în București de firma Jacques Pauker, din str. Smârdan No. 27.

CITIȚI AMANUNTE
In ziarul „RADIO", 24 pagini mari
8 lei exemplarul

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

INSEMNĂRI

Complectare... istorică

In numărul trecut al „Adevĕrului Literar", d. Jean Bart a pomenit despre un comunicat prin care, pe vremuri, liceanul H. Sanielevici din București, l-a detronat pe Dumnezeu, întâmplător însă numai pentru... Botoșani.

Din sursă perfect informată putem arăta în mod exact cum s'a petrecut faptul :

C. Graur din Botoșani s'a adresat, printr'o cartă postală, lui H. Sanielevici, cu dubla întrebare foarte precisă: *„Te rog să-mi comunici ce este socialismul și dacă există Dumnezeu"*.

Fără nici o întârziere, H. Sanielevici a răspuns, tot prin cartă postală: *„Socialismul e mișcarea muncitorilor împotriva trântorilor; cât despre Dumnezeu, te anunț că nu există"*.

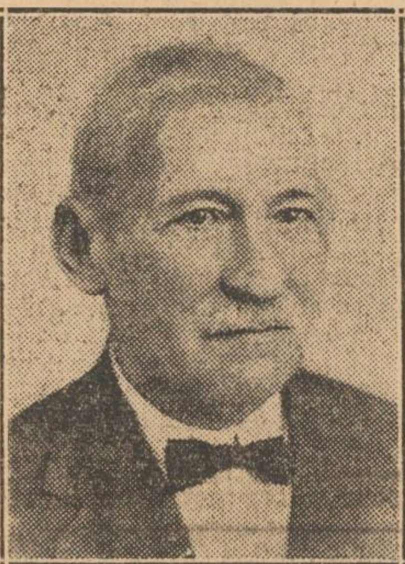
Acest răspuns a fost foarte bine primit printre elevii cursului inferior al liceului din Botoșani; autorul lui era pe punctul de a trece în cursul superior. — *Z.*

O broșură elocventă

In luna Octombrie a anului trecut, redacția, administrația și personalul tehnic al ziarelor „Adevĕrul" și „Dimineața", la care s'au asociat numeroși prieteni, au sărbătorit printr'un banchet pe d. I. Negreanu, administratorul general al instituției.

„Moș Negreanu", cum i se spune familiar, a împlinit 75 de ani. Aceste trei pătrare de veac l-au găsit tot la biroul său, unde se instalează la șapte dimineața, ca să plece seara, târziu, de ani îndelungați.

Muncitor îndârjit, spirit pătrunzător, fire comunicativă, caracter integru, domnul I. Negreanu și-a păstrat sprinteneala tinerească, voinicia trupului și agerimea minții — ca la douăzeci de ani.



I. Negreanu

Prietenii care au asistat la sărbătorirea d-lui I. Negreanu și cei ce prin scris i-au adus omagiul lor neprecupețit, își găsesc întrunite gândurile de sinceră admirație ce și-au exprimat, în broșurica de curând tipărită în Atelierele „Adevĕrul".

E o cărticică ce oglindește elocvent însușirile deosebite care au atras simpatia unanimă pentru jubilar. — *b.*

Indelicateți literare

Este, fără îndoială, indiscret și nedelicat scriitorul care împrumută sau încearcă să împrumute personagiilor sale livrești suflul vieții unor indivizi cunoscuți public, sau numai a unor simpli prieteni sau cunoscuți întâmplători. Opinia celui ce observă se întâlnește prea rar în toate punctele cu auto-opinia, de regulă înflorită, a celui observat. Exagerarea, din care literatura e constrânsă să-și tragă hrana, agravează încă aceste divergențe, — ceea ce se exagerează fiind uneori laolaltă cele bune și cele rele, dar, cu o constantă și lesne de explicat preferință, cele rele.

Astfel, muncitorul cu condeiul, pe lângă alte riscuri ale meseriei, trebue să compteze și cu acela de a număra printre cunoscuții săi pe câțiva care-l ocolesc, sau îi zâmbesc strâmb, sau afectează în strângerea lor de mână un „Nu m'am recunoscut" cu atât mai supărător cordial cu cât tăișul cuvântului scris l-a pătruns mai adânc.

Indelicatețâ inevitabilă aproape, și scuzabilă, ca și necesitatea tâmplarului de a folosi lemnul unui nuc roditor pentru dulapul pe care-l vrea luxos și solid, — îndoit scuzabilă când, cu materialul strâns, s'a putut închega opera de veritabilă artă.

Este, însă, o indelicatețâ mai mare: atunci când individul, plin de măgulirea de a fi servit literatura, vine și proclamă la cele patru vânturi: „Eu sunt modelul după care s'a copiat capodopera!"

Scriitorul are o altă ambiție, mai mare decât aceea a exactității observației. Ca și pictorul care vrea ca peisagiul de pe pânză să fie creația sa, iar nu clișeul ușor de recunoscut al unei oarecare poziții cu munți, apă sau arbori, — vrea și scriitorul ca modelul care a dat viață paginilor sale scrise să rămâe manechinul de câlți pe care s'au drapat meșteșugit faldurile bogate și scumpe ale creației sale.

Manechinul săvârșește o impolitețâ desfăcând draperiile și eșind la iveală pe acelaș plan de lumină cu eroul literar.

Este ceeace a făcut dăunăzi d-ra Eva Bouchard, a cărei existență neștiută până acum, nu incomodase pe nici unul din cititorii, cu zecile de mii, care au iubit pe *Maria Chapdelaine.*

Pare-se, Peribonka și intreaga Canadă, au aflat abia acum, după zece ani, că au fost nemurite în romanul lui Louis Hémon. Gratitudine sau dor de gloriolă, o societate din Montréal a scos pe Eva Bouchard din vizuina zăpezilor Peribonkăi și a pus-o să vorbească unei săli pline din capitala Canadei. Personagiile romanului, identificate toate, au defilat însă, desigur, în auzul asistenților, aburite și ireale, ființe de carne și oase care, împrumutând viața lor, n'au putut rămânea decât fantome.

Ceea ce ar fi putut spune interesant presupusa Maria Chapdelaine: detalii spre Louis Hémon, mort prea tânăr ca să fim documentați asupra lui, d-ra Eva Bouchard nu știa, și a avut bunul simț să nu inventeze.

„Domnul" Hémon era *la ei,* un simplu muncitor cu palmele: cosea fânul, mulgea vacile, păzea casa când lipseau fermierii, și, chiar dacă s'ar fi știut că tânărul acela modest și supus scria literatură, probabil că nimeni nu s'ar fi deranjat să-i schimbe cotlonul de lângă bucătărie, unde dormea, cu odaia cea mai bună, și să-i dea locul de cinste la masă.

De „uvrierul" Hémon, e mai probabil că au căutat să se descotorosească. D-ra Bouchard spune numai atât că nu era îndemânaec la nici o treabă.

N'a rămas, din trecerea lui umilă pe *la ei,* nici măcar un obiect bun de expus, nici măcar un autograf. Totuș, un fel de muzeu se va înjgheba și cu atât de puțin. Turiști, mai ales americani, au invadat regiunea, cu volumul celebru într'o mână și cu aparatul fotorafic în cealaltă. Pentru ei, cămăruța în care Louis Hémon se odihnea noaptea de truda de peste zi, va fi readusă în starea de atunci. Iar peste drum, într'o căsuță construită anume, d-ra Eva Bouchard se va expune ea însăși ca un prețios obiect de vitrină, alături de o colecție de alte obiecte, mai puțin prețioase, dar mai puțin gratuite: lucruri de mână: pânzărie, cuverturi, țesute la războj de femeile din ținut.

Odată cu tratativele vânzărilor, Eva Bouchard, — care-i acum, după șaisprezece ani, o persoană suferindă, inactivă, slabă, îmbrăcată mereu în negru, cu vorba prudentă și mieroasă cum șade bine unei foste secretare de așezământ religios, — va semna volume de Louis Hémon așa cum a învățat-o „Societatea istorică" din Montréal: cu numele fetei rustice și plină de „viață" *Maria Chapdelaine.* — *Alice Gabrielescu.*

G. Simmel

La Societatea de Filosofie, d. Mihai D. Ralea a vorbit despre *G. Simmel.*

In linii generale, conferențiarul a schițat sistemul de gândire al cunoscutului sociolog german.

După ce caracterizează pe Simmel ca filosof adaptat la viață, gândind în legătură cu contingențele de timp și mediu, d. Ralea îi împarte activitatea filosofică în trei faze.

In prima fază, Simmel este un pozitivist influențat de evoluționismul englez și pozitivismul francez. Aceasta se vede mai ales în lucrările de Etică; este un etician pozitivist-relativist de nuanța lui Levy-Bruhl. Pentru el știința *moralei* nu impune legi absolute, ci observă și descrie moravuri.

In faza a doua, gândirea lui Simmel e fecundată de formalismul kantian. In epoca aceasta își precizează sistemul de sociologie. Societatea nu este, ca pentru Durkheim, ceva dat pe care individul o recunoaște ca atare, ci o colectivitate de indivizi care sunt legați unii de alții printr'o țesătură complexă de raporturi. Raporturile formale alcătuesc esența societății. Sociologia este studiul acestor raporturi formale și nu are nimic de a face cu conținuturile sociale, asupra cărora insistă sociologia franceză. Simmel este întemeetorul formalismului sociologic.

Temperament viu și agitat de sentimentul unei mobilități de viață, Simmel se declară într'o a treia fază, partizanul lui Bergson. Și pentru dânsul viața este un elan, o pulsație, un torent care amenință veșnic să se reverse peste matcă. Forma nimicește sau cel puțin închistează viața. Ea echivalează cu moartea.

Dar tragedia vieții tocmai în aceasta stă: nu se poate înțelege decât încremenind în conștiință care ea însăși este o *formă.*

In societate, elementul viu și real este individul. Legile și convențiile sociale, care impun anumite conduite și formează *caractere,* omoară vitalitatea individului. Il formalizează. Societățile mor, când legile câștigă prea multă ascendență asupra indivizilor.

Cultura este tot o formă. Ea e transformarea unui material extern de către o subiectivitate puternică. Un apus de soare nu e un fapt de cultură, ci de *natură.* Un apus de soare pe pânza unui pictor devine un fapt cultural. Ceva mai mult. Cultura este, în al doilea rând, sinteza diferitelor tendințe și vocațiuni ale unei personalități polivalente.

Subiectivitatea și puterea de sinteză trebuesc obiectivate în *opere* exterioare. Despărțită de individ, cultura devine o formă lipsită de viață.

Criza culturii moderne este redusă de Simmel la lupta dintre tendința de *formalizare* și tendința contrarie a vieții pulsative. De aci pesimismul lui.

Teoretizare a unui temperament mobil și agitat, filosofia lui Simmel nu intră comod într'un sistem. Autorul și-a lăsat opera nedesăvârșită în privința aceasta, din teama de moarte. Sistemul este el însuși o *formă.* Deaceia, opera lui Simmel interesează mai mult prin observațiile de detaliu, decât prin arhitectura și organicitatea ei.

Substanțială și luminoasă, conferința d-lui Mihai D. Ralea a fost ascultată cu interes deosebit și subliniată cu aplauze călduroase. — *b.*

H. A. Jones

Literatura dramatică engleză a pierdut pe unul dintre reprezentanții ei de frunte, pe scriitorul Henry Arthur Jones.

Fiul al unui fermier cu principii materialiste, Henry Arthur Jones a fost dat la vârsta de 13 ani ca practicant într'o casă de comerț.

Până la 27 de ani funcționează ca voiajor comercial, însă în vremea liberă studiază cu viu interes teatrul englezesc și francez.

Roadele acestor cercetări nu se cunosc decât în 1879, când scrie o comedie într'un act care atrage atențiunea criticei.

Trei ani mai târziu, Henry Arthur Jones dădu la iveală melodrama „Regele argintului", care, deși era scrisă într'un stil arhaic a avut un succes destul de frumos.

Trăind în sânul clasei mijlocii engleze, Jones fu ispitit să aducă pe scenă oameni din această clasă oropsită.

In 1884 scrise piesa „Sfinții și păcătoșii", care nu era decât un atac violent împotriva puritanismului.

Piesa aceasta a provocat discuții și polemici violente. E o lucrare ce corespunde întrucâtva gustului tehnic modern și tendinței de a complica situațiunile.

După succesul obținut cu această piesă, Jones continuă să scrie. Opera lui cuprinde peste șaizeci de lucrări dramatice, dintre care cele mai cunoscute, sunt: „Ipocriții", „Evanghelistul", „Minciuna".

In anii din urmă, experiența câștigată în domeniul artei și literaturii dramatice, i-a îndrumat preocupările spre studiile de sinteză estetică. Din cercetările acestea s'au remarcat: „Renașterea dramei engleze", „Shakespeare și Nemții", etc.

Interesându-se, ca și Shaw, ca și Wels, de problemele sociale, Jones a scris și în acest domeniu: „Dragul meu Wels", „Ce e capitalul", „Patriotismul și educația populară".

Henry Arthur Jones a exercitat o mare influență asupra teatrului englez contimporan. El a adus o vigoare nouă în studiul caracterelor, multă ingeniozitate tehnică și o abilitate deosebită în construcția acțiunii. — *b.*

Nedreptăți

Ostilitatea neînțeleasă, manifestată din ce în ce cu mai multă înverșunare față de „Viața Romînească", bătrâna revistă ieșană în jurul căreia s'au grupat atâția dintre scriitorii noștri de seamă, — ostilitatea cu nimic întemeiată a scriitorilor dela centru a culminat în respingerea cererii de înscriere în S. S. R. a Otiliei Cazimir și, de curând, a lui Damian Stănoiu.

Alături de protestul domnului Liviu Rebreanu, presa literară a subliniat această nedreptate, înfierând cum se cuvenea îngustimea de spirit a celor ce pot lua astfel de hotărîri.

Pentrucă, însă, procesul e al „Vieții Românești" și în mare parte al conducătorului ei sufletesc și intelectual d. G. Ibrăileanu, transcriem rândurile de frumoasă înțelegere ale scriitorului Cezar Petrescu, publicate în pagina literară de Duminică a ziarului „Curentul":

„Urmăresc de câteva luni, aș spune de câțiva ani tactica de subminare bucureșteană a „Vieții Romînești". E o coaliție a mediocrității agitate, în care toți comparșii printr'o notiță strecurată în pagina literară a gazetelor, printr'un aliniat de foileton, printr'o codiță de cronică, socot în fiecare zi că au răpus prestigiul revistei ieșene, contestând strădania din trecut și din prezent, și mai ales năpustindu-se asupra celui mai subtil și obiectiv spirit critic literar al vremurilor noastre, care e d. G. Ibrăileanu. Așa cum e zugrăvit de licheaua coșurilor literare, acest om care a descoperit pe Proust înainte de fi descoperit de critica franceză, acest iubitor al cărții care nu trăește decât pentru cărți și prin cărți, nu apare decât ca un strigoiu bărbos, ostil generației actuale, impermeabil la curentele și la sensibilitatea nouă.

Comparat cu găunoasele „personalități" ale criticei noastre, șefi de școală și distribuitori de brevete literare, cărturarul de la Iași e o figură în afară de timp și de spațiu. Cine l-a văzut emoționat de rândurile proaspete ale unui scriitor încă necunoscut, cine a asistat la scrupuloasa sa ezitare chiar în condamnarea totală a unui adversar — știe că acest om e ultimul îndrăgostit al literaturii pentru literatură, în afară de prieteni, dincolo de școli literare și peste capul tuturor adversităților.

Prin el, „Viața Romînească" a deschis paginile tuturor talentelor vrednice de luare aminte, de după războiu. Prin el, au găsit adăpost colaborările cele mai diverse chiar când nu se încadrau cu vederile din tradiția revistei, ca a esseiștilor Petru Marcu-Balș, Sorin Pavel, etc.. De ce se cuvine ostracizat acest om? Ce conspirație imbecilă nădăjduește să-l suprime cu câteva pârtaguri de cafenea?

Vedeți bine, faptul literar durează în spațiu, ceva mai departe decât bariera Chitila și în timp ceva mai mult decât drojdia unui șvarț spălat la bucătărie". — *b.*

Jules Lemaître

Sarcey, Brunetière și Jules Lemaître au fost, timp de câteva decenii, dictatorii gustului literar în Franța, în calitatea lor de critici cu larg orizont teoretic și prin puterea vervei lor constrângătoare.

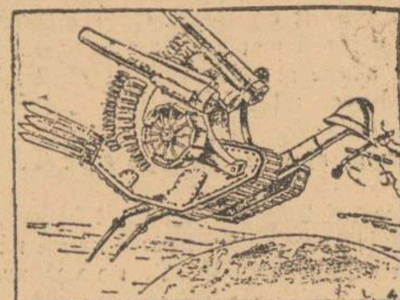
Jules Lemaître, autor dramatic, nuvelist și critic, s'a născut în anul 1853 la Vénnecy, și-a făcut studiile la Paris, la Ecole normale, și a fost profesor academic în diferite orașe ale Franței, până ce a trecut la jurnalism, câștigându-și curând, ca neobosit cronicar la „Figaro" și critic teatral al lui „Journal des débats", o necontestată și temută reputație. Spirit scânteietor și psiholog pătrunzător el și-a cucerit și scena cu comediile sale pline de humor vioi și de pointe fine. Cităm: „Deputatul Leveau", „Vârsta dificilă", „Regii", „Cea mai mare", etc. Aceleași calități caracteristice disting romanele și nuvele lui, dintre care unele sunt pătrunse de o discretă ironie dureroasă.

Sub titlul „Fecioare Martire", ultimul număr al „Lecturii" ne prezintă în românește două bine alese nuvele ale maestrului.

In viața publică, Lemaître s'a agitat foarte mult, în epoca din urmă a vieții sale, ca naționalist și royalist. Dela 1895 a fost membru al Academiei franceze. Studiile sale de critică și de istorie literară sunt strânse în mai multe volume.

A murit în 1914.

Porumbelul păcii (Model 1928)



„Suntem cu toții pentru pace... și toată lumea vrea să fie înarmată". (Mussolini).

(Guerin Meschino)

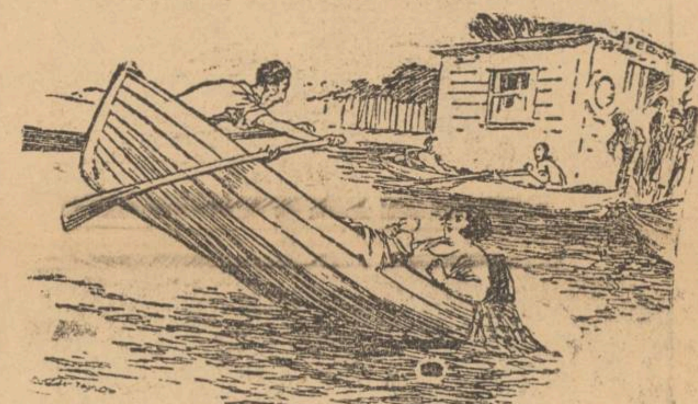
Slugile



— Uiți că dacă nu-mi dai ceiace-ți cer, mă pot duce în altă parte.

— Pe legea mea! parc'ai vorbi cu stăpânul dumitale!

Iluzii pierdute



— Și mi-ai dat să înțeleg că știi să vâslești!

(Punch)

Nici pastă de dinți...



— Tăticule, săptămâna trecută, am pus tubul cu vermillon în locul pastei de dinți.

— Nu-i nimic, dragu' tatii, n'am întrebuințat vermillon zilele astea.

(London Opinion)

BIBLIOGRAFIE

A apărut în editura „Cartea Românească":

G. Topîrceanu: „Balade vesele și triste". Ediția III-a, prețul lei 42.

* * *

Ionel Teodoreanu: „Turnul Milenei", roman, prețul lei 96.

* * *

Jean Bart (Eugen P. Botez): „Schițe marine". Din lumea porturilor, prețul lei 48.

* * *

Calendarul Gospodarilor Ilustrat pe anul 1929 cu supliment gratuit: Un calendar de perete ilustrat în culori de *I. Simionescu,* Profesor universitar, prețul lei 27.

* * *

Cezar Petrescu: „Omul care și-a găsit umbra". Nuvele, prețul lei 75.

* * *

„In noaptea de anul nou". Piesă în 2 acte și „Un mic viteaz", piesă într'un act. Ediția II-a de *Serafim Ionescu,* prețul lei 27.

* * *

Antologia poeților de azi Vol. II de Ion Pillat și Perpessicius cu 35 chipuri de *Marcel Iancu,* prețul lei 120.

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11